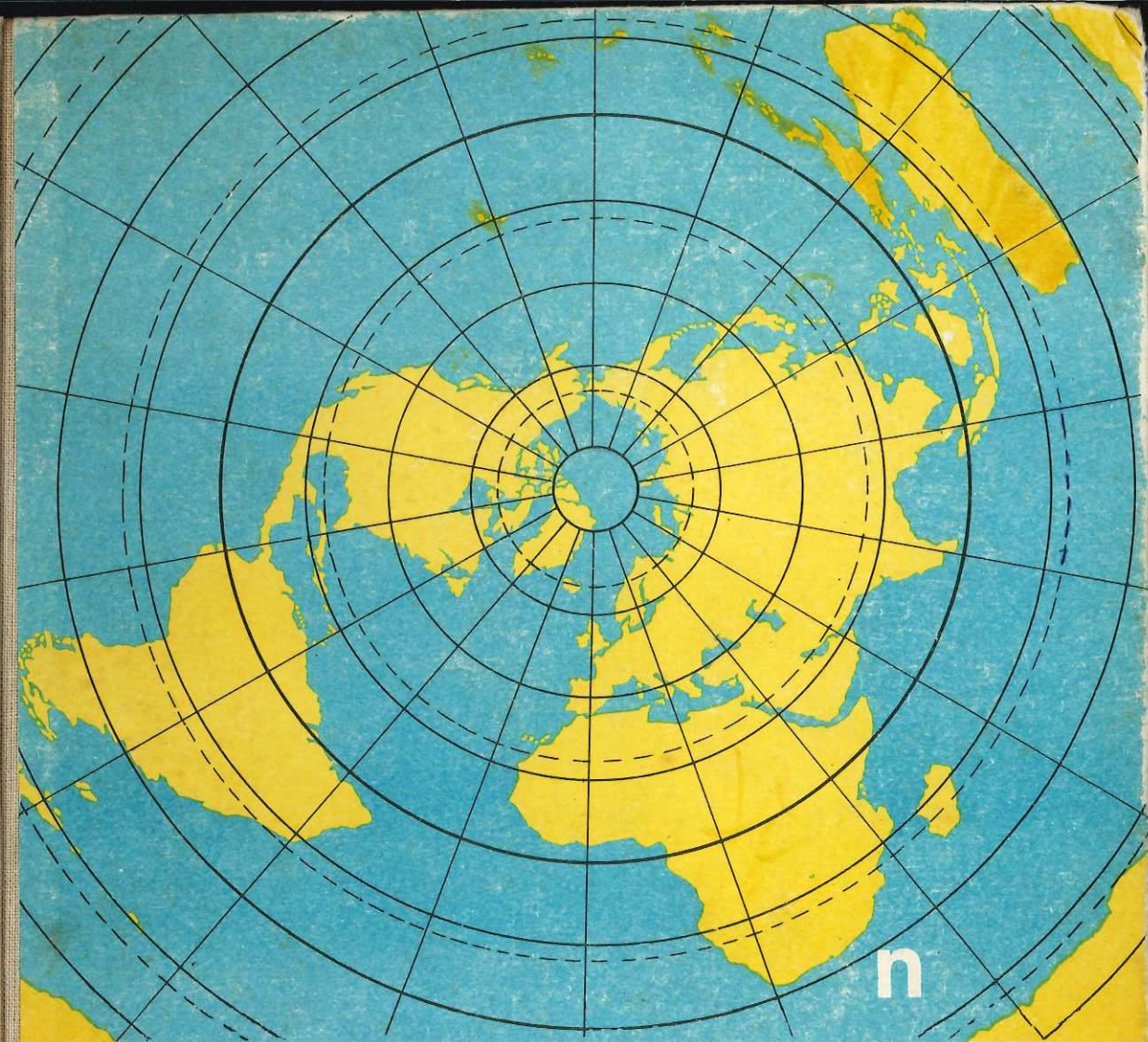

Lei 20,60

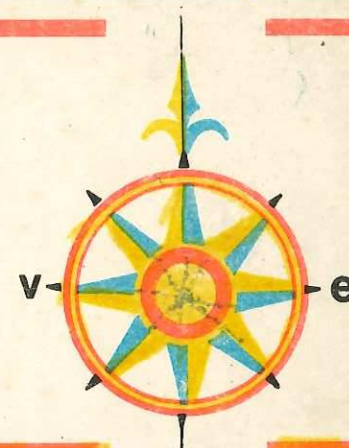
Editura Didactică și Pedagogică, București — 1988

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Geografie

Manual pentru cl. a VI-a

s

BOGAȚI MINERALE

PETROL

GAZE NATURALE

CĂRBUNE

FIER

MANGAN

BAUXITĂ

CROM

NICHEL

COBALT

CUPRU

PLUMB

COSITOR

POLIMETALE

PLATINĂ

AUR

ARGINT

DIAMANTE

URANIU

SARE

FOSFAȚI

SALPETRU

GRAFIT

MICĂ

INDUSTRIA

HIDROCENTRALĂ

TERMOCENTRALĂ

INDUSTRIE SIDERURGICĂ

INDUSTRIE CONSTRUCTOARE DE MAȘINI

INDUSTRIE CONSTRUCTOARE DE AVIOANE

INDUSTRIE CONSTRUCTOARE DE AUTOVEHICULE

ȘANTIERE NAVALE

RAFINĂRII DE PETROL

INDUSTRIE CHIMICĂ

INDUSTRIE TEXTILĂ

INDUSTRIE ALIMENTARĂ

INDUSTRIE DE PRELUCRARE A LEMNULUI

PORT

PRINCIPALELE PLANTE CULTIVATE

CEREALE

TUTUN

CITRICE

BUMBAC

TRESTIE-DE-ZAHĂR

CAFEA

CACAO

OAZE

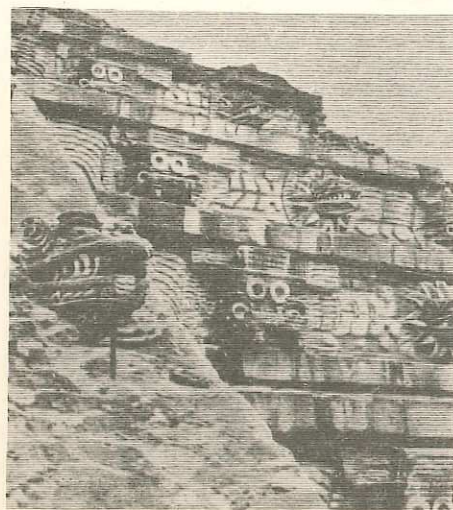
PRESCURTĂRILE UTILIZATE

IN HĂRȚILE DIN MANUAL

I = Insulă
I-le = Insule
Pen. = Peninsule
C. = Cap
Str. = Strâmtoare
Oc. = Ocean
M. = Mare
G. = Golf
Can. = Canale
L. = Lac
Cas. = Cascadă
Cat. = Cataracte
Reg. = Regiune
Rep. = Republică
M-ții = Munți
Vf. = Virf
Depr. = Depresiune

**AFRICA
AUSTRALIA
ȘI OCEANIA
ANTARCTIDA
AMERICA**

G
6

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Bărgăuanu Petru
lector univ. dr.

Sucitu Ion
profesor emerit

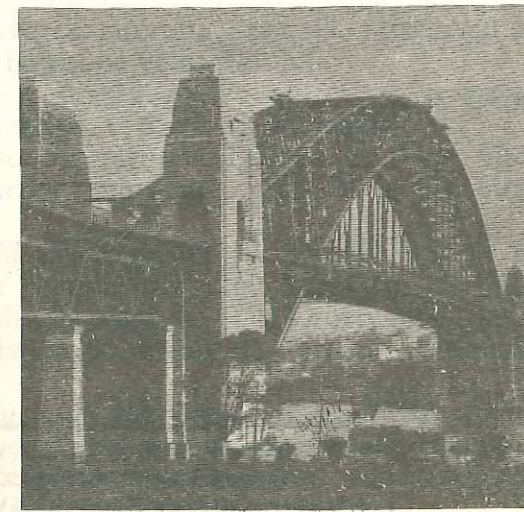
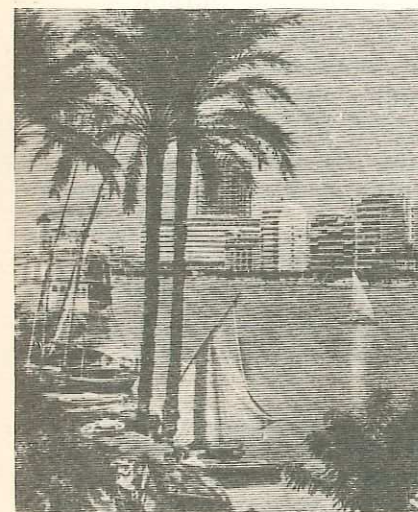
Stoica Valentina
prof. gr. I

Geografie

Manual pentru clasa a VI-a

Editura Didactică și Pedagogică — București

Manualul a fost elaborat în anul 1972 și revizuit în anul 1982
pe baza programei aprobate de Ministerul Educației și
Învățământului cu nr. 42640

Reeditare pentru anul școlar 1988—1989

Redactor: prof. gr. I. VASILE VĂRĂȘTEANU
Tehnoredactor: OTTO PARASCHIV NECȘOIU
Cartograf: CONSTANTIN VLĂDESCU

CUNOAȘTEREA PĂMÎNTULUI

-
1. Descoperirile geografice în antichitate.
 2. Cunoașterea Pământului în Evul Mediu.
 3. Epoca marilor descoperiri geografice.
 4. Epoca modernă.
 5. Epoca contemporană.
-

Omul a cunoscut treptat, de-a lungul secolelor planeta pe care o locuiește. Primele deplasări ale sale au fost în orizontul local, acesta lărgindu-se pe măsura nevoilor omului de a cunoaște ce este în jurul său, de a comunica cu semenii săi, de a găsi noi bogății care să-i asigure un trai mai bun.

Pe măsura perfecționării mijloacelor de deplasare, a lărgirii și îmbogățirii cunoștințelor teoretice, privind forma și dimensiunile Pământului, suprafața acestuia este descoperită pas cu pas.

În antichitate primele călătorii geografice care au dus la descoperirea de noi teritorii sînt făcute de fenicieni și vechii greci în bazinul Mării Mediterane, ajungînd să cunoască teritoriile din sudul și vestul Europei, din nordul Africii, precum și din bazinul Mării Negre, unde înființează colonii.

Romanii desăvîrșesc descoperirea Europei occidentale și în urma războaielor purtate cuceresc Europa centrală, întreprind expediții în Africa de Nord, în Egipt, pe valea Nilului.

În Asia, chinezii călătoresc și descoperă ținuturile de la Cîmpia Chinei de Est pînă în Asia centrală, în India și Indochina.

Învățații greci denumesc continentele Europa și Asia, întocmesc prima hartă a ținuturilor cunoscute, emit ideea sfericității Pământului.

În Evul Mediu, călătoriile efectuate duc la descoperirea de noi pămînturi. Astfel călătoriile normanzilor în Atlanticul de Nord duc la descoperirea și colonizarea Islandei și a Groenlandei, iar în jurul anului 1000 aceștia debarcă pe țărmul de nord-est al Americii de Nord.

Mai importante și cu urmări economice și științifice au fost călătoriile arabilor în Africa de Nord și Asia occidentală, precum și cele ale venețianului *Marco Polo* în estul și sudul Asiei („Cartea” sa a avut un mare rol în istoria descoperirilor geografice).

Perioada Evului Mediu se încheie cu călătoriile întreprinse de portughezi pe țărmurile de nord și vest ale Africii ajungând pînă la Capul Bunei Speranțe (*Bartolomeo Diaz*).

Adevăratul salt în cunoașterea Pămîntului îl aduc *marile descoperiri geografice* din secolele al XV-lea și al XVI-lea.

În căutarea drumului direct spre Indii, *Cristofor Columb* (1492—1504) descoperă America, traversînd Atlanticul și navi-gînd în Mediterana americană, debarcă în insulele Cuba, Haiti și Jamaica și în alte insule din arhipelagurile Antilele Mari și Antilele Mici.

Descoperirea căii maritime spre India, pe la Sudul Africii, de către *Vasco da Gama* (1497—1498), a constituit unul dintre eveni-mentele cele mai de seamă din istoria comerțului mondial.

Realizarea primului înconjur al Pămîntului de către *Magellan* (1519—1522) a avut o mare importanță; s-a dovedit că cea mai mare parte din suprafața globului nu este ocupată de uscat ci de ocean și că există un Ocean Planetar. Această expediție a dovedit că Pămîntul este rotund și că omul poate cunoaște planeta pe care o locuiește.

Începe căutarea drumului pe mare din Europa spre țărmurile Asiei răsăritene prin Oceanul Arctic ocolind Asia de Nord, cît și căutarea Continentului Sudic de către spanioli.

Are loc colonizarea de către englezi a coastei estice a Americii de Nord, se formează 13 colonii engleze care în 1776 și-au declarat independența, devenind nucleul Statelor Unite ale Americii.

Ca urmare a acestor călătorii și descoperiri se înregistrează progrese însemnate în acumularea de cunoștințe privitoare la în-fățișarea Pămîntului, aflarea specificului unor țări și popoare puțin sau deloc cunoscute pînă atunci de europeni, precum și folosirea unor resurse naturale descoperite în aceste ținuturi (mirodenii, lemn prețios, metale etc.).

Treptat știința se îmbogățește cu noi teorii cu privire la forma Pămîntului astfel, în locul concepției geocentrice a lui *Ptolemeu* care susținea că Pămîntul este în centrul Universului, apare concep-ția heliocentrică a lui Copernic, concepție care explică că Soarele este în centru iar planetele se rotesc în jurul lui, se dezvoltă carto-grafia, geologia, astronomia, apar hărți întocmite pe baze științifice.

În *epoca modernă* se descoperă țărmurile Americii de nord-vest de către ruși, se înmulțesc expedițiile menite să cunoască inte-riorul Asiei și al Africii.

Are loc călătoria în jurul lumii a lui *James Cook*, descoperirea Australiei și a Noii Zeelande. Se ating țărmurile Antarcticii în 1820 de expediția condusă de *Bellingshausen* și *Lazarev*.

În urma călătoriilor efectuate în Arctica și Antarctica se ating cei doi poli: Polul Nord de către americanul *Peary*, în aprilie 1909 și Polul Sud de norvegianul *Roald Amundsen* în decembrie 1911.

În *epoca contemporană* se întreprind studii științifice asupra Pămîntului, are loc cucerirea Everestului de către *Edmund Hillary*, se cercetează interiorul continentelor Australia și America de Sud, se deschide „Drumul maritim de Nord“, zboară cu avionul peste Polul Nord în 1926 *E. Byrd*.

Începe adevărata cunoaștere a continentului Antarctica, de către cercetători din diferite țări ale lumii.

Începe „asaltul cosmosului“ o dată cu lansarea primului sate-lit artificial al Pămîntului de către U.R.S.S. la 4 octombrie 1957. Primii pămînteni (doi astronauți americani) coboară pe Lună la 21 iulie 1969, după care au avut loc și alte aselenizări, zboruri în spațiul cosmic cu nave avînd la bord oameni, cercetarea acestuia cu ajutorul rachetelor și al navelor cosmice.

Cu ajutorul navetelor spațiale și al sateliților artificiali, supra-fața Pămîntului și fenomenele care au loc în atmosferă sînt mai bine studiate.

APLICAȚIE — urmăriți pe harta murală „Marile descoperiri geogra-fice“ drumurile străbătute de expedițiile lui Columb, Magellan și alți mari navigatori, care au dus la cunoaș-terea de noi pămînturi.

HARTA POLITICĂ A LUMII

Harta politică a lumii cuprinde toate țările de pe Glob ca și unele *teritorii dependente, neautonome și cu statut special*.

De-a lungul timpului, de la o epocă la alta, harta politică a lumii a suferit mari schimbări. Multe state au dispărut, în locul lor au apărut altele noi. O dată cu formarea imperiilor coloniale, unele puteri mai mari au luat în stăpînire întinse teritorii, timp în care populațiile ce le locuiau nu s-au bucurat de nici un fel de libertate iar bogățiile au fost jefuite cu forța.

După primul război mondial, ca urmare a unor procese so-ciale epocale, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, amplificarea luptei de eliberare a popoarelor, harta politică a lumii a cunoscut însemnate transformări. Ele au continuat după cel de-al doilea război mondial o dată cu prăbușirea colonialismului, cînd toate popoarele subjugate, în dorința lor de a deveni independente, și-au făurit propriile lor țări. Harta politică a lumii cuprinde în pre-zent 168 de state independente.

Țările sînt teritorii mai mari sau mai mici, cu un anumit număr de locuitori, despărțite între ele prin granițe. Ele au instituții specifice și se conduc după legi proprii. Țările trebuie să fie suverane, adică să-și hotărască în mod liber modul de viață, orînduirea socială, folosindu-și bogățiile ce le au în scopul ridicării nivelului de viață al oamenilor.

Țările sînt răspîndite pe întreaga suprafață a Pămîntului (în afară de regiunile polare), pe toate continentele (cu excepția Antarctidei) și în insulele de pe întinsul mărilor și oceanelor.

Între țări există însă multe deosebiri prin următoarele trăsături:

a) după forma și așezarea geografică a teritoriului, unele țări ocupă uscatul continentelor, avînd ieșire la mare sau la ocean, cum este, de exemplu și țara noastră. Ele se numesc *țări maritime* sau cu litoral, putînd să-și dezvolte mai lesnicios, pe calea apelor, legăturile cu alte state. Alte state nu au ieșire la mare, numindu-se de aceea *țări fără litoral*. Dacă însă acestea sînt străbătute de vreun fluviu navigabil, ce se varsă într-o mare pe teritoriul altei țări, îl pot folosi prin buna înțelegere cu celelalte state. În această situație se găsesc R.S. Cehoslovacă, R.P. Ungară, țări prin care trece Dunărea. Prin mijlocirea ei vasele acestor țări pot ajunge la Marea Neagră.

Există și state formate numai din insule, numite *insulare*, așezate mai aproape de țărmurile continentelor sau mai departe, în largul oceanului, cum sînt țările din insulele Oceanului Pacific.

Alte țări au teritoriul format și din părți continentale și din părți insulare;

b) după suprafața lor se deosebesc: țări foarte întinse (peste 5 milioane km²), *întinse* (1—5 milioane km²), *mijlocii* (100 000—1 milion km²) și *mici* și *foarte mici* (sub 100 000 km²);

c) după numărul locuitorilor, deosebim: state foarte populate (peste 500 milioane locuitori), *populate* (100—500 milioane), *mijlocii* (5—100 milioane) și puțin sau foarte puțin populate (sub 5 milioane locuitori).

Din punct de vedere al suprafeței și al numărului de locuitori, România este considerată o țară mijlocie.

d) după orînduirea socială, unele țări sînt socialiste, între care și România, altele sînt capitaliste.

Multe dintre țările care și-au dobîndit independența după cel de-al doilea război mondial au trecut la înfăptuirea unor prefaceri innoitoare, punînd bazele unei orînduirii democratice, populare, de libertate și progres;

e) după gradul de dezvoltare economică există pe Glob țări dezvoltate, atît dintre țările socialiste (U.R.S.S., R.D. Germană, R.S. Cehoslovacă), ca și dintre cele capitaliste (S.U.A., Marea Britanie, Franța, R.F. Germania, Japonia ș.a.). Alte țări, printre care

și România sînt țări în curs de dezvoltare, care urmăresc întărirea economiei lor în toate ramurile și ridicarea nivelului de viață al oamenilor.

Multe țări au un nivel scăzut de dezvoltare economică, fiind numite *țări slab dezvoltate*.

Teritoriile dependente, neautonome și cu statut special, nu sînt independente și suverane, găsindu-se în stăpînirea unor state. Ele sînt rămășițe ale vechilor colonii care, mai devreme sau mai tîrziu, vor deveni țări libere.

Pentru oamenii ce s-au născut, trăiesc și muncesc pe pămîntul țării, aceasta constituie patria, de care sînt legați cu tot sufletul, cu toată ființa lor. Nimic nu este mai scump pentru locuitorii unei țări decît dragostea fierbinte de pămîntul strămoșesc.

- APLICAȚII :**
- Studiați harta din Atlasul geografic școlar și încercați să dați exemple de țări conform clasificării de la punctul a din lecție.
 - Pe baza tabelului de la sfîrșitul manualului notați în caiete cele mai întinse și cele mai mici state de pe continentele ce le veți studia în acest an școlar.

POPULAȚIA GLOBULUI

1. Terra este locuită aproape în întregime.
2. Evoluția numerică a populației Terrei.
3. Populația urbană și populația rurală.
4. Rasele omenești.

Generalități

Suprafața Pămîntului este în cea mai mare parte locuită de oameni. Se apreciază că din totalul suprafeței uscatului planetar, care este de 150 milioane km², omul locuiește pe 110 milioane km².

Repartiția pe Glob a locuitorilor săi este diferită atît în latitudine, în altitudine, cît și pe continente.

Astfel, se constată că 3/4 din populație trăiește în zonele temperate, spre deosebire de regiunile reci din nordul Americii de Nord, al Europei și al Asiei (dincolo de paralela 60° latitudine nordică), precum și de ținuturile calde situate în Sahara, Kalahari, centrul Australiei, Amazonia ca și cele din centrul Asiei, unde populația este foarte rară.

De asemenea, 90% din populația globului trăiește în emisfera nordică deoarece aici se află 80% din uscatul globului și cele mai importante regiuni industriale.

În altitudine omul locuiește în așezări permanente până la 5100 m altitudine (în Tibet); cea mai înaltă capitală din lume este **La Paz**, urmată de alte capitale: Quito (Ecuador), Bogota (Columbia), Ciudad de Mexico (Mexic) și Addis Abeba (Etiopia). Primele locuri ca număr de locuitori le dețin **Asia** și **Europa**.

în Bolivia,
la 3810 m

Peste 3
miliarde
locuitori

Creșterea numerică a populației Globului

Cu milenii în urmă populația Globului a fost puțin numeroasă. Creșterea numerică a locuitorilor Terrei este legată de perfecționarea uneltelor de muncă, de dezvoltarea agriculturii și a industriei, de îmbunătățirea condițiilor igienico-sanitare, de progresul științei și tehnicii. Toate acestea au mărit posibilitățile de trai și de viață al oamenilor.

În anul 1750 populația Terrei număra peste 800 milioane locuitori, în 1850 ea depășește **primul miliard**, iar peste 100 ani, în 1950 populația se **dublează**. În anul 1985 populația globului depășise 4,8 miliarde locuitori.

Se apreciază că dacă va continua acest ritm de creștere, în anul 2000 populația globului va fi de 6,5 miliarde de locuitori.

Populația urbană și populația rurală

După mediul în care locuiește populația globului se grupează în **populație urbană** și **populație rurală**.

Locuitorii care au domiciliul stabil în orașe alcătuiesc populația urbană, iar cei ce locuiesc la sate, formează populația rurală.

Dezvoltarea comerțului și a industriei au dus la creșterea numărului populației urbane pe Glob. Statele în care populația urbană formează majoritatea populației se află în vestul Europei: Belgia, Marea Britanie, R.F. Germania precum și Australia, S.U.A. etc.

Continental cu cel mai mic număr al populației urbane este Africa, ca urmare a îndelungatei stăpîniri coloniale.

Se estimează ca, pînă în anul 2000, populația urbană a lumii să reprezinte circa 50% din totalul omenirii. În același timp va crește și numărul marilor orașe.

În R.S. România peste 50% din populație trăiește în orașe, iar în anul 1990, 65% din populația țării va locui în mediul urban.

Rasele omenеști

Adaptîndu-se la mediul geografic în care trăiesc, de-a lungul timpului oamenii au suferit modificări în înfățișarea și culoarea pielii, a părului, ochilor, forma nasului, buzelor etc., diferențiîndu-se în rase și subrase.

Astfel, omenirea este formată din 3 rase mari: europoidă (albă), mongoloidă (galbenă) și ecuatorială (neagră).

1. **Rasa europoidă (albă)** se caracterizează prin culoarea deschisă a pielii, înălțimea taliei și trăsături potrivite ale feței, ochii mari, părul negru, castaniu sau blond.

Europoizii reprezintă rasa cea mai numeroasă, aproximativ jumătate din populația Pămîntului. Sînt răspîndiți în Europa și de aici, o dată cu cunoașterea altor continente s-au răspîndit în America, Australia, Africa de nord și de sud, Asia de sud și sud-vest.

2. **Rasa mongoloidă (galbenă)** se caracterizează prin culoarea închisă a pielii, de la galben deschis pînă la cafeniu și măsliniu, prin forma oblică a ochilor, părul negru, capul rotund.

Mongoloizii sînt răspîndiți în Asia centrală și de est, în arhipelagul indonezian, părți din Oceania și Insula Madagascar.

Rasei mongoloide îi aparțin atît amerindienii (indienii americani sau pieile roșii) cît și eschimoșii din Groenlanda și din extremitatea nordică a Americii de Nord.

3. **Rasa ecuatorială (neagră)** se diferențiază prin pielea de culoare cafeniu-închisă sau neagră, strălucitoare, părul negru, creț sau inelat, nasul turtit și buzele groase. Aria de răspîndire a rasei negre (10% din populația globului) este în Africa (la sud de Sahara), în Malayezia. Se mai găsesc în America de Nord și de Sud fiind urmașii sclavilor aduși în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea din Africa pentru a munci pe plantațiile de bumbac.

De-a lungul istoriei omenirii s-au produs amestecuri între rase, luînd naștere **metișii** (**mestiții** din amestecul pieilor roșii cu albi cuceritori, **mulatrii** din încrucișarea albilor cu negrii și **zambos** din amestecul negrilor cu indienii).

Se poate spune că astăzi nu se mai găsește nicăieri pe Glob o „rasă pură” ci un amestec de rase.

1. Citi locuitori trăiesc astăzi pe Glob și care este perspectiva pentru anul 2000?
2. Cum explicați creșterea numerică a populației în secolul nostru?
3. După mediul de locuit cum se grupează oamenii?
4. Care sînt marile rase omenești și prin ce se deosebesc?

ÎNTREBĂRI:

TIPURI DE AȘEZĂRI

1. Așezările rurale — satul
2. Așezările urbane — orașul

Populația globului este grupată în așezări omenești, deosebite de la o țară la alta, de la o zonă geografică la alta.

Așezările omenești se împart în două mari categorii: așezări rurale și așezări urbane.

1. Așezările rurale

Satul este așezarea rurală de bază. El este constituit din *vatra satului*, în care se concentrează locuințele unui grup de familii cu gospodăriile lor și din *moșia satului*, pe care o lucrează populația lui.

În diferitele regiuni ale globului satele au înfățișarea în funcție de condițiile naturale.

Astfel, în *pădurile ecuatoriale* din Africa satele sînt mici, colibele de formă conică sînt construite din crengi și acoperite cu frunze mari ale copacilor și adesea întărite cu lut.

În *savane*, satele sînt mai mari, cu locuințe construite din pămînt și ierburi împletite.

În *regiunile mlăștinoase*, ca cele din sud-estul Asiei, așezările rurale sînt formate din case construite pe pari spre a fi ferite de inundații. Legătura între case se face cu ajutorul bărcilor.

În *deșerturile calde* oamenii trăiesc în oaze, casele sînt construite din lut, cu acoperișul sub formă de terasă, fără curți; casele sînt lipite una de alta spre a-și ține umbră.

În *regiunile temperate*, datorită varietății formelor de relief, a diverselor meșteșuguri ale locuitorilor, a diferitelor materiale de construcție, tipurile de sate sînt mai deosebite.

În *stepele din Asia centrală* (Mongolia) satele sînt formate din locuințe cilindrice — corturi, ce poartă numele de *iurte*. Corturile sînt prinse în țăruiși bătuți în pămînt pentru a fi instalate și strînse cu

ușurință și pentru a rezista vînturilor puternice. Sînt acoperite cu păături de pîslă, iar în interior căptușite cu blănuri și piei. În ultimii ani s-au construit tot mai multe case care asigură locuitorilor condiții de viață din ce în ce mai bune.

În *taigaua siberiană* locuința construită din bîrne de lemn se numește *izbă*.

În *ținuturile reci* unde viața omului este destul de aspră din cauza condițiilor naturale, în nordul Americii de Nord, în Groenlanda eschimoșii și-au construit locuințe din gheață și zăpadă, căptușite cu piei, ce poartă numele de *iglu*. Vara aceștia locuiesc în corturi făcute din piei de focă.

În Europa, satele se grupează în următoarele tipuri:

— *tipul risipit*, cu gospodăriile înconjurate de păduri și fînețe situate pe culmile și pe văile munților, ca de exemplu în Munții Piriinei, Alpi și Carpați;

— *tipul răsfirat*, cu casele răspîndite printre livezi și vii, de-a lungul apelor curgătoare, ca în Polonia (zona centrală) și în țara noastră;

— *tipul adunat*, cu casele foarte apropiate, înșirate fie de-a lungul șoselei (sate liniare), fie situate într-o vilcea pentru a procura mai ușor apă de băut și a se feri de bătaia vîntului (casele aglomerate) ca în Austria, U.R.S.S. (partea europeană), România (în Cîmpia Bărăganului și în Dobrogea).

2. Așezările urbane

Orașele sînt așezări cu un număr în general mare de locuitori, cu clădiri mari, confort sporit și cu funcții complexe, legate în principal de industrie și comerț.

În general orașele se clasifică în funcție de numărul locuitorilor și de funcțiile acestora.

În țara noastră, după numărul de locuitori orașele se clasifică în orașe mici — sub 20 000 de locuitori, orașe mijlocii între 20 000 și 100 000 locuitori, orașe mari peste 100 000 locuitori și orașe foarte mari — peste 1 000 000 locuitori (București).

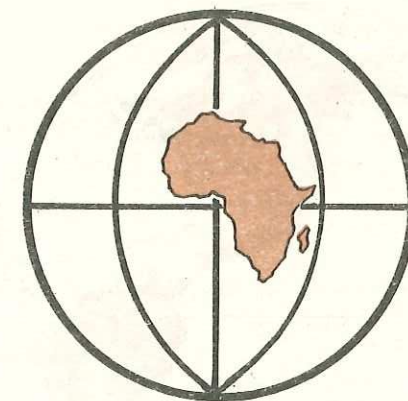
Pe Glob tendința este de creștere a orașelor mari, formarea orașelor milionare, concomitent cu micșorarea populației rurale, ca urmare a deplasării acestora spre orașe, fenomen ce se numește „exod rural”.

Dacă în anul 1985 existau numai 6 orașe pe Glob ce depășeau fiecare 10 milioane de locuitori (New York, Tokio, Chongqing, Shanghai, Ciudad de Mexico, Lima) în viitorii ani vor apărea peste 20 de asemenea orașe.

Gruparea cea mai importantă a orașelor este în raport de funcțiile acestora. Se deosebesc astfel: *orașe miniere* (Petroșani, Lupeni, Johannesburg), *orașe comerciale* (Brașov, Leipzig, Viena),

orașe porturi (Constanța, Londra, Baku), orașe culturale (Oxford, Jena), orașe balneoclimaterice (Băile Herculane, Predeal, Karlovy-Vary), orașe cu funcții administrativ-politice, în general cu funcții multiple așa cum sînt capitalele statelor lumii (exemplu: București, Paris, Roma, Tokio, Moscova).

- Studiați Harta fizică a R.S. România și identificați cîteva așezări rurale și urbane; **APLICAȚII:**
- Treceți într-un tabel unele orașe în ordinea mărimii lor;
- Arătați pe hartă orașele din țara noastră, amintite în ultima parte a lecției.

AFRICA

1. Africa, un continent cu clima caldă, un continent unde predomină relieful înalt.
2. Africa, un continent al lumii „vechi”.
3. Interiorul Africii a rămas multă vreme necunoscut de europeni.

Așezarea geografică și cunoașterea continentului Africa

Priviți harta din Atlasul geografic școlar și figura 1. Urmăriți coordonatele geografice principale care traversează acest continent și răspundeți care este așezarea geografică a Africii pe Glob? Ce consecințe decurg din această așezare geografică?

Așezarea continentului. La sud de Europa, dincolo de Marea Mediterană, se află continentul Africa. Cea mai mică distanță dintre cele două continente se află în Strîmtoarea Gibraltar. Africa a rămas multă vreme necunoscută europenilor, cu excepția părții sale nordice și a unor porțiuni situate de-a lungul țărmurilor. Interiorul Africii a încetat de a mai fi o enigmă de-abia în secolul al XIX-lea.

Africa este despărțită în nord-est de Asia prin Istmul Suez. În afară de Marea Mediterană și Marea Roșie, țărmurile Africii sînt scăldate și de două oceane: Oceanul Atlantic în partea vestică și Oceanul Indian în partea estică.

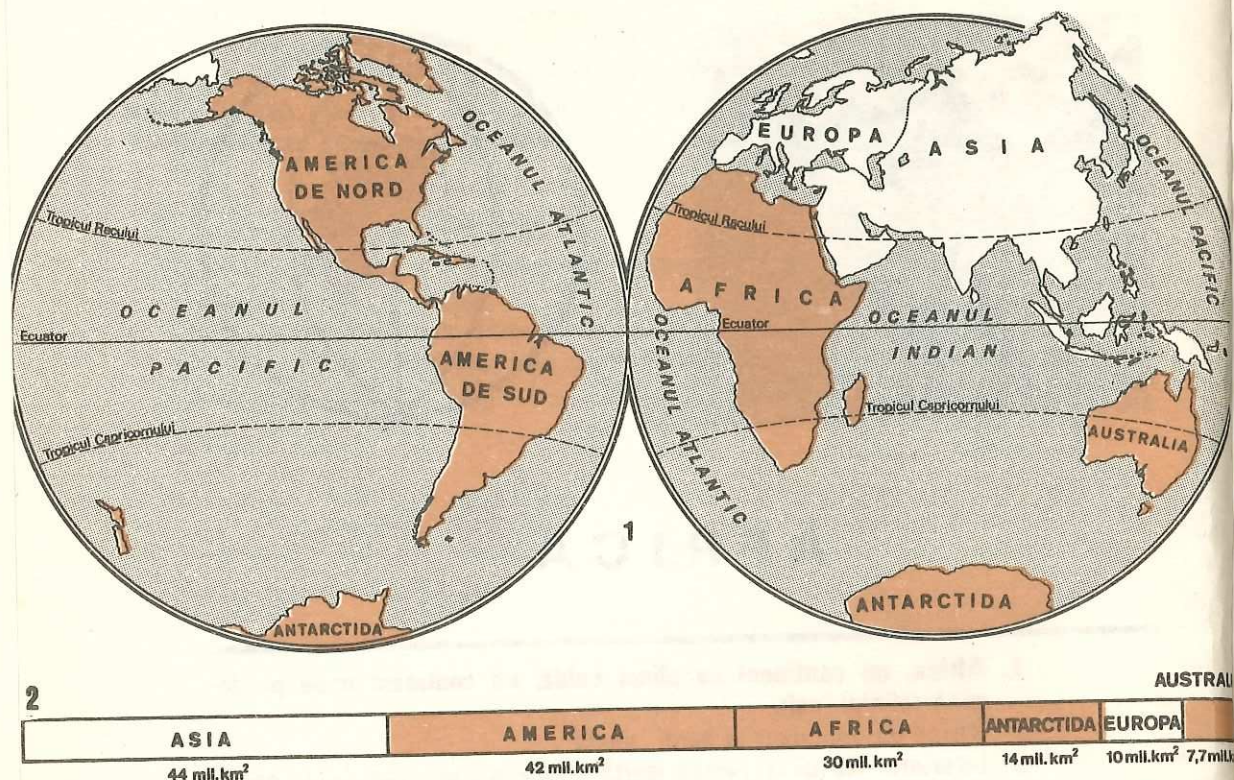

Fig. 1. Poziția geografică a continentelor pe Glob (1). Priviți figura și spuneți care este așezarea geografică a Africii pe Glob și ce loc ocupă ca mărime între celelalte continente (vezi 2). Continentele colorate le veți învăța în această clasă.

De la Capul Bon în nord, scăldat de Marea Mediterană, pe unde trece paralela 37° latitudine nordică și pînă la Capul Agulhas, în sud, pe unde trece paralela 35° latitudine sudică, sînt 7 200 km depărtare și cam tot atîta este și în partea ei cea mai lată, de la apus la răsărit.

La mijloc, Africa este tăiată de Ecuator, iar în părțile ei de nord și de sud, de *Tropicul Racului* (la nord) și de *Tropicul Capricornului* (la sud). Astfel, cea mai mare parte din suprafața Africii este cuprinsă în zona caldă.

Partea vestică a Africii este străbătută de meridianul 0°.

Din poziția aproape simetrică a acestui continent față de Ecuator, rezultă paralelismul zonelor de climă și de vegetație în cele două emisfere (nordică și sudică).

Africa, împreună cu Europa și Asia, fac parte din „lumea veche”, adică din rîndul continentelor care au fost cunoscute din cele mai vechi timpuri. America, Australia și Antarctica sînt conti-

nente care fac parte din „lumea nouă”, deoarece au fost descoperite mult mai tîrziu.

Interiorul Africii a rămas multă vreme necunoscut europenilor.

Din cele mai vechi timpuri, europenii au cunoscut și au cercetat numai țărmurile de nord ale Africii. Egiptul, situat pe țărmul nordic, a fost leagănul unei vechi civilizații. Marea Roșie, care scaldă țărmurile de nord-est ale Africii, a fost vreme îndelungată folosită de către arabi în călătoriile lor spre India.

Cunoașterea interiorului Africii a fost multă vreme îngreuiată datorită deșerturilor care despart litoralul african al Mării Mediterane de partea centrală și sudică a continentului.

Explorarea acestor locuri de către europeni nu coincide cu începutul civilizației în interiorul Africii. Africa nu era, așa cum s-a crezut multă vreme, un continent întunecat și sălbatic, ci avea o civilizație independentă, la fel de veche ca și cea europeană.

Astfel, în evul mediu, unele popoare africane formau imperii cu organizare statală superioară unor state feudale europene considerate ca foarte avansate.

Deci Africa are o istorie lungă, civilizații vechi, care însă au suferit mari schimbări după ce Africa a fost cucerită de europeni.

Pătrunderea europenilor în interiorul Africii datează de la sfîrșitul secolului al XV-lea, cînd navigatorii portughezi și spanioli, căutînd o nouă cale maritimă din Europa spre India, au început să cerceteze și celelalte țărmuri. Astfel, corăbierul portughez **Bartolomeo Diaz** explorează țărmul vestic, ajungînd pînă la extremitatea sudică pe care au numit-o Capul Furtunilor, denumire înlocuită ulterior cu aceea de *Capul Bunei Speranțe*.

Mai tîrziu, navigatorul **Vasco da Gama** ocolește Africa pe la sud, cercetează țărmul de est, scăldat de apele Oceanului Indian, și ajunge în India.

După cucerirea Americii, europenii au avut nevoie de brațe de muncă pentru plantații și atunci Africa a devenit — așa cum spunea Karl Marx — „un teren hărăzit vînzării pieilor negre și vinderii lor ca sclavi”.

Timp de aproape 300 de ani, cît a durat această acțiune profund inumană, pe țărmurile Africii s-au organizat și au funcționat numeroase centre ale comerțului de sclavi.

La începutul secolului al XIX-lea numeroși exploratori încep să pătrundă în interiorul Africii și să cerceteze diferite regiuni.

Cercetarea și cunoașterea Africii a fost urmată de subjugarea ei de către puterile coloniale europene. Astfel, la începutul secolului al XX-lea, aproape întreg continentul era împărțit între: Marea Britanie, Franța, Portugalia, Spania, Italia și Belgia.

După cel de-al doilea război mondial lupta popoarelor africane pentru eliberare, sprijinită de către țările socialiste și alte state progresiste din lume, a cunoscut un avînt nemaiîntîlnit. Astăzi aproape tot teritoriul acestui continent s-a eliberat.

- Ce se înțelege prin așezarea geografică a unui continent?
- Ce consecințe decurg din această așezare? Aplicați aceste cunoștințe la continentul Africa.
- Căutați pe Harta fizică a lumii și arătați Africa și celelalte continente. Comparați-le și spuneți prin ce se deosebește Africa de ele

În secolul al VI-lea î.e.n. fenicienii au ocolit Africa trecând prin Strimtoarea Gibraltar și s-au întors prin Marea Roșie.

Anul 500 — HANNON (cartaginez) efectuează călătorii pe țărmurile Marocului și Senegalului (vezi harta politică a Africii).

Anul 1498 — VASCO DA GAMA (portughez) ocolește Africa pe la sud și descrie ținutul de est.

Anul 1828 — RENÉ CAILLIÉ (francez) cercetează deșerturile din Sahara și Africa occidentală.

Anul 1873 — DAVID LIVINGSTONE (scoțian) explorează cursul superior al fluviului Zair, bazinul fluviului Zambezi și lacul Malawi, precum și lacul Tanganyika.

CEI MAI CUNOSCUȚI EXPLORATORI AI AFRICII

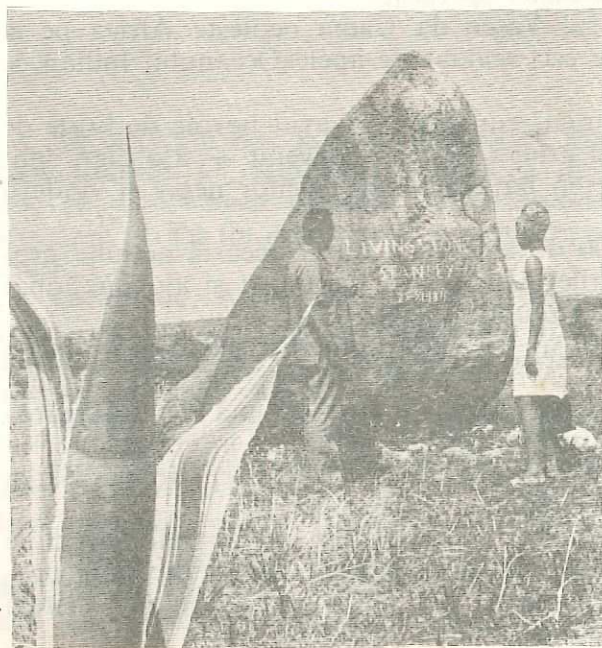

Fig. 2. Inscripție în amintirea întâlnirii dintre exploratorii Livingstone și Stanley

- Anul 1876** — HENRY STANLEY (american) se întâlnește cu Livingstone și împreună explorează mai departe lacul Tanganyika, apoi face cercetări în regiunea ecuatorială.
- Anul 1898** — SEVER PLENICEANU (român) face cercetări în bazinul fluviului Zair.

- ȘTIATI CĂ...**
- Marea Roșie este cea mai caldă mare de pe Glob? (Temperatura medie anuală 35°C).
 - David Livingstone este apreciat ca cel mai important cercetător al nisipurilor, pădurilor ecuatoriale și al junglei africane?
 - Romanii au dat unei provincii de lângă Cartagina numele de *Afric*, după numele unui trib, *Afri*, care se găsea acolo și că acest nume s-a extins apoi asupra întregului continent?

Suprafața și țărmurile Africii

1. Africa, un uriaș bloc continental.
2. Linia țărmului Africii este puțin crestată.
3. Africa, un continent sărac în insule.

1. Ca mărime Africa ocupă locul al treilea printre continentele globului.

Ca înfățișare generală se prezintă ca un uriaș bloc continental compact în care regiunile centrale sînt foarte depărtate de mări și de oceane.

Spuneți ce consecințe geografice decurg din această masivitate a continentului.

2. Țărmurile Africii, în comparație cu alte continente (America de Nord, Europa) sînt puțin crestate, au puține golfuri, peninsule, insule și capuri.

Avînd țărmurile puțin crestate, regiunile interioare ale Africii se găsesc la mare distanță de mările și oceanele care înconjură continentul; din această cauză ele sînt lipsite de influența apelor oceanice.

Înspre Marea Mediterană, țărmul prezintă o scobitură mai pronunțată în partea centrală și formează două golfuri: *Gabés și Sidra*.

Țărmul de vest, dinspre Oceanul Atlantic, este asemănător cu cel mediteranean și prezintă un singur golf. Acesta este *Golful Guineei*, cu o deschidere largă.

Din deschizătura aceasta uriașă se presupune că în vremuri îndepărtate s-a desprins America de Sud.

Țărmul de est al Africii, scăldat de apele Oceanului Indian, formează o singură peninsulă, Somalia, de unde se pătrunde în *Golful Aden* și mai departe, în *Marea Roșie*.

Insulele din jurul Africii

3. Africa, un continent sărac în insule. Singura insulă cu o întindere mai mare care aparține continentului african se găsește în apropierea țărmului de est în Oceanul Indian. Aceasta este Insula *Madagascar*, cu o formă alungită, despărțită de continent prin *Strâmtoarea Mozambic*.

Urmăriți pe Harta fizică a lumii principalele insule din jurul Africii.

1. Reamintiți-vă cele învățate la Istoria antică despre trecutul Africii (istoria Egiptului, a Cartaginei, a coloniilor grecești). Cum explicați dezvoltarea civilizației egiptene pe valea și în Delta Nilului?
2. Analizați harta colorată a Africii și urmărind linia țărmului african (de nord, de vest, de est), spuneți: care sînt principalele golfuri, peninsule și insule.
3. Arătați pe hartă oceanele și mările care separă Africa de America, Australia, Antarctica, Asia și Europa!

EXERCIȚII ȘI ÎNTREBĂRI

— denumirea insulelor Azore se datorează marinarilor portughezi care le-au descoperit? Aici au găsit un număr mare de *ulii* care își aveau cuiburile pe stîncile arhipelagului. În limba portugheză *Azoris* — înseamnă *ulii*.

Relieful Africii și bogățiile minerale

1. Relieful Africii, un uriaș podiș compartimentat de șanțuri tectonice și munți înalți.
2. Cîmpiile ocupă suprafețe reduse.
3. Africa, un continent foarte bogat în resurse minerale.

Analizați Harta fizică a Africii și răspundeți:

- care este înfățișarea generală a reliefului Africii?
- ce formă de relief predomină?

1. Aproape întregul continent reprezintă un **imens podiș**, adîncit în centru. Spre mările și oceanele înconjurătoare înălțimea reliefului scade treptat, continuîndu-se pe țărm cu o îngustă **cîmpie litorală** (vezi harta fizică murală a Africii). *Ca înălțime medie* (700 m), relieful Africii ocupă al doilea loc printre celelalte continente, după Asia. În totalitatea lui, *podîșul african* se prezintă ca un bloc uriaș format în timpuri îndepărtate și care a suferit puține schimbări de-a lungul multor milioane de ani. Numai în cîteva locuri ploile și vînturile l-au tocit, iar în altele podișul s-a rupt în blocuri mai mici. Unele dintre aceste blocuri s-au ridicat, iar altele s-au scufundat dînd naștere *faliilor*. Aceste falii formează un **imens șanț tectonic**, pe fundul cărora au luat ființă lacurile *Tanganyika*, *Malawi* ș.a. cu o adîncime foarte mare (peste 1 000 m). Prin rupturile care s-au produs, au ieșit din interiorul pămîntului materii topite care au dat naștere unor vulcani din care cei mai înalți: *Kenya* și *Kilimanjaro* au în jur de 6 000 m înălțime.

Înălțimea reliefului african nu este peste tot la fel. Părțile estice și sudice sînt mai înalte în comparație cu cele vestice și nordice, astfel că relieful Africii poate fi împărțit în două: **Africa înaltă** și **Africa joasă** (vezi fig. 3). Pe mari regiuni relieful se înfățișează astfel:

Partea estică a Africii are cel mai înalt relief. Pe teritoriul Africii de Est, între Podișul Etiopiei la nord și fluviul Zambezi la sud, se desfășoară un ansamblu de **munți și podișuri**.

Africa de Sud reprezintă o mare depresiune mărginită de un relief înalt. Relieful Africii de Sud este alcătuit din **Depresiunea Kalahari** și din **podîșurile și munții** care o înconjură. Podîșurile se află în partea vestică a Depresiunii Kalahari, iar munții în partea sudică și estică.

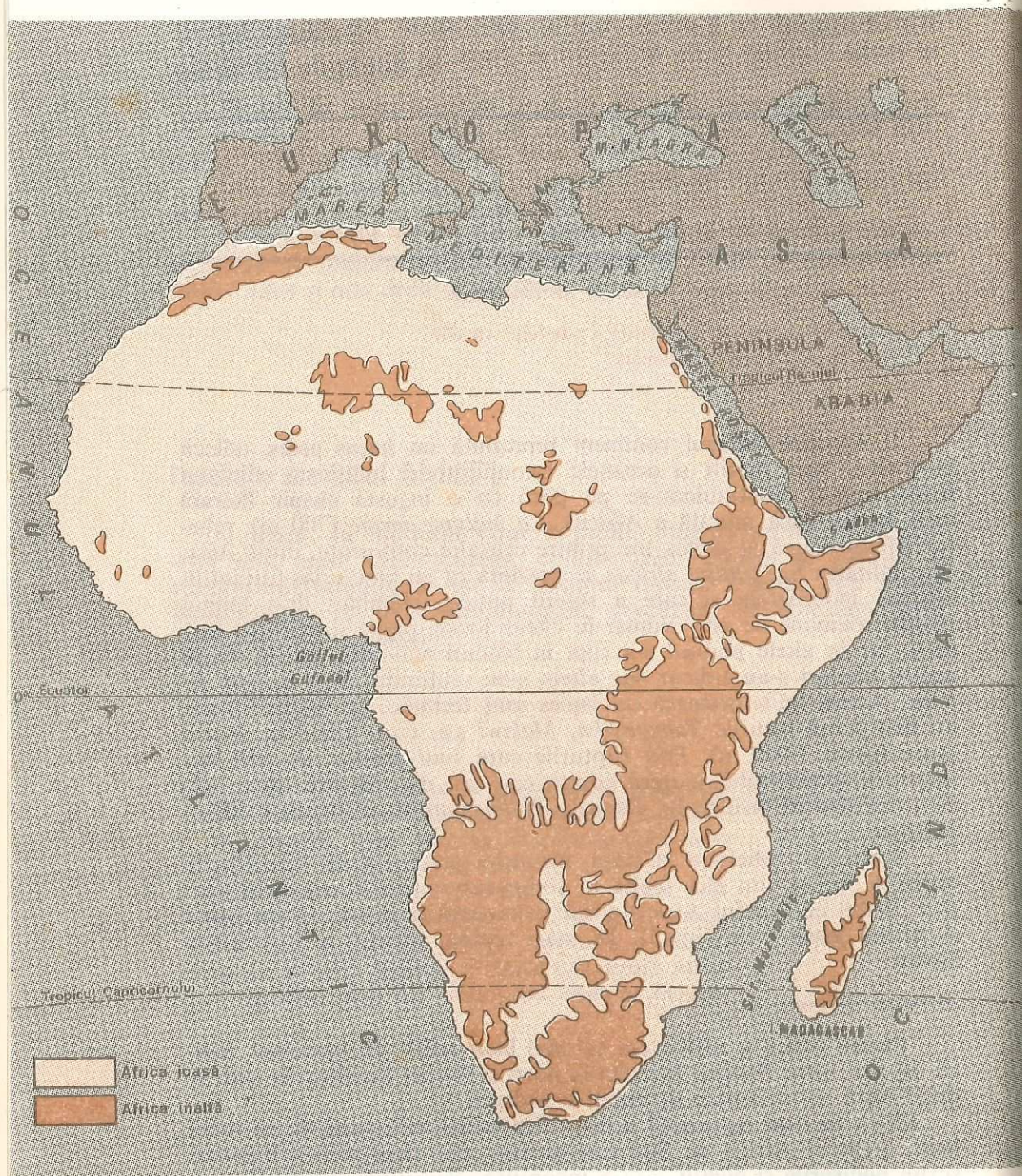

Fig. 3. Africa. Arealul celor două mari zone de relief. Ce diferență observați în privința înălțimii, între partea sud-estică și nord-vestică?

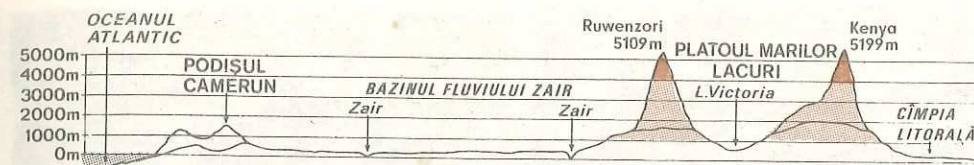

Fig. 4. Secțiune prin relieful Africii de la vest la est (profil) pe latitudinea Ecuatorului. Puteți observa și din secțiune că partea estică este mai înaltă decât cea vestică, de asemenea, că relieful coboară pe ambele părți spre cele două oceane.

Priviți Harta fizică a Africii. Cum se numesc munții din Africa de Sud?

Relieful Africii de Vest este format în cea mai mare parte din podișuri joase, care coboară în trepte spre Golful Guineei. În interiorul acestor podișuri se află mari **depresiuni** (Zair, Niger și Ciad). Pe țărmul Oceanului Atlantic se desfășoară o **cîmpie litorală** îngustă.

Munții Africii se împart, după origine, în munți de încrețire, munți vulcanici și munți de prăbușire.

Munții de încrețire se găsesc în partea de nord-vest și sud a Africii. Cei din nord-vest se numesc **Munții Atlas** și sînt o prelungire a sistemului muntos Alpino-Carpato-Himalayan (care străbate Europa și Asia de la vest la est). Munții din sud se numesc **Munții Cap**.

Priviți figurile 5 și 6. Observați că înfățișarea generală a munților de încrețire este sub forma unor valuri uriașe.

Munții vulcanici sau format prin îngrămădiri de lavă apărute la suprafață în urma erupțiilor repetate. Ei apar ca masive singuratice sub formă de conuri terminate cu cratere (fig. 8), sau cu pante foarte abrupte (fig. 7). Cei mai mulți vulcani s-au stins de multă vreme. Ei se întîlnesc mai ales de-a lungul marilor șanțuri tectonice, cei mai importanți fiind **Kenya** și **Kilimanjaro**. Alți munți vulcanici se mai întîlnesc în partea centrală a Podișului Sahara, cum sînt **Tassili** și **Tibesti**; pe țărmul Golfului Guineei **Munții Camerun**, iar pe teritoriul Etiopiei, **Ras Dașan**.

Comparați figurile 5 și 6 (care înfățișează aspecte ale unor munți din Africa). Ce deosebiri observați? Cum se explică aceste deosebiri?

Munții de prăbușire nu sînt altceva decît marginile podișurilor înalte, care au fost rupte datorită mișcărilor scoarței. Asemenea munți se întîlnesc la marginea podișului înalt al Africii de Sud, fiind cunoscuți sub numele de **Munții Scorpiei**.

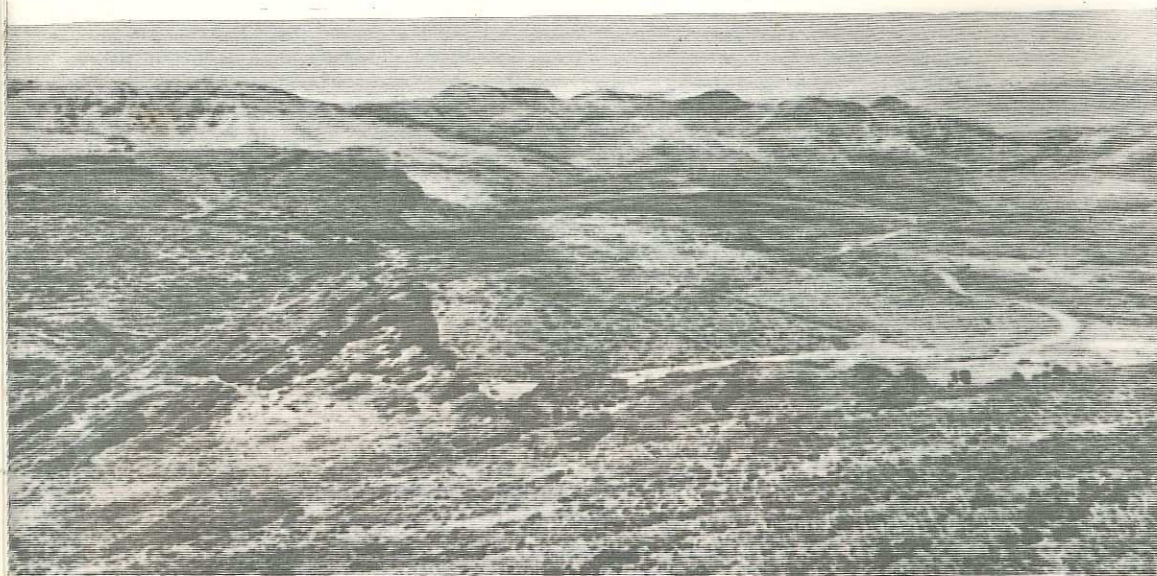

Fig. 5. Vedere asupra munților Atlas priviți dinspre Sahara.

Fig. 6. Vedere asupra Munților Cap.

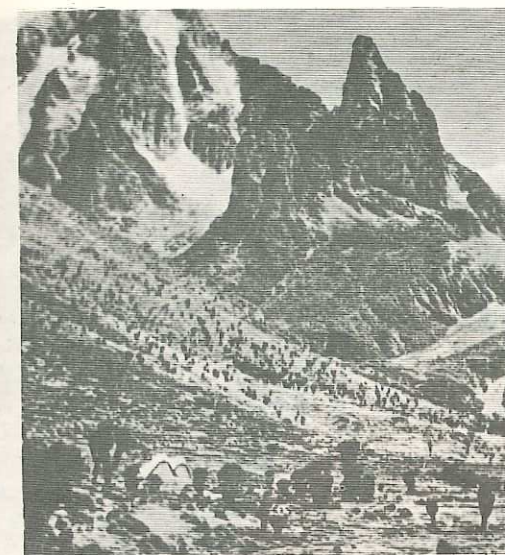

Fig. 7. Vedere asupra muntelui vulcanic Kenya. Spre deosebire de munții de încrețire, Muntele Kenya are pantele foarte abrupte și prăpăstioase. Cum explicați această înfățișare?

Fig. 8. Muntele vulcanic Kilimanjaro. Cel mai înalt munte din Africa. Observați forma rotundă a culmilor. Cum s-a format? Cum explicați existența zăpezii pe virful acestor munți, deși sunt situați în zona ecuatorială?

2. Cîmpiile ocupă cea mai mică suprafață din relieful Africii. Ele se găsesc de-a lungul țărmurilor; cele mai întinse sînt: **Cîmpia Senegalului** și a **Guineei**, pe țărmul Oceanului Atlantic și **Cîmpia Mozambicului** și a **Somaliei**, pe țărmul Oceanului Indian.

3. Bogății minerale. Africa, un continent foarte bogat în resurse naturale (vezi fig. 9). În subsolul Africii se găsesc numeroase bogății minerale ca: **aur**, **diamante**, **cupru**, **bauxită**, **uraniu**, **mangan**, **petrol**, **gaze naturale**, **crom**, **fier**, **cărbuni**, **platină**, **cobalt** și altele.

Foarte mari sînt rezervele de *petrol* și de *gaze naturale*. Bogățiile minerale sînt răspîndite în strînsă legătură cu formele de relief, cu originea și vîrsta acestora. Aceste bogății au constituit o permanentă atracție pentru țările colonialiste, care, timp de mai multe secole, au exploatat fără milă popoarele africane. În zilele noastre, popoarele africane, eliberate de sub jugul colonial, au trecut la valorificarea bogățiilor pentru dezvoltarea economică a statelor lor și pentru ridicarea nivelului de trai.

Relieful, sub aspectul utilizării pentru practicarea agriculturii, poate fi folosit în proporție de 4/5, deci în cea mai mare parte; clima însă este pe mari regiuni secetoasă.

Dacă industria extractivă joacă un rol de prim ordin în majoritatea țărilor africane, industria prelucrătoare este circumscripă la

un număr mai restrâns de țări. Pe primul loc se situează Egiptul, urmat la distanță de un grup de trei țări — Maroc, Nigeria și Algeria. Industria chimică, petrochimică, textilă și alimentară se numără printre cele mai dezvoltate. În ultimii ani au luat amploare și alte ramuri cum sînt siderurgia și construcțiile de mașini.

APLICAȚII ȘI ÎNTREBĂRI

1. Localizați, pe hărțile din manual, principalele forme de relief ale Africii!
2. Indicați cele mai mari înălțimi ale munților Africii!
3. Care sînt bogățiile minerale ale Africii?

ȘTIATI CĂ...

— pe muntele Kilimanjaro se găsesc aproape toate zonele de vegetație de pe Glob, de la savane — la poalele munților — pînă la zona înghețului permanent — spre vîrf? De aceea, acest munte este numit și „o emisferă în miniatură” (vezi fig. 42).

Clima Africii

1. Africa este cel mai cald continent al globului.
2. Clima ecuatorială.
3. Clima subecuatorială.
4. Clima tropicală uscată.
5. Clima subtropicală (mediteraneană).
6. Clima regiunilor muntoase înalte.

1. Africa este cel mai cald continent al globului.

Fiind întretăiată de Ecuator și de cele două tropice, Africa se găsește aproape în întregime în cuprinsul zonei calde. Zonele de climă se succed spre nord și spre sud de Ecuator aproape paralel și simetric. Alți factori care influențează clima sînt: dimensiunile mari și masivitatea continentului, repartizarea presiunii atmosferice de care depinde mișcarea aerului (vînturile), caracterul curenților oceanici de lîngă țărmuri etc. Mai mult de 1/3 din suprafața Africii are o climă aridă cu mai puțin de 200 mm de precipitații anual (Sahara, deșertul Namib, Kalahari ș.a.). Altă treime, deși primește o cantitate relativ mare de precipitații, cunoaște perioade lungi de secetă (uneori ani de-a rîndul). Zona ecuatorială este foarte bogată în precipitații.

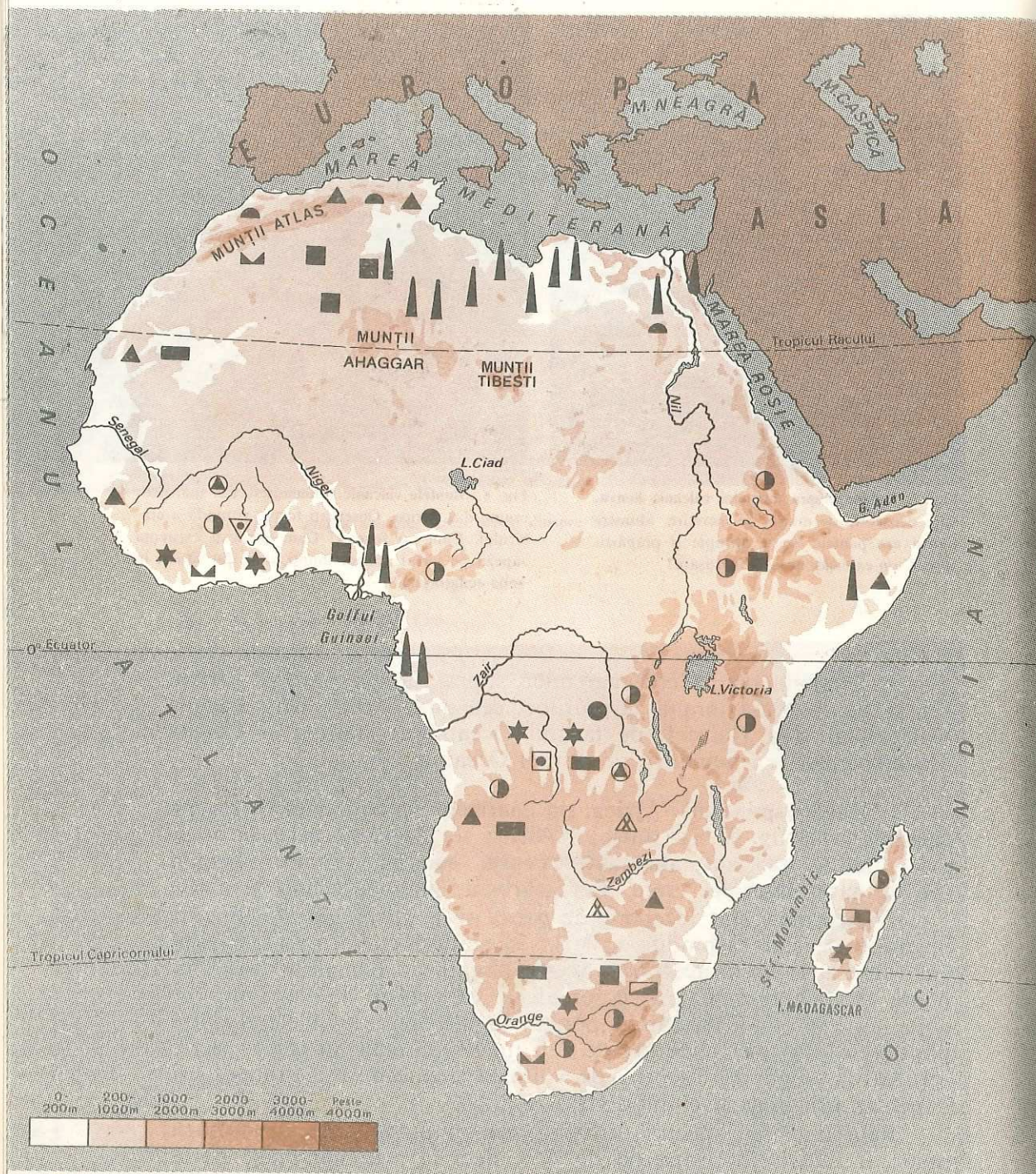

Fig. 9. Africa — bogății minerale. Analizați harta și spuneți: în ce regiuni se afla concentrate cele mai multe bogății minerale? Ce minerale predomină? (Vezi explicațiile semnelor convenționale de la începutul manualului.)

În funcție de așezarea geografică, factorii enumerați mai sus determină pe teritoriul Africii următoarele tipuri de climă:

2. Clima ecuatorială. O zonă cu o căldură apăsătoare și umedă tot timpul anului. Se întinde de o parte și de alta a Ecuatorului, cuprinzând partea nordică a bazinului Fluviului Zair și coasta Golfului Guineei (vezi fig. 10). Principalele caracteristici ale acestui tip de climă sînt: temperatura medie anuală ridicată (25° — 26°C), variații mici între lunile cele mai calde și cele reci (1° , cel mult 2°), egalitatea zilelor și nopților, precipitații abundente și regulate (aproape în fiecare zi).

3. Clima subecuatorială. Este o zonă de climă în care temperatura aerului se menține ridicată tot timpul anului ($+20^{\circ}\text{C}$), însă precipitațiile se împart pe două anotimpuri. Se întâlnește atît la nord, cît și la sud de zona ecuatorială, întinzîndu-se, prin urmare, pe două zone (vezi fig. 10).

În aceste două zone bat vînturile alizee cîte o jumătate de an (în emisfera nordică, din octombrie pînă în aprilie, iar în emisfera sudică din aprilie pînă în octombrie).

Cînd bat alizeele, atît într-o emisferă cît și în cealaltă, în general nu cad ploi, deci este un timp secetos. În perioada în care nu bat

Fig. 10. Clima Africii. Cum explicați paralelismul zonelor de climă din cele două emisfere?

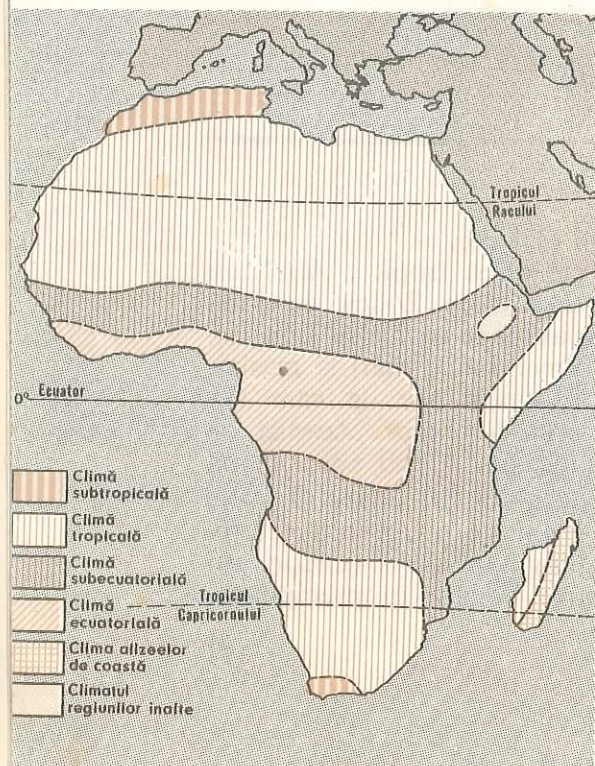

Fig. 11. Între repartizarea zonală a precipitațiilor și zonele de climă există o strînsă legătură. De ce? Căutați pe hartă regiunile cu cea mai mare cantitate de precipitații și cu cea mai scăzută. Explicați cauzele!

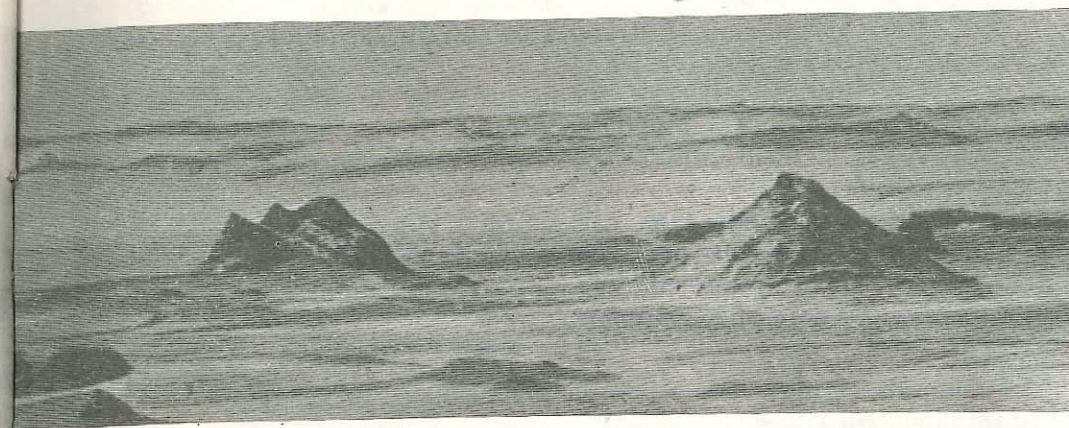
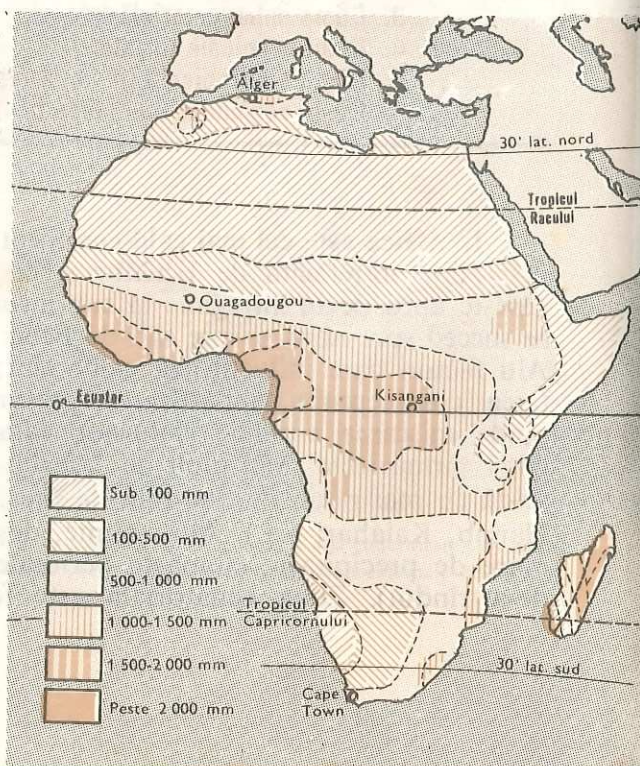

Fig. 12. Imagine specifică Saharei. Relieful înalt de altădată a fost distrus de agenții externi. Care sînt cauzele?

alizeele plouă mult (jumătate de an în emisfera nordică, cealaltă jumătate de an în emisfera sudică). Deci în cuprinsul zonei subecuatorială anul se împarte în două anotimpuri — un anotimp ploios și un anotimp secetos (vezi fig. 10).

4. Clima tropicală uscată este o climă caldă și secetoasă tot timpul anului. Se întinde la nord și la sud de zona subecuatorială aproximativ între 12° și 30° , latitudine nordică și sudică, formînd două zone (vezi fig. 10). În emisfera nordică, clima tropicală cuprinde regiunea Sahara, începînd de la Oceanul Atlantic și pînă la Marea Roșie, cunoscută sub numele de *Deșertul Sahara*, iar în emisfera sudică se întinde în limitele deșertului Namib.

În zona tropicală uscată temperatura se menține ridicată tot timpul anului, însă, spre deosebire de cele din zona ecuatorială, sau din zonele subecuatorială, diferențele între luna cea mai caldă și cea mai rece sînt mult mai mari, ajungînd la 17°C . Foarte pronunțate sînt diferențele de temperatură de la zi la noapte. Din cauza trecerii atît de bruste de la căldură extremă la frig, stîncile din pustiu se sfărîmă transformîndu-se în pietriș și apoi în nisip. Vîntul ridică nisipul și-l plimbă din loc în loc, îngrămădindu-l sub formă de dune. Cea mai mare parte a Saharei este un pustiu de piatră, în care stîncile iau adeseori tot felul de forme ciudate, de stîlpi, piramide, ciuperci etc. Ținuturi foarte întinse sînt acoperite de nisip. Precipitațiile sînt foarte rare, uneori ani de-a rîndul ținuturi întregi nu primesc nici o picătură de ploaie.

Explicați de ce în regiunile cu climă tropicală uscată din Africa nu cad ploi. Gîndiți-vă la vînturile care bat în aceste zone. Ce factori geografici locali opresc căderea precipitațiilor atmosferice în regiunea Kalahari?

5. Clima subtropicală. Extremitățile Africii (de nord și de sud) au o climă mediteraneană (vezi fig. 10).

În zona subtropicală sau mediteraneană se deosebesc două anotimpuri, unul blând și umed, corespunzător cu iarna din emisfera respectivă, și altul cald și secetos, corespunzător cu vara din aceeași emisferă.

6. Regiunile muntoase ale Africii au o climă etajată pe altitudine, care începe la poale cu clima din zona respectivă, iar pe culmile cele mai înalte ajunge pînă la clima rece. De exemplu, Podișul Etiopiei, Munții Kenya și Kilimanjaro.

1. Care sînt caracteristicile fiecărei zone de climă întîlnite pe teritoriul Africii? **ÎNTREBĂRI**
2. În Africa sînt locuri cu zăpezi permanente. Unde sînt ele și cum explicați aceasta?

- denumirea vînturilor alizee provine de la termenul francez alizé, care înseamnă regulat? (adică suflă regulat).
- aceleași vînturi, în limba italiană se numesc passata, adică trecere, deoarece în trecut i-au ajutat pe călători să navigheze cu vasele lor cu pînze pe Oceanul Atlantic?
- ȘTIATI CĂ...**

Apele Africii

1. Rețeaua hidrografică prezintă mari contraste.
2. Volumul de apă al riurilor și lacurilor africane este strîns legat de durata ploilor din fiecare zonă de climă.
3. Trei fluvii uriașe străbat teritoriul Africii.

Analizați figura 10 și Harta fizică a Africii. Ce legătură există între clima, relieful și apele Africii?

Cum se reflectă această legătură în rețeaua hidrografică a Africii.

Africa deține 20% din potențialul hidroenergetic al globului

1. Sub aspectul apelor curgătoare Africa este continentul contrastelor. Pe de o parte, pe teritoriul Africii se află fluvii dintre cele mai mari ale lumii, atît ca volum de apă, cît și ca lungime, pe de altă parte imense suprafețe sînt complet lipsite de ape curgătoare. Apele dispun de mari rezerve hidroenergetice.

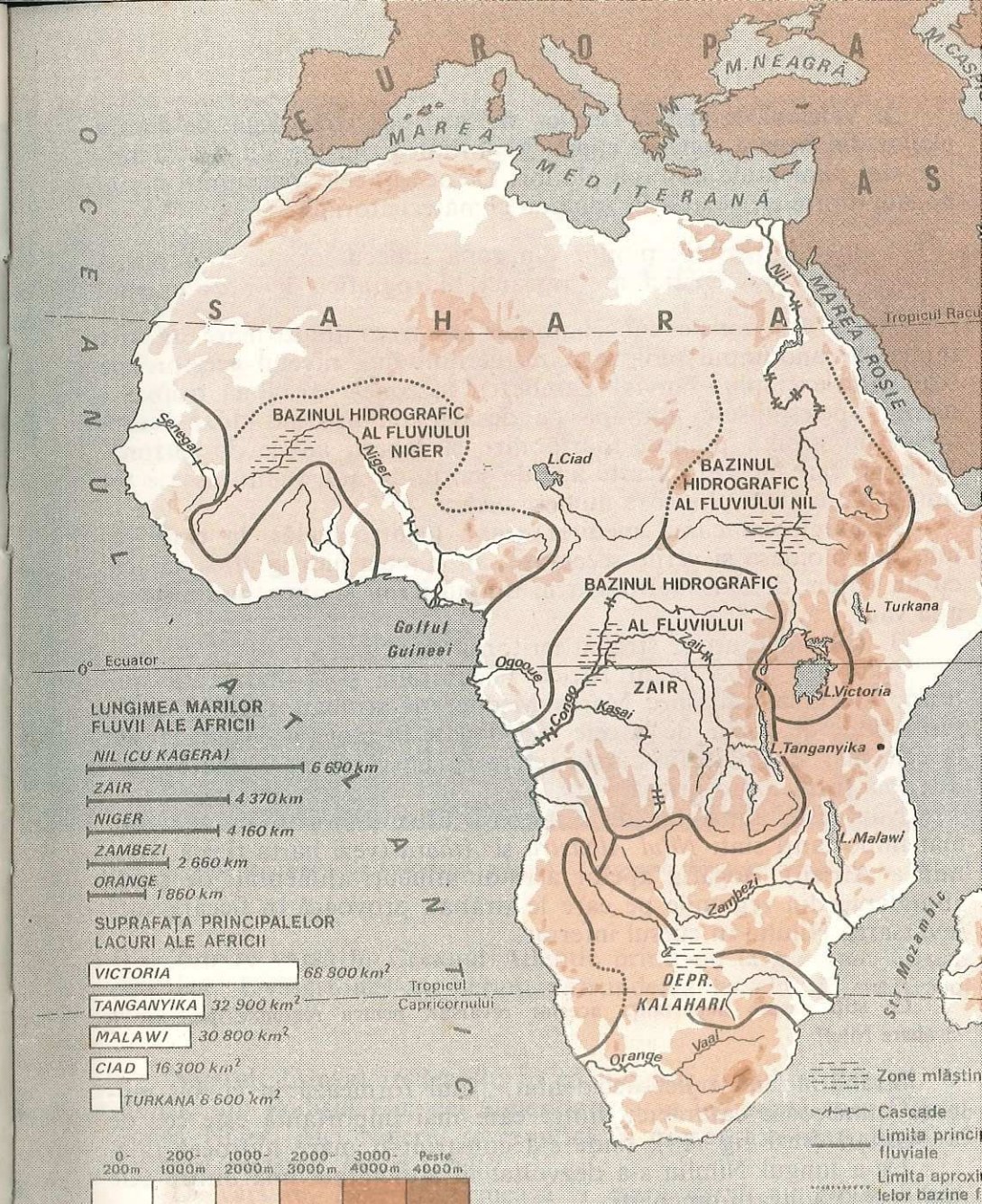

Fig. 13. Rețeaua hidrografică a Africii cu principalele bazine fluviale. Pe imensul teritoriu al Africii se află trei fluvii. Care sînt factorii geografici care au dat naștere acestor fluvii?

Lacurile prezintă, de asemenea, contraste, adică: unele (cele de podiș) au adîncimi de numai cîțiva metri, altele (tectonice) au adîncimi de peste 1 000 m.

2. Volumul de apă al râurilor africane este strâns legat de durata ploilor din fiecare zonă de climă. Majoritatea râurilor, cât și a lacurilor, sînt alimentate din apa ploilor. De aceea, cele mai multe și mai bogate dintre ele se află în zona cu climă ecuatorială.

Cum este regimul ploilor din zona subecuatorială și tropicală uscată? Ce caracteristici are rețeaua hidrografică în aceste zone?

Apele din zonele subecuatoriale au o cantitate mare de apă numai în anotimpul ploios; în restul timpului, nivelul acestor ape scade (de exemplu, Fluviul Zambezi). În zonele cu climă tropicală uscată apele lipsesc aproape cu desăvîrșire, apărînd doar scurtă vreme în timpul ploilor, foarte rare și repezi, aduse de furtună. Văile pe care se scurg aceste ape de scurtă durată, rămîn uscate tot timpul între două ploi și se numesc *ueduri*.

Regiunile cu climă mediteraneană (subtropicală), în care iernile sînt ploioase și verile secetoase, au o rețea hidrografică săracă, cu un volum de apă mai bogat în timpul iernii și aproape lipsite de apă vara.

3. Trei fluvii uriașe străbat teritoriul Africii.

6 690 km

Nilul are izvoarele în Africa Ecuatorială și se îndreaptă spre nord. În cursul său spre Marea Mediterană străbate regiuni cu diferite zone de climă, de la cele mai bogate în ploi (la izvoare), pînă la cele mai secetoase (în cursul inferior). La vărsarea în Marea Mediterană formează o uriașă *deltă*.

Nilul este alimentat de numeroși afluenți bogați în apă. Cei mai importanți sînt: *Nilul Albastru* și *Atbara* (vezi harta fizică murală a Africii). Bogăția apelor acestor afluenți alimentați de ploile abundente din regiunile pe care le străbat, provoacă în fiecare vară revărsarea Nilului în cursul inferior.

Ce știți despre importanța acestor revărsări pentru regiunile pe care le străbate Nilul?

Străbătînd un relief accidentat, Nilul formează în cursul mijlociu numeroase cataracte, dintre care mai importantă este cea de la Assuan (vezi fig. 14), unde s-a construit o mare hidrocentrală.

De-a lungul Nilului s-a dezvoltat în antichitate una dintre cele mai vechi civilizații omenești.

Zairul (Congo) este al doilea fluviu ca lungime din Africa după Nil. Ca volum de apă depășește însă Nilul, ocupînd locul al doilea pe Glob după fluviul Amazon din America de Sud. Zairul izvorăște din regiunea marilor lacuri africane (vezi fig. 13). În drumul său spre Oceanul Atlantic, Zairul străbate o regiune cu climă ecuatorială foarte bogată în ploi, ceea ce explică uriașul său volum de apă și lățimea sa în cursul mijlociu unde depășește 10 km. Flu-

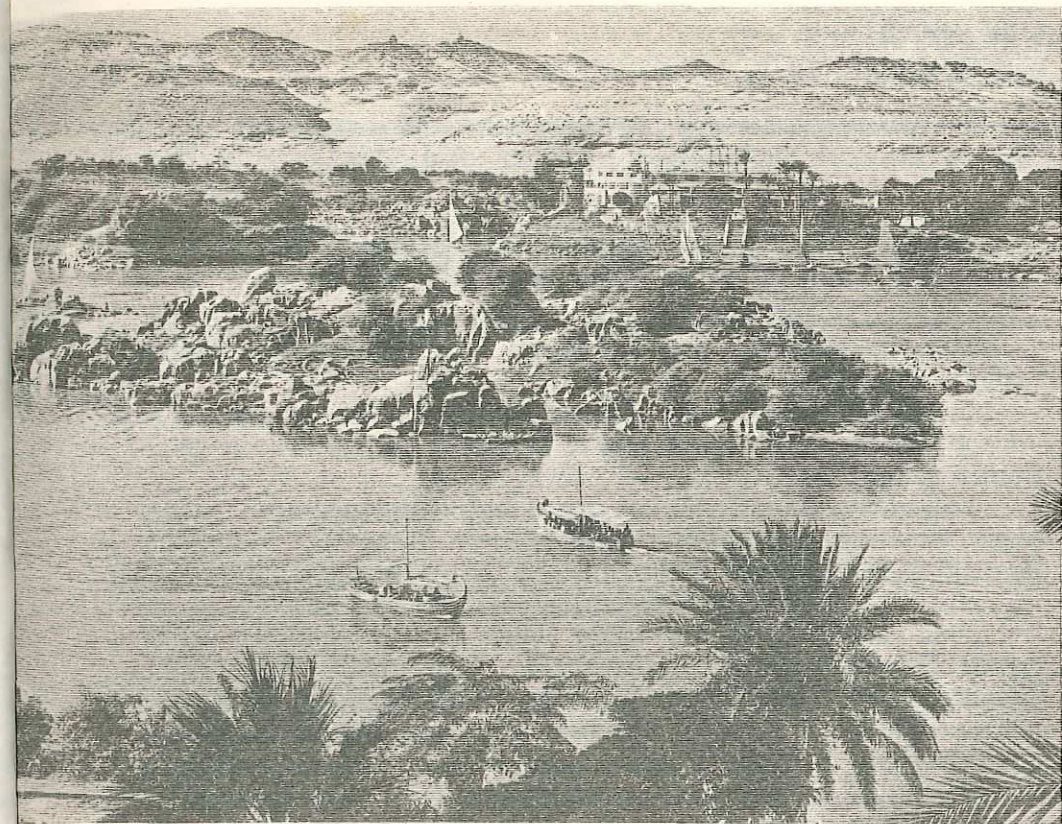

Fig. 14. Nilul la Assuan. Ce importanță prezintă în economiă Egiptului barajul de la Assuan?

viul Zair se varsă în Oceanul Atlantic printr-un larg *estuar*. Cascadele (ex. Livingstone) nu permit pătrunderea navelor în interiorul continentului.

Nigerul. Este al treilea fluviu ca lungime și volum de apă. Izvorăște din Podișul Guineei Superioare și se îndreaptă spre Depresiunea Niger. Aici Nigerul se ramifică în numeroase brațe formînd *ostroave, mlaștini, lacuri și bălți*.

La vărsare, Nigerul formează o mare *deltă*, cu multe brațe, acoperită în cea mai mare parte cu păduri tropicale.

Dintre celelalte fluvii ale Africii mai însemnat este Fluviul **Zambezi**. În drumul său formează numeroase cascade, dintre care cea mai importantă este *Cascada Victoria*. Livingstone i-a dat numele de „Victoria”, indigenii însă o mai numesc și „Fumul tunător”. Zgomotul făcut de căderea apei se aude la o distanță de peste 20 km. Apele cascadei au fost valorificate prin construirea unei hidrocentrale la *Kariba*.

Lacurile Africii

În Africa se găsesc numeroase lacuri. Majoritatea lor s-au format în şanţurile tectonice, din partea răsăriteană a continentului.

68 800 km²

Cel mai mare lac, ca suprafaţă, este **Victoria**, situat în regiunea ecuatorială. Fiind un lac de podiş, are o adâncime mică.

1 435 m
adâncime

Lacurile tectonice mai însemnate sînt: **Tanganyika**, Malawi şi **Mobutu Sese Seko**.

În nordul Africii, între culmile Munţilor Atlas se întîlnesc lacuri cu apă sărată, care au apă numai în timpul ploilor. Aceste lacuri se numesc **şoturi**.

Eliberarea Africii de sub jugul colonial, sprijinul acordat de ţările socialiste, între care şi ţara noastră, au creat condiţii pentru intensificarea folosirii apelor în cele mai diverse scopuri: irigaţii (numeroase ape care străbat regiuni secetoase), pescuit, în industrie şi uz casnic. În ultima vreme a luat o mare amploare construcţia de hidrocentrale pe marile fluvii. Unele au fost deja terminate cum sînt, spre exemplu, cea de la **Assuan** (R.A. Egipt) şi **Kariba**, altele se află în construcţie, **Caborra Bassa** (pe Zambezi). La crearea condiţiilor de utilizare a apei în scopuri economice, în unele state, un substanţial sprijin aduc specialiştii români care lucrează direct la amenajarea unor ape pentru irigaţii, la construirea de hidrocentrale, la construirea unor obiective industriale etc.

1. Explicaţi principalele caracteristici ale reţelei hidrografice africane.
2. Ce zone de climă traversează Nilul şi Nigerul?
3. De ce fluviul Zair nu e navigabil în apropierea gurilor sale?
4. Localizaţi pe hartă marile lacuri africane şi notaţi numele lor. Spuneţi care sînt lacuri tectonice şi care de podiş.

ÎNTREBĂRI
ŞI APLICAȚII

- lacul format în spatele barajului de la Kariba, din Zambia, este cel mai mare lac de acumulare din lume?
— Fluviul Zair deţine 13% din potenţialul hidroenergetic al globului?

ŞTIAȚI CĂ...

Vegetaţia şi animalele Africii

1. Pădurile ecuatoriale se dezvoltă în regiunile calde şi umede.
2. Savanele sînt specifice climatului subecuatorial.
3. Deşertul ocupă o uriaşă suprafaţă a Africii.
4. Extremităţile Africii — de nord şi de sud — au o vegetaţie mediteraneană.

În funcţie de zonele de climă, vegetaţia Africii prezintă mari contraste. Pe de o parte, întinse regiuni din Africa sînt acoperite cu păduri înalte şi dese cunoscute sub denumirea de *păduri ecuatoriale*, pe de altă parte, uriaşe suprafeţe sînt aproape total lipsite de vegetaţie, formînd cele mai mari *deşerturi* de pe Glob.

1. **Pădurile ecuatoriale** se dezvoltă pe ţărmul Golfului Guineei şi în bazinul fluviului Zair, adică în locurile cele mai umede ale Africii. Pădurile sînt dese, întunecoase şi de nepătruns din cauza lianelor care se încolăcesc pe copaci. Razele soarelui străbat rareori prin frunzişul des; aerul este încins şi umed. Pădurea ecuatorială ocupă 1/10 din teritoriul Africii, fiind formată din arbori veşnic verzi. Speciile sînt foarte diferite, începînd cu arbori cu înălţimi mici, pînă la arbori foarte înalţi (uneori peste 60 m), astfel încît pădurea se prezintă etajată. Primul etaj este format din *ierburi înalte*, *ferigi*, *palmieri pitici*, *arbuşti* şi *liane*, iar al doilea etaj din arbori cu înălţimi de 30—40 m. Din loc în loc apar copaci înalţi de 50—60 m, formînd ultimul etaj.

Printre arborii acestei păduri se găsesc multe specii valoroase: *arborele de cauciuc*, *cocotierul*, *bananul*, *arborele de pîine*, *palmierul de ulei*, *abanosul*, *santalul*, *acajuul* ş.a. (fig. 16).

Lumea animală din zona pădurilor ecuatoriale este, de asemenea, foarte bogată. Dintre animalele de pradă se întîlnesc în desişurile acestor păduri *leopardzi*, iar către marginea pădurii *sacali vîrğaţi* şi *lei*. Dintre erbivore trăiesc: *antilopa de pădure* şi *mistreţul cu păr lung*, iar pe copaci vieţuiesc numeroase specii de *mai-muţe*, printre care: *gorila*, *cimpanzeul* şi *pavianul*. În frunzişul pădurii trăiesc numeroase specii de *păsări* cu penaj viu colorat, cum sînt *papagalii*. Mare este şi numărul *insectelor*: *fluturi viu coloraţi*, *termite*, *musca ţeţe*. De asemenea, se află *păianjeni*, *şerpi uriaşi* cum este *pitonul*, iar în ape numeroşi *crocodili* şi *hipopotami*. Acolo unde pădurea este mai rară, în afară de *lei* trăiesc *elefanţi africani* şi *rinoceri* (fig. 17).

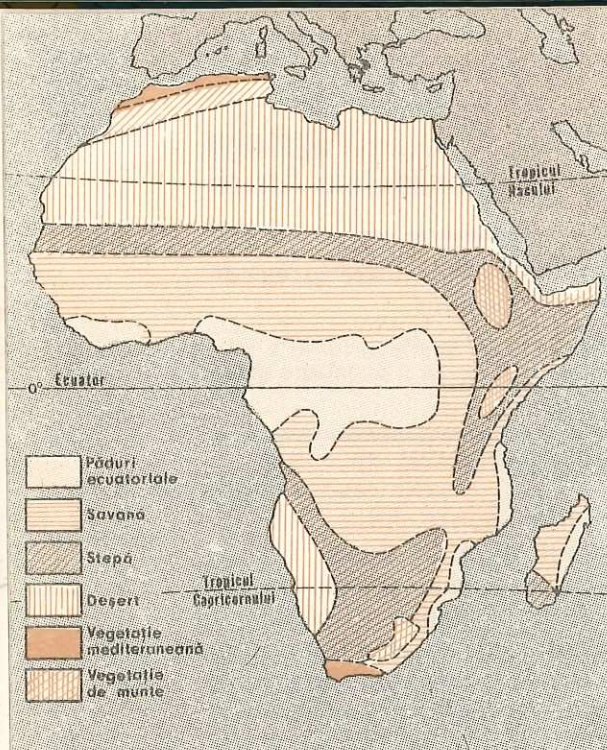

Fig. 15. Vegetația Africii. De ce zonele de vegetație respectă zonalitatea climii? Explicați de ce savana și stepa pătrund și în unele regiuni din zona ecuatorială.

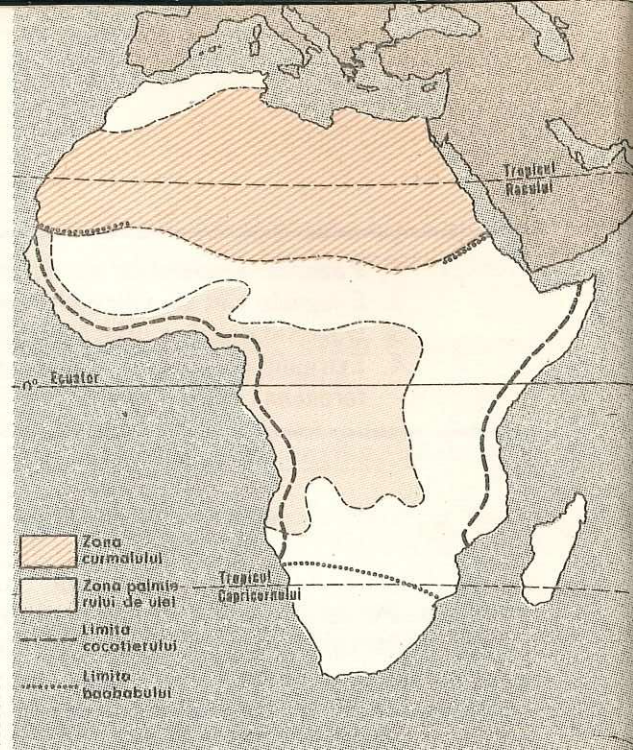

Fig. 16. Răspîndirea unor arbori caracteristici din Africa. Cum explicați limitele răspîndirii acestor arbori?

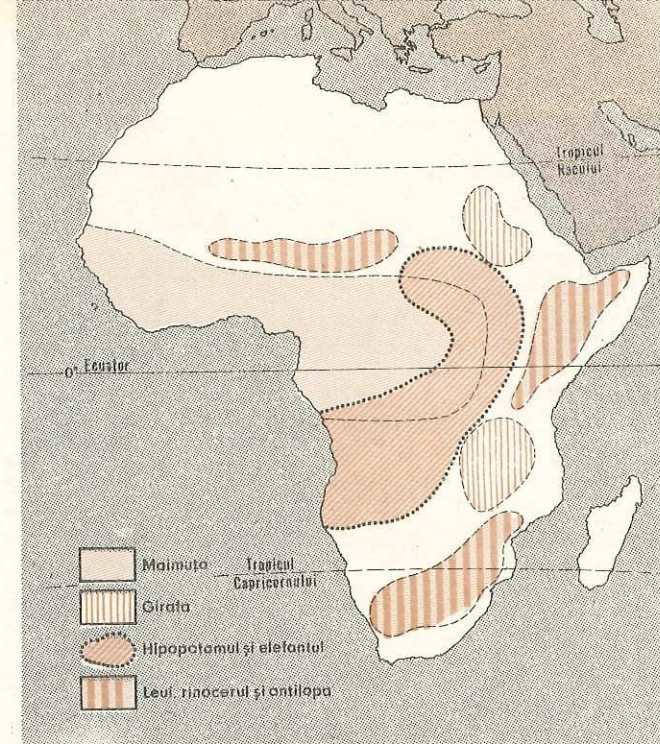

Fig. 17. Răspîndirea unor animale caracteristice din Africa. Cum explicați răspîndirea acestor animale în regiunile specificate pe hartă?

Savane, în limba băștinașilor înseamnă „ierburi înalte” zonă.

2. Vegetația savanelor este specifică zonei de climă subecuatorială. Aici se află împărăția ierburilor înalte pînă la 5 m.

Explicați de ce ierburile formează vegetația caracteristică pentru această zonă.

Trecerea de la pădurea ecuatorială la savane se face printr-o zonă în care vegetația de pădure se împletește cu cea de ierburi, pînă cînd pădurea cedează aproape definitiv locul în favoarea ierburilor. Savanele sînt presărate din loc în loc cu arbori adaptați secetei din anotimpul uscat, printre care *baobabul* (arbore cu trunchiul ca un butoi), iar în unele locuri *palmierii*.

Baobabul, unul dintre copacii cei mai groși de pe Pămînt, are uneori 20 m circumferință, dar este numai de 15—20 m înălțime. Trunchiul său se ramifică în numeroase crengi groase, care formează o coroană mare. Baobabul dă fructe bune de mîncat care plac maimuțelor; de aceea i se mai spune și „arboarele de pîine al maimuțelor”.

De-a lungul rîurilor cresc fișii de pădure care-și întind coroarele peste albia apelor, formînd un fel de tunel de verdeață, lung de sute de kilometri. Acestea poartă numele de „păduri-galerii”.

Lumea animală a savanelor este foarte variată. Bogăția ierburilor constituie o hrană abundentă pentru animalele erbivore: *antilope*, *zebre*, *girafe*, *gazele*, *rinoceri*, *elefanți* și *bivoli sălbatici*. Tot aici, în preajma erbivorelor, trăiesc animale carnivore: *lei*, *leopardzi*, *hiene* și *șacali*. În ape se întîlnesc *crocodili* și *hipopotami*; ca și în zona pădurilor ecuatoriale, aici sînt numeroase vietăți (termite, scorpioni, păianjeni, musca țețe). Peste tot în savane se întîlnesc numeroși *îmțari*, care răspîndesc malaria. Multe animale din savane au fost vîinate, astfel că numărul unora dintre ele (elefantul, rinocerul) s-a redus simțitor.

3. Zona deșerturilor sau a pustiurilor corespunde zonei de climă uscată.

Aici **vegetația** este foarte săracă. În marginea pustiurilor se întîlnesc *mărăcinișuri*, *ierburi mărune*, care cresc obișnuit sub forma unor smocuri.

Se întîlnesc, de asemenea, *plante cu frunze groase*, rezistente la secetă. Din loc în loc, acolo unde cîte un izvor aduce apa la suprafață, apar insule de verdeață numite *oaze*. În aceste oaze cresc *palmierii* (în special *curmalii*) și *smochinii* (vezi figura 19).

În deșerturi **fauna** este săracă. În *Sahara* trăiesc *scorpioni*, *șopîrle* și *șerpi* care se pot lipsi multă vreme de hrană și apă (chiar și cîteva luni).

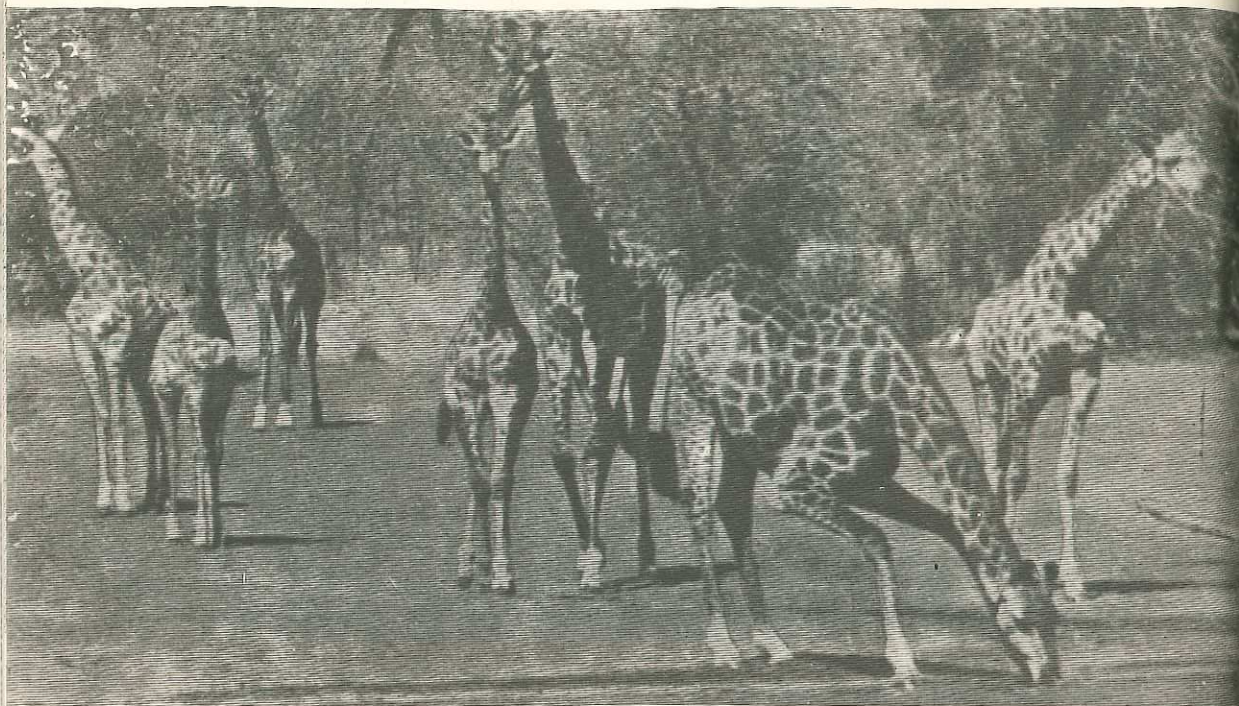

Fig. 18. Peisaj de savană parc. Girafa este o reprezentantă tipică a acestei zone de vegetație.

4. Vegetația mediteraneană. *Vegetația arborescentă reapare în cuprinsul celor două zone mediteraneene. Această zonă corespunde climei subtropicale (mediteraneene).*

Priviți figura 15 și localizați regiunile cu vegetație mediteraneană.

Vegetația mediteraneană e formată din desișurile de mărăci-
nișuri, tufișuri de arbuști cu spini și unele specii de arbori, ca *steja-
rul de plută*. Dintre arbuști, cei mai des întâlniți sînt *mirtul* și *lean-
drul*.

Regiunile cu relief de podiș sînt acoperite cu ierburi sărăcă-
cioase și *ierburi alfa*. Ținuturile muntoase sînt acoperite cu *păduri*
și *pășuni*.

Dintre plantele cultivate, cele care au condiții bune de dezvoltare sînt: *vița de vie*, *citricele* (lămii, mandarini, portocali) și *cereale* (grâu, orz, porumb).

Animalele sînt reprezentate prin *maimuțe*, *șacali*, *hiene* și *mufloni*.

Din care se
fac împletituri
sau se fa-
brică celuloză

Strămoșul
sălbatic al oii

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Ce este o zonă de vegetație? Dar o zonă de climă? Ce legătură există între ele?
2. Ce este o „pădure-galerie”? De ce se dezvoltă de-a lungul riurilor?
3. Descrieți vegetația și animalele Africii, urmărind zonele principale spre nord și spre sud de Ecuator.

ȘTIAȚI CĂ...

- savanele africane mai sînt denumite și „paradisul animalelor erbivore”? De ce?
- în Africa se cunosc peste 5 000 de specii de arbori, dintre care peste 1 000 de specii de arbori uriași? Printre cei a căror vîrstă se măsoară în milenii sînt baobabul și chiparosul, care uneori depășesc 3 000 de ani.

Fig. 19. Oază în preajma Munților Ahaggar. Oazele schimbă monotonia deșertului.

Populația și harta politică a Africii

1. Africa — continent cu o populație rară și neuniform repartizată.
2. Populația Africii este formată din două grupe de popoare:
 - populația ecuatorială.
 - populația berbero-arabă.
3. Popoarele africane au cunoscut cea mai cruntă exploatare colonială.

553 mil.
locuitori

1. Față de întinderea teritoriului, populația Africii este destul de rară.

Analizați figura 20 din manual. Ce regiuni au o populație deasă și ce regiuni au o populație rară? Cum explicați această repartiție a populației?

Repartiția populației este neuniformă. Astfel regiunile deșertice (Sahara, Kalahari) sînt în cea mai mare parte lipsite de populație. Slab populate sînt, de asemenea, pădurile ecuatoriale, în interiorul cărora rătăcesc doar unele triburi de vînători. Regiunile de savane au o populație relativ deasă. Dens populată este regiunea etiopiană (Podișul Etiopiei). Cea mai deasă populație se întâlnește însă de-a lungul cursului inferior al Nigerului și în valea Nilului, unde din cele mai vechi timpuri se practică agricultura pe bază de irigație. Predomină populația rurală.

2. Populația Africii se distinge printr-o foarte mare varietate etnică. Aceasta poate fi împărțită în două grupe. Prima grupă o formează populația ecuatorială, a doua — populația berbero-arabă. Aproape 3/4 din totalul populației face parte din prima grupă.

Populația ecuatorială (neagră) este foarte diferită. Ea ocupă regiunile centrale ale Africii, zona savanelor și a pădurilor tropicale și este împărțită în două mari subgrupe: sudanezi și bantu.

Sudanezii se deosebesc de bantu prin limba vorbită și prin statura înaltă. În Africa de Sud trăiesc hotentotii și boșimanii. Spre deosebire de bantu, aceștia au pielea de culoare mai deschisă. În pădurile ecuatoriale din Africa Centrală trăiesc triburi de pigmei (de statură mică — 1,40 m). Aceștia sînt foarte buni minuitori ai arcului și lăncii.

În unele părți ale Africii, populația băștinașă, constrînsă de europeni, a fost nevoită să se refugieze în ținuturile neprielnice ale Africii (ținuturi pustii sau bînuite de malarie).

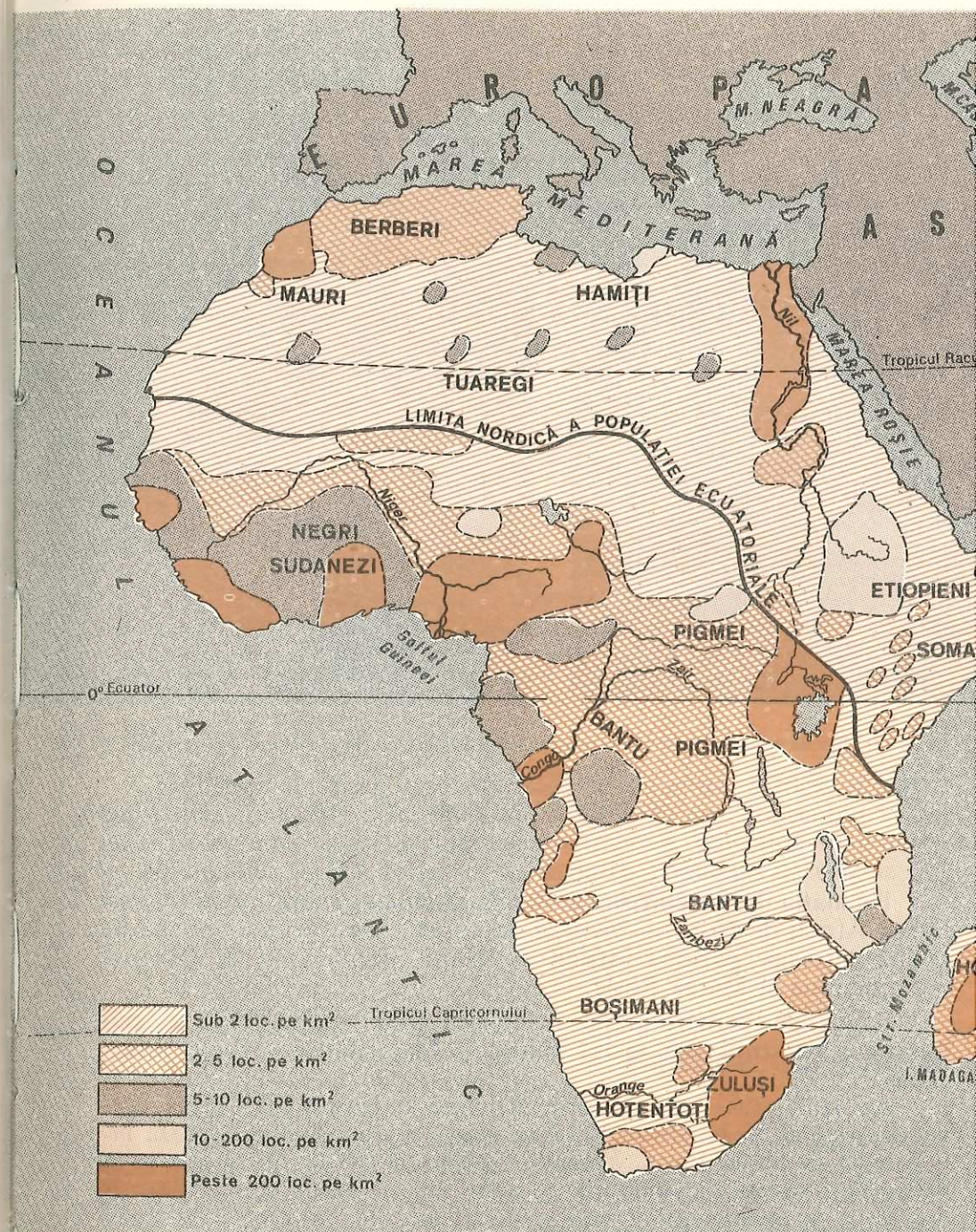

Fig. 20. Repartiția populației după densitate și compoziție. Observați că toată Africa situată la sud de Sahara și Podișul Etiopiei are o populație predominant ecuatorială.

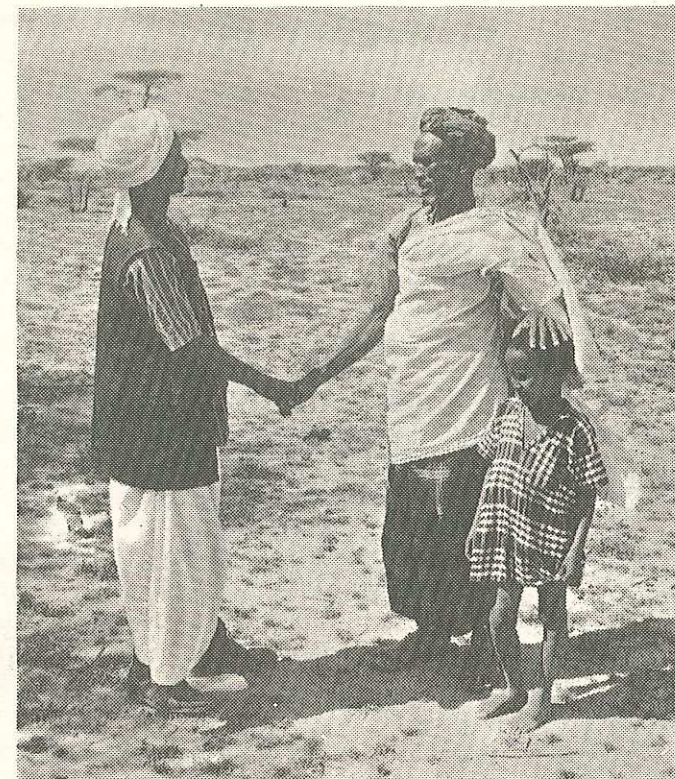
Fig. 21-22. Tipurile ecuatoriale sînt foarte variate. Se deosebesc între ele ca înălțime, culoarea pielii și ca aspect.

Populația berbero-arabă a rezultat din amestecul vechii populații a Africii de Nord — berberii cu arabii. Acest grup de populație ocupă întreaga parte a Africii de Nord începînd de la Oceanul Atlantic pînă la Marea Roșie.

Popoarele berbero-arabe au pielea albă, asemănîndu-se mai mult cu locuitorii din sudul Europei. Majoritatea vorbesc limba arabă.

Aportul adus de popoarele africane la istoria civilizației universale este deosebit de mare. Așa, spre exemplu, cultura creată într-o serie de state: Egipt, Etiopia, Tunisia, aparține nu numai celor mai vechi culturi ale omenirii ci, totodată, și celor mai avansate ca concepție și creație. Și astăzi omenirea admiră cu respect și venerație piramidele, sfînxul și numeroasele monumente răspîndite pe cea mai mare parte a teritoriului african. Frescele din Tassili (Sahara), uimitoare exemple de artă, se pierd ca vechime, în negura timpului fiind cu mult mai vechi decît piramidele egiptene.

Fig. 23. Berberi din deșertul Sahara.

Europenii au început să pătrundă în interiorul Africii, începînd din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Ei s-au concentrat în general în regiunile zonei mediteraneene (francezi, italieni și spanioli) și în extremitatea sudică (olandezi și englezi). Populația de origine europeană reprezintă aproximativ 4% din populația Africii.

Harta politică a Africii

Marea majoritate a statelor africane sînt foste colonii, care au făcut parte din sistemul colonial al imperialismului. Unele, deși nu au avut statut colonial, au fost totuși în stare de dependență față de țările imperialiste. Comun pentru toate este faptul că, pînă nu demult, au jucat rolul de surse de materii prime și sfere de investiții de capital pentru statele capitaliste dezvoltate. În prezent, obținînd independența politică, ele se află angajate pe calea unei dezvoltări de sine stătătoare (vezi tabelul de la sfîrșitul manualului).

România, ca țară socialistă, își amplifică continuu legăturile de prietenie și solidaritate cu țările Africii, care și-au cucerit independența și au pășit pe calea dezvoltării de sine stătătoare. Vizitele făcute de președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, într-o serie de țări africane, au deschis o nouă eră în istoria relațiilor de prietenie dintre țara noastră și țările continentului african. Se intensifică — de la an la an pe multiple planuri — colaborarea dintre România și țările Africii. Sute de specialiști români: geologi, ingineri agronomi, tehnicieni, medici, profesori lucrează în diverse state ale Africii. Mulți dintre tinerii din țările în curs de dezvoltare care-și fac studiile în țara noastră sînt din statele Africii.

Ca rezultat al luptei dîrze a populației africane pentru eliberarea națională, al sprijinului primit din partea țărilor socialiste și a tuturor țărilor iubitoare de pace și progres, aproape întreaga Africă și-a dobîndit independența, cu excepția unor state ca Namibia, care continuă să se afle sub dominația Republicii Africa de Sud. În unele state însă, ca în Republica Africa de Sud, guvernul practică o politică de apartheid, politică rasială împotriva populației de culoare, în scopul de a împiedica dezvoltarea luptei de eliberare a acesteia. Politica de apartheid are la bază discriminarea rasială legitimată, lipsirea populației de culoare de cele mai elementare drepturi sociale și politice.

Această politică, care întîmpină o dîrză rezistență în propria țară, cît și o condamnare totală din partea tuturor popoarelor lumii, este sortită eșecului. În prezent, statele africane independente, stăpîne pe soarta lor, luptă pentru cîștigarea deplinei independențe economice și politice.

1. Explicați cauzele care determină ca vaste regiuni din Africa să fie foarte slab populate.
2. Ce vestigii egiptene și romane se află pe teritoriul Africii de Nord?
3. Citiți de pe figura 20 principalele grupe de populație de pe teritoriul Africii și spuneți unde sînt ele răspîndite.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

— denumirea de „berberi” derivă de la denumirea de „barbari” dată de romani locuitorilor Africii de Nord?

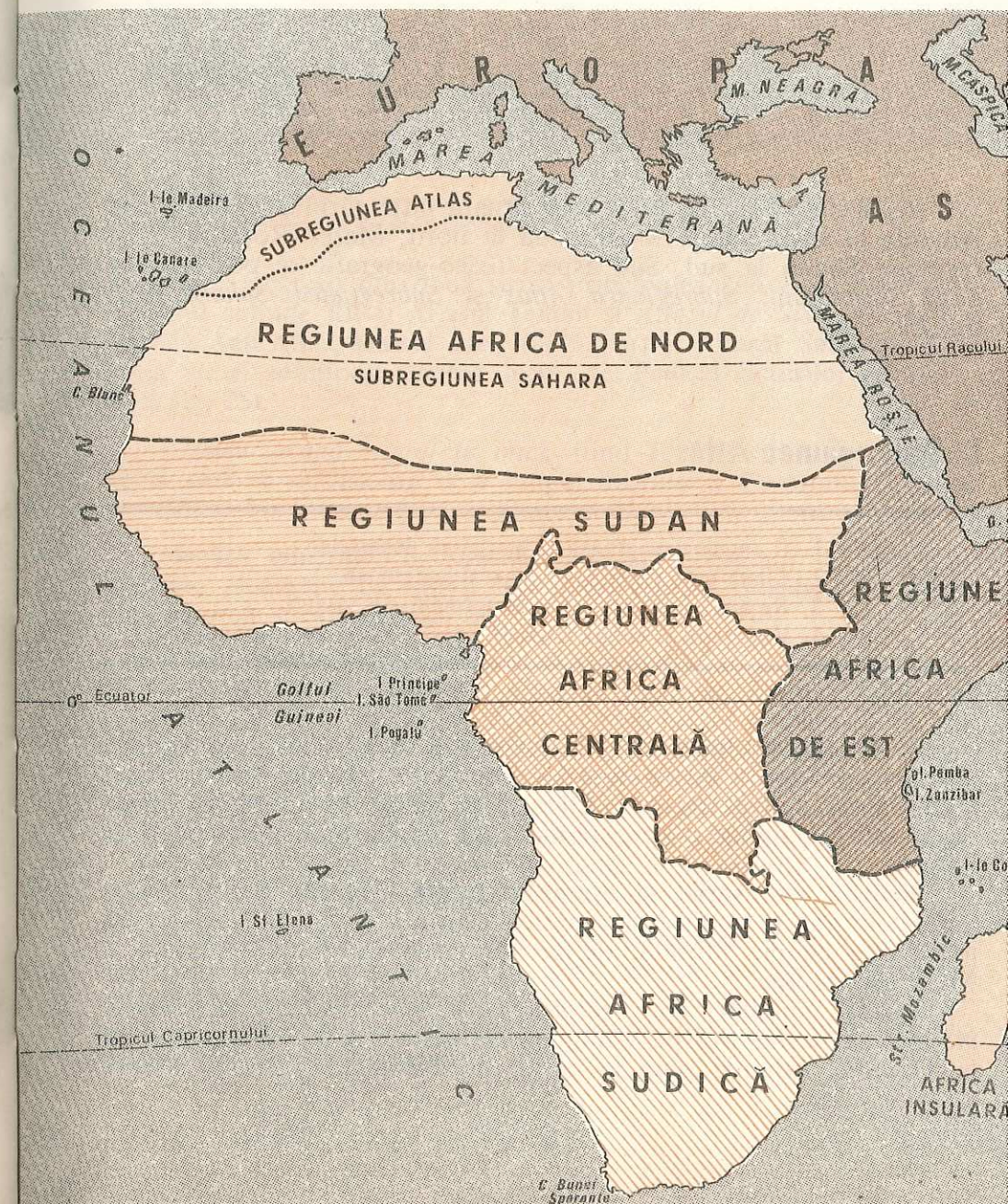
ȘTIAȚI CĂ...

Regiunile geografice ale Africii

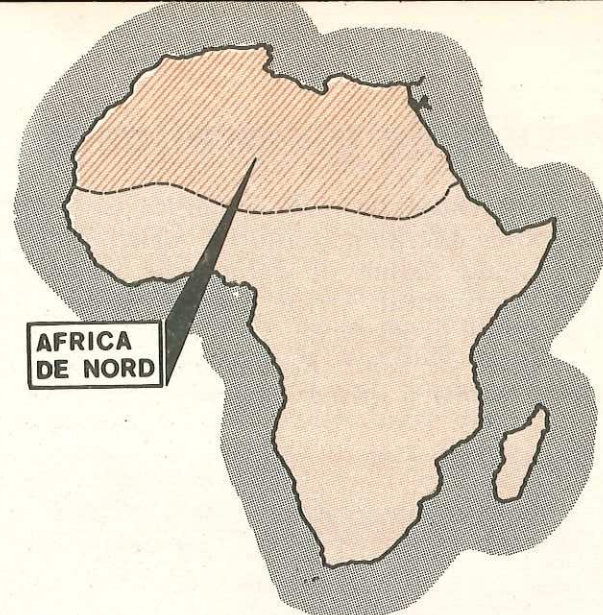
Diferențele de relief, climatice și de vegetație conturează regiuni geografice diferite pe teritoriul Africii.

Ținînd seama de caracterele fizico-geografice pe care le prezintă continentul Africa, putem distinge în cuprinsul său următoarele regiuni geografice:

Africa de Nord, Regiunea Sudan, Africa Centrală, Africa de Est, Africa Sudică și Africa Insulară.

AFRICA DE NORD

Regiunea Africa de Nord este situată între țărmurile Oceanului Atlantic la vest, Marea Mediterană la nord, Marea Roșie la est și regiunea Sudan la sud. Sub aspect fizico-geografic se pot distinge două subregiuni: *Subregiunea Atlas* și *Subregiunea Sahara* (vezi fig. 25 și 26).

I. Subregiunea Atlas

1. O regiune muntoasă la marginea deșertului.
2. Clima este variată, în general secetoasă.
3. Rețeaua hidrografică este formată din torenți.
4. Vegetația și lumea animală aparțin zonei mediteraneene.

1. O regiune muntoasă la marginea deșertului. Subregiunea Atlas ocupă partea de nord-vest a regiunii Africa de Nord, situată la întâlnirea dintre Oceanul Atlantic și Marea Mediterană. Caracterele sale geografice o apropie mai mult de Europa sudică decât de Africa.

Relieful este variat și așezat în trepte. Treapta înaltă o formează munții și podișul din partea centrală și sudică, iar treapta joasă este cîmpia litorală, de pe țărmurile Oceanului Atlantic și Mării Mediterane.

Lanțul munților Atlas formează un bloc compact de masive înalte și se desfășoară pe o lungime de peste 2 000 km, începînd de la Oceanul Atlantic pînă la colțul nord-estic al Tunisiei. **Munții**

Fig. 25. Subregiunea Atlas — harta fizică și economică. Relieful muntos al Subregiunii Atlas este o continuare a lanțului muntos din sudul Europei.

Atlas sînt alcătuiți din două șiruri principale: *Atlasul de Nord*, format din culmile Rif și Atlasul Tellian și *Atlasul de Sud*, format din culmile Anti Atlas, Atlasul Înalt (4 165 m) și Atlasul Saharian. Cele două șiruri muntoase închid între ele Podișul Șoturilor (Kabiliiei) (vezi fig. 25).

Cîmpia ocupă suprafețe mici, fiind formată dintr-o fișie îngustă care se desfășoară de-a lungul litoralului Oceanului Atlantic și al Mării Mediterane (coasta Golfului Gabès).

Bogății minerale: În subsolul acestei subregiuni se găsesc însemnate zăcămintele de fosfați, minereuri feroase și neferoase, petrol, gaze naturale și cărbuni (vezi fig. 25).

2. Clima este variată, în general secetoasă.

Așezarea geografică, între Oceanul Atlantic, Marea Mediterană și nordul Saharei, orientarea culmilor muntoase, precum și diferențele de altitudine, fac ca Subregiunea Atlas să aibă un climat variat. Astfel zona de țărm, aflată sub influența Mării Mediterane, are un climat *mediteranean*; zona podișului, un climat de nuanță *continentală*, iar zona din vecinătatea Saharei, un climat *cald* și *uscat*.

Cum este clima podișurilor situate între munți? E mai secetoasă sau mai umedă în comparație cu munții? De ce?

3. Rețeaua hidrografică este slab dezvoltată. Cele mai multe ape curgătoare seacă în timpul verii. Rîurile cu apă permanentă sînt scurte, au fluctuații mari, ca volum de apă, de la un sezon la altul și se scurg repede în Marea Mediterană sau în Oceanul Atlantic, nefiind favorabile navigației.

Pe podiș, unde clima este secetoasă, se formează *ueduri*, care se revărsă în timpul ploilor abundente. Apa revărsată dă naștere *șoturilor*, de la care provine și denumirea podișului.

4. **Vegetația și lumea animală sînt sărace**, dar clima variată și relieful fac ca vegetația să difere de la un loc la altul.

Astfel, de-a lungul țărmului se dezvoltă o **vegetație mediteraneană**, formată din hățisuri și maquis, din care fac parte laurul, mirtul și leandrul.

Pe versanții munților dinspre Oceanul Atlantic, sau dinspre Marea Mediterană, unde precipitațiile sînt bogate, cresc **păduri de foioase și păduri de conifere**.

Podișul șoturilor are o vegetație săracă, alcătuită din ierburi grupate în tufe rare. Iarba caracteristică poartă denumirea de *alfa*.

În părțile sudice ale Subregiunii Atlas, unde seceta este atotstăpîitoare, vegetația este foarte săracă, iar în părțile dinspre Sahara dispăre cu totul. În aceste locuri vegetația se întâlnește doar în oaze.

Animalele se diferențiază, în funcție de climă, relief și vegetație, după cum urmează: în pădurile din Munții Atlas trăiesc *mistreți*, *urși*, *cerbi*, *leopardi* și *maimuțe*; pe marile înălțimi — *vulturi* și *cocoșul de munte*; în stepele uscate de podiș, precum și la marginea pustiului — *antilope*, *gazele*, *hiene*, *șacali* și *lei*.

II. Subregiunea Sahara

1. Cel mai mare deșert din lume.
2. Sahara — un mare rezervor de petrol al globului.
3. Clima este foarte potrivnică vieții.
4. Nilul — singura apă curgătoare permanentă a Saharei.
5. Flora și fauna poartă pecetea climatului deșertic.

1. **Cel mai mare deșert din lume.** Ocupă toată suprafața Africii cuprinsă între Oceanul Atlantic la vest, Marea Roșie la est, Marea Mediterană și Subregiunea Atlas la Nord și Podișul Sudanului la sud.

Sahara este străbătută prin partea centrală de Tropicul Racului. **Relieful** este alcătuit dintr-un uriaș **podîș** înclinat de la est spre vest. În partea estică, podișul ajunge la înălțimi de peste 1 000 m, în timp ce în părțile vestice nu depășește 500 m.

Are o suprafață aproape egală cu a Europei

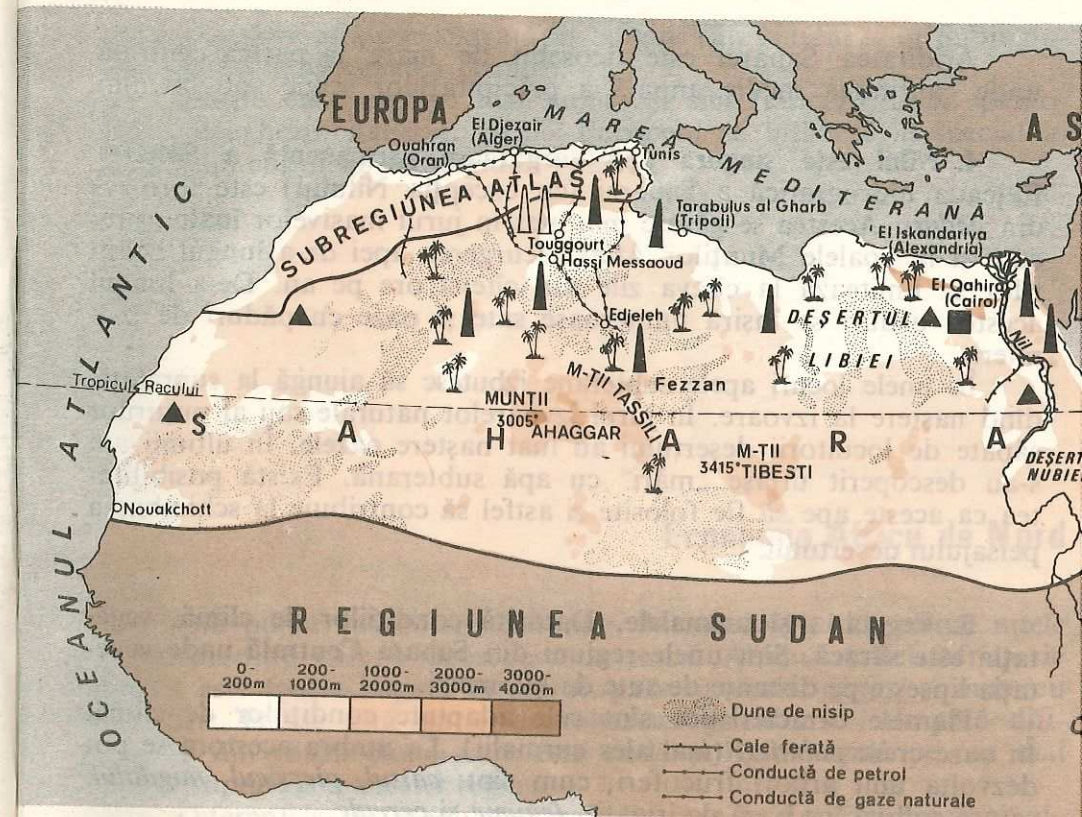

Fig. 26. Subregiunea Sahara. Harta fizică și economică. O regiune montană ca relief, cu condiții vitrege de climă, pe care omul a început s-o cunoască și s-o valorifice.

În interiorul său podișul nu este neted, ci prezintă neregularități. Aceste neregularități ale reliefului poartă numele de *hamade*, *erguri* și *depresiuni eoliene*.

În Sahara pot fi întâlnite adesea și depresiuni largi și adânci pe fundul cărora apar izvoare care favorizează dezvoltarea așezărilor umane permanente. Acestea sînt **oazele**.

În partea centrală se găsesc o serie de **munți** cum sînt: Ahaggar, Tassili, Tibesti, ale căror înălțimi depășesc 3 000 m.

2. **Sahara — un mare rezervor de petrol al globului.** În subsolul Saharei s-au descoperit zăcăminte foarte mari de **petrol** și **gaze naturale** (vezi fig. 26).

Alte bogății ale subsolului Saharei sînt **minereurile feroase** și **neferoase** care se găsesc în special în Podișul Mauritaniei.

3. **Clima.** Aflată în zona tropicală, clima Saharei prezintă mari variații de temperatură între zi și noapte și o mare uniformitate de la o regiune la alta. Vînturile dominante sînt alizeele, extrem de sărace în umiditate.

Ariditatea Saharei este deosebit de mare în partea centrală, unde cantitatea medie anuală a precipitațiilor scade sub 50 mm.

4. Nilul este singura apă curgătoare permanentă a Saharei. Rețeaua hidrografică a Saharei (cu excepția Nilului) este formată din *ueduri*. Acestea se găsesc mai ales în jurul masivelor înalte, precum și la poalele Munților Atlas. Scurgerea apei de-a lungul uedurilor se limitează la câteva zile sau câteva ore pe an. De-a lungul acestor ueduri se înșiră numeroase sate și oaze cu păduri de palmieri.

În unele locuri apele subterane izbutesc să ajungă la suprafață, dând naștere la izvoare. În jurul izvoarelor naturale sau al puțurilor săpate de locuitorii deșertului au luat naștere **oazele**. În ultimii ani s-au descoperit uriașe „mări” cu apă subterană. Există posibilitatea ca aceste ape să fie folosite și astfel să contribuie la schimbarea peisajului deșertului.

5. **Vegetația și animalele.** Datorită condițiilor de climă, vegetația este săracă. Sînt unele regiuni din Sahara Centrală unde vegetația lipsește pe distanțe de sute de kilometri.

Plantele caracteristice sînt cele adaptate condițiilor de climă. În oaze cresc *palmieri* (mai ales curmalii). La umbra acestora se pot dezvolta unii arbori fructiferi, cum sînt: *caisul*, *piersicul*, *migdalul*, sau se cultivă, pe bază de irigație, *legume* și *cereale*.

Dintre **animalele** caracteristice Saharei fac parte: *șopîrlele*, *șerpilor* și *scorpionii*. Alte animale caracteristice sînt *struțul* (mai ales spre marginea sudică a Saharei) și *cămila*. Cămila, care a fost domesticită de om, este folosită de băștinași la transport, ea furnizînd totodată locuitorilor carne, lapte și alte produse.

Populația regiunii Africa de Nord

Sub aspect etnic populația Africii de Nord este cea mai omogenă de pe tot cuprinsul Africii. Este formată din arabi, berberi, tuaregi și europeni. Limba vorbită este cea arabă care prezintă mari diferențe dialectale de la vest la est.

În raport cu marea sa întindere, Africa de Nord are o populație puțin numeroasă. Mari suprafețe, în special din Subregiunea Sahara, sînt complet lipsite de așezări omenești. Prin aceste locuri poți merge zile întregi fără să întîlnești un om. Populația cea mai

numeroasă se află concentrată în lungul Văii Nilului și în Subregiunea Atlas, în apropierea țărmurilor.

Dintre europeni cei mai numeroși sînt francezii, apoi spaniolii, portughezii, italienii, grecii. Europeni se întîlnesc în special în țările din cuprinsul Subregiunii Atlas.

Economia Africii de Nord

Din punct de vedere economic, Africa de Nord prezintă unele particularități care o deosebesc de restul Africii. Astfel Africa de Nord este foarte bogată în petrol, gaze naturale, *fosfați* și minereu de fier. Pe de altă parte dezvoltarea agriculturii întîmpină dificultăți din cauza climei care este aridă și foarte aridă pe cea mai mare suprafață a acestei regiuni.

Diferențele de mediu natural dintre cele două subregiuni ale Africii de Nord duc la diferențieri în privința economiei.

Subregiunea Atlas are o economie variată, în care locul principal îl ocupă **agricultura**, axată pe cultura plantelor mediteraneene: *citrice*, *vița de vie* și *măsline*. Urmează cultura cerealelor: *porumb*, *grâu* ș.a.

Un loc important îl ocupă **industria minieră** și, în parte, cea prelucrătoare. Se extrag fosfați, minereu de fier, mangan ș.a. Importanță prezintă și **unele ramuri ale industriei alimentare**: zahăr, conserve de pește, untdelemn, paste făinoase ș.a.

Subregiunea Sahara este înainte de toate un teritoriu de extracție a **petrolului**, ocupînd, în această privință, **primul loc în Africa** și unul din primele locuri în lume. Cultura plantelor se limitează doar la oaze unde cresc palmieri. Un loc aparte îl ocupă valea Nilului (nordul Sudanului și Egiptul), cu o agricultură intensivă foarte dezvoltată.

Împărțirea politică. Regiunea Africa de Nord cuprinde mai multe state: Republica Arabă Egipt, Republica Algeriană Democratică și Populară, Marocul etc.

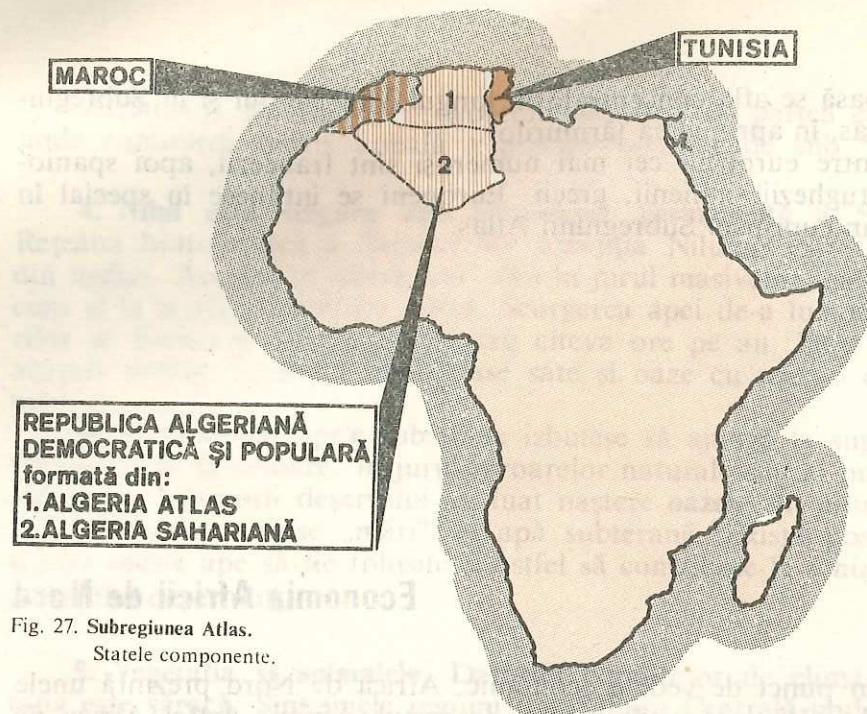
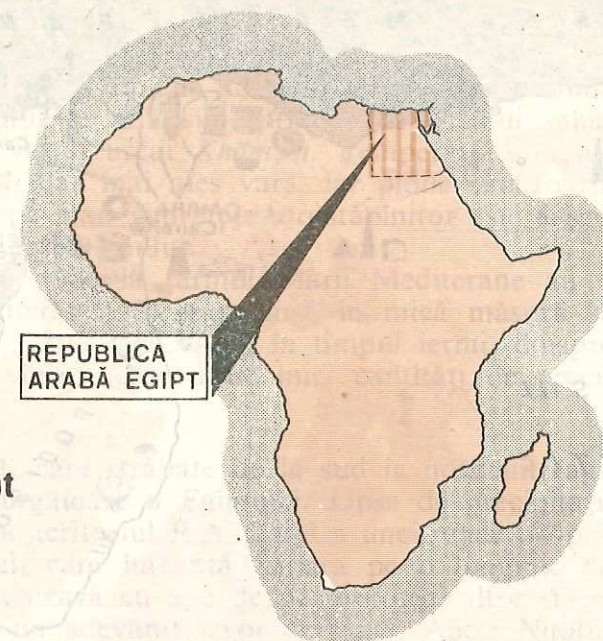

Fig. 27. Subregiunea Atlas.
Statele componente.

1. Comparați relieful celor două subregiuni ale Africii de Nord și spuneți ce caracteristici prezintă fiecare.
2. Ce deosebiri există între clima subregiunii Atlas și a subregiunii Sahara? Explicați de ce.
3. Care sînt caracteristicile vegetației și animalelor din cele două subregiuni ale Africii de Nord? Faceți comparație și explicați deosebirile.

APLICAȚII

- *Atlas* însemna pentru antici capătul Pămîntului, unde gigantul Atlas susținea pe umerii săi bolta cerească?
- în Sahara se află Polul căldurii Pămîntului, fiind înregistrate cele mai mari temperaturi de pe Glob (+58°C)?
- în Sahara există o oază numită *Sogodem*, așezată în întregime pe masive de sare? Pe întinsul oazei a fost o veche cetate sahariană.
- în urmă cu 10—12 000 de ani Sahara avea o climă ploioasă și o vegetație ierboasă abundentă?
- în Sahara s-au descoperit peșteri cu desene reprezentînd bivoli, cai, animale care astăzi nu se mai întîlnesc aici?
- în Sahara (în regiunea Munților Tibesti și Tassili) a existat o străveche civilizație?
- în timpul romanilor, în nordul Africii (Libia) existau păduri? Ele s-au redus de atunci foarte mult ca suprafață, datorită înaintării deșertului.

Republica Arabă Egipt

1. Egiptul este țara Nilului și a Canalului Suez.
2. Cîmpiile de pe Valea Nilului ocupă 1/30 din suprafața Egiptului.
3. Traversat de Tropicul Racului, Egiptul are o climă secetoasă.
4. Nilul este singura apă curgătoare a Egiptului.
5. Ariditatea climei determină o vegetație săracă.
6. Populația este concentrată pe un spațiu restrîns.
7. Egiptul este țara bumbacului, orezului și trestiei de zahăr.

1. **Așezare.** R.A. Egipt este așezată în nord-estul Regiunii Africa de Nord, la întîlnirea continentului african cu cel asiatic (vezi fig. 28 și harta fizică a Africii).

Ce importanță prezintă pentru R.A. Egipt așezarea sa geografică?

Prin așezarea sa geografică, Egiptul se află la întretăierea unor importante drumuri comerciale, care leagă (prin **Canalul Suez**) Marea Mediterană de Marea Roșie și de Oceanul Indian. Este o țară ce se întinde pe două continente (în partea asiatică — Peninsula Sinai).

Priviți harta Egiptului din manual și arătați vecinii.

2. **Relieful** Egiptului este alcătuit dintr-un mare **podîș**, străbătut de la sud la nord de apele fluviului Nil. Valea pe care o formează apele Nilului crește în lățime, de la 5 km în părțile sudice, la 25 km, în părțile nordice și desparte podîșul în două: spre vest, **Podîșul Vestic**, iar spre est **Podîșul Estic** (vezi fig. 28). Partea de

Fig. 28. Republica Arabă Egipt — harta fizică și economică.

nord, dar mai ales delta, cuprinsă între numeroasele brațe ale Nilului, este joasă și foarte fertilă, constituind o regiune însemnată de cultură a bumbacului (vezi fig. 28).

Bogățiile minerale. Subsolul Egiptului este încă insuficient cunoscut. Cercetările efectuate în ultima vreme arată că țara dispune de mari zăcăminte de petrol (în preajma Canalului Suez, Peninsula Sinai și regiunea dinspre Sahara), minereuri de fier (în părțile Assuanului), de mangan (Peninsula Sinai), minereuri de uraniu, fosfați etc.

3. Clima. Traversat de Tropicul Racului, Egiptul are o climă secetoasă. Clima Egiptului se află sub influența deșertului sahariar, dinspre care bate vântul uscat *Khamșîn*. Temperatura în tot timpul anului este caldă, dar mai ales vara, iar ploile sînt foarte rare. Din această cauză pe mari suprafețe atotstăpînitor este deșertul, excepție făcînd doar Valea Nilului.

Ținuturile din deltă și de la țărmul Mării Mediterane au o climă subtropicală (mediteraneană), care însă în mică măsură se deosebește de clima din restul țării. Aici, în timpul iernii, dinspre Marea Mediterană bat vînturi care aduc mici cantități de precipitații.

4. Apele. Fluviul Nil, care străbate de la sud la nord întreaga țară, este singura apă curgătoare a Egiptului. Lipsa de precipitații nu permite dezvoltarea pe teritoriul R.A. Egipt a unei rețele proprii de ape curgătoare. Nilul, care înfruntă Sahara pe o lungime de peste 1 200 km, se alimentează cu ape de pe teritoriul altor state. Pentru Egipt Nilul este un adevărat izvor de viață. Apele Nilului sînt folosite pe scară largă la irigații și în navigație, iar prin marele baraj de la Assuan, pentru producerea curentului electric. De aceea se mai spune pe drept cuvînt că „Egiptul este un dar al Nilului”.

Ținînd seama de clima și apele R.A. Egipt, ce importanță prezintă barajul de la Assuan?

5. Vegetația și animalele. Ariditatea climei face ca vegetația și lumea animală să fie foarte sărace.

Dintre *carnivore* se întîlnesc hiena dungată, șacalul și mangusta. Dintre *erbivore* se întîlnesc în deșert gazele, iar pe podișuri capre de stîncă. Mai numeroși sînt șerpîi veninoși și șopîrlele.

6. Populația este numeroasă, concentrată pe un spațiu restrîns. Cea mai mare parte a populației este concentrată în Valea Nilului, unde densitatea depășește în unele locuri 1 000 de locuitori pe km².

R.A. Egipt ocupă locul al doilea printre statele Africii ca populație, fiind întrecută numai de Republica Federală Nigeria. Populația este formată în marea ei majoritate din *arabi*.

Cunoscînd condițiile naturale ale R.A. Egipt, spuneți de ce valea și delta Nilului constituie centre de concentrare a populației.

Orașele. Capitala și cel mai mare oraș al țării și al Africii este El Qahira (Cairo) (9 mil. loc.). Alte orașe mai importante sînt: El Iskandariya (Alexandria), port la Marea Mediterană, Bur Said (Port Said), El Suweis (Suez) și Aswan (Assuan).

7. **Economia.** Aflat multă vreme sub ocupație străină, Egiptul n-a putut să-și dezvolte o industrie proprie puternică. A fost mult timp sursă de materii prime pentru puterile coloniale și piață de desfacere a mărfurilor venite din acele țări.

Agricultura se practică în special în *valea și delta Nilului*. Aproape întreaga suprafață cultivată este irigată în tot timpul anului, ceea ce permite să se strângă câte 2-3 recolte pe an. Între plantele de cultură **bumbacul** ocupă primul loc, dând mai mult de jumătate din venitul realizat în agricultură. Cea mai mare cantitate din bumbacul recoltat ia calea exportului, deoarece fiind de bună calitate este foarte căutat pe piața mondială. Alte culturi agricole importante sînt: **grîul, porumbul, orezul, trestia-de-zahăr** etc.

Creșterea animalelor se face azi pe baza metodelor științifice moderne. Egiptul acordă atenție creșterii cornutelor mari, oilor și păsărilor. Se depun eforturi pentru asigurarea bazei furajere.

După proclamarea republicii (1952) s-a început reforma agrară prin care o bună parte a țăranilor egipteni (felahi) au fost în proprietăți cu pămînturi luate de la mării proprietari.

Industria. În anii care au trecut de la dobîndirea independenței, industria R.A. Egipt a cunoscut o continuă dezvoltare. S-au intensificat cercetările pentru găsirea unor noi bogății în subsol. S-au dezvoltat vechile ramuri și au apărut noi ramuri industriale. O dezvoltare deosebită a cunoscut în acești ani *industria petrolieră*, atît în vechile locuri de exploatare dinspre țărmul Mării Roșii, cît și în Deșertul Sahara, unde au fost descoperite noi zăcăminte de **petrol**. O mare atenție s-a acordat extracției **minereului de fier** și de **mangan**, a **fosfaților** și **materialelor de construcție**. Ramuri noi sînt: **industria metalurgică**, cu energie electrică produsă de hidrocentrale de la Assuan și **industria constructoare de mașini**. Industria ușoară are ca ramuri principale: **industria textilă** și **alimentară**.

În orașul Helwan se produc tractoare, camioane, vagoane de cale ferată, îngrășăminte chimice, autoturisme, dar mai ales oțel (v. fig. 28).

Transporturile. În R.A. Egipt transporturile fluviale (pe Nil) și maritime au cea mai mare dezvoltare. Ele servesc atît pentru realizarea legăturilor interne, cît și pentru comerțul cu alte state. Cele mai mari **porturi** sînt **Alexandria** și **Port Said**. În interior transportul se efectuează și cu ajutorul căilor ferate și al șoselelor, care sînt însă insuficient dezvoltate. Un rol important în transporturi îl are **Canalul Suez**.

Comerțul. R.A. Egipt are relații comerciale cu numeroase țări ale lumii în care **exportă** mari cantități de **bumbac**, **minereuri de fier**, **frigidere**, **aparate electrice**, **ciment**, **fosfați** ș.a. **Importă** diferite **mașini**, **utilaje industriale**, **cherestea** ș.a.

Petrol,
locul 3 în
Africa

Cu **România** Egiptul are relații pe multiple planuri: *cooperare științifică și tehnologică, comercială, turistică* etc.

Exportă în România: bumbac, țesături de bumbac, cocs metalurgic și **importă** cabluri, rulmenți, tractoare, îngrășăminte, anvelope, cherestea etc.

Turismul. Ce știți de la istorie despre construcțiile efectuate în trecut pe teritoriul Egiptului?

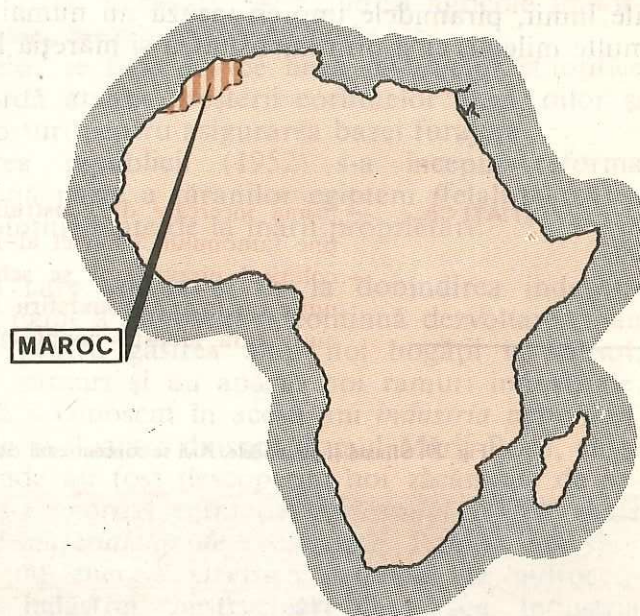
Pe teritoriul Egiptului se află numeroase monumente de artă (Sfinxul, Piramidele, ruinele templului Luxor). Între aceste minuni ale lumii, piramidele impresionează nu numai prin vechimea lor de multe milenii, ci și prin imensitatea și măreția lor.

ȘTIAȚI CĂ... — prima încercare de construire a canalului Suez aparține faraonului Senusert al III-lea cu 2 000 ani î.e.n.?
— coloritul piramidelor se schimbă în timpul zilei (cenușie cu nuanțe trandafirii ziua, cu reflexe roșcate și aurii seara, albastră noaptea)?

Fig. 29. Sfinxul și piramidele. Aici se concentrează cîteva milenii de istorie și civilizație.

- denumirea vântului cald și secetos Khamșin provine din limba arabă, Khamșin, care înseamnă cinci/eci, fiindcă bate anual circa 50 de zile?
- din suprafața Egiptului cea locuită și cultivată reprezintă doar 4% din teritoriul țării (corespunzând cu circa a 6-a parte din suprafața României)?

Maroc

1. Cel mai apropiat stat al Africii de continentul Europa.
2. Relieful muntos ocupă o mare parte a teritoriului marocan.
3. Marocul deține o mare rezervă de fosfați.
4. Economia se bazează pe agricultură și pe o industrie în curs de diversificare.

Suprafața, 447 000 km² Marocul este situat în partea de vest a Subregiunii Atlas și în nord-vestul Africii de Nord. Ca urmare a acestei așezări geografice, Marocul are ieșire atât la Oceanul Atlantic, cât și la Marea Mediterană.

Ce consecințe geografice decurg din această așezare?
Care sînt vecinii Marocului?

Fig. 30. Marocul — harta fizică și economică. Observați harta și spuneți: Unde este concentrată viața economică a Marocului. De ce?

1. Relieful. Pe teritoriul Marocului se află cea mai înaltă parte a Munților Atlas. Culmile acestor munți, dispuse sub forma unor lanțuri paralele, ajung la înălțimi de peste 4 000 m. Între culmile munților se află un podiș cu înălțimea medie de circa 1000 m, iar de-a lungul Oceanului Atlantic se desfășoară treapta cea mai joasă a reliefului marocan formată dintr-o îngustă cîmpie litorală.

2. Bogății minerale. Principala bogăție a subsolului marocan o constituie fosfații.

În subsol se găsesc, de asemenea, minereuri de mangan, de fier, minereuri polimetalice, de asemenea, cărbune, petrol și alte bogății minerale.

Clima, apele, vegetația și fauna Marocului prezintă caractere asemănătoare cu cele comune întregii Subregiuni Atlas.

Ce caracteristici prezintă clima, apele și vegetația Subregiunii Atlas?

22 000 000

locuitori

Populația Marocului este alcătuită în cea mai mare parte din berberi și arabi. Alături de marocani trăiesc foarte puțini europeni (francezi, spanioli ș.a.).

Densitatea

medie 48

locuitori

pe km²

Cea mai densă populație se află pe țărmurile Oceanului Atlantic și Mării Mediterane. Podișul și regiunile muntoase au o populație mai rară.

Orașele. Capitala țării este orașul **Rabat**, port la Oceanul Atlantic. Alte orașe mai importante sînt **Casablanca**, cel mai mare oraș și port al Marocului, situat pe țărmul oceanului și **Tanger**, situat la Strîmtoarea Gibraltar.

3. Economia. Marocul este o țară în curs de dezvoltare. Se fac eforturi susținute pentru dezvoltarea atât a agriculturii, cât și a industriei. **Agricultura este ramura principală a economiei.** Se cultivă cereale, în special în cîmpia litorală, **citrice, mășline, tutun și viță de vie.**

În regiunile de podiș și de munte, bogate în pășuni, se cresc oi, capre, cornute mari, măgari, cai și cămile.

Industria extractivă continuă să fie principala ramură a industriei. Se extrag cantități mari de **fosfați, minereu de fier și de mangan, cărbuni, petrol** etc.

Dintre ramurile industriei prelucrătoare mai dezvoltată este **industria alimentară** (zahăr, conserve de pește, untdelemn). Dintre alte ramuri ale industriei, o oarecare dezvoltare cunoaște **industria textilă și a pielăriei**, apoi **prelucrarea petrolului, șantiere de reparații navale, industria chimică** etc. (vezi fig. 30).

În economia Marocului un loc important îl păstrează **industria meșteșugărească**, axată îndeosebi pe producția de covoare, giuvaeruri, produse din lemn, mătase, marochin și ceramică. Un loc însemnat îl ocupă turismul.

Transporturile. Principala rețea de transporturi interne o constituie șoselele. Lungimea căilor ferate nu depășește 2 000 km, ceea ce față de întinderea țării reprezintă foarte puțin. Un rol important îl are transportul maritim, care asigură legăturile cu alte state. Cel mai important port pentru export este **Casablanca**. România a participat la construirea mai multor porturi în Maroc (Nador etc.).

Comerțul. Principalul produs la **export** îl constituie **fosfații**. Se exportă, de asemenea, **minereu de mangan, de fier, plumb** și

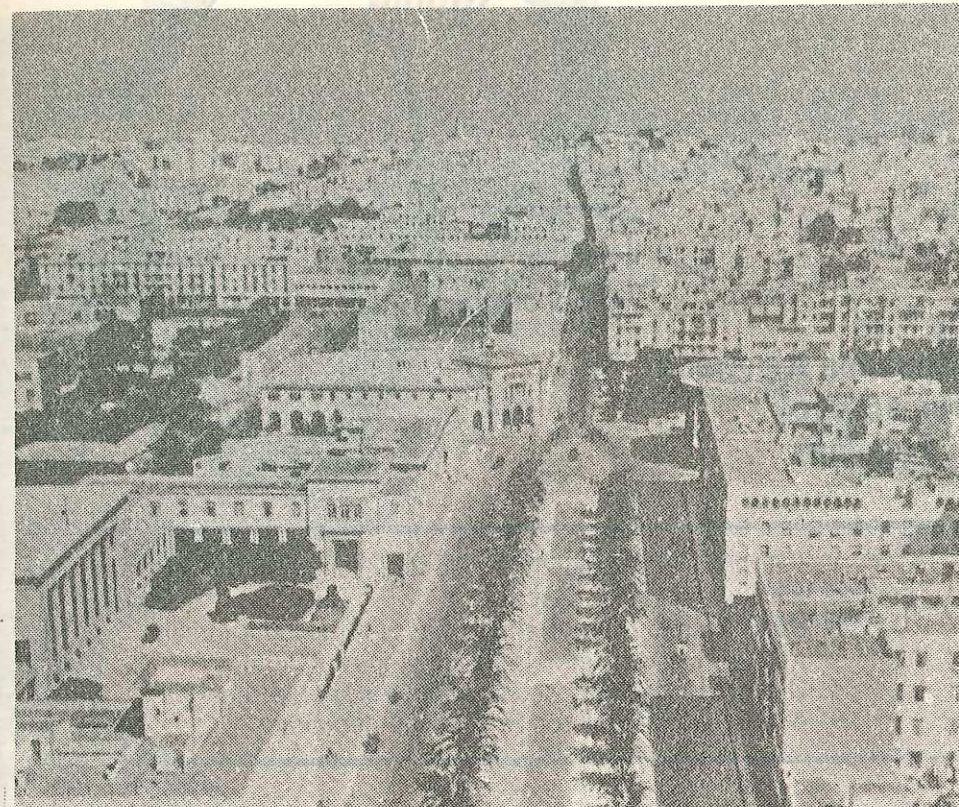

Fig. 31. Vedere din Rabat capitala Marocului.

unele produse alimentare ca: **untdelemn, vin, conserve.** Mai exportă **lînă, piei, covoare** și alte produse.

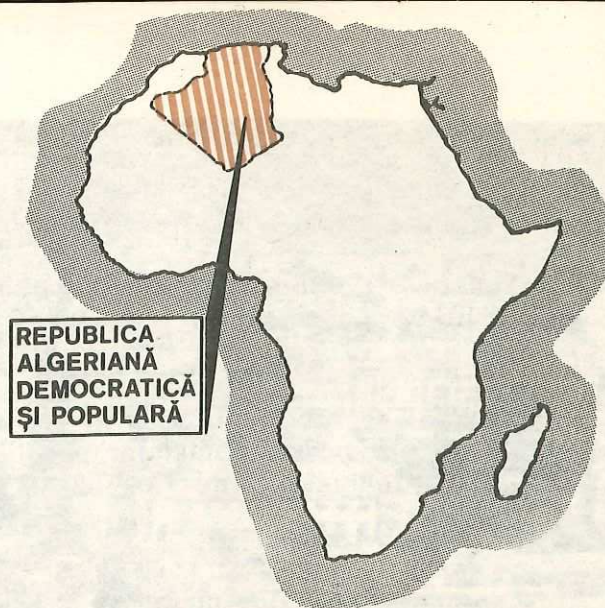
Importă : **mașini, produse petroliere, produse chimice, ceai, cafea** și altele.

**ÎNTREBĂRI:
ȘI APLICAȚII**

1. Cum sînt repartizate formele de relief ale Marocului și ce influență are relieful asupra climei și vegetației?
2. Care sînt principalele bogății minerale din Maroc?
3. Care sînt principalele produse agricole ale Marocului?
4. Localizați pe hartă principalele centre economice.

ȘTIATI CĂ...

— orașul **Casablanca** este cel mai mare și mai bine amenajat port al Africii? (Numele provine din limba spaniolă — „Casa-blanca” înseamnă „casă albă”, corespunzînd cu denumirea arabă — **Ed-Dar el-Beida**).

Republica Algeriană Democratică și Populară

1. Cuprinde partea centrală a Subregiunii Atlas și o mare parte din Subregiunea Sahara.
2. Două ținuturi muntoase închid între ele un mare podiș.
3. Algeria, o țară bogată în petrol și gaze naturale.
4. Două zone de climă se succedă pe teritoriul Algeriei.
5. Agricultură și industria în continuă dezvoltare.

1. Așezarea și întinderea. Analizați harta regiunii Africa de Nord și răspundeți: în care parte a Africii de Nord este așezată Algeria? Ce consecințe geografice decurg din această așezare?

Suprafața,
2 382 000
km²

Ca *întindere*, este cel mai mare stat al Regiunii Africa de Nord din care ocupă mai mult de o pătrime.

2. Relieful. Urmăriți pe harta fizică a Africii și a Republicii Algeria principalele forme de relief.

Partea nordică situată în cuprinsul Subregiunii Atlas este brăzdată de la vest le est de Munții Atlasul Tellian și Atlasul Saharian.

Între cele două lanțuri muntoase se desfășoară Podișul Șoturilor (Kabiliilor). Pe țărmul Mării Mediterane se întinde o îngustă cîmpie litorală. Spre sud de Atlasul Saharian pînă la Munții Ahaggar (din partea sudică a țării), se întinde o vastă regiune de *hamade* și *erguri*. Partea sudică este străjuită de **Munții Ahaggar**, de origine vulcanică, ajungînd la înălțimi de 3 005 m (vezi fig. 32).

3. **Bogății minerale.** Algeria este una din țările Africii care produce mari cantități de petrol și gaze naturale. Petrolul se extrage din centrele Hassi Messaoud și Edjeleh, iar gazele naturale de la Hassi R'mel. Rezervele de petrol ale Algeriei sînt însă limitate în comparație cu ale

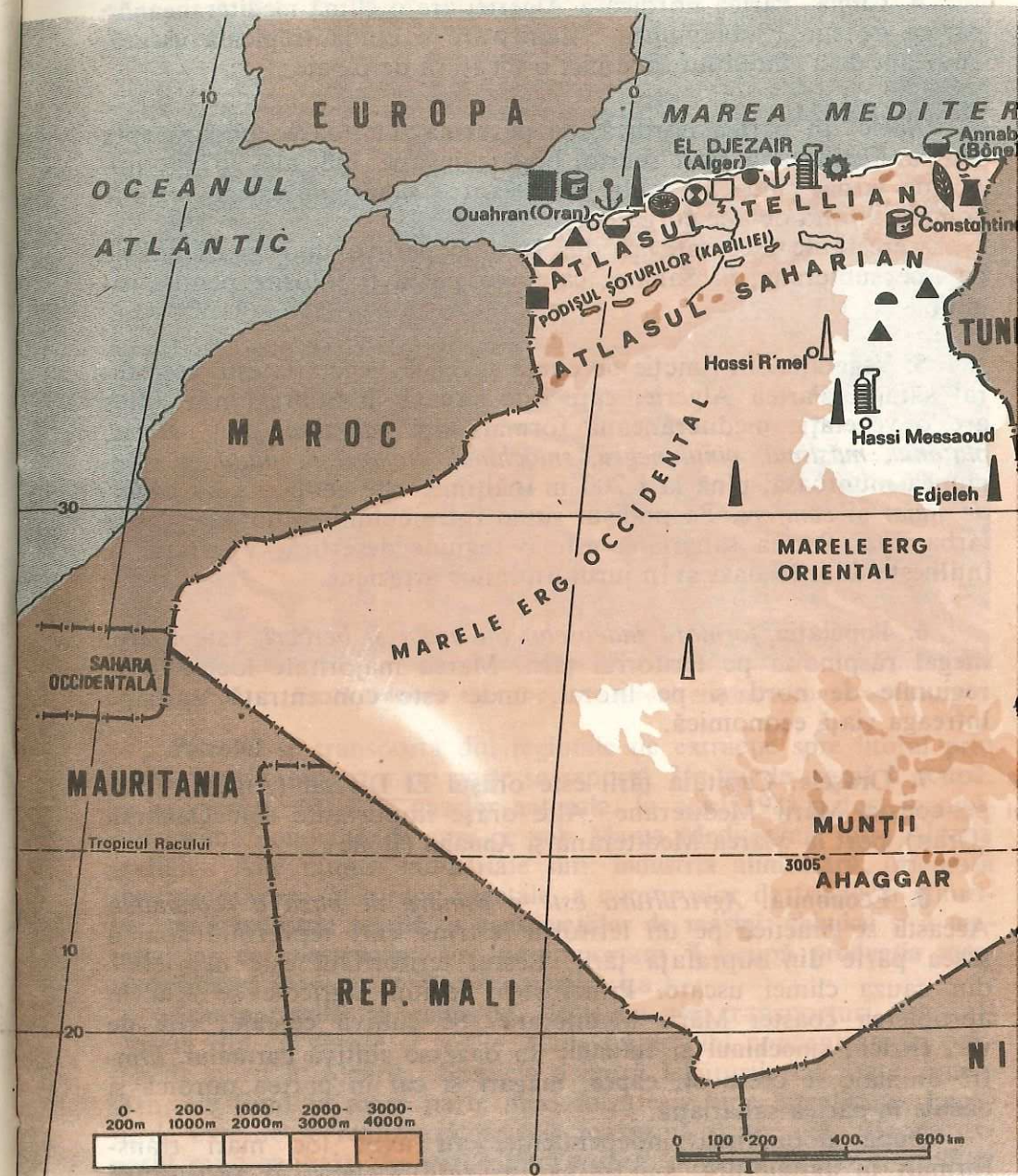

Fig. 32. Republica Algeriană Democratică și Populară, harta fizică și economică. Observați că economia este concentrată în partea nordică a țării. De ce?

altor state africane ca de pildă Libia și Nigeria. În subsolul Algeriei se găsesc, de asemenea, importante zăcămintele de *minereu de fier*, *mangan*, *uraniu*, *cupru* și *sare*.

4. **Clima.** Partea nordică a Algeriei are o climă **mediteraneană**; partea de sud (Subregiunea Sahara) are o climă **tropicală uscată**, unde ani de-a rândul nu cade nici o picătură de ploaie.

Apele. În partea nordică, de pe rama muntoasă coboară spre Marea Mediterană râuri scurte, bogate în ape, mai ales în anotimpul de iarnă, când cad multe ploi. Partea sahariană este o regiune complet lipsită de ape curgătoare.

Cercetările efectuate au dus la descoperirea unor mari bazine de ape subterane, în Sahara, care vor putea fi folosite pentru irigații.

5. **Vegetația.** În funcție de climă și relief, vegetația este în general săracă. Partea Algeriei care este situată în Subregiunea Atlas are o vegetație mediteraneană formată din *palmierul pitic*, *laurul*, *platanul*, *măslinul*, *pinul negru*, *smochinul*, *stejarul de plută* etc. Regiunea muntoasă, până la 1 200 m înălțime, este acoperită cu *păduri de stejar și conifere*. Pe podișul situat între culmile muntoase crește iarba *alfa*. Partea sahariană este o regiune deșertică. Vegetația se înfălănește doar în oaze și în jurul fântânilor arteziene.

6. **Populația**, formată *îndeosebi din arabi și berberi*, este foarte inegal răspândită pe teritoriul țării. Marea majoritate locuiește în regiunile de nord și pe litoral, unde este concentrată aproape întreaga viață economică.

2 000 000
locuitori

7. **Orașele.** Capitala țării este orașul **El Djézair** (Alger), situat pe coasta Mării Mediterane. Alte orașe importante sînt **Ouahran** (Oran), port la Marea Mediterană și **Annaba** (Bône).

8. **Economia.** *Agricultura este o ramură de bază a economiei.* Aceasta se practică pe un teritoriu restrîns, care reprezintă doar a șasea parte din suprafața țării. Restul teritoriului este neprielnic din cauza climei uscate. Principalele regiuni agricole se află în apropierea coastei Mării Mediterane. Se cultivă **cereale**, **viță de vie**, **citrice**, **smochinul** și **tutunul**. În oaze se cultivă **curmalul**. Dintre animale se cresc **oi**, **capre**, **măgari** și **cai** în partea nordică și **cămile** în partea sahariană.

După dobîndirea independenței au avut loc mari transformări în agricultură: s-a format sectorul socialist al agriculturii alcătuit din pămînturile părăsite de colonialiști, la care se adaugă peste 6 000 de cooperative sau asociații de întrajutorare. De asemenea, au fost împrăștiți un mare număr de țărani lipsiți de pămînt. S-au luat măsuri pentru extinderea irigațiilor.

Industria. *Algeria este a patra țară producătoare de petrol din Africa, după Nigeria, Libia și Egipt.*

Fig. 33. Vedere din Alger. Capitala și totodată principalul centru economic al țării.

Petrolul se transportă din regiunile de extracție spre litoral prin conducte, de unde o mare parte se exportă. Un loc de seamă îl ocupă, de asemenea, extracția **gazelor naturale**. În anul 1981 a fost inaugurată prima conductă de gaze pe sub Marea Mediterană, între Algeria și Italia. Alte ramuri industriale sînt: **industria alimentară**, orientată spre producerea uleiurilor vegetale, a conservelor de fructe, a vinurilor, apoi **industria textilă**, a **construcțiilor de mașini**, **chimică** și a **materialelor de construcție**. Un loc important îl ocupă **producția meșteșugărească** (covoare, țesături, ceramică ș.a.).

Transporturile și comerțul. Rețeaua de transporturi este alcătuită din căi ferate și șosele. Căile ferate sînt concentrate în partea de nord a Algeriei. Șoselele asigură legăturile cu toate zonele țării, ele fiind în mare parte modernizate și bine întreținute. Legăturile externe se realizează pe cale maritimă și aeriană. Algeria **exportă** mari cantități de **petrol**, apoi **fosfați**, **minereu de fier** și **produse alimentare: vin, ulei, măslină, citrice**. **Importă: mașini, utilaje** ș.a.

Cu **România** are relații în domeniul **comerțului, științific și tehnic, învățămîntului, agricol** etc. **Exportă** în România **țitei, minereu de fier** ș.a. și **importă** utilaj petrolier, îngrășăminte chimice, cherestea ș.a.

Ca tînar stat independent pe harta Africii, Algeria și-a ales calea socialistă în dezvoltarea sa viitoare. Prin aceasta se urmărește

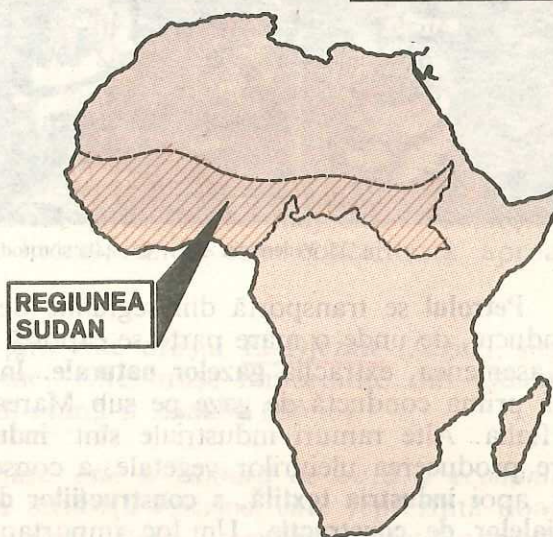
consolidarea independenței naționale, instaurarea unei societăți eliberate de exploatare, transformarea muncii într-o datorie de onoare, satisfacerea prioritară a nevoilor oamenilor.

1. Arătați pe harta murală și descrieți principalele unități de relief ale Algeriei.
2. Ce fel de climă are Algeria?
3. Cum se prezintă vegetația Algeriei? Ce factori geografici o determină?
4. În ce constă specificul economiei Algeriei?

**ÎNTREBĂRI:
ȘI APLICAȚII**

— în munții Djebel Taya (masiv muntos din Algeria) se află o cascadă neobișnuită — cu apă fierbinte, care ajunge la temperatura de 95°C? Aici localnicii își fierb într-un mod original mîncarea, folosind apa fierbinte a cascadei.

ȘTIAȚI CĂ...

Regiunea Sudan

1. O regiune de tranziție între Deșertul Sahara la nord și pădurile ecuatoriale la sud.
2. O asociere de podișuri și depresiuni.
3. O climă cu două anotimpuri.
4. Apele au forme de tranziție între uedurile sahariene și marile fluvii ecuatoriale.
5. Vegetația ierboasă, adevărat paradis al animalelor erbivore.
6. Populația este alcătuită din negri sudanezi.
7. Economia este axată pe cultura plantelor tropicale.

1. Așezare și întindere. Analizați harta fizică a Africii și harta din manual și răspundeți: între ce coordonate geografice se află Regiunea Sudan? Ce consecințe decurg de aici?

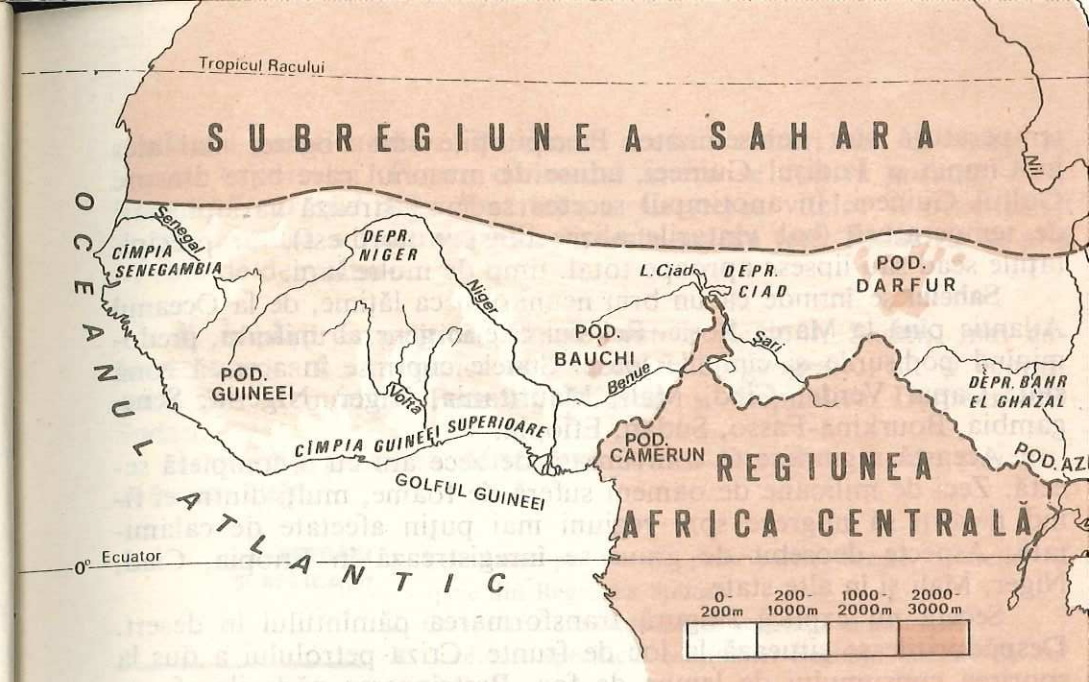

Fig. 34. Regiunea Sudan — unitățile de relief. Analizați harta și spuneți: ce forme de relief se întâlnesc și ce denumire poartă?

Regiunea Sudan face tranziția între Deșertul Sahara, la nord, și pădurile ecuatoriale, la sud. Se prezintă ca o fișie lată de circa 1 000 km, care străbate întreaga Africă, începînd de la Oceanul Atlantic, pînă la Marea Roșie. În această regiune a Africii toate elementele geografice (relief, climă, ape, vegetație) au caracter de tranziție, între partea nordică și partea centrală a Africii.

2. Relieful. Relieful regiunii Sudan este format dintr-o asociere de podișuri și depresiuni.

Podișurile au o înfățișare monotonă, cu înălțimi ce variază între 800 și 1 000 m. Ele sînt formate mai ales din roci tari, rezistente la acțiunea agenților externi. **Depresiunile** (Ciad, Niger și Bahr el Ghazal) sînt regiuni joase, sub 250 m înălțime deasupra nivelului mării. Spre Oceanul Atlantic regiunea Sudan coboară în trepte, făcînd loc unor fișii de cîmpie (vezi fig. 34).

Bogății minerale. Cele mai însemnate bogății de subsol se găsesc în părțile sudice ale podișului Guineei superioare. Aici se află zăcăminte de aur, diamante, bauxită, mangan, petrol, cărbuni ș.a.

3. Clima. În partea nordică a regiunii Sudan se află o zonă secetoasă, denumită Sahel, care face trecerea de la Deșertul Sahara la savanele climatului subecuatorial dominant. Această climă are două anotimpuri distincte: unul cald și ploios, ca în regiunile ecuatoriale, altul cald și secetos. În cursul anotimpului umed variațiile de

temperatură sînt neînsemnate. Precipitațiile sînt bogate, mai ales în Cîmpia și Podișul Guineei, aduse de musonul care bate dinspre Golful Guineei. În anotimpul secetos se înregistrează variații mari de temperatură (bat vînturile alizee dinspre nord-est), iar precipitațiile scad sau lipsesc aproape total, timp de multe luni.

Sahelul se întinde ca un brîu neuniform ca lățime, de la Oceanul Atlantic pînă la Marea Roșie. Relieful este în general uniform, predominînd podișurile și cîmpiile joase. Statele cuprinse în această zonă sînt: Capul Verde, Ciad, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Senegambia, Bourkina-Fasso, Sudan, Etiopia.

Această regiune este confruntată de zece ani cu o completă secetă. Zeci de milioane de oameni suferă de foame, mulți dintre ei fiind nevoiți să migreze spre regiuni mai puțin afectate de calamitate. Aspecte deosebit de grave se înregistrează în Etiopia, Ciad, Niger, Mali și în alte state.

Seceta nu explică singură transformarea pămîntului în deșert. Despăduririle se situează la loc de frunte. Criza petrolului a dus la sporirea consumului de lemne de foc. Restrîngerea pădurilor favorizează degradarea solurilor și înaintarea dunelor spre sud.

4. Apele curgătoare fac, de asemenea, tranziția de la uedurile sahariene, la rîurile din zona caldă a Africii Centrale. În anotimpul ploios rîurile regiunii Sudan sînt bogate în ape, iar în cel secetos, unele scad atît de mult, încît își întrerup scurgerea.

O parte dintre apele curgătoare se îndreaptă spre regiunile depresiune și formează numeroase bălți, mlaștini și ostroave.

5. Plantele și animalele. Atît plantele, cît și animalele, fac trecerea de la vegetația și fauna ecuatorială, la cea tropicală. **Vegetația** este formată din *ierburi înalte* (șavane) și din păduri *galerii* care se dezvoltă de-a lungul rîurilor. În mijlocul ierburilor cresc arbori izolați, cum este *baobabul*. De asemenea, crește *acacia* și *arboarele de unt*. „Acolo unde începe arborele de unt începe savana” — spune un proverb sudanez.

Fauna regiunii este formată din animale *erbivore* (antilope, girafe) și *carnivore mari* (lei, leoparzi). *Vegetația abundentă din sezonul ploios constituie un adevărat paradis al animalelor erbivore.* În bălțile și lacurile din depresiuni trăiesc *păsări* ca: ibiși, pelicani, flamingi etc.

6. Populația regiunii Sudan este formată în cea mai mare parte din negri. O mică parte din populație aparține altor grupe ca maori, tuaregi etc. Densitatea cea mai mare se găsește în regiunea de țarm, iar cea mai mică în nord și în depresiuni.

7. Economia. Regiunea Sudan este principala zonă a globului în cultura palmierului de cocos, a arahidelor, arborelui de cacao și în

producția gumei arabice. Produsele acestor culturi sînt destinate în special exportului. Pentru consumul intern se cultivă *porumb*, *mei*, *maniocul*, *cartoful dulce* (batate) ș.a. Creșterea vitelor se practică în partea nordică a regiunii, unde lipsește musca țețe. Industria se află în curs de dezvoltare.

8. Împărțirea politică. Dintre statele Regiunii Sudan, mai caracteristice, atît din punct de vedere fizico-geografic, cît și economic, sînt Republica Federală Nigeria și Republica Democratică Sudan.

Localizați pe harta Africii statele din Regiunea Sudan și denumiți capitalele.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Localizați pe hartă, principalele forme de relief și apele din Regiunea Sudan.
2. Ce specific are clima? Dar vegetația și animalele?
3. Care este specificul economiei Regiunii Sudan? De ce?

ȘTIATI CĂ...

— baobabul, arborele specific zonei subecuatoriale, poate să ajungă la o vîrstă de 3 000—4 000 de ani?

Republica Federală Nigeria

1. Ocupă partea centrală a Regiunii Sudan.
2. Relieful variat, așezat în trepte.
3. Clima este ecuatorială și subecuatorială.
4. Nigeria — cel mai populat stat al Africii.
5. Nigeria — țara petrolului, cocișului, arahidelor și a arborelui de cafea.

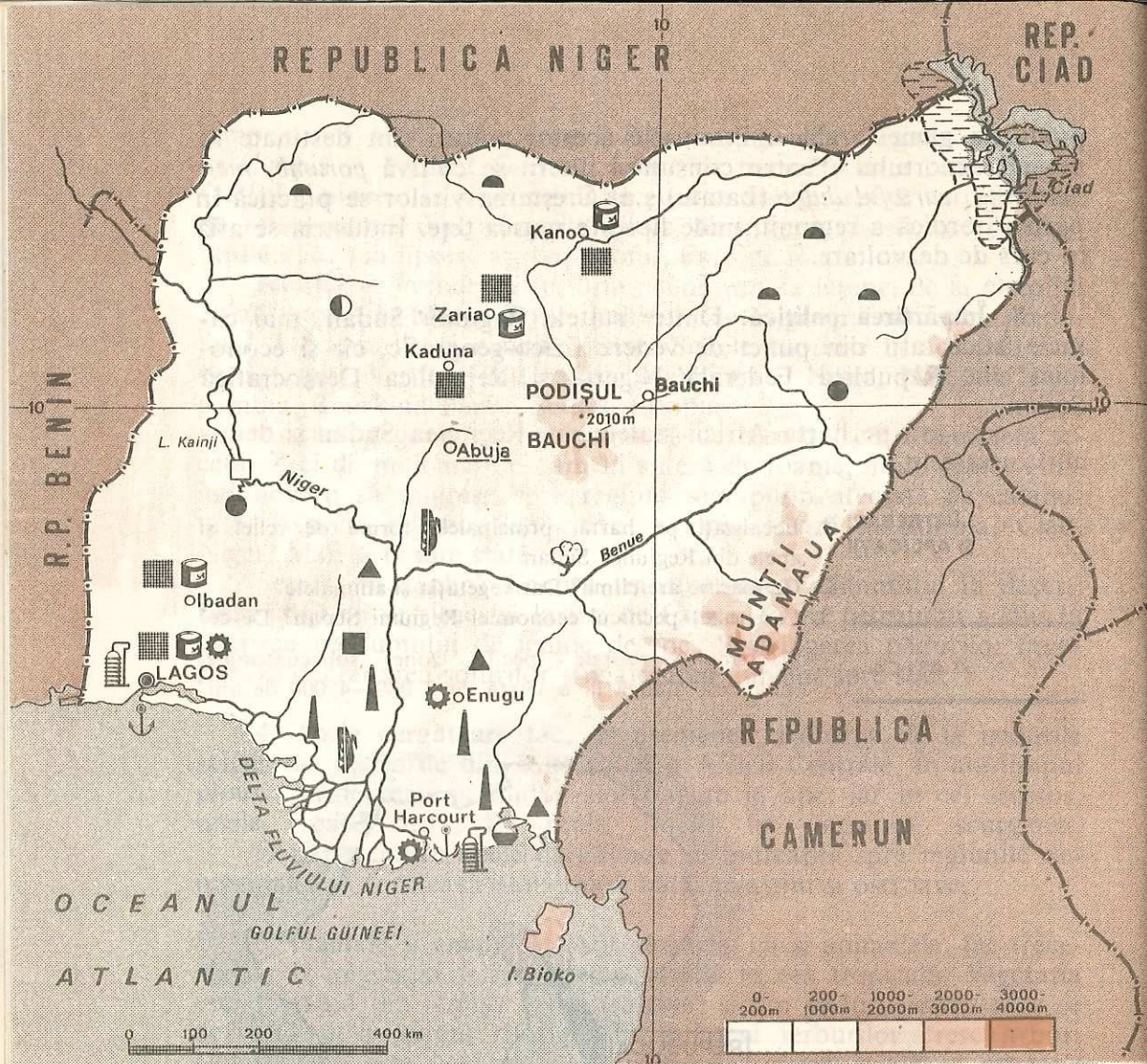

Fig. 35. Republica Federală Nigeria — harta fizică și economică. Atât sub aspect fizico-geografic cât și economic Nigeria reprezintă un fel de sinteză a Regiunii Sudan.

1. Așezare. Priviți harta Regiunii Sudan și localizați în cuprinsul ei așezarea geografică a Republicii Federale Nigeria.
Suprafața. 924 000 km²
 Republica Federală Nigeria se întinde de-a lungul cursului inferior al Fluviului Niger. Ce importanță prezintă vecinătatea cu Oceanul Atlantic?

2. Relieful poate fi împărțit în patru zone principale, care se succed paralel cu țărmul, de la sud spre nord. Prima zonă cuprinde Delta Nigerului și o fișie de cîmpie de-a lungul țărmului Golfului Guineei. A doua zonă de relief este formată din dealuri cu înălțimi între 500 și 800 m. Partea centrală a țării cuprinde o mare depresiune, formată pe valea Fluviului Niger și a afluentului său Benue.

Ca înălțime, această depresiune nu depășește 200 m deasupra nivelului oceanului. Partea nordică are un relief de podiș a cărui înălțime depășește cu puțin 2 000 m. La granița cu Republica Camerun, se înalță culmea Munților Camerun (Adamaua).

Bogății minerale. Principala bogăție a subsolului Nigeriei o constituie petrolul. Urmează minereul de fier, uraniu, aur, zinc, fosfați, cositor.

3. Clima. Cunoscînd clima Africii și a Regiunii Sudan, spuneți ce climă are Nigeria.

Clima se schimbă atît pe latitudine, cît și pe altitudine. Făcînd parte din regiunea geografică Sudan, Nigeria are o climă de tranziție, de la zona ecuatorială spre cea tropicală uscată. Astfel, în cîmpia joasă de pe țărmul Golful Guineei are o climă ecuatorială, cu temperaturi ridicate și cu ploi bogate tot timpul anului. Zona de dealuri și depresiunea centrală au o climă subecuatorială cu două anotimpuri, unul ploios și altul secetos. Regiunile înalte de podiș și de munte au o climă etajată pe altitudine.

Apele. Analizați harta Nigeriei. Urmăriți cursul apelor curgătoare care o străbat, faceți legătura cu clima și spuneți ce caracteristici prezintă ele.

Principala apă curgătoare este Fluviul Niger. Se varsă în Golful Guineei printr-o uriașă deltă.

Principalul afluent al Nigerului este Benue, care aduce ape bogate din părțile muntoase ale Munților Adamaua. La granița cu Republica Ciad se află Lacul Ciad.

De la sud spre nord, în funcție de climă, se succed mai multe zone de vegetație și de faună, începînd cu pădurea ecuatorială, pînă la zona deșertului. Astfel, în cîmpia litorală și în Delta Nigerului se întîlnesc păduri ecuatoriale. În aceste păduri trăiesc tot felul de maimuțe, reptile și păsări. Regiunea de dealuri și depresiunea centrală au o vegetație de ierburi (savane) în care erbivorele și carnivorele găsesc condiții bune de viață. Spre nord, unde clima este secetoasă, vegetația dispare treptat pînă face loc deșertului.

4. Populația. Ca număr de locuitori Nigeria ocupă primul loc între statele Africii. Marea majoritate a populației este formată din negri sudanezi, grupați în peste 250 de triburi, care vorbesc limbi diferite. Cei mai mulți se ocupă cu agricultura, creșterea animalelor, vîntoarea și pescuitul. Dintre europeni englezii sînt în număr mai mare.

Orașele. Cel mai mare oraș al Nigeriei este Lagos, așezat pe țărmul Golfului Guineea. Lagosul este totodată și principalul port al Nigeriei. Alte orașe însemnate sînt Ibadan și Kano și Abuja, noua capitală a Nigeriei.

5. **Economia.** *Nigeria este țara petrolului, a cocotierului, a arahidelor și a arborelui de cacao.*

Agricultura care formează baza economiei, este axată pe câteva culturi în privința cărora Nigeria ocupă unul din primele locuri în lume. Pe primul loc se situează plantațiile de **cocotieri** și cele ale **arborelui de cacao**, **arahide**, **susan**. Urmează **arborele de cauciuc**, **bananierul**, **bumbacul** ș.a. Produsele sînt destinate în cea mai mare parte exportului. Pentru consumul intern se cultivă: **porumb**, **mei**, **orez**, **manioc** și **cartoful dulce** (batate). În regiunile nordice, unde musca țețe lipsește, se cresc în număr mare oi și vite cornute.

Industria. Deși dispune de importante bogății de sol și subsol, Nigeria are o industrie în curs de dezvoltare. În cadrul industriei ramura minieră ocupă primul loc. Se extrag mari cantități de **petrol**, de asemenea, **minereu de fier**, **zinc**, **cositor**, **aur** ș.a. Printre ramurile industriei prelucrătoare o dezvoltare mai mare are **industria alimentară**, care produce diferite **uleiuri** și **conserve**, cît și **industria textilă**, **chimică** și **rafinarea petrolului**.

Pe Fluviul Niger s-a amenajat lacul de acumulare — Kainji — ale cărui ape pun în mișcare turbinele hidrocentralei de aici (v. harta).

Transporturile sînt slab dezvoltate. Mai importante sînt cele maritime și navigația fluvială pe Niger.

Căile ferate sînt reduse. Șoselele fac legătura între părțile vestice și cele estice ale țării, completînd transporturile feroviare.

Nigeria exportă: *petrol, nuci de cocos, ulei de palmier, cărbuni, cacao, cauciuc, cositor, lemn prețios ș.a., importînd produse industriale.*

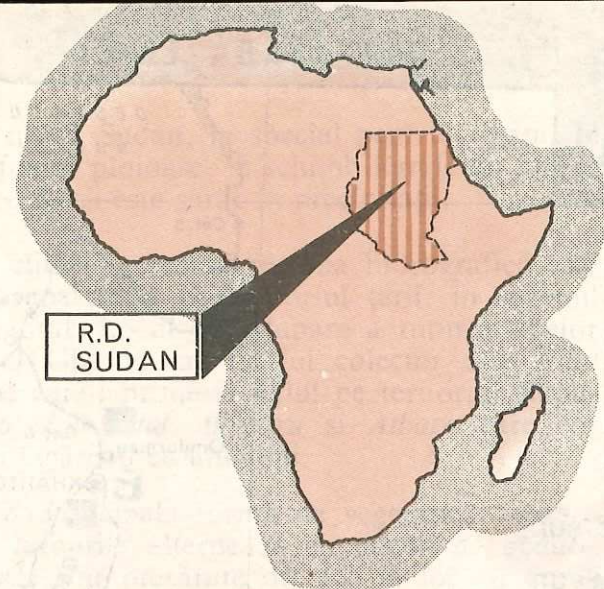
Din România importă ciment, bunuri de consum ș.a.

1. Urmărind cursul Nigerului spuneți ce zone de climă și de vegetație străbate!
2. Care este specificul agriculturii Nigeriei?
3. Ce ramuri ale industriei se pot dezvolta pe baza resurselor de subsol?

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

— Delta Nigerului este de cinci ori mai mare decît Delta Dunării, iar că Nigerul mai este denumit și „marele fluviu al negrilor”?

ȘTIATI CĂ...

Republica Democratică Sudan

1. **Sudanul** — țara celor două Niluri.
2. **Relieful** — o mare depresiune înconjurată de podișuri.
3. **Clima**, **apele**, **vegetația** au caracter de tranziție, de la cea ecuatorială, la cea tropicală.
4. **Un mozaic de rase și popoare.**
5. **Sudanul** — țara bumbacului, curmalului și a gumei arabice.

1. **Așezarea.** *Republica Democratică Sudan* este așezată pe ambele părți ale Nilului mijlociu și la confluența celor două Niluri (Alb și Albastru), din care este format Nilul propriu-zis. Spre nord-est are ieșire la Marea Roșie. Este cel mai mare stat al Africii.

Marginile și vecinii. *Priviți harta Republicii Democrate Sudan. Care sînt vecinii săi? Ce importanță are așezarea pe cursul Nilului și vecinătatea cu Marea Roșie?*

2. **Relieful** Sudanului este format din depresiunile: *Bahr el Ghazal* și *culoarul Nilului*. Acestea sînt înconjurate de podișuri. Depresiunea Bahr el Ghazal ocupă partea sudică a Sudanului. Ea este o regiune joasă și parțial mlăștinoasă, înspre care se îndreaptă majoritatea apelor curgătoare. Podișurile mărginașe depresiunii sînt **Azande** în sud, **Etiopiei** în est și **Darfur** în vest. Spre nord, Depresiunea Bahr el Ghazal se continuă cu culoarul Nilului.

Bogății minerale. Sudanul și-a creat o industrie extractivă. Cercetările de pînă acum au dus la descoperirea unor importante rezerve de minereuri feroase și neferoase: **aur**, **mangan**, **cupru**, **petrol** și sare.

3. **Clima**, **apele**, **vegetația** și **lumea animală** au caracter de tranziție, de la cea ecuatorială spre cea tropicală uscată.

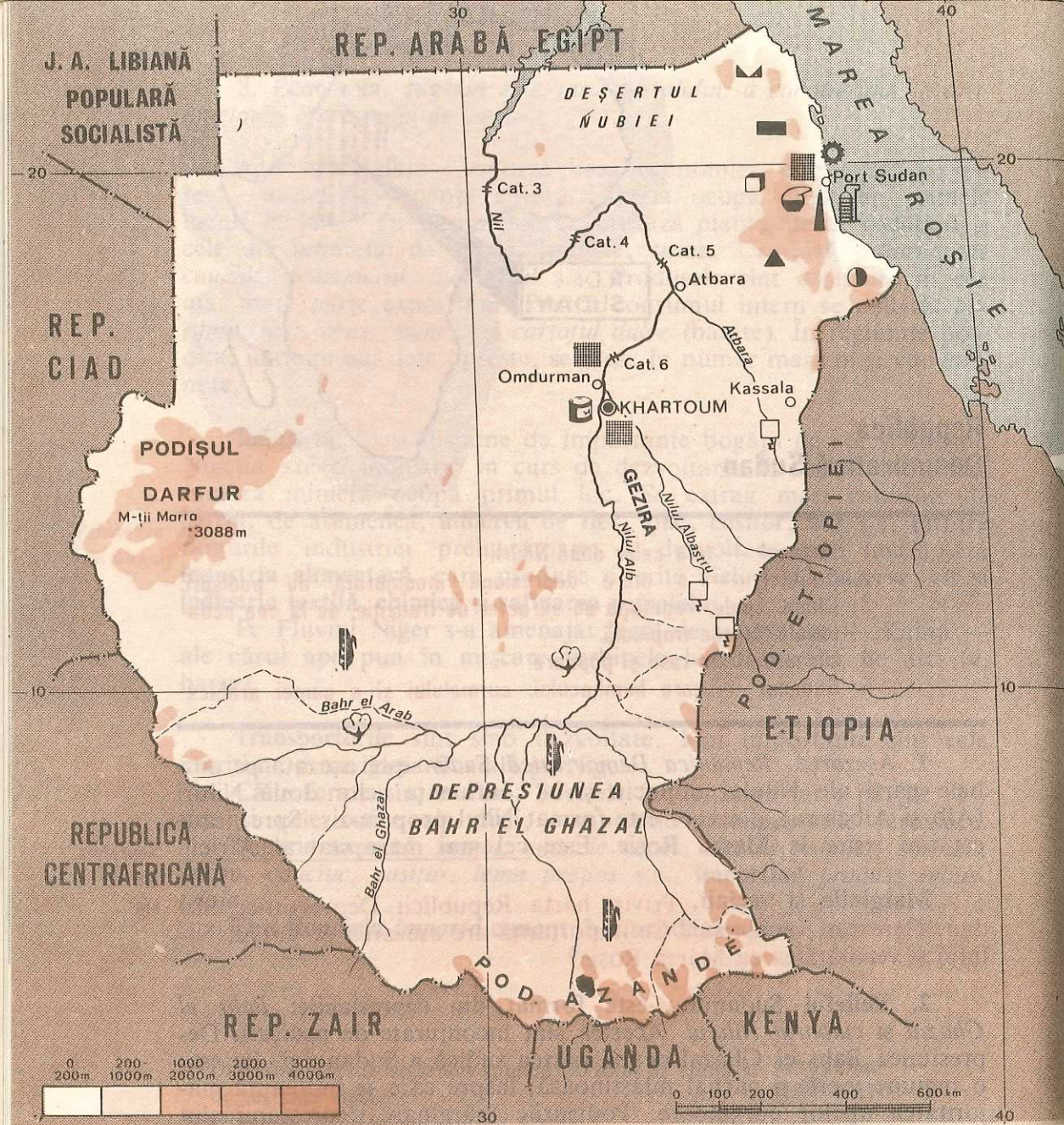

Fig. 36. Republica Democratică Sudan — harta fizică și economică. Analizați harta și spuneți unde este concentrată industria Republicii Democratice Sudan. Explicați cauzele.

Ținând seama de întinderea mare în altitudine, ca și de relief, pe teritoriul Republicii Democratice Sudan pot fi întâlnite unele diferențieri de climă și vegetație. Astfel, partea nordică are un *climat tropical foarte secetos, fiind considerată regiunea cea mai fierbinte a globului*. Ani de-a rândul nu cade nici o picătură de ploaie. În aceste condiții barajul de la Assuan are o mare importanță și

pentru Republica Democratică Sudan, în special pentru irigații. În partea sudică verile sînt foarte ploioase, în schimb iernile au puține precipitații. Litoralul Mării Roșii este sărac în precipitații.

Apele. Ca urmare a climei secetoase rețeaua hidrografică este slab dezvoltată și inegal repartizată pe teritoriul țării. În sezonul secetos unele riuri seacă total. Locul de adunare a tuturor apelor este depresiunea Bahar el Ghazal, iar fluviul colector este *Nilul Alb*. Principalii afluenți pe care-i primește Nilul pe teritoriul Republicii Democratice Sudan sînt *Nilul Albastru* și *Atbara* care coboară din Podișul Etiopiei încărcăți cu aluviuni.

Vegetația și animalele. Principala formă de vegetație o constituie *ierburile* (savanele). Ierburile alternează cu *pîlcuri de pădure*. În partea centrală ierburile sînt presărate din loc în loc cu *acacii* sau *baobabi*. Regiunile nordice de semideșert au vegetație săracă, aceasta dispărînd treptat și făcînd loc deșertului. **Animalele** caracteristice sînt *erbivorele* mari și *carnivorele*. Pe podișuri trăiește *struțul*, iar în apele Nilului *crocodilii*. În partea sudică a țării se găsesc *păduri ecuatoriale*.

4. Populația. Un mozaic de rase și popoare. Populația este formată din *arabi*, reprezentînd majoritatea, și din *berberi*. Acestei populații i se alătură în sud *negrii sudanezi*. În marea ei majoritate, populația locuiește la sate.

Orașele principale sînt: **Khartoum**, capitala țării. **Omdurman** și **Port Sudan** aflat la țărmul Mării Roșii.

5. Economia. Sudanul este țara *bumbacului*, *curmalului* și a *gumei arabice*. Aflat multă vreme sub ocupație străină, Sudanul nu și-a putut dezvolta o industrie națională. Baza economiei o formează **agricultura**. Principala cultură agricolă este **bumbacul** în care predomină soiurile de înaltă calitate, cu fibră lungă. În afară de bumbac se cultivă *sorgul* și *meiul*, de asemenea *susanul*, *arahidele*, *porumbul* și *grîul*. Aceste culturi se practică în partea centrală (Gezira) și sudică a țării. În părțile nordice este larg răspîdită cultura curmalului. O mare importanță se acordă strîngerii de **gumă arabică**, deținînd 85% din producția mondială. Dintre animalele domestice se cresc: **cornute mari**, **oi**, **capre** și **cămile**.

Industria. Principala ramură a industriei o constituie cea **extractivă**. Industria de prelucrare a minereurilor este la începutul ei. Dintre ramurile producătoare de bunuri de consum, o oarecare dezvoltare cunosc **industria textilă** și **alimentară**.

Transporturile și comerțul. Transporturile sînt slab dezvoltate. Cea mai importantă cale ferată este linia care leagă capitala cu Port Sudan, de la Marea Roșie.

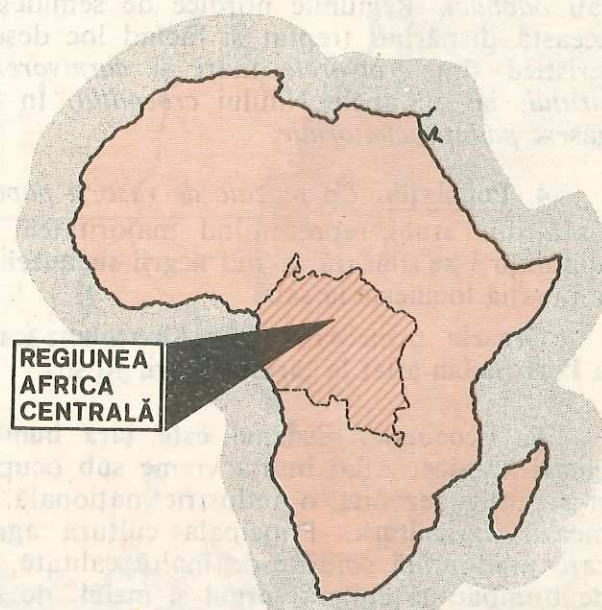
Sudanul exportă: *bumbac, gumă arabică, arahide, susan* și produse animale. Importă diferite produse industriale.

În România exportă bumbac și importă anvelope, cherestea, țesături de bumbac ș.a.

1. Care sînt caracteristicile climei, vegetației și lumii animale din Republica Democratică Sudan? Explicați de ce!
2. Care este specificul economiei Sudanului?
3. Ce importanță are barajul de la Assuan pentru Sudan?

ÎNTREBĂRI

— denumirea capitalei Sudanului — Khartoum — în — ȘTIATI CĂ... — seamnă în limba arabă trompă de elefant?

Regiunea Africa Centrală

1. O vastă depresiune tăiată de Ecuator și brăzdată de podișuri.
2. Clima predominant ecuatorială, prezintă nuanțe diferite.
3. Deține cea mai bogată rețea hidrografică de pe teritoriul Africii.
4. Flora și fauna sînt foarte bogate.
5. Populația este formată din negri bantu.
6. Cel mai bogat teritoriu al Africii în cupru, diamante și uraniu.

1. Așezarea și întinderea. Analizați harta fizică a Africii și răspundeți: Care coordonată geografică principală traversează Regiunea Africa Centrală? Ce consecințe geografice decurg din această așezare?

Fig. 37. Regiunea Africa Centrală — harta fizică și a bogățiilor minerale. Priviți harta și spuneți: care este forma predominantă de relief? Localizați principalele bogății minerale.

Africa Centrală ocupă părțile de mijloc ale continentului și se întinde de la regiunea de tranziție a Sudanului pînă la Africa Sudică și de la țărmul Oceanului Atlantic pînă la regiunea marilor lacuri africane.

Relieful regiunii este alcătuit dintr-o vastă depresiune (denumită Zair) înconjurată de podișuri.

Depresiunea Zair constituie o *cuvetă* de adunare a apelor din regiunile înconjurătoare. Aceste ape sînt colectate de Fluviul Zair, care le îndreaptă spre Oceanul Atlantic.

Podișurile periferice limitează, în nord, vest și sud — Depresiunea Zair. În partea nordică se află **Podișul Azandé**. Acest podiș desparte depresiunea Bahr el Ghazal de depresiunea Ciad. **Podișul Camerun** ocupă partea nord-vestică și este format în mare parte din vulcani stinși, dintre care cel mai important este **Camerun** (4 070 m), situat nu departe de *Golful Bonny*. Mai spre nord se înalță culmile masivului **Adamaua**. În sudul depresiunii Zair se ridică podișurile înalte **Lunda** și **Shaba**, foarte bogate în zăcăminte de cupru (vezi fig. 37).

Cîmpia litorală poartă denumirea de *Cîmpia Guineei Inferioare*, după golful cu același nume. Este o cîmpie aluvionară, joasă și mlăștinoasă.

Bogățiile minerale. Regiunea Africa Centrală este o adevărată *comoră a Africii*. În subsolul său, în special în partea sudică și estică, se găsesc zăcăminte mari de **aur, diamante, uraniu, mangan, cupru, crom, cobalt, bauxită, cărbuni, petrol și minereu de fier**. (fig. 37).

2. Clima. Ca urmare a așezării sale geografice precum și a reliefului, se pot distinge mai multe feluri de climă.

Depresiunea Zair are o **climă ecuatorială** caldă și umedă. Podișurile din partea de sud au o **climă subecuatorială** cu două anotimpuri.

Cîmpia litorală se află sub influența vînturilor care bat dinspre Golful Guineei. Acestea aduc mari cantități de precipitații, care cad în special pe versanții vestici ai podișurilor Camerun și Gabon. Aici cantitatea anuală de precipitații ajunge la 10 000 mm.

3. Apele. Regiunea Africa Centrală deține cea mai bogată rețea hidrografică din Africa.

Principală arteră fluvială este *Fluviul Zair* care izvorăște din înălțimile sudice ale *Podișului Shaba*. În drumul său, Zairul primește numeroși afluenți dintre care amintim pe *Lukuga*, care-i aduce apele Lacului Tanganyika, pe *Oubangui* și *Kasai* etc. Fluviul Zair reprezintă singura arteră de comunicație în imensa și deasă pădure ecuatorială.

4. Vegetația și animalele. Regiunea Africa Centrală constituie o adevărată împărăție a pădurii și savanelor înalte. **Pădurea ecuatorială** acoperă cea mai mare parte a podișurilor din partea de vest, precum și zona centrală a Depresiunii Zair (fig. 37). Această pădure este foarte variată. În mod obișnuit nu întâlnești alături doi copaci de același fel. Predomină *palmierul de ulei*, iar dintre arborii

care se exploatează pentru *lemnul* lor prețios sînt *abanosul, acajuul galben ș.a.* Exploatarea acestor arbori se desfășoară în condiții grele din cauza lianelor care leagă arborii într-un adevărat păienjenis.

În podișurile sudice **Lunda** și **Shaba**, cît și în Podișul **Azande**, pădurile ecuatoriale umede fac loc *savanelor* și *pădurilor galerii*, care pătrund pe distanțe de sute de kilometri în interiorul savanelor.

De-a lungul zonei litorale de pe țărmul Oceanului Atlantic se întîlnesc *pădurile de mangrove*.

Fauna regiunii Africa Centrală este, de asemenea, foarte bogată. În pădurea ecuatorială trăiesc: *maimuțe, păsări și animale tiritoare*. În apele rîurilor se află un număr mare de *crocodili* și *hipopotami*. În sol și pe copaci se găsesc numeroase *insecte*. Savanele sînt populate de erbivore (*antilope, girafe*) și carnivore (*leul și leopardul*).

Populația este formată din numeroase grupuri de *negri bantu*. Acestora li se adaugă *pigmeii* (piticii), care trăiesc în stare nomadă prin pădurile din părțile centrale. Dintre europeni cei mai numeroși sînt belgienii.

5. Economia. Teritoriul Africii Centrale dispune de mari bogății ale subsolului. Cele mai multe bogății subsolice se află pe teritoriul Republicii Zair.

Solul, în mare parte fertil, oferă posibilități pentru dezvoltarea agriculturii. Se cultivă: *trestie de zahăr, cafea, cacao, arahide, citrice, banani ș.a.* În unele regiuni cu climă subecuatorială sînt condiții de cultivare a porumbului, orezului și meiului.

Din cauza muștei țete creșterea animalelor ocupă un loc secundar în economie.

6. Împărțirea politică. Priviți figura 38 și localizați statele regiunii Africa Centrală.

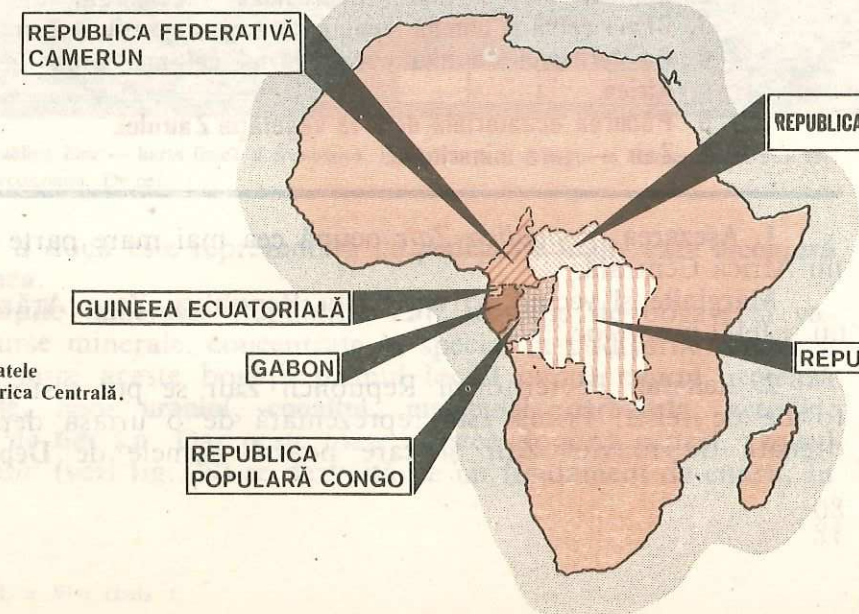
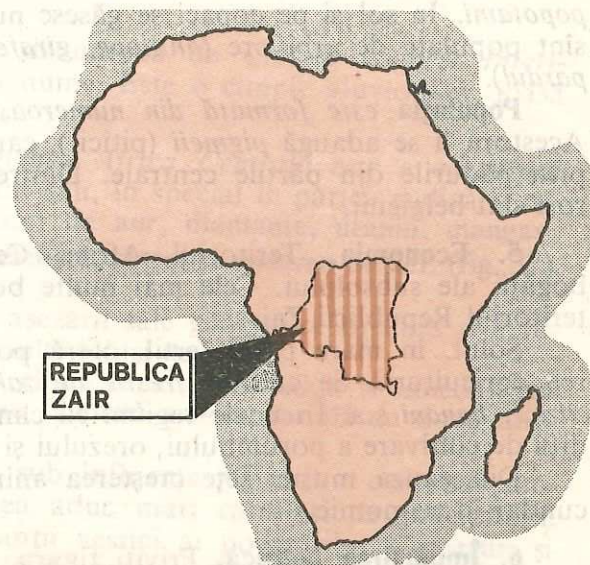

Fig. 38. Statele Regiunii Africa Centrală.

Caracteristică pentru întreaga regiune Africa Centrală, atât sub aspect fizico-geografic cât și economico-geografic, este **Republica Zair**.

1. Localizați pe hartă principalele forme de relief din Africa Centrală.
2. Ce importanță prezintă vegetația pentru regiunea Africa Centrală?
3. Explicați posibilitățile de dezvoltare economică a acestei regiuni.

Republica Zair

1. Zair — țară ecuatorială.
2. Relieful — o mare depresiune înconjurată de podișuri.
3. Clima caldă și umedă domină întreaga depresiune Zair.
4. Pe teritoriul Zairului curge fluviul cel mai bogat în ape din Africa.
5. Pădurea ecuatorială domină vegetația Zairului.
6. Zair — țara mineritului.

Suprafața
2 345 000
km²

1. Așezarea. *Republica Zair* ocupă cea mai mare parte a regiunii Africa Centrală.

Marginile și vecinii. Priviți harta Republicii Zair. Arătați vecinii și felul hotarelor.

2. Relieful. Pe teritoriul Republicii Zair se pot distinge două forme de relief. Prima este reprezentată de o uriașă depresiune, drenată de Fluviul Zair și care poartă numele de Depresiunea

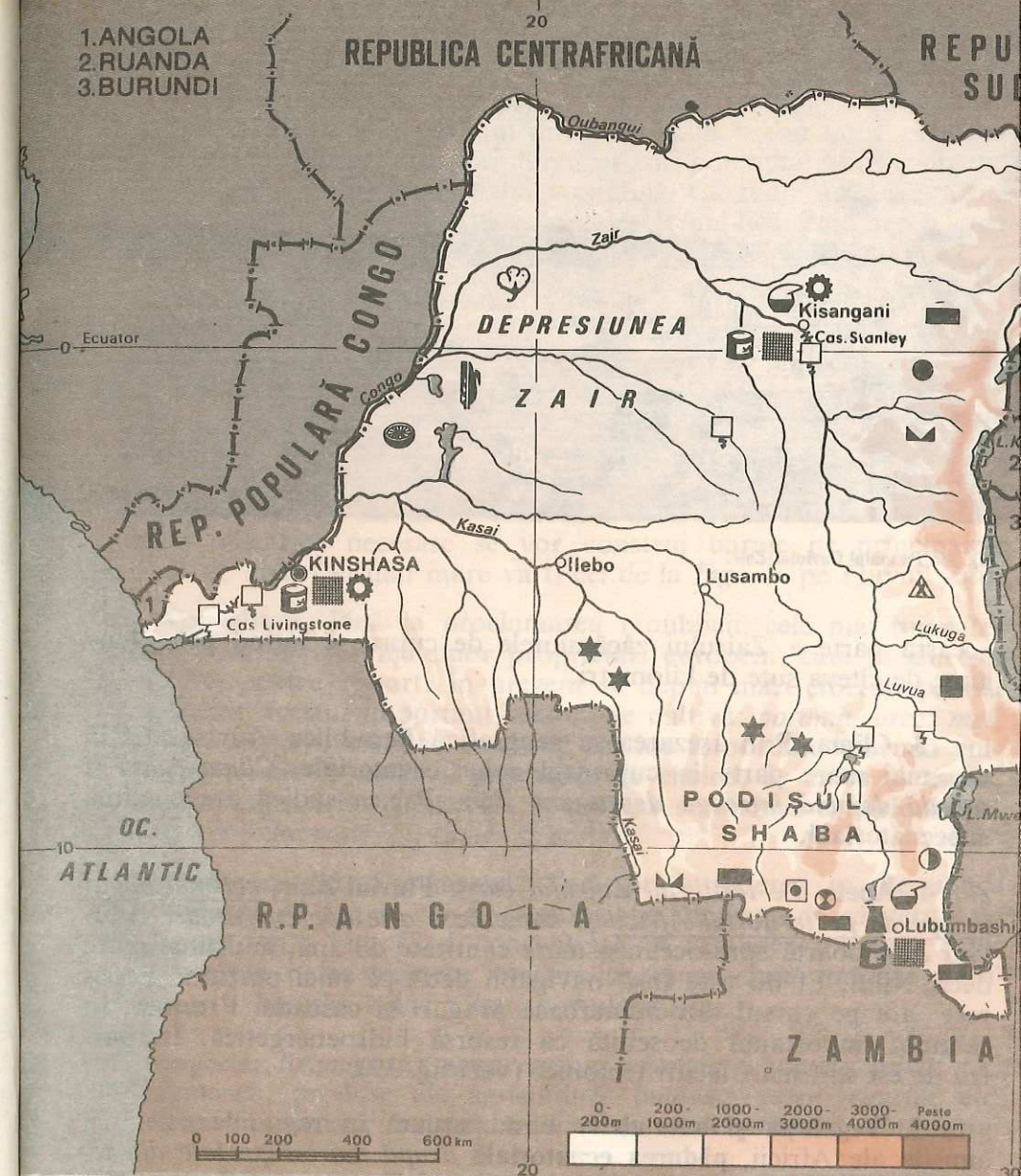

Fig. 39. Republica Zair — harta fizică și economică. Priviți harta și spuneți în ce regiuni ale țării este concentrată economia. De ce?

Zair, iar a doua este reprezentată de podișurile înalte care înconjură depresiunea.

Bogățiile minerale. Republica Zair dispune de bogate și variate resurse minerale, concentrate în special în podișurile Shaba și Kasai. Printre aceste bogății primul loc îl ocupă **cuprul**, urmează **diamantele**, apoi **uraniul**, **cobaltul**, **manganul**, **cărbunele**, **petrolul**, **minereul de fier** ș.a. Dar peste toate acestea domină **cuprul**. Orașul **Lubumbashi** (vezi fig. 39) se dezvoltă pe un fundament de cupru. În

Fig. 40. Pe malul fluviului Zair.

această parte a Zairului zăcămintele de cupru se întind pe o lungime de câteva sute de kilometri.

3. Clima. Prin așezarea sa geografică Republica Zair se află în cea mai mare parte în cuprinsul zonei **ecuatoriale**. *Clima caldă și umedă domină întreaga depresiune Zair*. Partea sudică are o climă **subecuatorială**.

Ca volum
de apă,
ocupă locul
al doilea în
lume după
Amazon

4. Apele. Pe teritoriul Zairului curge **Fluviul Zair, cel mai bogat în ape de pe teritoriul Africii și numeroase alte ape curgătoare**. Fluviul Zair poartă spre ocean o mare cantitate de apă, mult mai mare decât Nilul. El nu este însă navigabil decât pe mici porțiuni, deoarece are pe cursul său numeroase praguri și cascade. Prezintă, în schimb, importanță deosebită ca resursă hidroenergetică. În partea de est sînt mari lacuri tectonice (vezi fig. 39).

5. Vegetația și animalele. Fiind situată în regiunile cele mai umede ale Africii, **pădurea ecuatorială ocupă mari suprafețe din teritoriul Zairului**. Aceste păduri dese și întinse sînt formate din arbori de esență prețioasă și din liane care se încolăcesc pe copaci. Părțile sudice, avînd o climă subecuatorială, sînt acoperite de **savane**, pădurea apărînd doar de-a lungul apelor curgătoare. Animalele sînt cele caracteristice zonei ecuatoriale și subecuatoriale.

31 000 000
locuitori
Densitatea
13 loc.
pe km²

Populația. Grupa **negrilor bantu** formează majoritatea populației. Dintre europeni cei mai numeroși sînt belgienii.

Orașele. Cel mai mare oraș și totodată capitala țării este **Kinshasa** așezat pe malul fluviului Zair. Alte orașe importante sînt **Kisangani** și **Lubumbashi** (vezi fig. 39).

6. Economia. În ceea ce privește bogățiile solului și subsolului, Republica Zair se află pe unul din primele locuri în lume. Are cea mai densă rețea de ape din lume și un potențial hidroenergetic foarte mare (1/8 din potențialul globului). Cu toate acestea, ca urmare a îndelungatei ocupații coloniale, Republica Zair are o economie în curs de dezvoltare.

Industria. Dintre ramurile industriale primul loc îl ocupă **industria extractivă**. Se exploatează mari cantități de **cupru, uraniu, diamante, cositor** ș.a. Dintre ramurile **industrii prelucrătoare**, cele mai dezvoltate sînt: **industria textilă, a materialelor de construcție, industria chimică** ș.a. Acestea sînt concentrate în principalele orașe ale țării (vezi fig. 39). În planul de dezvoltare pentru următorii ani Republica Zair prevede dezvoltarea unor întreprinderi metalurgice, printre care un mare combinat siderurgic. Pentru obținerea energiei electrice necesare se vor construi baraje pe principalele cursuri de apă. Cel mai mare va fi cel de la **Inga** de pe Fluviul Zair.

Agricultura. Pînă la proclamarea republicii, cele mai bune terenuri se aflau în mîna unor proprietari europeni, care produceau în special pentru export. În prezent se depun mari eforturi pentru dezvoltarea acestui important sector. Se cultivă: **porumb, orez, mei, ananas, bananieri, bumbac, arahide**. Un loc important îl ocupă culturile de **trestie-de-zahăr și plantațiile de citrice, de cafea și cacao**. Creșterea animalelor constituie o ramură secundară a agriculturii. Se cresc **cornute mari, oi, capre și porci**.

Transporturile și comerțul. Față de întinderea sa Republica Zair dispune de puține căi de comunicație. Rețeaua de **căi ferate** nu depășește 5 000 km, fiind concentrată în regiunea minieră. **Căile fluviale** și în parte șoselele, precum și **transporturile aeriene** suplinesc într-o anumită măsură transportul feroviar.

Exportă: lingouri de cupru, cositor, diamante, uraniu, cobalt ș.a.; de asemenea, produse ale agriculturii: **bumbac, cafea, cauciuc** etc.

Importă: diverse mașini, țesături și unele produse alimentare.

România are cu Zair relații **comerciale, de cooperare științifică și tehnică, culturală** etc.

INTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Localizați pe hartă principalele forme de relief!
2. Care sînt caracteristicile climei și vegetației Republicii Zair? explicați de ce!
3. De ce Fluviul Zair are o rețea hidrografică foarte bogată?
4. Ce posibilitate are Zairul pentru dezvoltarea economiei?
5. De ce sînt dezvoltate transporturile aeriene?

Regiunea Africa de Est

1. Un relief format din podişuri înalte, munţi vulcanici şi şanţuri tectonice.
2. O climă caldă, etajată pe altitudine, prezentând diferenţe de la un loc la altul.
3. O regiune a marilor lacuri situate în şanţuri tectonice.
4. O vegetaţie etajată, diferenţiată pe altitudine.
5. Un mozaic de popoare.
6. Economia în curs de dezvoltare este bazată pe agricultură.

Analizaţi harta fizică a Africii şi arătaţi regiunile cu care se învecinează Regiunea Africa de Est.

Aşezare. Africa de Est cuprinde partea Africii situată în estul continentului.

1. Relieful. Africa de Est este regiunea în care au avut loc puternice mişcări pe verticală ale scoarţei Pământului, de pe urma cărora au apărut regiuni înalte de podiş şi şanţuri uriaşe, în care s-au format lacuri foarte adânci. Se poate spune că relieful acestei regiuni este o asociere de podişuri înalte şi şanţuri tectonice. Podişurile care alcătuiesc Africa de Est sînt: Podişul Etiopiei, Podişul Somaliei şi Podişul Ugandei. Podişurile Etiopiei şi Somaliei se găsesc în partea estică, fiind despărţite de Şanţul Abisinian şi Depresiunea Afar (vezi harta murală).

Podişul Etiopiei este format din lavă şi se înalţă ca o adevărată cetate faţă de regiunile înconjurătoare. Spre Marea Roşie şi Depresiunea Afar, relieful înalt coboară în trepte abrupte, iar spre Depresiunea Bahr el Ghazal (din Sudan), în trepte domoale. În interior podişul este presărat cu numeroase conuri vulcanice.

Podişul Somaliei este mai înalt în părţile nordice, unde înălţimile ajung pînă la 4 000 m şi mai scund în părţile sud-estice,

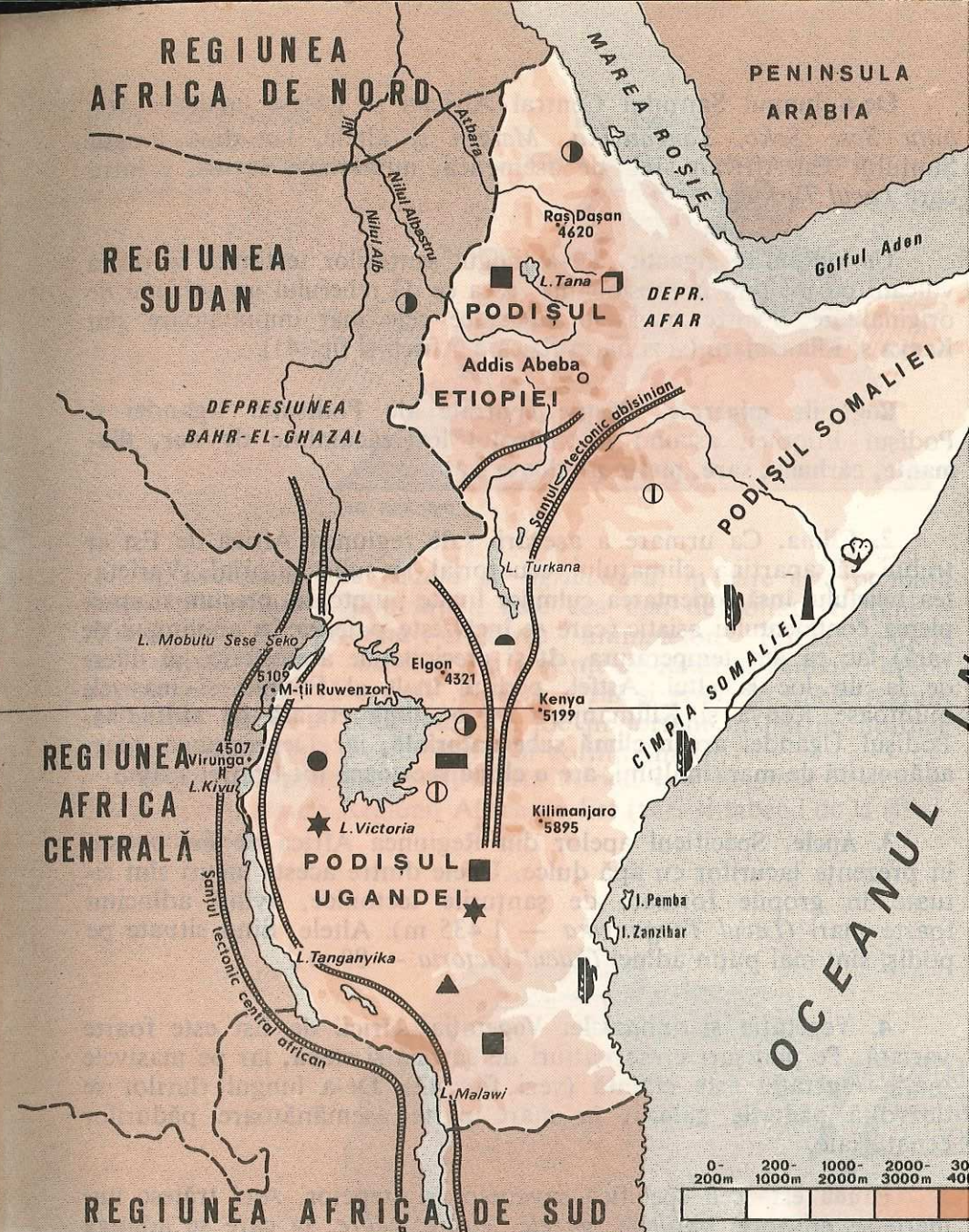

Fig. 41. Regiunea Africa de Est — harta fizică şi economică. Priviţi harta şi spuneţi: care este forma predominantă de relief? Comparaţi relieful acestei regiuni cu cel al Regiunii Africa Centrală. Ce observaţi?

unde coboară lin spre Oceanul Indian, terminîndu-se cu o îngustă cîmpie litorală (Cîmpia Somaliei).

Podişul Ugandei se află în sud-vestul regiunii Africa de Est. El ocupă spaţiul dintre cele două mari şanţuri tectonice ale Africii (Marele şanţ Central African şi Şanţul tectonic Abisinian).

De-a lungul Șanțului Central African se găsesc lacurile: *Mo-butu Sese Seko, Tanganyika, Malawi* și altele, iar de-a lungul Șanțului Est-African sînt, de asemenea, numeroase lacuri, printre care *Lacul Turkana*.

Un vulcanism gigantic. De-a lungul șanțurilor tectonice se ridică vulcani cu înălțimi impresionante, ceea ce dă reliefului un caracter de originalitate. Dintre masivele vulcanice cele mai impunătoare sînt **Kenya și Kilimanjaro** (vezi harta fizică a Africii și fig. 41).

Bogățiile minerale. Părțile centrale ale Podișului Ugandei și Podișul Etiopiei, ascund în subsolul lor zăcămintele de **aur, diamante, cărbune, sare, pietre prețioase** ș.a.

2. Clima. Ca urmare a așezării sale regiunea Africa de Est ar trebui să aparțină climatului ecuatorial și subecuatorial. Varietatea reliefului însă, orientarea culmilor înalte muntoase, precum și apropierea continentului asiatic (care se încălzește puternic în anotimpul de vară) fac ca atât temperatura, cât și precipitațiile atmosferice să difere de la un loc la altul. Astfel, podișul înalt al Etiopiei și masivele muntoase Kenya și Kilimanjaro au o **climă etajată pe altitudine**. Podișul Ugandei are o **climă subecuatorială**, iar Depresiunea Afar, adăpostită de mari înălțimi, are o **climă secetoasă** tot timpul anului.

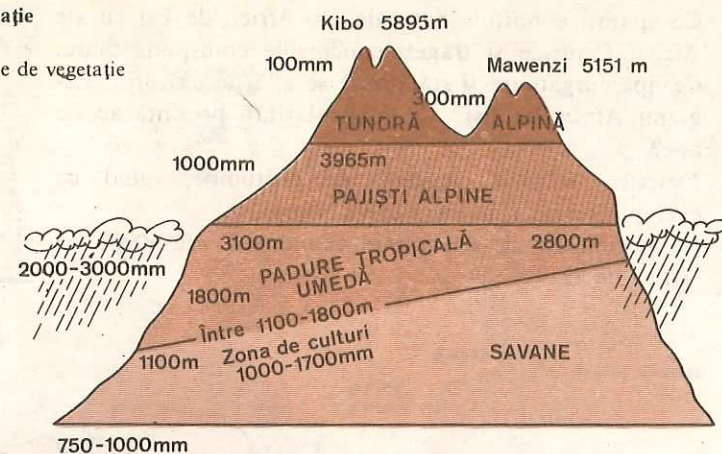
3. Apele. Specificul apelor din Regiunea Africa de Est constă în prezența lacurilor cu apă dulce. Unele dintre aceste lacuri sînt situate în gropile formate de șanțurile tectonice, avînd adîncimi foarte mari (*Lacul Tanganyika* — 1 435 m). Altele, fiind situate pe podiș, sînt mai puțin adînci (*Lacul Victoria* — 80 m).

4. Vegetația și animalele. Vegetația Africii de Est este foarte variată. Pe podișuri cresc ierburi de **savană și stepă**, iar pe masivele înalte **vegetația este etajată** (vezi fig. 42). De-a lungul rîurilor se dezvoltă **pădurile galerii**, în mare parte asemănătoare pădurilor ecuatoriale.

Fauna este cea specifică savanelor și stepelor. Aici trăiesc numeroase **erbivore**: *antilope, gazele, girafe, zebre*, la care se adaugă *elefanți, rinoceri* ș.a. Dintre **carnivore** se întîlnesc: *lei, leoparzi, hiene, șacali* ș.a. În locurile mlăștinoase și lacuri trăiesc *hipopotami și crocodili*, iar în pădurile din regiunile muntoase, diferite specii de maimuțe. În regiunile secetoase se întîlnește frecvent *struțul*.

5. Populația este formată din negri *bantu și masai*, precum și din *etiopieni și somalezii*. Pe lângă populația băștinașă, care formează marea majoritate, mai trăiesc *indieri, arabi și europeni*.

Fig. 42. Etajele de vegetație în masivul Kilimanjaro. Citiți de pe figură zonele de vegetație de la poale spre vîrf.

6. Economia este bazată pe **agricultură**, în care este ocupată marea majoritate a populației. Este cea mai dezvoltată regiune a Africii în ce privește creșterea animalelor. Pentru export se cultivă *cafea, bumbac și trestie-de-zahăr*. Pentru hrana populației se cultivă *cereale: meiul, orzul și grîul*. În unele regiuni se cultivă *orezul și porumbul*. Un loc important în părțile nordice ale regiunii îl ocupă creșterea vitelor cornute mari.

Împărțirea politică. Priviți harta Africii și a Regiunii Africa de Est și rețineți statele Regiunii Africa de Est (vezi și tabelul de la sfîrșitul manualului).

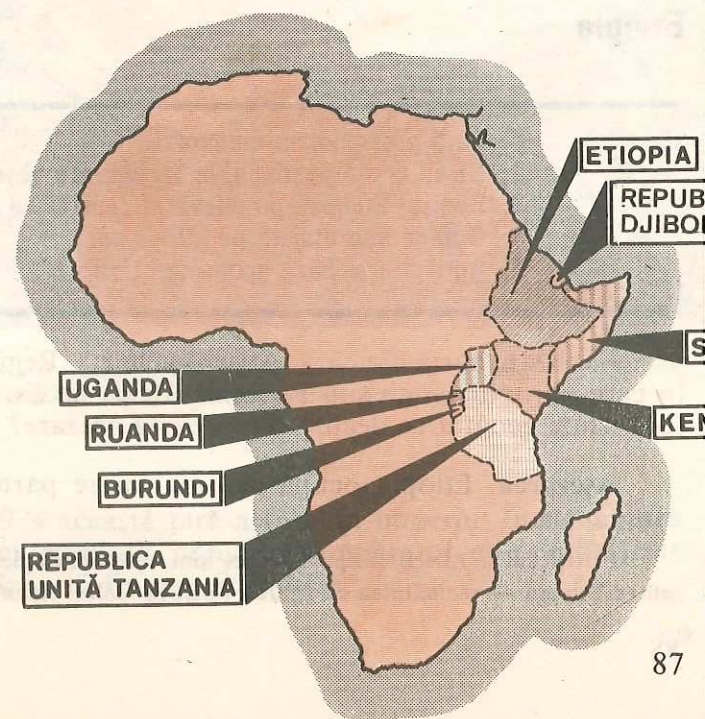
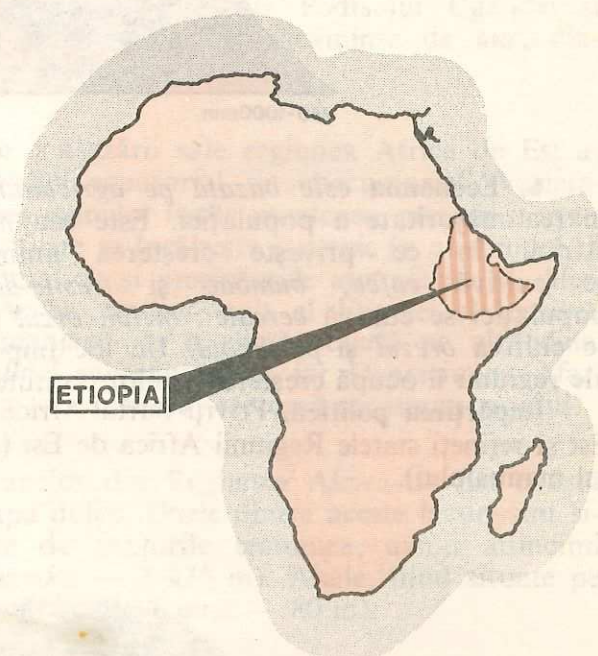

Fig. 43. Statele Regiunii Africa de Est. Care este cel mai mare stat al acestei regiuni?

- ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII**
1. Comparați condițiile naturale ale Africii de Est cu ale Africii Centrale și trageți concluziile corespunzătoare.
 2. Ce ape curgătoare și stătătoare se află pe teritoriul Regiunii Africa de Est? Ce particularități prezintă aceste ape?
 3. Descrieți formele vegetale pe altitudine, luând ca exemplu cele mai înalte masive muntoase.
 4. Ce posibilități de dezvoltare economică are Regiunea Africa de Est?

Etiopia

1. Țară predominant muntoasă.
2. De la arșița pustiului, la „primăvara veșnică”.
3. Podișul Etiopiei, un adevărat „castel de apă”.
4. O vegetație etajată pe altitudine.
5. Agricultură, baza economiei țării.

Analizați harta fizică a Africii și harta Regiunii Africa de Est. În care parte a Africii și a Regiunii Africa de Est se află Etiopia? Ce consecințe geografice decurg din această așezare?

Așezarea. Etiopia ocupă cea mai mare parte a Africii de nord-est.

Priviți harta Africii și spuneți care sînt vecinii Etiopiei. Ce importanță are — pentru Etiopia — vecinătatea cu Marea Roșie și Golful Aden?

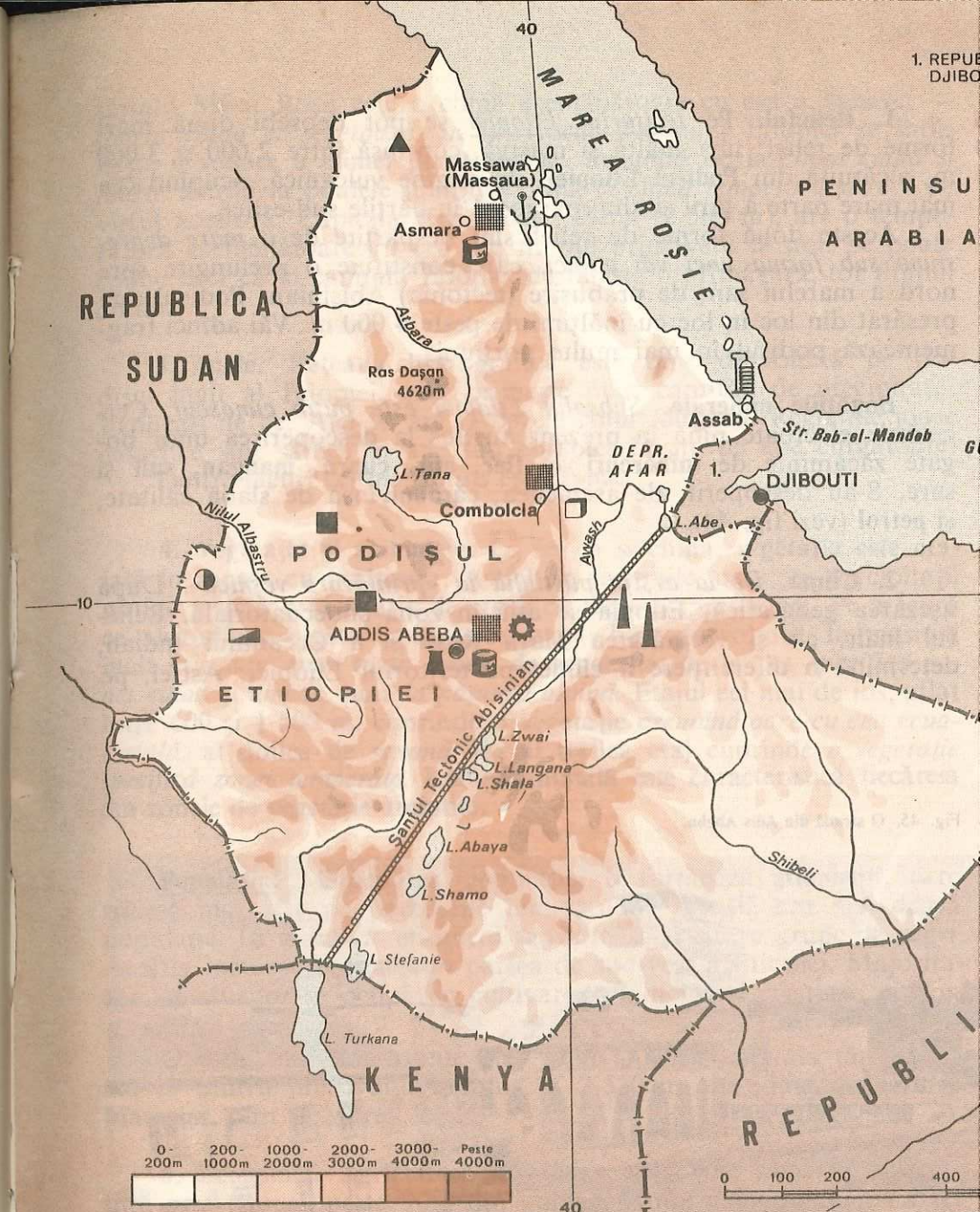

Fig. 44. Etiopia — harta fizică și economică. Observați harta și spuneți: în care parte a Etiopiei relieful este înalt? Ce consecințe geografice decurg de aici pentru climă, ape și vegetație?

Pînă în anul 1974 această țară a fost un imperiu. În septembrie 1974, în urma unei revoluții populare, împăratul este îndepărtat. În 1976 a fost proclamată Etiopia Socialistă.

Suprafața
1 222 000
km²

1. Relieful. Pe teritoriul Etiopiei se pot deosebi două mari forme de relief: una înaltă și masivă, cuprinsă între 2 000 și 3 000 m, alcătuită din Podișul Etiopiei, de origine vulcanică, ocupînd cea mai mare parte a țării și alta mai joasă în părțile sud-estice.

Aceste două forme de relief sînt despărțite de o *mare depresiune sub forma unei văi adînci*, care constituie o prelungire spre nord a marelui șanț de prăbușire (tectonic) Abisinian. Podișul este presărat din loc în loc cu înălțimi de peste 4 000 m. Văi adînci fragmentează podișul în mai multe porțiuni.

Bogățiile minerale. *Subsolul Etiopiei este puțin cunoscut.* Cercetările efectuate pînă în prezent au dus la descoperirea unor bogate zăcăminte de **minereuri de fier, aur, cupru, mangan, sulf și sare.** S-au descoperit, de asemenea, **cărbuni**, însă de slabă calitate, și **petrol** (vezi fig. 44).

2. Clima. De la arșița pustiului la «primăvara veșnică». După așezarea geografică, Etiopia se află în zona subecuatorială. Relieful înalt, cît și vecinătatea Mării Roșii și a Oceanului Indian, determină o diferențiere a climei pe teritoriul Etiopiei. Astfel, pe

Fig. 45. O stradă din Adis Abeba.

țărmlul Mării Roșii este o climă asemănătoare cu cea a Saharei — foarte caldă și secetoasă. În interiorul Podișului Etiopiei se întîlnește o zonare a climei pe altitudine, începînd de la *clima caldă și foarte umedă* la poalele munților, pînă la *clima temperată și rece* pe vîrfurile acestora. Capitala țării, **Addis Abeba** (2 500 m), are o temperatură asemănătoare cu cea din timpul primăverii la noi. Se poate spune deci că în capitala Etiopiei domnește o primăvară, tot timpul anului.

3. Apele. Rețeaua hidrografică este bine dezvoltată pe podișul înalt al Etiopiei, care primește mari cantități de precipitații. Explicați de ce. Aici își are izvoarele **Nilul Albastru**. Regiunile joase deșertice sînt sărace în ape sau complet lipsite de ape curgătoare.

Dintre lacuri cel mai întins este **Tana**.

4. Vegetația și animalele. La fel ca și clima, vegetația este etajată în raport cu înălțimea. Astfel, în regiunile joase, cu precipitații puține, există o vegetație de *stepă* cu trecere spre *deșert*. Pe măsură ce altitudinea crește, apar ierburi mai bine dezvoltate. În masivul înalt etiopian apar toate zonele de vegetație, de la cea *specifică zonei calde și umede*, pînă la *pășunea alpină*. Etajul cel mai de jos, aflat între 600 și 1 500 m, cuprinde o vegetație asemănătoare cu cea *ecuatorială*, al doilea de *savană*, iar al treilea etaj cuprinde o vegetație *specifică zonei temperate*. Lumea animală este caracteristică fiecăreia din zonele de vegetație amintite.

Populația. Majoritatea populației o formează **etiopienii**, care trăiesc mai ales pe podișurile înalte, unde se află cea mai deasă populație. În afară de etiopieni se întîlnesc și cîteva grupe de **negri**. Aceștia locuiesc mai ales în partea de sud-vest a Etiopiei. Majoritatea locuitorilor se ocupă cu cultivarea plantelor și creșterea vitelor.

Orașele mai importante sînt **Addis Abeba**, capitala țării, situată în centrul masivului muntos la 2 550 m altitudine, **Asmara** și **Massaua**, port la Marea Roșie.

6. Economia. *Agricultura este baza economiei țării.* În agricultură este ocupat peste 90% din numărul total al populației. La fel ca și în alte state africane care s-au angajat pe calea lichidării subdezvoltării moștenite de la colonialism, Etiopia depune mari eforturi pentru făurirea unei economii naționale de sine stătătoare. În agricultură a avut loc o reformă agrară. Au fost create ferme de stat și cooperative agricole de producție. Principala cultură pentru export este **cafeaua**, după care urmează **bumbacul și trestia-de-zahăr**. Pentru consumul intern se cultivă **cerealele: orzul, grîul**, de asemenea, **sorgul, porumbul, orezul, inul și rapița**.

Creșterea animalelor constituie o ocupație mult practică în Etiopia. După numărul de animale pe cap de locuitor Etiopia se situează pe unul din primele locuri în lume. Se cresc *cornute mari, cai, catîri, oi și capre*.

Industria este axată pe extragerea bogățiilor subsolului.

Ramurile prelucrătoare sînt de-abia la începuturile lor. Mai dezvoltate sînt unele ramuri ale **industrii alimentare** (conserve de carne, de pește, fructe și legume, zahăr ș.a.), de asemenea, **industria textilă, pielăriei și încălțăminte** (vezi fig. 44).

O atenție deosebită se acordă descoperirii de noi resurse energetice și de materii prime. S-a trecut și la construirea de centrale hidroelectrice.

Transporturile. Față de marea suprafață a țării, transporturile sînt slab dezvoltate. Lungimea căilor ferate nu depășește 5 000 km. O deosebită atenție se acordă construirii de șosele, care au o mare importanță pentru Etiopia, în condițiile unui relief foarte accidentat.

Etiopia **exportă: cafea, conserve, piei brute ș.a. și importă produse industriale.**

1. Ce este caracteristic reliefului Etiopiei?
2. Cum este etajată vegetația pe altitudine? De ce?
3. Ce industrii s-ar putea dezvolta pe baza resurselor de subsol?

ÎNTREBĂRI

- Anul nou în Etiopia începe la 11 septembrie și se termină la 10 septembrie anul următor? Anul are 13 luni, ultima lună avînd 5 zile?
- În Etiopia leul este venerat ca un animal ce reprezintă puterea supremă? Un proverb etiopian spune: „dacă ne unim putem opri și leul“.
- Etiopia este singura țară din lume care și-a păstrat limba și scrierea proprie de acum 2 500 de ani?
- Arborele de cafea își are originea în Etiopia, denumirea sa venind de la provincia Kaffa? Kaffa este numele unui cioban care pentru prima dată a sesizat la oi efectul consumului de boabe de cafea.
- Addis Abeba mai este numit și orașul eucaliptilor? (pe teritoriul orașului se află peste 10 000 de eucalipti).

ȘTIAȚI CĂ...

Regiunea Africa de Sud

1. Un relief tipic african, format din munți, podișuri, depresiuni și cîmpii litorale.
2. O climă tropicală influențată de alizee.
3. Fluvii importante cu volum de apă foarte variabil.
4. De la deșert la vegetația de pădure.
5. Populația majoritară este formată din negri bantu și zuluși.
6. O regiune a mineritului.

Analizați harta fizică a Africii și răspundeți:

Ce coordonate geografice principale întretaie Africa de Sud?
Ce consecințe geografice decurg din această așezare?

Așezare. Africa de Sud cuprinde toată partea îngustă a Africii, situată la sud de Depresiunea Zair și Regiunea Africa de Est.

1. Relieful Africii de Sud este foarte variat. În partea centrală a regiunii se află o depresiune înconjurată de podișuri, iar în partea sud-estică se înalță munții.

Regiunea depresionară, care ocupă cea mai mare parte a regiunii, se numește **Depresiunea Kalahari**. Ea este înconjurată de podișuri marginale înalte. Aceste podișuri coboară în trepte abrupte spre zona litorală a Oceanului Indian. Privite dinspre ocean, pînă la urmă podișului par a fi adevărați munți, cunoscuți sub denumirea de **Munții Scorpiei**. Înălțimea acestora depășește în unele locuri 3 000 m.

Regiunea muntoasă ocupă partea de sud și este alcătuită din culmile paralele ale munților **Cap**. Între culmile acestor munți se întîlnesc numeroase depresiuni.

Fig. 46. Africa de Sud — harta fizică și economică. Ce altă regiune a Africii poate fi comparată cu Regiunea Africii de Sud sub aspectul reliefului și al bogățiilor minerale? Localizați pe hartă principalele resurse de subsol.

De-a lungul țărmului se întinde o cîmpie litorală mai îngustă pe țărmul vestic și mai lată pe cel răsăritean (Cîmpia Mozambicului).

Bogății minerale. Subsolul Africii de Sud este foarte bogat în zăcăminte de aur, diamante, cărbune, mangan, platină, uraniu și fier.

2. Clima. Precizați factorii care condiționează clima. Cum se manifestă acești factori în partea sudică a Africii și ce caractere imprimă climatei?

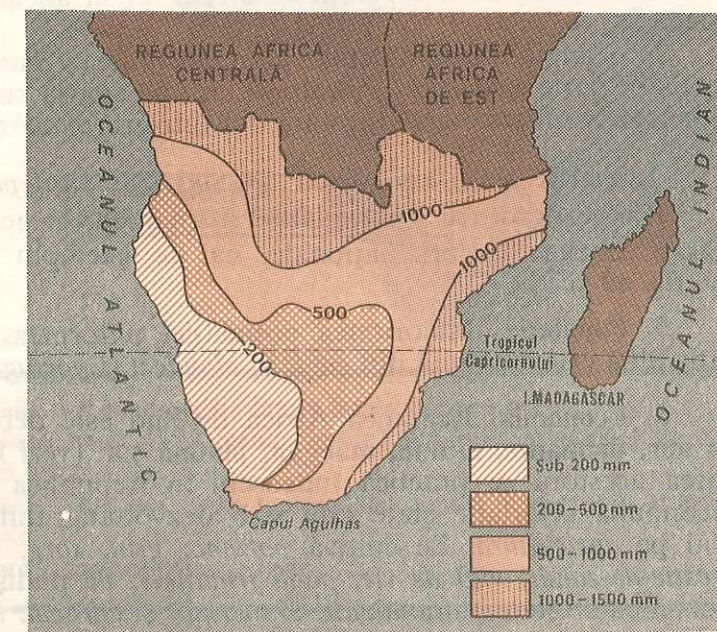
În funcție de așezarea geografică, Africa sudică are o climă tropicală, cu excepția capătului extrem sudic al Africii, unde se întâlnește o climă mediteraneană. În formarea climatei intervin însă și alți factori, și anume: înălțimea reliefului și orientarea acestuia, cât și curenții oceanici din vecinătatea coastelor. Astfel, Depresiunea Kalahari aparține climatului tropical uscat. Rama de podișuri care înconjură depresiunea are o climă de trecere de la cea tropicală uscată la cea subecuatorială. Cîmpia litorală din vecinătatea Oceanului Indian are o climă caldă și umedă, influențată de curentul cald al Mozambicului și de alizeul de sud-est, care aduce umezeala dinspre ocean.

Pe coasta Oceanului Atlantic, spre deosebire de litoralul Oceanului Indian, clima este mai rece și foarte uscată. Precipitațiile nu depășesc 70—100 mm și vegetația dispare treptat. Aici este Deșertul Namib. Părțile sudice de la poalele Munților Cap au o climă subtropicală, cu ierni blînde și ploioase, cu veri călduroase și sece-toase (v. fig. 47).

Apele. Volumul de apă al fluviilor se schimbă în funcție de cantitatea de precipitații pe care o primesc regiunile pe care le traversează. Datorită reliefului accidentat, cursul apelor prezintă numeroase repezișuri și cascade, nefiind bune pentru navigație. Cele

Fig. 47. Africa de Sud.

Repartiția precipitațiilor anuale. Explicați de ce partea estică primește cea mai mare cantitate de precipitații, iar cea vestică foarte puține?

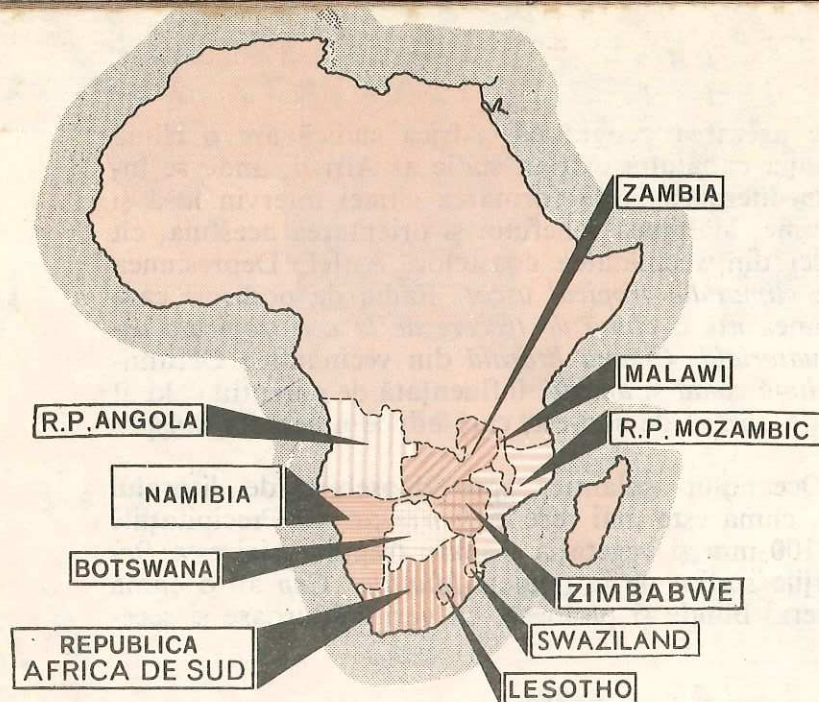

Fig. 48. Statele Regiunii Africa de Sud.

mai lungi fluvii, cu un volum de apă mai bogat, sînt: **Zambezi** și **Limpopo**, ambele vărsîndu-se în Oceanul Indian, iar în Oceanul Atlantic, **Orange**. Pe Zambezi au fost construite cîteva mari hidrocentrale.

4. Vegetația și animalele. În partea nordică a depresiunii Kalahari se dezvoltă o vegetație de *stepă cu tufişuri*. În sud-vestul acestei depresiuni apare deşertul. Podişurile care înconjură depresiunea Kalahari au o *vegetație de stepă*, iar în unele podişuri, de *savană*.

În Cîmpia Mozambicului apar *pădurile cu liane* asemănătoare în mare parte *pădurilor ecuatoriale*, iar pe coasta sudică se dezvoltă vegetația *mediteraneană*, formată din tufişuri (*maquis*).

Animalele specifice Africii de Sud sînt *antilopele* și *zebrele*.

Pentru ocrotirea unor plante și animale, în această regiune se găsesc cîteva parcuri naționale, ca de exemplu *Wankie*, *Kruger* (v. fig. 49 și 51).

5. Populația. Majoritatea populației o formează negrii. Populația albă este alcătuită din *englezi*, *olandezi* și *portughezi*.

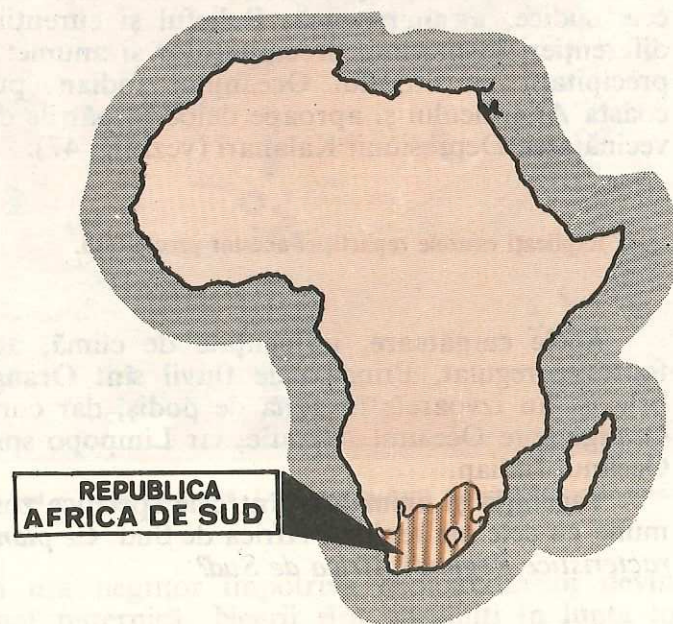
6. Economia. Regiunea Africa de Sud este deosebit de bogată în **aur**, **diamante**, **uraniu**, **mangan**, **platină** ș.a. (vezi fig. 46). Exploatarea acestora se practică îndeosebi în Republica Africa de Sud. Economia celorlalte state este slab dezvoltată, fiind axată în special pe *agricultură*. Se cultivă *porumb*, *grâu*, *sorg*, *cartofi*, *arahide*, *trestie-de-zahăr*, *viță de vie*, *pomi fructiferi*. Pe podişuri locuitorii se ocupă cu creșterea animalelor: *oi merinos* și *caracul*, *bovine* și *porci*.

Împărțirea politică. Studiați figura 48 și spuneți care sînt statele din Regiunea Africa de Sud.

Majoritatea statelor aparținînd Africii de Sud și-au cucerit independența politică. În altele populația duce o intensă luptă pentru eliberarea națională. În Republica Africa de Sud s-a constituit un regim al minorității albe, care asuprește populația băștinașă.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt caracteristicile Africii de Sud în privința reliefului, climei și vegetației?
2. Urmăriți principalele fluvii. La ce pot fi utilizate?
3. Care sînt principalele resurse ale Africii de Sud?
4. Localizați pe hartă statele componente ale Regiunii Africa de Sud. Arătați capitalele lor.

Republica Africa de Sud

1. **Relieful**, un imens podiș foarte bogat în minereuri.
2. O climă tropicală și mediteraneană puternic influențată de curenții oceanici.
3. O țară a negrilor, unde aceștia sînt supuși unei crunte asupririi rasiale.
4. O țară a mineritului și a lînei.

Așezarea. Analizați harta fizică a Regiunii Africa de Sud și răspundeți:

Suprafața,
1 221 000
km²

Podișul are
o înălțime
de 1 000—
1 500 m.

Ce așezare are Republica Africa de Sud în cadrul continentului Africa? Ce coordonate geografice străbat teritoriul Republicii Africa de Sud? Ce consecințe decurg din așezarea sa geografică?

1. Relieful. Forma predominantă de relief este podișul, care se termină spre est cu **Munții Scorpiei**. Munții coboară în trepte spre ocean, terminându-se cu o îngustă **cîmpie litorală** (v. fig. 49).

Partea nordică, fiind o continuare a Depresiunii Kalahari, are o înălțime joasă. Spre sud se află **Podișul Karroo** dominat de **Munții Cap**.

Bogății minerale. Subsolul Republicii Africa de Sud conține mari zăcăminte de **aur** și **argint**, **diamante**, **cărbuni**, **platină**, **mangan**, **fier** și **uraniu**. Republica Africa de Sud se situează printre cele mai bogate țări ale continentului Africa.

2. Clima. În părțile nordice clima este **tropicală uscată**, iar în cele sudice, **mediteraneană**. Relieful și curenții oceanici determină diferențieri în privința precipitațiilor și anume: o mare cantitate de precipitații pe litoralul Oceanului Indian, puține precipitații pe coasta Atlanticului și aproape deloc în părțile de nord-vest aflate în vecinătatea Depresiunii Kalahari (vezi fig. 47).

Explicați cauzele repartiției acestor precipitații.

Apele curgătoare, influențate de climă, au un volum de apă foarte neregulat. Principalele fluvii sînt **Orange** și **Limpopo**. Ambele își au izvoarele în zona de podiș, dar curg în direcții diferite, Orange spre Oceanul Atlantic, iar Limpopo spre est, vărsîndu-se în Oceanul Indian.

Vegetația și animalele sînt cele specifice zonelor de climă și comune cu cele ale regiunii Africa de Sud. *Ce plante și animale sînt caracteristice Regiunii Africa de Sud?*

30 mil.
locuitori
Densita-
tea, 25
locuitori
pe km²

3. Populația. Din totalul populației *albi* reprezintă 17% dar ocupă 87% din teritoriu și majoritatea bogățiilor țării. Alte grupe, formate din *metiși* și *imigranți* din Asia, reprezintă 12% și locuiesc în așezări separate, răspindite răzleț în regiunile locuite de albi. Restul populației formată din africani de culoare și care constituie fondul băstinaș (peste 70%) este silită să trăiască în 10 rezervații numite *bantustane*, situate în partea de est a țării. Populația de rasă albă este de origine *engleză* și *olandeză* (buri). Negrii sînt supuși la cea mai cruntă asuprire rasială și la o exploatare nemiloasă. Dato-

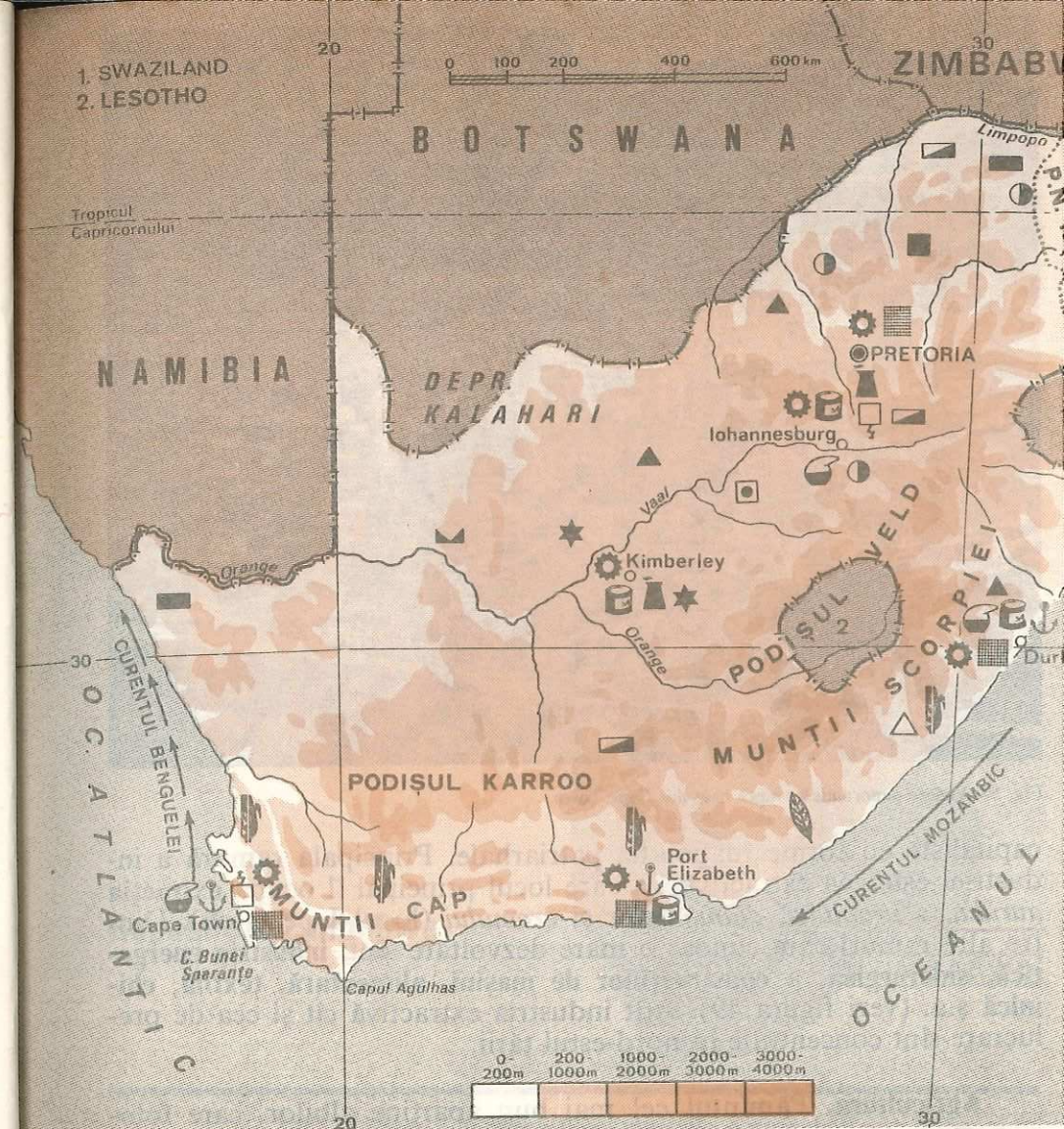

Fig. 49. Republica Africa de Sud — harta economică. Localizați pe hartă principalele centre economice.

rită acestei situații ura negrilor împotriva exploatatorilor devine din zi în zi tot mai puternică. Negrii sînt sprijiniți în lupta lor dreaptă pentru egalitate socială, de țările socialiste, de toate pozele progresiste ale lumii.

Orașele mai importante. Capitala țării este orașul Pretoria. Printre orașele mai însemnate sînt și Johannesburg, Cape Town, Durban etc. (vezi fig. 49 și 50).

4. Economia. O țară a mineritului și a lînei.

Republica Africa de Sud este o țară **industrial-agrară dezvoltată**. În economia ei se împletesc forme avansate ale producției

Fig. 50. Vedere panoramică asupra oraşului Cape Town.

Primul loc
pe glob ca
producţie

capitaliste cu forme înapoiate, patriarhale. Principala ramură a industriei este cea extractivă, în care locul principal îl ocupă extracţia aurului, a uraniului, diamantelor şi cromului (locul I pe Glob). Dintre alte ramuri care cunosc o mare dezvoltare sînt: industria energetică, siderurgică, a construcţiilor de maşini, alimentară, textilă, chimică ş.a. (vezi figura 49). Atît industria extractivă cît şi cea de prelucrare sînt concentrate în nord-estul ţării.

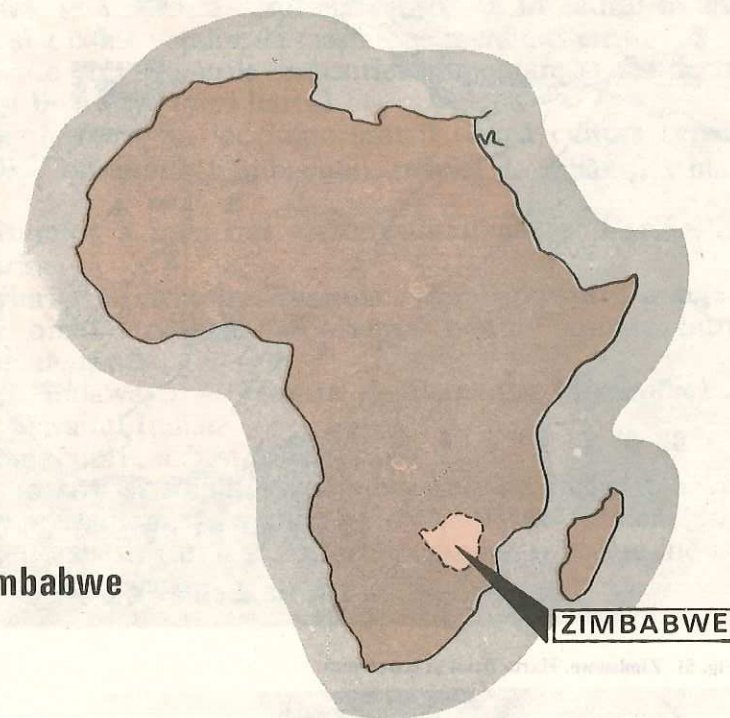
Producţia
de lînă
locul
patru în
lume

Agricultura. Pămîntul cel mai bun aparţine albilor, care folosesc muncitori indigeni şi produc în special pentru export. Se cultivă *porumb, grâu, sorg, tutun, cartofi, arahide, trestie-de-zahăr, viţă de vie, pomi fructiferi, citrice, bumbac*. Aceste culturi se practică mai ales în cîmpia de pe ţărmul Oceanului Indian. Un loc deosebit în agricultură îl ocupă creşterea animalelor, în special a oilor merinos şi caracul.

Transportul şi comerţul. Republica Africa de Sud are o reţea de transporturi bine dezvoltată. Legăturile interne se realizează cu ajutorul căilor ferate şi al şoselelor. Acestea sînt orientate spre porturile de pe ţărmul oceanului. Exportă lînă, crom, mangan, diamante, diverse produse industriale şi agricole.

România nu întreţine nici un fel de relaţii cu Africa de Sud, datorită politicii rasiste şi de apartheid promovată de guvernul acestui stat.

- ÎNTREBĂRI**
1. Care este specificul reliefului, climei şi vegetaţiei Republicii Africa de Sud?
 2. Cu ce altă regiune a Africii ar putea fi comparată Republica Africa de Sud, sub aspectul reliefului şi al climei?
 3. Care este specificul economiei Republicii Africa de Sud?

Republica Zimbabwe

- Ţară mărginită de două fluvii mari ale Africii de Sud : Zambezi la nord şi Limpopo la sud.
- Podişul, forma de relief predominantă, bogat în zăcămintele minerale.
- Clima influenţată de altitudine
- Economia este în curs de dezvoltare

1. **Aşezarea.** Republica Zimbabwe este situată în nordul regiunii Africa de Sud, fără ieşire la ocean.

Fostă colonie a Marii Britanii, devine independentă în anul 1980, în urma mişcării de eliberare dusă de poporul zimbabwe.

2. **Relieful** este format din podişuri vălurite, cu altitudine de peste 1000 m. Din zona centrală înălţimile cresc spre est, unde se află lanţuri muntoase cu vîrfuri ce depăşesc 2 500 m (Vf. Inyangani — 2 595 m).

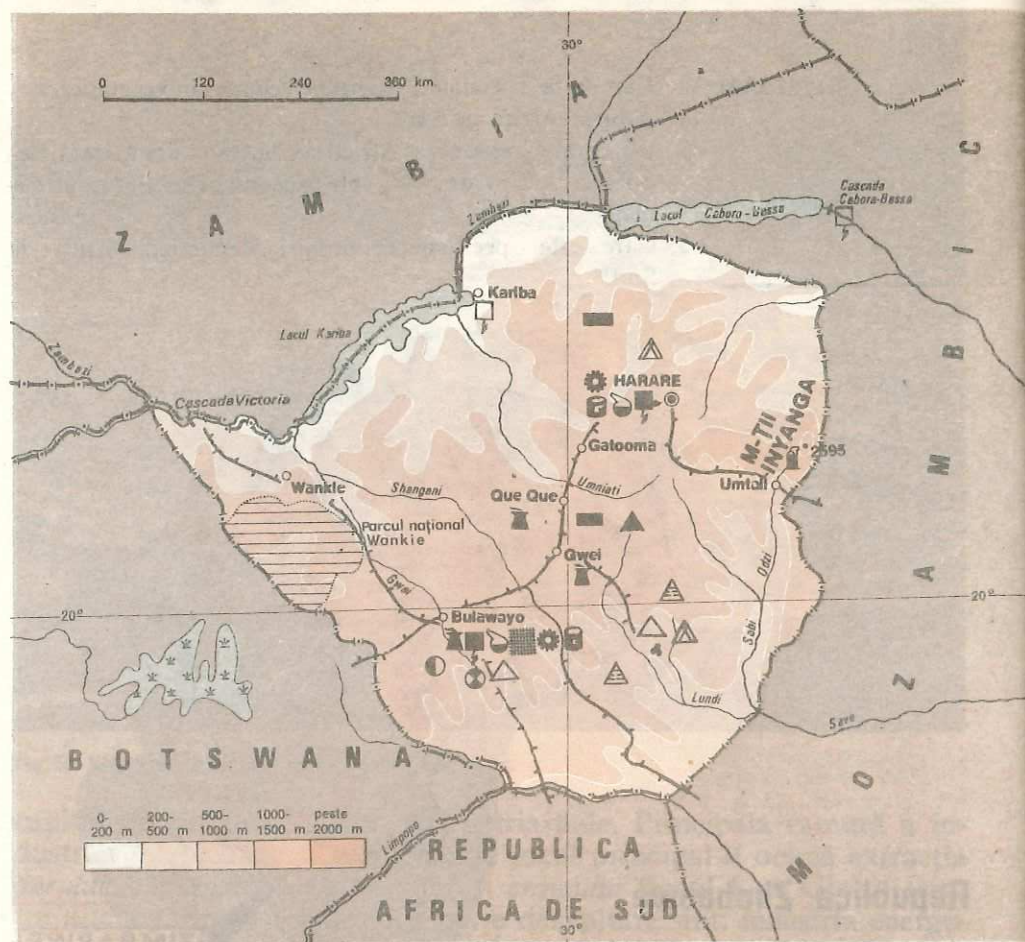

Fig. 51. Zimbabwe. Harta fizică și economică

În vest relieful prezintă o mare netezime, suprapunându-se unui sector al Deșertului Kalahari.

Cele mai joase zone se află în nordul și sudul țării sub forma unor depresiuni străbătute de fluviile Zambezi și Limpopo.

Bogățiile minerale sînt variate, Republica Zimbabwe ocupînd pentru unele dintre ele locuri importante în lume: crom, aur, cupru, litu, azbest, nichel, fier, pietre prețioase.

3. Clima este tropicală, relativ uscată, moderată de altitudine. Precipitațiile cresc din vest către estul țării ajungînd în zona munților la 1 800 mm/an.

4. Apele. Rețeaua hidrografică cuprinde râuri-afluenți ai celor două fluviu — Zambezi și Limpopo. Pe Zambezi, la granița cu statul Zambia, se află cascada Victoria și unul dintre cele mai mari lacuri de acumulare din Africa.

5. Vegetația și animalele sînt caracteristice zonei de climă tropicală. Pe podiș întîlnim savana, în cuprinsul căreia trăiesc elefanți, antilope, lei, leopardzi, hienă; în zona înaltă din est cresc păduri cu

lemn prețios (mahon, teck, cedru). 60% din suprafața țării este acoperită de păduri.

6. Populația și orașele. Majoritatea populației (95%) o formează negrii, care trăiesc în zona centrală a țării, pe podiș. Restul populației este alcătuit din albi europeni, metiși și asiatici.

Cel mai important oraș al țării este Harare capitala țării, situat în partea de nord-est, la o altitudine de 1 200 m.

7. Economia. S-au luat măsuri de înființare a unor întreprinderi industriale de stat, se valorifică resursele subsolului în cadrul industriei metalurgice și a construcțiilor de mașini, petrochimiei etc.

Mai dezvoltate sînt ramurile industriei alimentare și textile în orașele Harare și Bulawayo (vezi harta).

În cadrul agriculturii un loc important îl ocupă cultura cerealelor (porumbul), tutunului, bumbacului, trestiei de zahăr și a marnocului.

Bogăția pășunilor a favorizat creșterea animalelor: bovine, oi pentru lînă, caprine.

8. Transporturile și comerțul Republica Zimbabwe are o rețea de transporturi bine dezvoltată ce asigură legături ușoare între principalele zone ale țării.

Calea ferată Bulawayo — Harare — Beira (în Mozambic) îi asigură ieșire la Oceanul Indian.

Exportă crom, cupru, azbest, tutun, carne etc.

Între țara noastră și Republica Zimbabwe s-au încheiat acorduri de cooperare economică, tehnică și culturală pe termen lung (importăm nichel, azbest, tutun și exportăm mașini și utilaje industriale, îngrășăminte chimice).

crom 2/3 din
rezervele
mondiale
Litu —
locul III
pe Glob

Lacul Kariba
cu o lungime
de 225 km

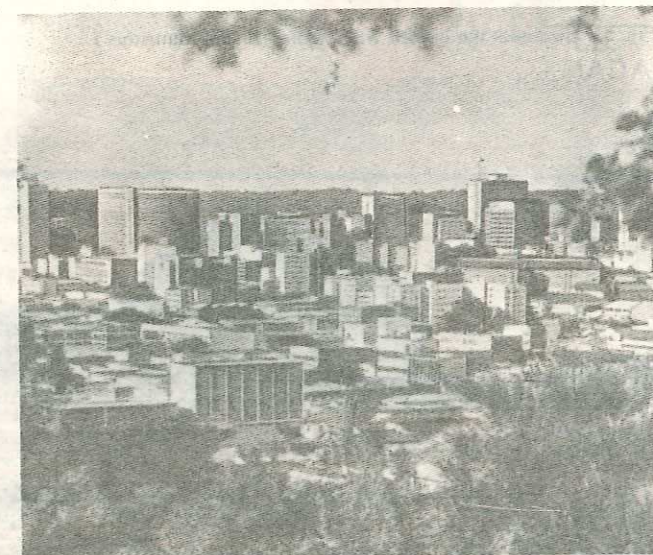

Fig. 52. Vedere din Harare

1. Care este forma de relief dominantă?
2. Stabiliți pe hartă direcția de curgere a principalelor ape și locul lor de vărsare.
3. Ținând seama de configurația reliefului, spuneți cum pot fi valorificate apele țării.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

- În vorbirea locală cuvântul „Zimbabwe” înseamnă **ȘTIATI.CĂ...** „casă de piatră”?
- Cea mai mare concentrare de rinoceri negri din Africa se află într-o rezervație de vânătoare din republica Zimbabwe?

Africa insulară

Analizați harta fizică a Africii și răspundeți:

- Care sînt principalele insule ale Africii?
 - În cuprinsul căror mări și oceane se află aceste insule?
1. Africa este un continent sărac în insule.
 2. După originea lor sînt trei categorii de insule:
 - a) continentale, adică s-au desprins din trupul continentului Africa (de exemplu, Insula Madagascar și Socotra);
 - b) coraligene, formate din schelete de corali (Amirante și Seychelles);
 - c) vulcanice, adică formate în urma erupțiilor vulcanice submarine (Azore, Madeira, Capului Verde și insulele din Golful Guineea).

Fig. 53. Un aspect din insulele Mascarene. (Insula Mauritius)

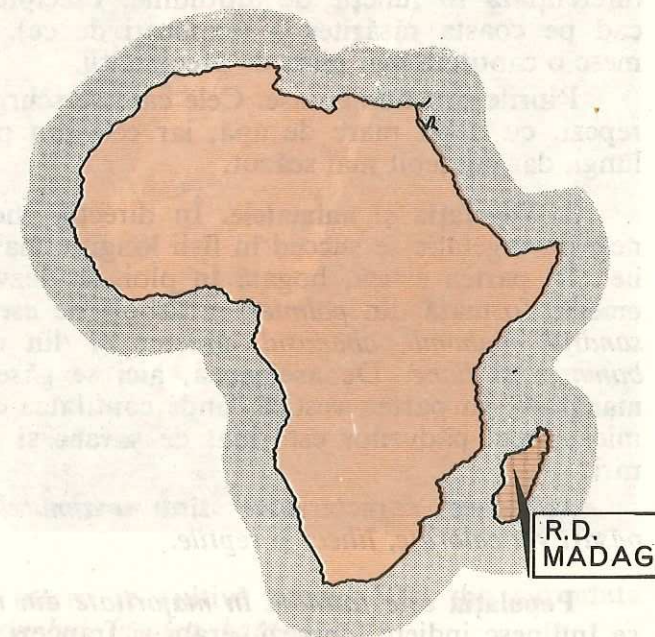

Ca întindere, insulele africane sînt mici, excepție făcînd doar *Insula Madagascar*, una dintre cele mai mari insule ale globului.

Clima acestor insule este **oceanică**, caldă sau mai rece, în funcție de curenții care le scaldă, cît și de apropierea sau depărtarea de Ecuator. Solul, la cele mai multe din ele fiind de natură vulcanică, este fertil și bun pentru cultivarea unor plante ca: *cereale, tutun, trestie-de-zahăr* ș.a., cît și a *pomilor fructiferi* (cocotieri, arborele de cafea, citricele etc.).

Populația insulelor Africane se ridică la 12 milioane de locuitori, fiind formată din *negri, malgași* și *europeni* (francezi, englezi, portughezi și spanioli).

Dintre toate insulele continentului Africa, cea mai importantă este Insula Madagascar.

Republica Democratică Madagascar

1. Cea mai mare insulă a Africii, cu un relief alcătuit în cea mai mare parte dintr-un podiș înalt.
2. O climă variată și o rețea hidrografică densă.
3. O vegetație foarte bogată și variată.
4. Țara cuișoarelor, vaniliei și piperului.

Așezare. Analizați harta Africii și spuneți în ce parte a Africii și în care ocean se află insula Madagascar.

1. Relieful. Insula Madagascar este cea mai mare insulă a Africii. Are un relief alcătuit dintr-un podiș înalt. Suprafața podișului este foarte fragmentată de râuri, care au săpat văi adînci și din loc

în loc este presărată cu **conuri vulcanice**. Partea estică a podișului coboară în trepte abrupte spre o îngustă *cîmpie litorală* desfășurată de-a lungul Oceanului Indian. Partea vestică coboară lin spre țărîm, terminîndu-se cu o regiune de dealuri joase și o cîmpie nispăoasă.

Bogățiile minerale. Subsolul țării conține importante bogății minerale formate din **grafit**, **minereu de uraniu** și **diamante**.

Primul loc
în lume ca
rezerve

2. Clima și apele. **Gîndiți-vă și spuneți ce factori influențează clima acestei insule.**

Alizeul de sud-est și relieful înalt imprimă climei un aspect variat. Astfel, în regiunile de litoral, căldura se menține ridicată tot timpul anului, pe cînd în interior, unde relieful este înalt, aceasta se diferențiază în funcție de altitudine. Precipitațiile cele mai bogate cad pe coasta răsăriteană (explicați de ce). Regiunile vestice primesc o cantitate mai mică de precipitații.

Rîurile sînt numeroase. Cele care se scurg spre est sînt scurte și repezi, cu debit mare de apă, iar cele din partea vestică sînt mai lungi, dar cu debit mai scăzut.

3. Vegetația și animalele. În direcția sud-vest — nord-est zonele de vegetație se succed în fișii longitudinale, după formele de relief. În partea estică, bogată în ploi, se dezvoltă **pădurea tropicală umedă**, formată din *palmieri* și arbori de esențe prețioase ca: *pali-sandrul*, *mahonul*, *abanosul*, precum și din numeroase desigurii de *bambuși* și *liane*. De asemenea, aici se găsesc pe țărîm **păduri de mangrove**. În partea vestică, unde cantitatea de precipitații este mai mică, locul pădurilor este luat de **savane** și **stepe uscate** cu arbori rari.

Animalele caracteristice sînt: *maimuțele*, diferite specii de *păsări viu colorate*, *lilieci* și *reptile*.

Populația este formată în majoritate din malgași. În număr mic se întîlnesc indieni, chinezi, arabi și francezi. Cea mai deasă populație se află în partea centrală (în capitala țării **Antananarivo**), în special în zona podișului. Orașul **Tamatave**, de pe coasta de răsărit, este cel mai însemnat port maritim.

Cuișoare,
locul doi
în lume ca
producție.

Vanilia
80% din
producția
mondială

4. Economia. Cucerirea independenței a însemnat începutul trecerii la o dezvoltare economică mai dinamică, avînd ca obiective centrale creșterea producției agroalimentare, întărirea industriei miniere și ușoare, modernizarea rețelei feroviare și diversificarea culturilor agricole. *Baza economică o formează agricultura.* În agricultură se apreciază că cooperativizarea constituie factorul esențial al transformărilor înnoitoare care să genereze noi relații de producție sociale, lipsite de exploatare. Pentru export se cultivă: **cuișoare**, **cafea**, **vanilie**, **piperul**, **trestia-de-zahăr**, **tutunul** ș.a.

Fig. 54. Republica Democrată Madagascar — harta fizică și economică. Priviți harta și spuneți: cum se prezintă relieful și ce consecințe decurg pentru climă și vegetație?

Pentru consumul intern se cultivă **orezul** 50% din suprafața cultivată, **maniocul**, **porumbul**, **fasolea**, **batatele** ș.a.

În privința creșterii animalelor, această țară se află printre primele din Africa (bovine, ovine, caprine).

Industria. Dacă agricultura este baza economiei acestei țări, industria este „motorul principal” al dezvoltării. În stadiul actual industria este axată pe **ramura extractivă**. Pe lîngă resursele amintite se mai exploatează: **fier**, **crom**, **petrol**, **cărbune**, **fosfați** și **sisturi bituminoase**. Sînt în curs de dezvoltare și alte ramuri ale industriei: **industria alimentară**, **industria textilă** etc.

Transportul și comerțul. În interior șoselele asigură legăturile dintre diferitele localități ale țării. Pentru legăturile externe se folosește atît transportul maritim cît și cel aerian.

Exportă produse ale industriei extractive, produse tropicale (cuișoare, cafea, vanilie), precum și conserve de carne și de pește.

Importă diverse produse fabricate.

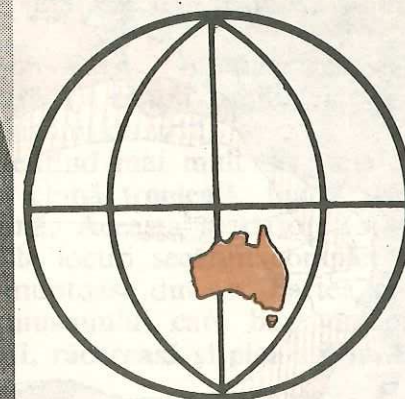
Între România și Madagascar s-au încheiat acorduri de cooperare economică și tehnică, culturală și științifică.

1. Prin ce se deosebesc condițiile naturale ale Insulei Madagascar de ale regiunilor africane învecinate?
2. Care este specificul economiei acestei țări?
3. Cum ar fi clima și vegetația Madagascarului dacă nu ar bate alizeul dinspre ocean? Dar dacă ar fi o regiune joasă?

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCITII

1. Ce importanță are așezarea Africii pentru clima, vegetația și hidrografia ei? Dar relieful? Dar mărimea continentului?
2. În ce măsură sînt cunoscute bogățiile Africii?
3. Enumerați cele mai importante bogății naturale!
4. Care sînt regiunile geografice ale Africii? Caracterizați-le sumar (relief, climă, ape, vegetație).
5. Arătați grupele principale de popoare din Africa.
6. Prin ce se caracterizează agricultura Africii?
7. Care sînt principalele ramuri industriale? De ce?
8. Cum sînt căile de comunicație în Africa? Explicați de ce.
9. Arătați pe harta Africii țările africane care nu au ieșire la mare.
10. Vorbiți despre perspectivele de dezvoltare a economiei țărilor africane.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII RECAPITULATIVE LA CONTINENTUL AFRICA

A U S T R A L I A

1. Un continent situat în emisfera sudică, întretăiat de Tropicul Capricornului.
2. Relieful — o mare depresiune centrală, străjuită de podșuri și munți.
3. Clima tropicală, influențată de mările înconjurătoare și vînturile musonice.
4. De la deșert la pădurile de eucalipti.
5. O populație de origine engleză, puțin numeroasă.
6. O economie în plină dezvoltare.

1. Așezarea. Analizați harta politică a lumii și figura 1. Observați poziția geografică a Australiei față de Africa, față de celelalte continente și de Ecuator.

Australia sau „Țara Sudului”, singurul continent care constituie o unitate statală, este așezată în emisfera sudică, de o parte și alta a Tropicului Capricornului. Prin așezarea sa geografică, Australia se află la întâlnirea a două oceane (Pacific și Indian), la mare distanță de alte continente. Cel mai apropiat continent de Australia este Asia, de care se leagă printr-o „punte” cu o lungime de aproape 3 000 km, formată din insulele Arhipelagului Indonezian. Australia este un stat federal, alcătuit din șase state și două teritorii (Teritoriul de Nord și cel al capitalei). (Vezi harta politică a lumii).

Suprafața Australiei, comparativ cu a altor continente, este mică, fiind cel mai mic continent al Globului (vezi fig. 1).

Margini. Priviți harta Australiei din Atlasul geografic general. Ce ape scaldă țărmurile ei? Cum se prezintă linia țărmului?

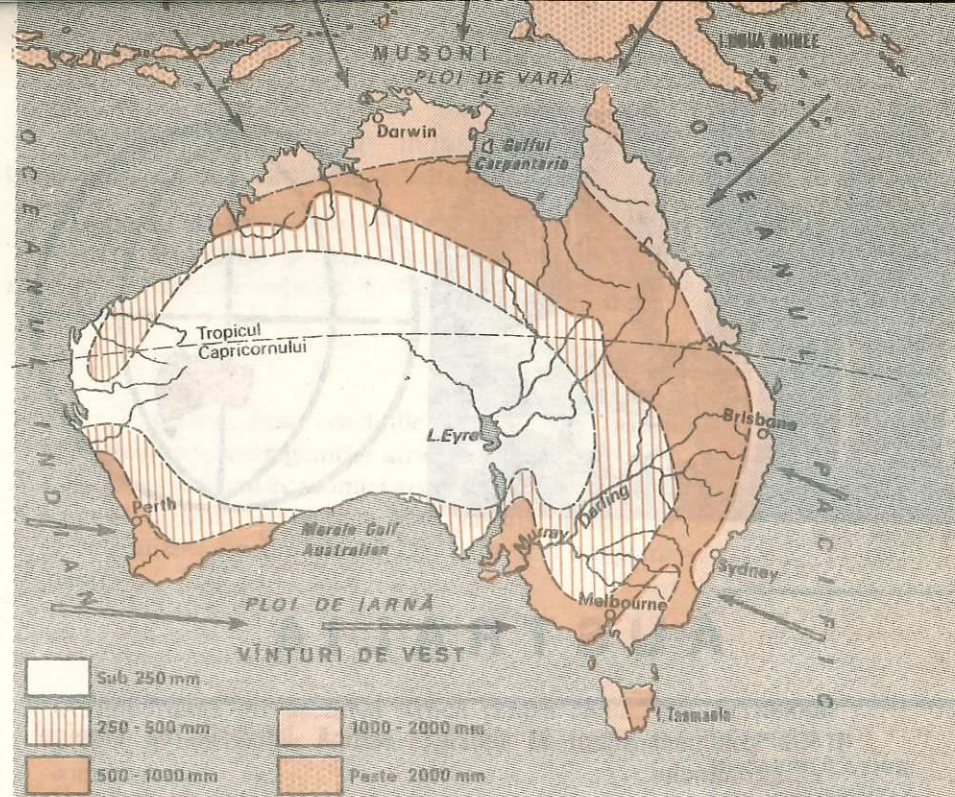

Fig. 55. Australia. Harta precipitațiilor atmosferice. Observați că:
— interiorul continentului este lipsit de precipitații;
— regiunea muntoasă din est primește o cantitate de apă mult mai mare decât celelalte regiuni. De ce?

2. Relieful. Partea centrală a Australiei este o depresiune cuprinsă între *Golful Carpentaria* la nord și *Marele Golf Australian* la sud (vezi harta fizică). Această depresiune poate fi împărțită în trei regiuni: o regiune nordică nisipoasă, acoperită cu o vegetație foarte săracă, una în centru, în care se află Lacul Eyre, de asemenea un semideșert și una sudică foarte roditoare, drenată de fluviile *Murray* și *Darling*.

Partea răsăriteană are un relief înalt, străbătut de la nord la sud, de lanțul Munților Marii Cumpene de Ape și de Alpii Australieni, a căror înălțime ajunge la 2 230 m (Vârful Kosciuszko). Acești munți coboară în trepte spre ocean unde se termină cu o cîmpie litorală îngustă.

Partea vestică este un podiș asemănător podișului african. Acesta ocupă mai mult de jumătate din suprafața Australiei, are o înălțime între 300 și 400 m și este aproape în întregime un deșert.

Bogății minerale. Analizați figura 58. Ce bogății minerale conține subsolul Australiei? Unde sînt răspîndite aceste bogății?

3. Clima. Trei factori geografici conturează clima Australiei: așezarea geografică pe Glob, mările înconjurătoare și vînturile

musonice. Interferența acestora determină, pe teritoriul Australiei, mai multe feluri de climă.

Astfel, părțile de nord și de nord-est au o climă tropicală umedă, în care temperatura este ridicată tot timpul anului, iar precipitațiile sînt bogate, fiind aduse de musonii de vară.

Partea centrală și de vest, reprezentînd mai mult de jumătate din întreg teritoriul Australiei, are o climă tropicală, foarte seacă, asemănătoare cu Sahara africană. Aceasta se datorește alizeului de sud-est, care ajunge în aceste locuri secătuit complet de umezeală, pe care o lasă pe coastele muntoase din est. Partea sud-estică a Australiei, aflată în calea musonului care bate dinspre ocean, are o climă caldă în timpul verii, răcoroasă și ploioasă iarna.

Apele. Cunoscînd clima și relieful, spuneți caracteristicile rețelei hidrografice.

Dependentă de climă, rețeaua hidrografică este în general săracă. Vaste suprafețe sînt complet lipsite de ape curgătoare. Riuri cu apă multă se află în părțile nordice și cele răsăritene unde plouă mult. Dintre acestea mai însemnat este *Murray* cu afluentul său *Darling*, care adună apele munților și le poartă prin *Marele Bazin Australian*, spre *Marele Golf Australian* în care se varsă. Partea centrală a Australiei are ape curgătoare numai în timpul ploilor, iar în restul timpului seacă. Acestea se numesc *creek-uri*.

Cu ce ape din Africa se pot asemăna aceste creek-uri?

4. Vegetația și animalele: Lipsită de precipitații, cea mai mare parte a podișului Australiei este un pustiu sau semipustiu, acoperit cu tufișuri ghimpoase numit *scrub*, ale căror frunze sînt ascuțite și foarte tăioase.

Părțile de nord și de nord-est, bogate în precipitații tot timpul anului, au o vegetație de pădure formată din palmieri, liane, bananieri sălbatici ș.a. Sud-estul țării este acoperit de păduri de eucalipt. Regiunea de cîmpie, din partea centrală și nordică, lipsită de vegetație în timpul secetei, după ploaie se acoperă cu o iarbă deasă, constituind o foarte bună pășune pentru creșterea oilor și a vitelor cornute mari (vezi fig. 56).

Animalele sălbatice ale Australiei se deosebesc de ale altor continente. Aici s-au păstrat unele animale care în alte regiuni ale lumii au dispărut demult. Dintre aceste animale fac parte *cangurul* și *ornitorincul*. Pădurile Australiei sînt foarte bogate în păsări: *papagali*, *vulturul alb*, *lebadă neagră*, *pasărea liră*, *struțul fără aripi* (emu), *pasărea paradisului*. Animalele domestice au fost aduse de către europeni. Astăzi cele mai numeroase sînt oile și cornutele mari.

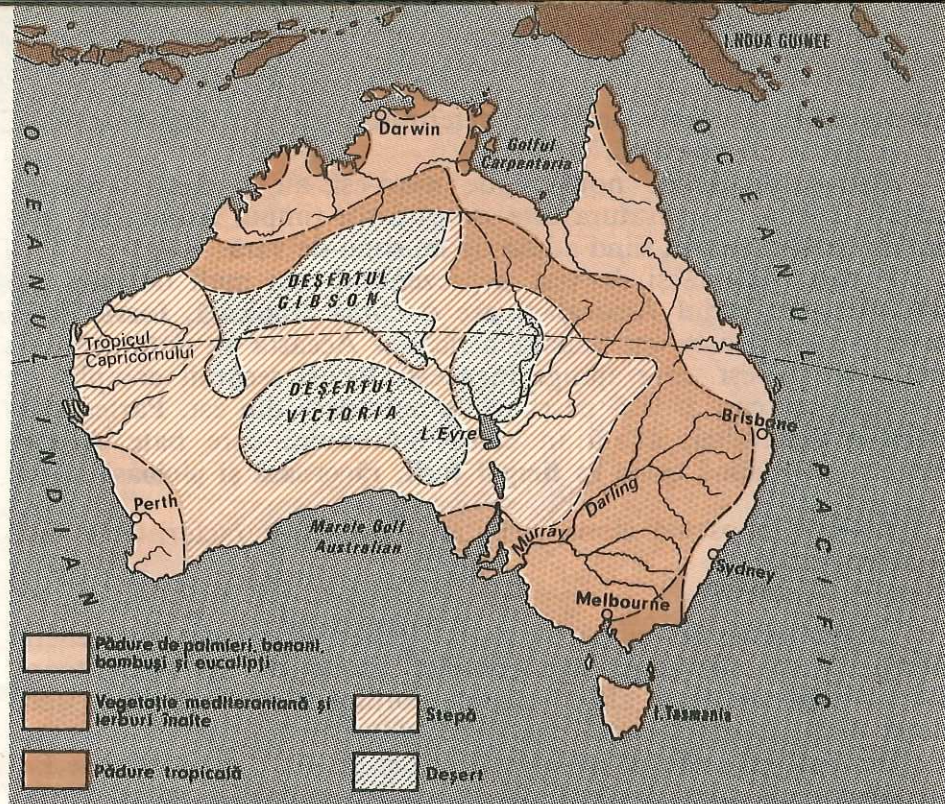

Fig. 56. Australia — vegetația naturală. Comparați această hartă cu cea a precipitațiilor. Explicați existența fiecărui tip de vegetație în funcție de climă și relieful regiunii respective.

15 000 000
locuitori.
Densitatea
2 locuitori
pe km²

5. Populația este formată în marea lor majoritate din albi. Descoperită târziu, Australia a fost cunoscută treptat. Primii săi locuitori albi care s-au stabilit aici au fost englezii în anul 1788. După descoperirea aurului, pe teritoriul Australiei au început să vină tot felul de aventurieri din Europa, cu scopul de a se îmbogăți cât mai repede. Aceștia au devenit mai târziu cultivatori. Deci populația actuală este formată din urmașii coloniștilor europeni, în special englezi. Acestei populații i se adaugă cea băștinașă reprezentată din *negri australieni*, în număr de aproape 50 000. Majoritatea populației băștinașe, găsită de europeni la venirea lor, a fost nimicită în timpul colonizării. Negrii australieni se deosebesc de negrii africani printr-o talie mai mică, o culoare mai deschisă a pielii și prin părul capului (lung și ondulat). Populația este foarte inegal răspândită pe teritoriul Australiei (vezi fig. 58).

Cunoscând condițiile naturale ale Australiei spuneți unde s-a concentrat majoritatea populației? Ce regiuni sînt lipsite de populație?

Majoritatea populației locuiește în orașe, în regiunile sudice și sud-estice, unde climatul este mai suportabil. Deși agricultura este o ramură foarte dezvoltată a economiei, populația rurală este puțin numeroasă (16%). Agricultura este în cea mai mare

Fig. 57. Vedere din Sydney.

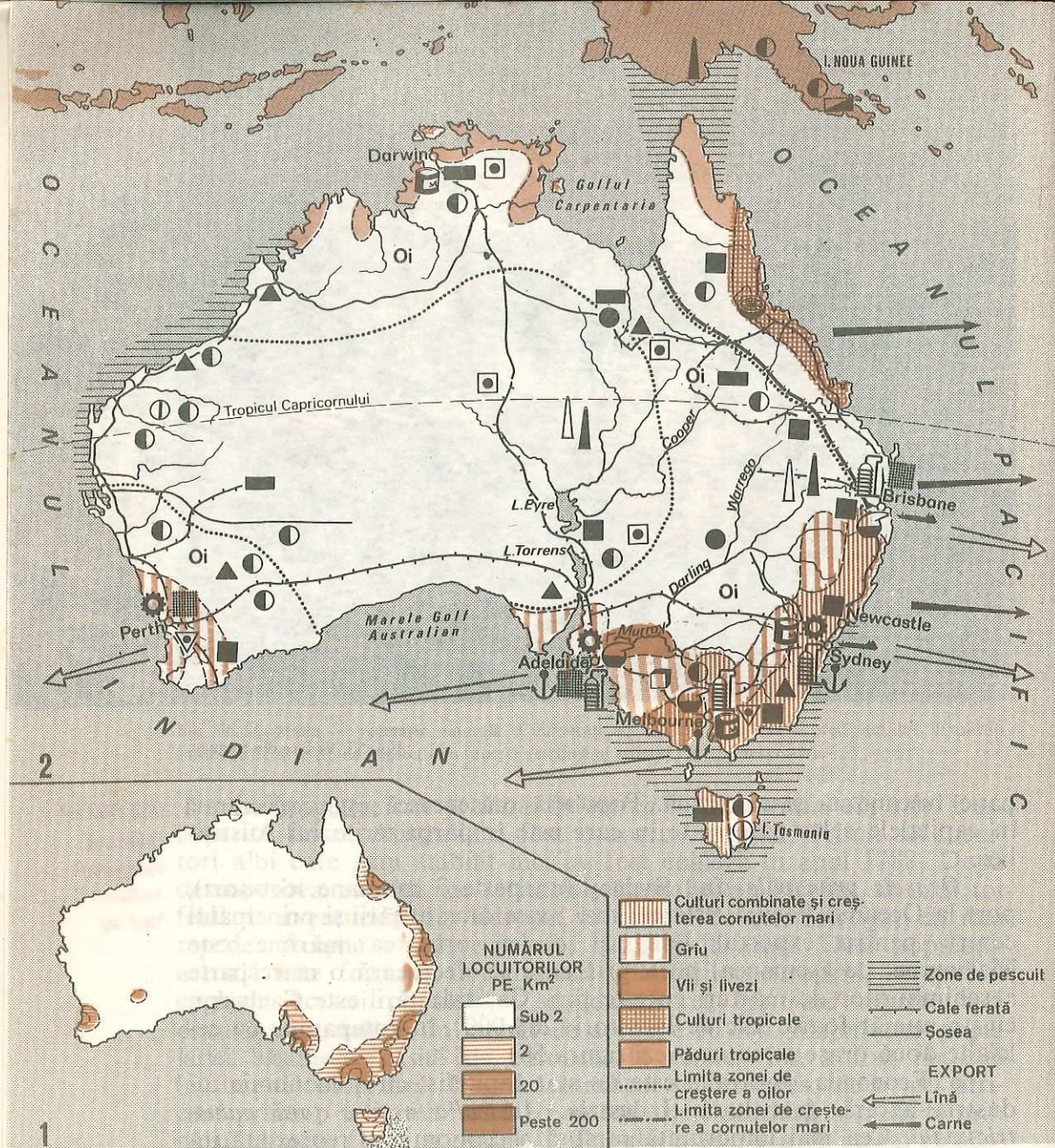
parte mecanizată și chimizată. Populația orășenească este concentrată în capitalele celor șase state în care este împărțit teritoriul Australiei.

Orașele principale sînt: Sydney (cu peste 3 milioane locuitori), port la Oceanul Pacific, este cel mai mare oraș al țării și principalul centru pentru exportul lînii; al doilea oraș ca mărime este Melbourne, de asemenea, port, prin care se efectuează o mare parte a schimburilor de mărfuri cu alte țări. Capitala țării este Canberra, cu un număr foarte mic de locuitori (200 000), în comparație cu celelalte două orașe amintite (vezi figura 58).

6. Economia. Australia este un stat capitalist cu o economie industrial-agrară dezvoltată. Industria. Australia este o țară industrializată. Cea mai importantă ramură a economiei o reprezintă industria. Pentru dezvoltarea industriei Australia folosește ca sursă de energie: cărbunele, petrolul și energia atomică.

Pe baza bogățiilor minerale s-a dezvoltat industria minieră. Se extrage minereu de fier, cupru, argint, aur, cositor, cărbune, petrol, uraniu, bauxită, sare ș.a. Principalele centre miniere se află în partea estică și vestică a țării.

Industria prelucrătoare este dezvoltată: siderurgia, construcțiile de mașini: automobile, vapoare, mașini agricole, locomotive, avioane ș.a. O mare dezvoltare cunoaște industria electrotehnică și cea chimică. Pe baza produselor agricole s-a dezvoltat industria alimentară și

textilă. Se produc țesături de lână, conserve de carne, zahăr și produse de panificație. Cele mai mari centre ale industriei sînt: Sydney, Melbourne, Adelaide, Brisbane etc. (vezi figura 58).

Agricultura rămîne încă o ramură de activitate importantă. Australia păstrîndu-și locul unui mare furnizor de cereale, carne și lînă pe piața mondială. Din suprafața Australiei se folosește pentru cultura plantelor circa 4%. Aproximativ jumătate din suprafață o reprezintă *pășunile*. Ramura principală a agriculturii este creșterea animalelor: oi și cornute mari. Creșterea animalelor este dezvoltată mai ales în partea de sud-est și sud a țării, ajungînd pînă în zona de deșert.

Cultura plantelor. Se practică în sud-est, unde precipitațiile sînt suficient de mari în tot timpul anului. Se cultivă *grîu, orz, ovăz, porumb, trestie de zahăr, bananieri, ananas, viță de vie* ș.a. În Tasmania se cultivă *citrice* și *pomi fructiferi* (meri, peri, piersici și cași).

Transporturile. Rețeaua de transporturi este bine dezvoltată numai în regiunea populată, adică în părțile sud-estice ale Australiei. Restul teritoriului este în mare parte lipsit de căi de transport. Primul loc îl ocupă *transportul aerian*. Urmează *căile ferate* și apoi *șoselele* care fac legătura între căile ferate și porturile maritime. O deosebită atenție se acordă *transportului maritim*. În regiunile de coastă acesta asigură și legăturile dintre diverse orașe-porturi.

Comerțul. Principalul articol de *export* este *lîna* (primul loc în lume), *grîul, carnea, fructele* ș.a. Se exportă, de asemenea, *cărbuni, minereu de fier* și unele produse ale industriei constructoare de mașini și ale industriei chimice.

Importă produse industriale, în special unele *mașini, produse chimice* ș.a.

Cu țara noastră, Australia întreține relații comerciale intense. Exportă în România *cărbuni cocsificabili, lînă, piei crude, carne congelată* și importă din țara noastră *mașini-unelte, tractoare, cauciuc sintetic, medicamente, țesături de in și cîneapă*.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Descrieți principalele forme de relief ale Australiei.
2. Cum este clima Australiei și de ce?
3. Care sînt principalele resurse ale subsolului?
4. Care este specificul economiei Australiei?

ȘTIATI CĂ...

- În Australia oile și vitele cornute au fost aduse din Europa? Ele reprezintă o bogăție de seamă a Australiei (133 milioane oi și circa 22 milioane cornute mari). Calculați cîte oi revin la un locuitor știind că populația este de 15 000 000 locuitori.
- În administrația Australiei intră și următoarele insule? Insula Christmas, Insulele Cocos (Keeling), Insula Norfolk și insulele Heard și Macdonald (vezi harta politică a lumii).

OCEANIA

1. O grupare de arhipelaguri, de origine diferită, cu un relief variat, răspindite în largul Oceanului Pacific.
2. Clima este caldă și umedă.
3. O vegetație tropicală foarte bogată.
4. Economia este axată pe minerit și cultivarea plantelor tropicale.

Așezarea. Analizați harta fizică a Australiei și Oceaniei și spuneți:

Între ce coordonate geografice principale este așezată Oceania? Ce consecințe decurg de aici?

Suprafața
1 300 000
km²

1. În cuprinsul Oceanului Pacific, în partea de est și de nord a Australiei, se află numeroase insule, care luate împreună poartă denumirea de Oceania. Majoritatea acestor insule se află la mare depărtare de continentul Australian, în lungul Oceanului Pacific, între cele două tropice. De aceea condițiile fizico-geografice ale acestor insule sînt altele decît pe continent.

Dintre insule, cele mai mari sînt: **Noua Guinee** și **Noua Zeelandă** (vezi harta Oceaniei). Celelalte sînt, în majoritatea lor, mici sau foarte mici ca întindere, grupate în arhipelaguri care cuprind uneori zeci de insule. Acestea sînt situate de-a lungul unor praguri submarine a căror orientare este de la nord-vest spre sud-est. Majoritatea insulelor mici au fost **formate din schelete de corali**, multe avînd formă de **atol**, așezat pe vîrfurile sau povîrnișurile unor munți sub-marini. Așa sînt, spre exemplu, insulele *Marshall*, *Tahiti* ș.a.

Alte insule sînt de **origine vulcanică**, ca, de exemplu, insulele *Samoa*, *Hawaii* ș.a. Unele sînt de **origine continentală**, constituind blocuri uriașe dintr-un vechi continent care în decursul timpului a fost acoperit de apele oceanului ca, de exemplu, *Noua Zeelandă* (partea sudică), *Noua Guinee*, *Noua Caledonie* ș.a.

Principalele arhipelaguri în care sînt grupate aceste insule sînt: **Melanezia**, în partea de vest, în apropierea Australiei; **Micronezia**, în partea de nord-vest; **Noua Zeelandă**, în sud și **Polinezia**, în partea centrală și estică.

Relieful. Insulele de dimensiuni mai mari, situate în partea vestică și sud-vestică, au un **relief muntos**. Astfel, în Noua Zeelandă munții ating o altitudine de peste 3 760 m, iar în Noua Guinee de peste 5 070 m. În arhipelagurile Microneziei, Polineziei, precum și în unele părți ale Noii Zeelande se află numeroși vulcani. Dintre acești vulcani unii sînt stinși, iar alții sînt încă în activitate. Așa, spre exemplu, în Insulele Hawaii sînt *Mauna Kea* și *Mauna Loa*.

2. Clima. Insulele Oceaniei, fiind cuprinse între cele două tropice și înconjurată de ape întinse ale oceanului, au o climă **caldă și umedă** în tot timpul anului.

3. Vegetația. Clima caldă cu precipitații abundente face ca vegetația să fie foarte bogată și variată. Bogăția vegetației descrește de la vest spre est. Specificul vegetației este imprimat de zona de climă în care se află insula sau grupul de insule. Astfel, unele insule (Noua Guinee) sînt acoperite cu **păduri tropicale** formate din *palmieri, banani, bambus, ferigi arborescente*. În partea vestică se întîlnesc și savane.

7 mil. locuitori **4. Populația.** Mai mult de jumătate din numărul populației îl formează **băștinașii** — *polinezienii, micronezienii, melanezienii, ma-*

Fig. 60. Vedere din Tahiti — vîrfuri vulcanice.

Fig. 61. Noua Zeelandă — harta fizică și economică. Priviți harta: observați întinderea Noii Zeelande pe latitudine și spuneți care din cele două insule are condiții mai prielnice pentru dezvoltarea economică?

orii. Ocupația principală a acestor populații o constituie **pescuitul, vînătoarea, agricultura**. Restul este format de **populații de origine asiatică** (*japonezi, chinezi, filipinezi*). Dintre **europeni** cei mai numeroși sînt *englezii și francezii*. Unele din aceste insule se află încă sub dominație colonială (vezi harta politică a lumii).

5. Economia Oceaniei este axată pe minerit și cultivarea plantelor tropicale. Ca urmare a îndelungatei stăpîniri coloniale economia Oceaniei este slab dezvoltată, excepție făcînd doar Noua Zeelandă (v. fig. 61) în care economia se bazează pe agricultură și pe industria prelucrării materiilor prime agricole și minerale.

Cercetările efectuate pe teritoriul unor insule au scos la iveală însemnate **bogății de subsol** ca: *petrol, cărbune, fier, crom, argint, aur, mangan, zinc, plumb, fosfați*. Aceste bogății sînt exploatate încă în mică măsură. Principala ramură a economiei este **agricultura**, axată pe cultura plantelor tropicale. Se cultivă *trestia de zahăr, ananasul, bananul, arborele de cafea, orezul, tutunul, batatele, arborele de cacao, citricele, arborele de cauciuc, bumbacul* ș.a. Pe insulele coraliene se practică cultura *cocotierului* din care se obține *copra* (miez de nucă de cocos uscat și măcinat). În unele din aceste insule, un loc important în economie îl are **creșterea animalelor pentru carne și lapte**. În Oceania primul loc în această privință îl ocupă Noua Zeelandă,

unde se cresc un mare număr de *oi* și *cornute mari*. Este, de asemenea, o mare exportatoare de carne și produse lactate.

Industria. Printre cele mai dezvoltate ramuri ale industriei se numără industria **extractivă și alimentară**. Se extrag: *aur, mangan, argint, cositor* ș.a. Aceste bogății sînt folosite pentru consumul intern, unele fiind trimise în metropole pentru care Oceania constituie o sursă de materii prime. Industria alimentară este axată pe produse agricole. Se fabrică *conserve de carne, de fructe, brînzeturi* ș.a. Este dezvoltată, de asemenea, industria *conservelor de pește*. S-au extins industria siderurgică, prelucrarea petrolului și petrochimia, confecții, încălțăminte, celuloză, hîrtie etc.

Industria constructoare de mașini se întâlnește numai în Noua Zeelandă. Se fabrică *mașini agricole, vapoare* și unele articole ale *industriei electrotehnice, material rulant, fabrici de prelucrare a laptei, cîrnii* etc.

Transporturile. Situația insulară a Oceaniei determină un anumit specific în privința transporturilor. Între categoriile de transporturi cele *maritime* ocupă primul loc. Obișnuiți cu marea, locuitorii acestor insule sînt iscusiți navigatori. Transporturile aeriene completează pe cele maritime.

Comerțul. Exportul se bazează în primul rînd pe **produsele agricole** și apoi **produsele industriei miniere**. Astfel, un loc important la export îl ocupă *fructele tropicale, cafeaua, bumbacul*. Noua Zeelandă exportă mari cantități de lînă și de *carne congelată*. **Importă produse fabricate.**

Între România și Noua Zeelandă sînt mai multe acorduri de cooperare și colaborare în industria minieră, petrochimică, mașini, în agricultură, ingineriei seismice, schimburi comerciale etc.

Noua Zeelandă ocupă locul III în lume, ca producătoare de lînă

1. Numiți arhipelagurile care alcătuiesc Oceania.
2. Care este originea acestor insule? Dați exemple.
3. Ce fel de climă și vegetație au aceste insule?
Explicați de ce.
4. Care sînt bogățiile acestor insule?
5. Ce fel de economie are Oceania? De ce?

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

ANTARCTIDA

1. Un continent în centrul căruia se află Polul Sud.
2. Un continent muntos acoperit de gheață.
3. O climă polară în care se înregistrează cele mai scăzute temperaturi de pe Glob.
4. Vegetație și animale se întâlnesc doar pe țărmul oceanului.

1. Analizați figura 62 și răspundeți: Ce coordonate geografice delimitează marginile Antarctidei? Ce consecințe geografice decurg de aici?

Așezare. Antarctida ocupă aproximativ zona delimitată de Cercul Polar de Sud, fiind constituită dintr-o parte continentală și dintr-o serie de insule aflate în apropierea continentului. Continentul împreună cu insulele din jur poartă numele de Antarctica. Este un continent cu totul izolat de celelalte continente.

Ca suprafață continentul Antarctida depășește pe cea a Europei.

Primii navigatori care au atins țărmurile Antarctidei au fost corăbierii ruși *Bellingshausen* și *Lazarev*, în anul 1820. Urmează apoi mai multe expediții organizate de navigatori englezi, americani, francezi, norvegieni, care descoperă unele insule aflate în apropierea continentului. Între aceste expediții se numără și cea la care a participat *Amundsen* și savantul român *Emil Racoviță*, pe vasul *Belgica*. Secolul XX constituie o nouă etapă în cunoașterea Antarctidei. Au loc acum tot mai multe încercări de pătrundere în interiorul Continentului. Într-una din aceste temerare încercări *Amundsen* reușește să ajungă la Polul Sud. Adevărata cunoaștere a Antarctidei începe din anul 1955, cînd se stabilește colaborarea pe plan internațional pentru cunoașterea noului continent. În prezent sînt peste 40 de stațiuni științifice permanente, amplasate, majoritatea din ele, pe țărm, 4 în interior și una chiar în punctul polului sud (vezi fig. 62).

2. **Relieful.** Antarctida are un **relief înalt**, depășind toate celelalte continente ca înălțime medie (circa 1 500 m). Partea vestică este formată de *munți înalți*, care reprezintă o prelungire pe

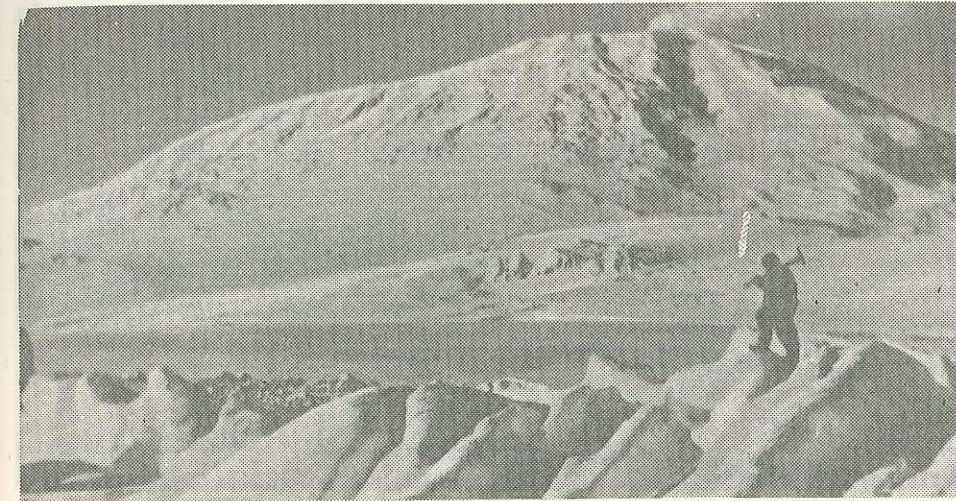

Fig. 63. Vulcanul Erebus din Insula Ross. Continentul este presărat de numeroși vulcani. Printre vulcani cel mai semeț este vulcanul Erebus.

sub apa oceanului a Munților Anzi din America de Sud, iar partea estică este alcătuită dintr-un *podis înalt*. Întregul relief al Antarctidei este acoperit cu o *uriașă pătură de gheață* a cărei grosime ajunge pînă la 3 000 m. Unele masive din regiunea muntoasă s-au format din lava unor vulcani, care se află și astăzi în activitate. Așa este vulcanul *Erebus* din Insula Ross (vezi fig. 63).

Bogății minerale. Cercetările efectuate pînă acum au dus la descoperirea unor bogății de subsol. Mai întîi gazele și petrolul. În 1973 s-au descoperit sub Marea Ross rezerve însemnate de *gaze naturale*. *Petrolul* se află într-o cantitate foarte însemnată. Apoi *cărbunele*, localizat în special în lanțul de munți, este de calitate superioară — antracit. Alte minerale importante, presupuse a fi în cantități importante, includ *fierul*, *cuprul*, *nichelul*, *zincul* și posibil *aur*, *argint*, *platină*.

3. Clima. *Antarctida este cel mai rece continent.* Temperatura medie anuală a aerului este cuprinsă între -50° și -60°C . Aici se află adevăratul *pol al frigului*, unde s-au înregistrat temperaturi de $-88,3^{\circ}\text{C}$. Tot aici se află și *polul vînturilor*, deoarece acestea ating, în timpul furtunilor, viteze de 100—300 km pe oră. De aceea Antarctica mai este denumită și „*țara vînturilor*”. Precipitațiile cad sub formă de zăpadă; ploaia este aici un fenomen rar, întîlnindu-se doar în regiunea de țarm.

4. Vegetația și animalele se întîlnesc doar pe țărmul oceanului. Din cauza condițiilor neprielnice de viață, vegetația și lumea animală a Antarcticii sînt foarte sărace. În locurile mai bine adă-

Fig. 62. Antarctica.

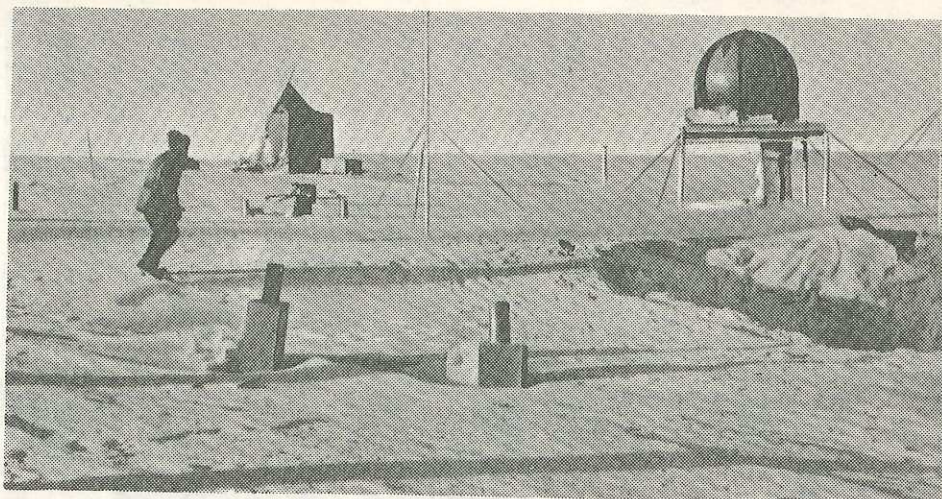

Fig. 64. Stațiune științifică în Antarctica. În ultimul timp Antarctica (Continentalul Alb) a început să fie intens cercetată. În diferite părți ale continentului au fost organizate stațiuni de cercetare științifică.

postite și mai expuse soarelui se dezvoltă o vegetație de *mușchi* și *licheni*, iar pe țărmurile continentului *algele*. Dintre animalele mai des întâlnite pe pământurile acestea veșnic acoperite de zăpezi și ghețari sînt: *pinguinii*, *albatroșii*, *pescărușii*. În apele oceanului, de jur împrejur, trăiesc *foci* și *balene*.

Economia. Pe continent nu se poate vorbi pînă în prezent de dezvoltarea unor ramuri economice. În schimb, în apele oceanului se vînează balene și foci. Krill-ul, o mică vietate acvatică, foarte bogată în proteine, poate fi consumat asemenea creveților sau sub formă de pastă. De pe acum se recoltează cu miile de tone anual.

Acest continent rămîne deocamdată poate singura regiune de pe planeta Pămînt unde natura este nepoluată. Pentru aceasta s-a propus ca Antarctica să rămîină o mare rezervație internațională care trebuie ocrotită, iar bogățiile sale să devină un patrimoniu comun întregii umanități.

- ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII**
1. Din cîte părți este alcătuită Antarctica?
 2. Fixați pe hartă principalele insule ale Antarcticii.
 3. Cum este relieful și clima Antarctidei?
 4. Care este vegetația și lumea animală?
 5. Ce s-ar întîmpla dacă gheața Antarctidei s-ar topi?
Arătați cîteva consecințe.

AMERICA*

1. America, o punte uriașă aruncată între polii Pămîntului.
2. Un continent imens, cu o mare întindere în latitudine.
3. Un continent format din două unități fizico-geografice, unite printr-un istm.
4. Un continent alcătuit din trei forme de relief orientate pe direcția nord-sud.
5. O climă variată, rețeaua hidrografică, vegetația și lumea animală foarte bogate.
6. Un continent nou, cunoscut de europeni începînd din secolul al XV-lea.

1. Așezare geografică. America formează o mare unitate continentală în emisfera vestică a globului, întinsă în direcția meridiană, pe o lungime de peste 18 000 km, despărțind cele două mari oceane, Pacific și Atlantic.

Fiind tăiată, aproape pe la mijloc, de *Ecuador*, America poate fi comparată cu Africa, adică este situată și în emisfera nordică, și în cea sudică. Pe teritoriul său se află toate zonele de climă și vegetație ale globului.

2. Prin suprafața sa America ocupă al doilea loc printre continentele globului, după Asia (vezi fig. 2, diagrama comparativă a continentelor). America este despărțită de celelalte continente prin uriașe întinderi de apă formate din trei oceane: la est *Oceanul Atlantic*, la vest *Oceanul Pacific*, iar la nord *Oceanul Arctic*.

3. După așezarea geografică și după condițiile fizico-geografice America se împarte în *America de Nord* și *America de Sud*. Acestea

* În literatura geografică, în unele lucrări America este considerată un singur continent, iar în altele ca două continente: America de Nord și America de Sud. În acest manual va fi prezentată America mai întîi ca un tot unitar și apoi separat ca două continente: *America de Nord* și *America de Sud*.

sînt legate printr-un istm și o serie de insule (Antilele Mari și Antilele Mici) care împreună formează *America Centrală*.

4. **Relieful.** Pe teritoriul Americii de Nord și de Sud se succed trei mari unități de relief. Astfel, în partea centrală, de la nord la sud, se află întinse cîmpii străjuite de o parte și de alta de **podșuri** și de **munți**. În partea vestică, de-a lungul Oceanului Pacific se înalță lanțul munților Cordilieri, cel mai lung lanț de munți de pe Glob. Aceștia, în America de Sud, poartă denumirea de Anzi. În partea estică se află o serie de podșuri și munți vechi.

5. **Clima.** Tăiată aproape pe la jumătate de Ecuator, America cuprinde toate zonele climatice și de vegetație ale globului, ce se succed între ținuturile polare din cele două emisfere. Astfel în părțile centrale are o **zonă de climă caldă**. De o parte și de alta a zonei calde se află două **zone temperate**. În extremitatea nordică și sudică este o **climă rece**.

În afara așezării geografice pe latitudine, ce alți factori exercită influența asupra climei?

Varietatea climei și reliefului influențează rețeaua de ape curgătoare și stătătoare.

Pe teritoriul Americii se află fluvii și lacuri care se numără printre cele mai mari de pe Glob, ca volum de apă și lungime.

Vegetația și lumea animală sînt foarte bogate. Varietatea climei și a reliefului determină pe teritoriul Americii zone și tipuri de vegetație diferite și o faună bogată, repartizate pe următoarele zone:

a) **Pădurea ecuatorială (selvas)** ocupă zona de climă ecuatorială. Are aceleași caracteristici ca și pădurea ecuatorială din Africa.

b) Ținuturile cu ierburi înalte sînt asemănătoare savanelor africane. Denumirea teritoriilor cu ierburi înalte este diferită: în unele regiuni poartă numele de **llanos** (lianos), iar în altele de **campos**. Animalele caracteristice sînt **erbivorele** și **carnivorele**.

c) **Vegetația tropicală și mediteraneană** corespunde zonelor de climă cu aceleași denumiri.

d) **Pampasul și preriile** au o vegetație de ierburi mărunte, specifice zonelor de climă temperată, iar ca animale, **rozătoare** și **păsări** (vezi fig. 65).

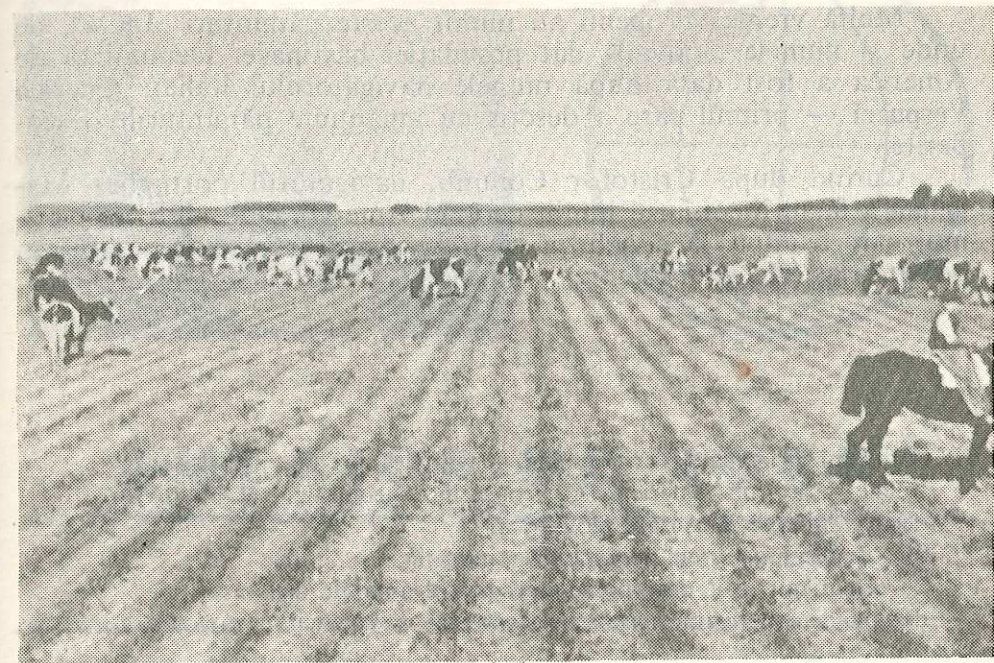

Fig. 65. Vedere din Pampas. Fiind acoperit cu vegetație ierboasă spuneți ce importanță economică are Pampasul.

e) **Tundra.** Regiunile situate în nordul și sudul continentului, unde clima este aspră, au o vegetație săracăcioasă formată mai ales din **mușchi**, **licheni** și **tufișuri** specifice zonei de *tundra*.

6. **Cunoașterea continentului.** Primii descoperitori ai Americii au fost **normanzii**, care cu cinci secole înainte de Columb au cunoscut locuri situate în regiunea Atlanticului de Nord. Normanzii au descoperit mai întîi *Groenlanda*, sub conducerea lui *Eric cel Roșu* (sfîrșitul secolului al X-lea), iar apoi conduși de fiul acestuia, *Leif*, au debarcat pe *coasta sudică a golfului Sf. Laurențiu*. Ținuturilor descoperite le-au dat numele de „țară a pădurilor” (locuri bogate în păduri) și de „țara vinului” (locuri în care creștea vița de vie). În regiunile descoperite, normanzii au înființat colonii care au dispărut în decursul secolelor, astfel încît descoperirile lor au fost date uitării.

Spre sfîrșitul secolului al XV-lea se răspîndea tot mai mult ideea că Pămîntul are o formă rotundă. Printre navigatorii care împărtășeau această idee se afla și genovezul **Cristofor Columb**. Acesta, cunoscînd greutățile pe care le întîmpinau corăbierii pentru a ajunge în Indii — „patria mirodeniilor” — înconjurînd Africa, a căutat să scurteze această cale. Dacă Pămîntul este rotund, gîndea el, mergînd de-a dreptul spre apus se poate ajunge în Indii. Și astfel, pornind spre vest, el a ajuns în America în anul 1492.

Multă vreme europenii au numit aceste pământuri „India“, de unde și numele „indieni“ dat populației băștinașe. Denumirea de America a fost dată după numele navigatorului italian Americo Vespucci — primul care a descris cu amănunte pământurile descoperite.

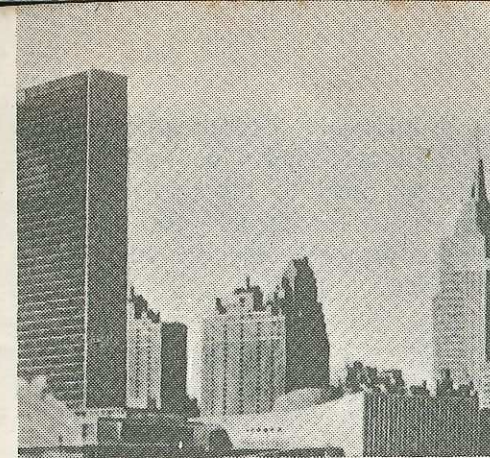
Curînd după Cristofor Columb, navigatorul portughez Magellan a făcut înconjurul lumii, ocolind America de Sud. El este primul care a ajuns la concluzia că între America și Asia se află un ocean uriaș (Oceanul Pacific).

1. Care sînt principalele coordonate geografice care întretaie teritoriul Americii? Ce consecințe geografice decurg din această așezare geografică?
2. Ce știți despre istoricul descoperirii Americii?
3. Ce urmări au avut descoperirile geografice amintite, în dezvoltarea ulterioară, socială și economică a Americii?

**ÎNTREBĂRI
ȘI APLICAȚII**

— America este patria cîtorva plante de cultură foarte importante: cartoful, porumbul, tutunul, arborii de cauciuc, chinina, cacao?

ȘTIATI CĂ...

AMERICA DE NORD

1. Un continent așezat în întregime în emisfera nordică.
2. Țămurile sînt scăldate de trei oceane.
3. Trei mari forme de relief se succed pe direcția nord-sud.

Analizați harta Americii și răspundeți: care sînt coordonatele geografice care întretaie America de Nord? Ce consecințe decurg din acest fapt?

1. Așezarea. America de Nord este așezată în întregime în emisfera nordică. Ea este traversată de **Cercul Polar de Nord** și de **Tropicul Racului**. Partea nord-vestică a Americii de Nord se află în apropierea continentului Asia, de care este despărțită prin Strîmtorea Bering. Prin insulele aflate în apropierea țărmului, America de Nord, în comparație cu celelalte continente, se apropie cel mai mult de Polul Nord al Pămîntului.

America de Nord are o formă asemănătoare cu a unui triunghi cu baza în partea nordică și cu vîrfurile îndreptate spre sud.

2. Țămurile Americii de Nord sînt scăldate de trei oceane: Oceanul Pacific la vest, Oceanul Atlantic la est și Oceanul Arctic la nord. Țămurile au creștături adînci.

— Urmăriți linia țărmului celor trei oceane pe harta din atlasul geografic școlar și spuneți care sînt principalele golfuri, insule și peninsule?

3. Relieful. Trei unități mari de relief se succed de la vest spre est. **Lanțul muntos** înalt este cunoscut sub denumirea de **Munții Cordilieri**. Aceștia ocupă partea vestică pe toată lungimea țărmului, începînd din *Peninsula Alaska*, pînă la *Istmul Tehuantepec* și sînt alcătuiți din șiruri de munți aproape paralele cu

țarmul oceanului. Primul lanț de munți este alcătuit din munții Coastei, Cascadelor, Sierra Nevada și Sierra Madre de Vest. Înălțimea medie a Munților Cordilieri este de peste 3 000 m, fiind mai înalți în partea nordică, unde multe vârfuri depășesc 6 000 m. De-a lungul acestor munți apar din loc în loc conuri uriașe de vulcani, cu piscuri pleșuve acoperite cu zăpezi veșnice.

Al doilea lanț de munți se desfășoară pe aceeași direcție — nord-sud —, în interiorul continentului, și este format din Munții Sîncuși și Sierra Madre de Est.

Între cele două lanțuri de munți de pe coasta Pacificului se află podișuri. Cele mai importante sînt: Podișul Marelui Bazin, Podișul Colorado, Podișul Columbiei și Podișul Mexic. Unele podișuri sînt brăzdate de văi adînci numite *canioane*. Vestit între acestea este *Canionul Colorado* din Podișul Colorado, săpat parțial în roci calcareoase de-a lungul fluviului cu același nume. Între Munții Sîncuși și Sierra Nevada se află cel mai întins podiș al Americii de Nord — *Podișul Marelui Bazin*. Este un podiș secetos, brăzdat de cîteva rîuri care adună ape din munții înconjurători, pe care le varsă apoi în lacuri cu ape sărate, dintre care cel mai întins este *Marele Lac Sărat*.

Fig. 66. Masivul Mc Kinley din Alaska este cel mai înalt munte din America de Nord, avînd culmile veșnic acoperite de zăpadă.

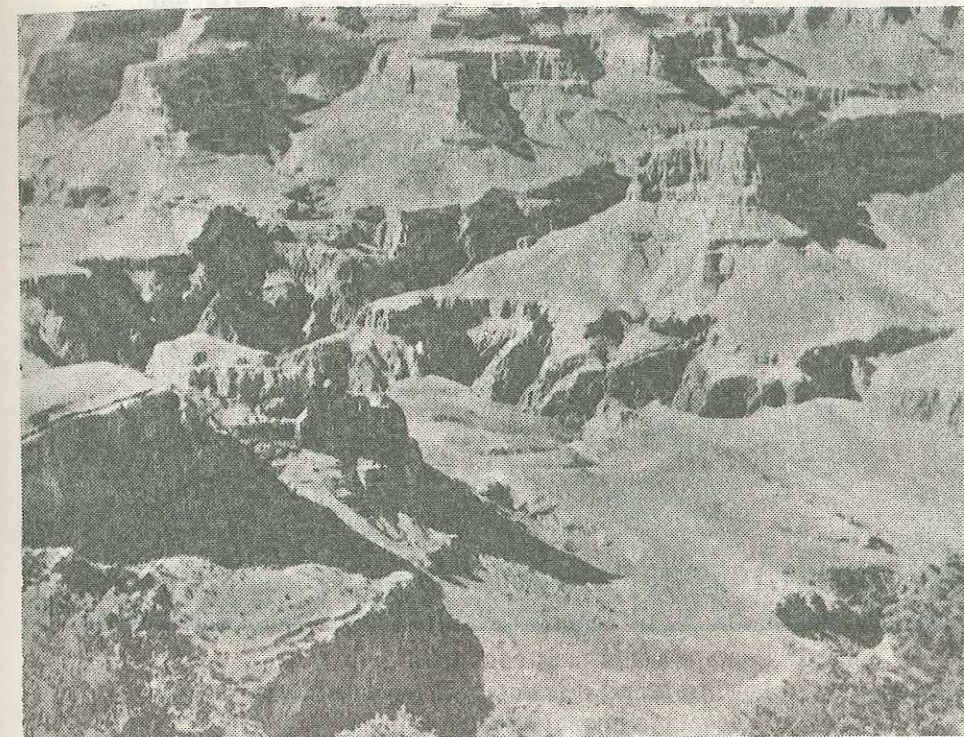

Fig. 67. Un aspect din Podișul Colorado.

În partea estică a Americii de Nord se află lanțul muntos, foarte vechi și tocit, cunoscut sub denumirea de Munții Appalachii. Înălțimea lor depășește rar 2 000 m.

Priviți harta fizică a Americii de Nord și localizați pe ea lanțurile muntoase.

Cîmpia Mississippi ocupă partea centrală a Americii de Nord, fiind cuprinsă între podișurile înalte, cu care se termină spre interiorul continentului, Munții Sîncuși la vest, Munții Appalachii la est. Ea e mărginită de brîul morenaic de la sudul Marilor lacuri la nord și Golful Mexic la sud. Această uriașă cîmpie este străbătută aproape în întregime, de la nord la sud, de Fluviul Mississippi și afluenții săi. Cîmpia situată în jurul Golfului Hudson, se deosebește de Cîmpia Mississippi, fiind mai înaltă și presărată de un număr mare de lacuri de origine glaciară și de morene formate de ghețarii care existau aici altădată. Partea sudică, din jurul Golfului Mexic, este mai joasă, fiind alcătuită din aluviunile cărate de Fluviul Mississippi. Pe alocuri este mlăștinoasă.

1. Întreprindeți o călătorie imaginară pe oceane trecînd prin Canalul Panama, în jurul Americii de Nord începînd de la Golful Hudson pînă la Strîmtoarea Bering și numiți pe drumul acesta, toate golfurile, strîmtorile, mările, curenții maritimi, insulele și peninsulele.
2. Care sînt principalele masive muntoase, podișurile și cîmpiile din America de Nord? Arătați-le pe hartă!
3. Faceți comparație între lanțul de vest al Cordilierilor și lanțul munților din est.
4. Ce deosebiri există între partea nordică și cea sudică a cîmpiei?

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

Clima, apele, vegetația și animalele

1. Clima prezintă mari contraste.
2. Fluvii și lacuri uriașe.
3. O vegetație bogată și variată.

1. Clima. Analizați harta fizică a Americii de Nord și spuneți: ce zone de climă sînt pe teritoriul Americii de Nord, ținînd seama de întinderea ei pe latitudine. Ce factori geografici mai influențează clima?

Marea întindere pe latitudine face ca pe teritoriul Americii de Nord să se afle aproape toate zonele de climă, începînd de la clima tropicală umedă, pînă la cea rece, polară. *Clima prezintă mari contraste de temperatură între nord și sud.*

În regiunea de coastă dinspre Oceanul Pacific este o **climă temperată oceanică**, cu diferențe mici de temperatură de la vară la iarnă și cu umezeală bogată adusă de vînturile vestice. Curentul cald Kuro-Shivo, care-i trimite o ramură pe țărmurile Alaskăi, contribuie la îmblînzirea acestui climat. Podișurile dinspre munți au o **climă temperat-continentală**, cu ierni geroase și cu veri călduroase și secetoase. Relieful de cîmpie, aflat în partea centrală a Americii de Nord, are o **climă temperată** în cea mai mare parte, însă mai rece decît în regiunile europene aflate la aceeași latitudine geografică. Aceasta se datorește maselor reci de aer dinspre nord, care neîntîlnind în calea lor nici o stavilă, pătrund adînc spre sud în interiorul continentului.

Extremitatea nordică a continentului are o climă rece **polară** iar cea sudică are o climă **tropicală umedă**.

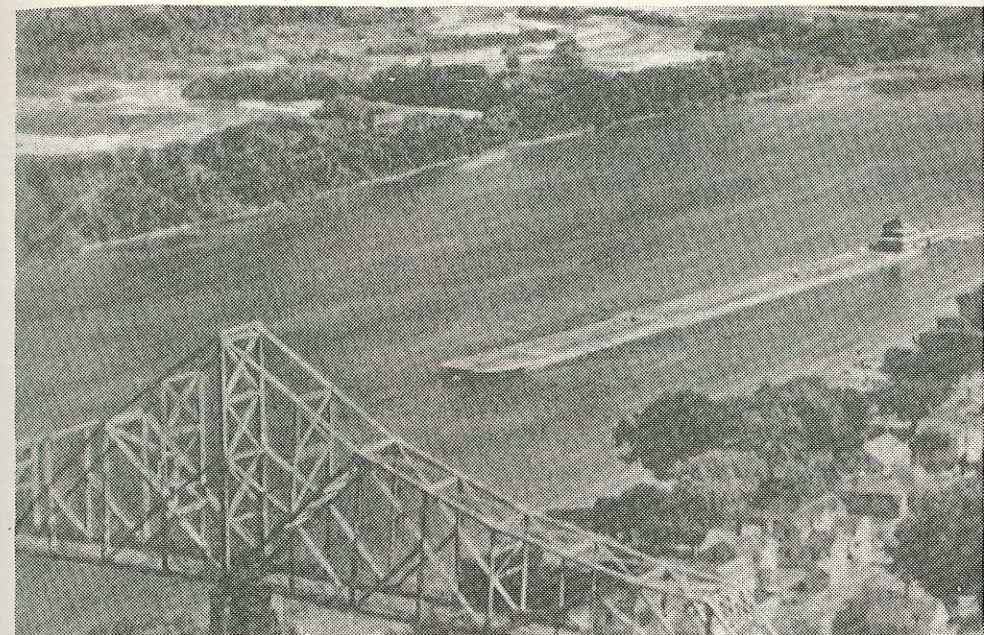

Fig. 68. Un aspect al Fluviului Mississippi. Ce știți despre acest fluviu în legătură cu locul pe care-l ocupă printre fluviile Americii de Nord și printre fluviile globului?

2. Apele. În America de Nord sînt fluvii și lacuri uriașe. Rețeaua fluvială se numără printre cele mai întinse de pe Glob, fiind alimentată, atît de apa ploilor, cît și de cea a zăpezilor și ghețarilor care acoperă masivele înalte. Scurgerea rîurilor este dirijată de relief, în cîteva direcții principale. Una spre sud, spre Golful Mexic, în care se varsă *Mississippi* și *Rio Grande*, și alta spre nord, spre Oceanul Arctic, în care se varsă *Mackenzie*, *Nelson* ș.a. În Oceanul Atlantic își duc apele fluviile *Sf. Laurențiu* și *Hudson*, iar în Oceanul Pacific fluviul *Yukon*, *Colorado* și *Columbia*. *Mississippi este un fluviu uriaș, care împreună cu Missouri este de două ori și jumătate mai lung decît Dunărea. Se varsă în Golful Mexic printr-o deltă mlăștinoasă.*

Bazinul fluviului Mississippi cuprinde 55 de afluenți navigabili. Ca volum de apă ocupă locul al treilea în lume, fiind întrecut de Amazon și Zair.

Lacurile din America de Nord constituie cea mai bogată rețea de lacuri cu apă dulce de pe Glob. Cele mai importante sînt Marile lacuri (Superior, Michigan, Huron, Erie și Ontario).

Din cauza diferenței de nivel, între lacurile Erie și Ontario s-a format *Cascada Niagara* (fig. 69). În părțile nordice ale Americii de Nord se află multe lacuri glaciare (vezi harta fizică a Americii de Nord).

O altă categorie de lacuri sînt cele de podiș, dintre care cel mai mare este **Marele Lac Sărat** din Podișul Marelui Bazin.

3. Vegetația și animalele. Vegetația Americii de Nord este felurită după climă și relief. Părțile nordice ale continentului, cît și Arhipelagul Arctic au o vegetație de **tundră**. Limita sudică a tundrei merge aproximativ pe Cercul Polar de Nord.

— Ce plante și animale sînt caracteristice zonei de tundră?

În sudul tundrei se întind **pădurile**. Ele se întind în partea de sud a Canadei, în unele părți din regiunile muntoase din vest, precum și la est de Fluviul Mississippi.

Pădurile sînt formate din specii diferite. Astfel, în partea nordică (Canada) predomină **coniferele**, formate din molizi, pini, mestececi și plopi. În partea sudică (Statele Unite) predomină **pădurile de foioase**. Pădurea constituie patria multor animale cu blănuri scumpe, ca: *vulpea*, *zibelinea*, *castorul*, *hermelina* ș.a.

Versanții munților de pe țărmul Pacificului — partea sudică — sînt acoperiți cu *Sequoia*. Acestui arbore i se mai spune și „uriașul pădurilor“ (vezi fig. 71).

Partea vestică a Marii Cimpii Americane, situată între Lacul Winnipeg la nord și Golful Mexic la sud, este cunoscută sub nu-

Fig. 69. **Cascada Niagara.** Forța apei este valorificată de o mare hidrocentrală care produce o uriașă cantitate de energie electrică.

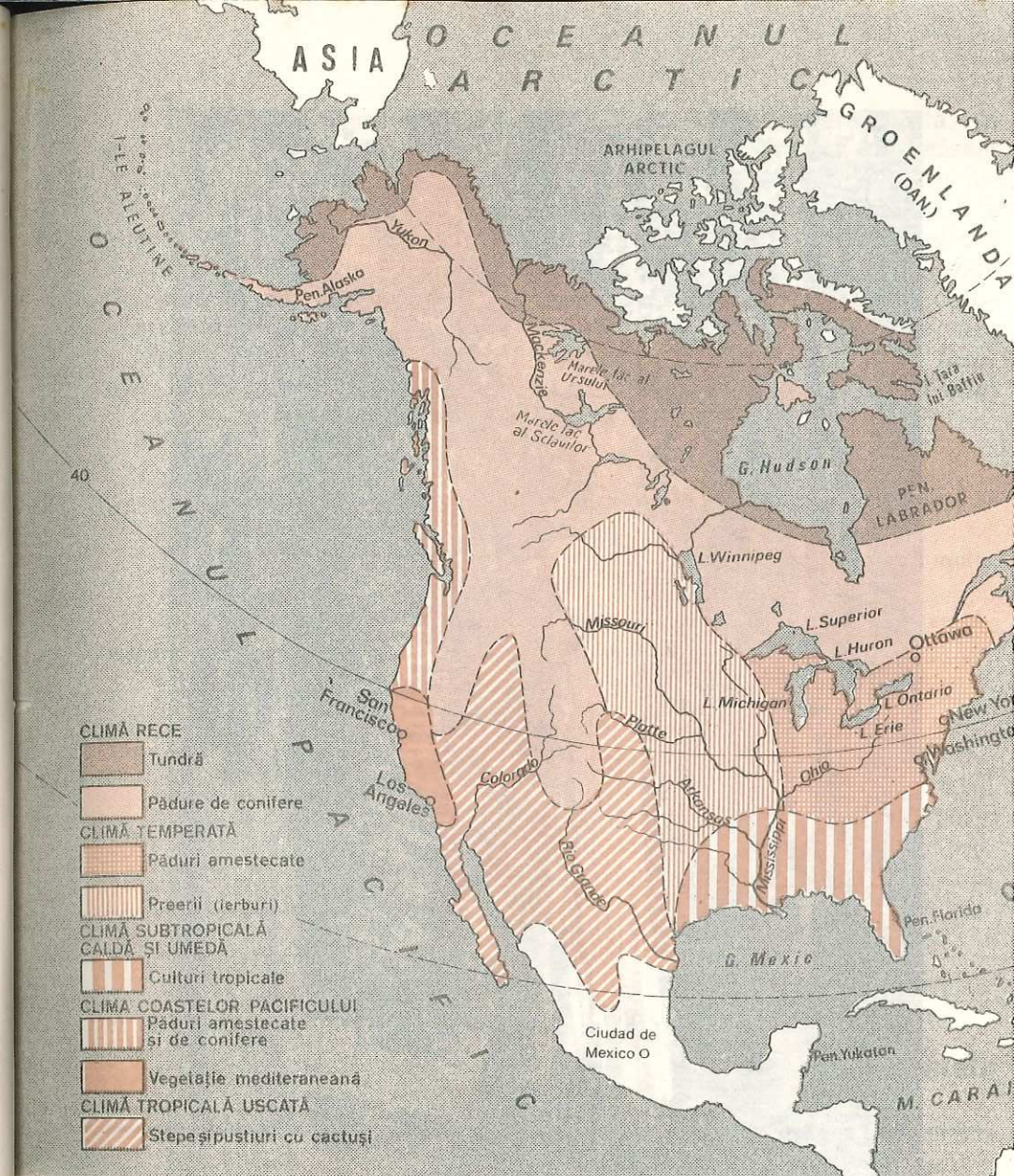
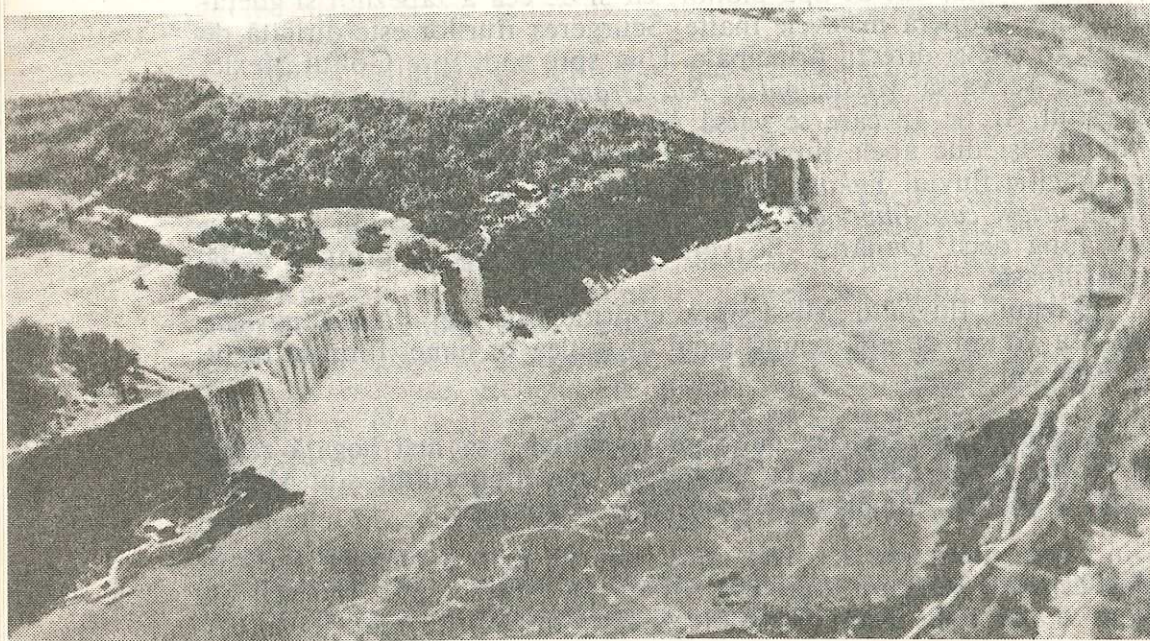

Fig. 70. America de Nord. Harta climei și a zonelor de vegetație. Spuneți ce factori influențează tipurile climatice și zonele de vegetație de pe teritoriul Americii de Nord?

mele de platoul **preeriilor**. Aici ierburile dese au dat naștere, prin descompunere, în decursul multor mii de ani, unui sol foarte fertil — **cernoziomul**. Preria se termină spre vest, în preajma Munților Stîncoși, cu o **stepă sărăcăcioasă**, acoperită cu **ierburi mărunte**, spre granița cu Mexicul fiind presărată cu **arbuști** și **cactuși**. Animalul caracteristic preeriilor a fost **bizonul**, astăzi pe cale de dispariție.

Fig. 71. Sequoia. Cel mai impunător arbore al Americii de Nord. Aceasta se poate constata foarte ușor făcând comparație între înălțimea arborilor și a celor două persoane care se află la baza tulpinii.

Părțile sudice ale Americii de Nord, cu clima tropicală, în părțile Californiei, au vegetația mediteraneană formată din *plante rezistente la secetă*, iar în părțile cu climă tropicală umedă, din jurul golfului Mexic, vegetația este formată din *palmieri, bambuși și liane*. Majoritatea plantelor de cultură ca: *unele cereale, bumbac, trestie de zahăr, pomi fructiferi*, precum și multe *animale domestice* (cornute mari, oi, cai, porci) au fost aduse de europeni după colonizare. America este, în schimb, patria unor plante și animale care au fost aduse și în Europa. Printre acestea se numără *cartoful, fasolea, porumbul, tutunul, roșiile ș.a.*, iar dintre păsări — *curcanul*.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Cum se explică varietatea regiunilor de climă, floră și faună de pe teritoriul Americii de Nord?
2. În care parte a Americii de Nord se găsesc mai multe lacuri și de ce?
3. Descrieți fiecare zonă de vegetație cu ceea ce are ea caracteristic! Spuneți animalele care le populează!

ȘTIAȚI CĂ...

— Sequoia crește la poalele vestice ale Munților Sierra Nevada din California, între 2 000 și 2 600 m altitudine? Acesta este cel mai înalt copac de pe Pământ, ajungând pînă la 140 m înălțime, iar trunchiul poate avea o circumferință de 36 m. Sequoia înfloarește pentru prima oară după 175—200 de ani și trăiește circa 5 000 de ani.

Populația și statele

1. Populația băștinașă.
2. Popoarele colonizatoare.
3. Statele Americii de Nord.

În care parte a Americii au debarcat primii europeni? Ce fel de populație au găsit europenii la venirea lor în America?

Populația Americii de Nord este formată din *băștinași* și *populația formată prin colonizare*.

1. Populația băștinașă a fost în mare parte nimicită în timpul colonizării sau după colonizare. Ea este alcătuită din **indieni**, care trăiesc la vest de Munți Stîncoși și în *Mexic*, precum și din **eschi-moși**, care se găsesc în partea nordică.

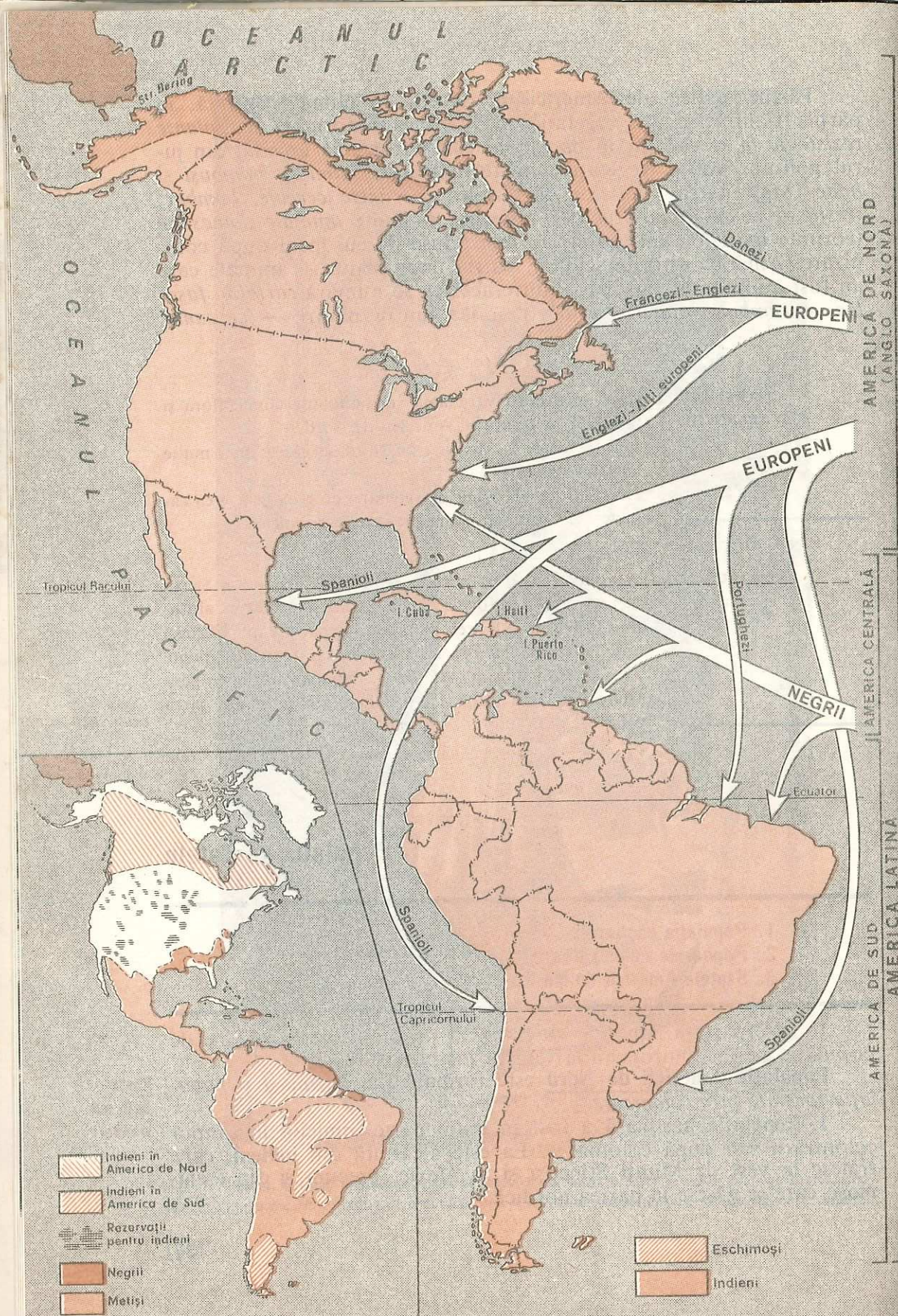
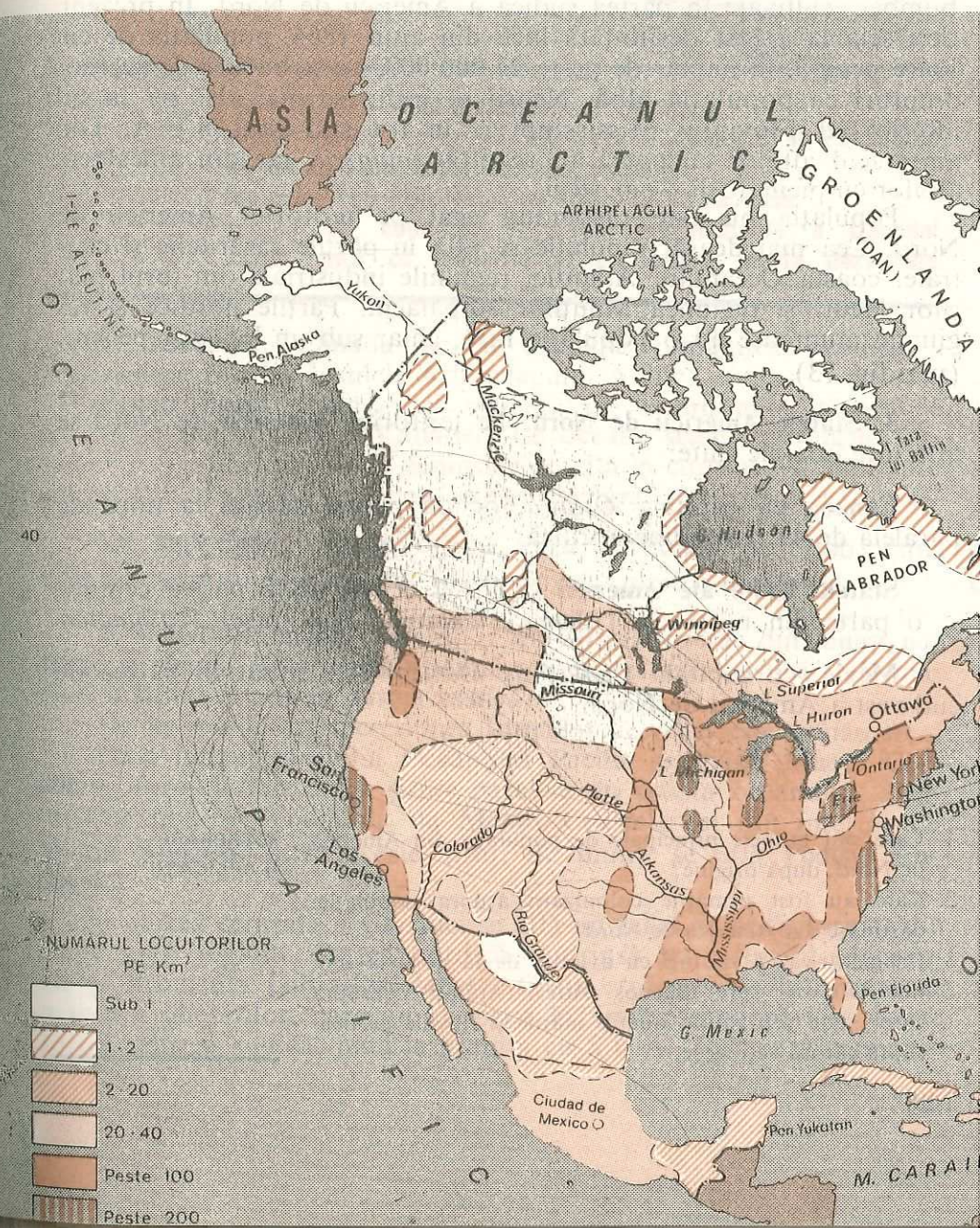

Fig. 72. Popularea Americii. Spuneți care sînt principalele grupe de popoare care au pătruns și s-au statornicit pe teritoriul Americii.

Fig. 73. America de Nord. Densitatea populației. Explicați răspîndirea inegală a populației pe teritoriul Americii de Nord.

2. Popoarele colonizatoare. Teritoriul Americii de Nord a început să fie colonizat la începutul secolului al XVI-lea, cu emigranți din Europa. Aceștia au ocupat mai întâi coasta Atlanticului, de unde treptat s-au deplasat spre regiunile de vest, atrași de pământurile deosebit de fertile. Cei mai numeroși dintre emigranții europeni au fost *englezii*, după care au urmat *francezii*. *Spaniolii* au cucerit actualul teritoriu al Mexicului. Dintre popoarele imigrante fac parte și cele venite mai târziu din Asia — *chinezii* și *japonezii*. Aceștia s-au stabilit în părțile vestice ale Americii de Nord (vezi fig. 72).

Din dorința de a obține bogății cât mai mari, neavând suficiente brațe de muncă, colonizatorii europeni au adus în America sclavi *negri* din Africa, silindu-i să muncească pe marile plantații de bumbac, cultivate în partea sudică a Americii de Nord. În prezent, deși sclavia a fost desființată încă din anul 1864, populația de culoare neagră, în număr de peste 23 000 000, nu se bucură de aceleași drepturi ca populația albă. Negrii se întâlnesc mai ales pe cursul inferior al Fluviului Mississippi și în tot sud-estul S.U.A. Din amestecul albilor cu negri au rezultat *mulatrii*, iar din amestecul albilor cu pieile roșii — *mestizii*.

Populația nu este răspândită egal pe teritoriul Americii de Nord. Cea mai deasă populație se află în părțile răsăritene și centrale: coasta Oceanului Atlantic, regiunile industriale din jurul marilor lacuri și regiunea Munților Appalachi. Părțile nordice și regiunile muntoase au o populație rară, chiar sub un locuitor pe km² (vezi fig. 73).

3. Statele Americii de Nord. Pe teritoriul Americii de Nord se află următoarele state:

Canada, cu capitala *Ottawa*, ocupă partea situată la nord de paralela de 49° latitudine nordică.

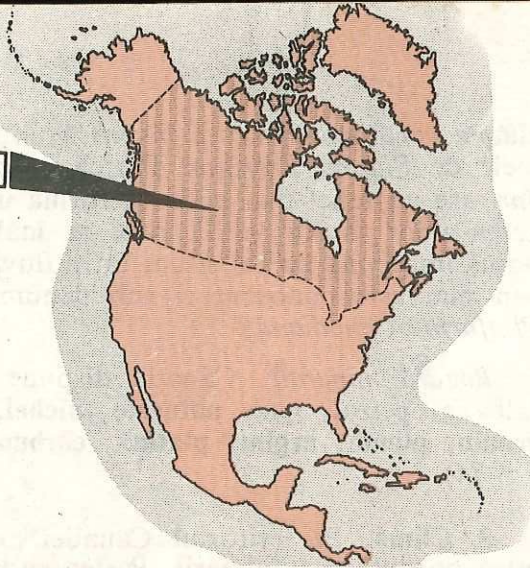
Statele Unite ale Americii (S.U.A.) ocupă toată partea centrală și o parte din nord-vest (Alaska). Capitala este orașul *Washington*.

Mexic, cu capitala *Ciudad de Mexico*, este situat în partea de sud-vest a Americii de Nord.

1. Care sînt grupele principale de populație din America de Nord, după origine?
2. Care au fost urmările colonizării asupra populației băștinașe din America de Nord?
3. Imaginați-vă că zburăți cu avionul de la nord la sud, din Ottawa spre Buenos Aires. Arătați deasupra căror state veți zbura, numiți mările și fluviile pe deasupra cărora veți trece.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

CANADA

Canada

1. O țară nordică avînd dimensiuni de continent.
2. Relieful variat reprezintă tot trecutul geologic al Pămîntului.
3. Una din cele mai friguroase țări ale lumii.
4. Țara celor 100 000 lacuri cu 100 000 de cascade.
5. Pădurea de conifere, vegetația predominantă a Canadei.
6. Canada, țară cu industrie și agricultură foarte dezvoltate.

1. Așezarea. Canada ocupă aproape jumătatea nordică a Americii de Nord și insulele Arhipelagului Arctic.

Priviți harta Canadei și spuneți: **Ce coordonate geografice principale taie teritoriul Canadei? Ce oceane scaldă țărmurile Canadei? Ce golfuri, insule și peninsule se află în cuprinsul apelor care scaldă Canada? Care sînt consecințele geografice ce decurg de aici?**

Ca **suprafață** Canada ocupă locul al doilea pe Glob, după U.R.S.S. și primul ca marime în cuprinsul Americii de Nord.

2. Relieful. Canada are un relief variat, format din **munți, podișuri și cîmpii**. **Relieful înalt** ocupă partea vestică și estică (cele mai mari înălțimi se află în partea vestică).

De la vest la est succesiunea formelor de relief este următoarea:

De-a lungul țărmului Oceanului Pacific se înalță **Munții Cordilieri**, formați din două șiruri paralele cu coasta oceanului. Șirul exterior poartă denumirea de **Munții Coastei**, cel din interior de **Munții Stîncosi**. Între aceste șiruri de munți se află **Podișul Columbiei**.

În partea centrală a Canadei se află un **relief de podiș** format din două mari regiuni. Partea nordică, cuprinsă între fluviul Mackenzie și Peninsula Labrador, reprezintă un **străvechi podiș**, erodat de acțiunea ghețarilor, care au acoperit în vremuri îndepărtate aceste locuri. Partea sudică, pînă la granița cu S.U.A., formează o imensă

cîmpie, ceva mai ridicată înspre Munții Cordilieri, care poartă numele de *Platoul Preriilor*. Partea estică, respectiv *Peninsula Labrador*, are un relief mai înalt, în forma unui *podis*, rezultat din distrugerea unor munți vechi, care se înălțau pe aceste locuri. (Acest podis împreună cu cel situat între fluviul Mackenzie și Golful Hudson mai este cunoscut și sub denumirea de *Scutul Canadian* sau *Platforma Canadiană*.)

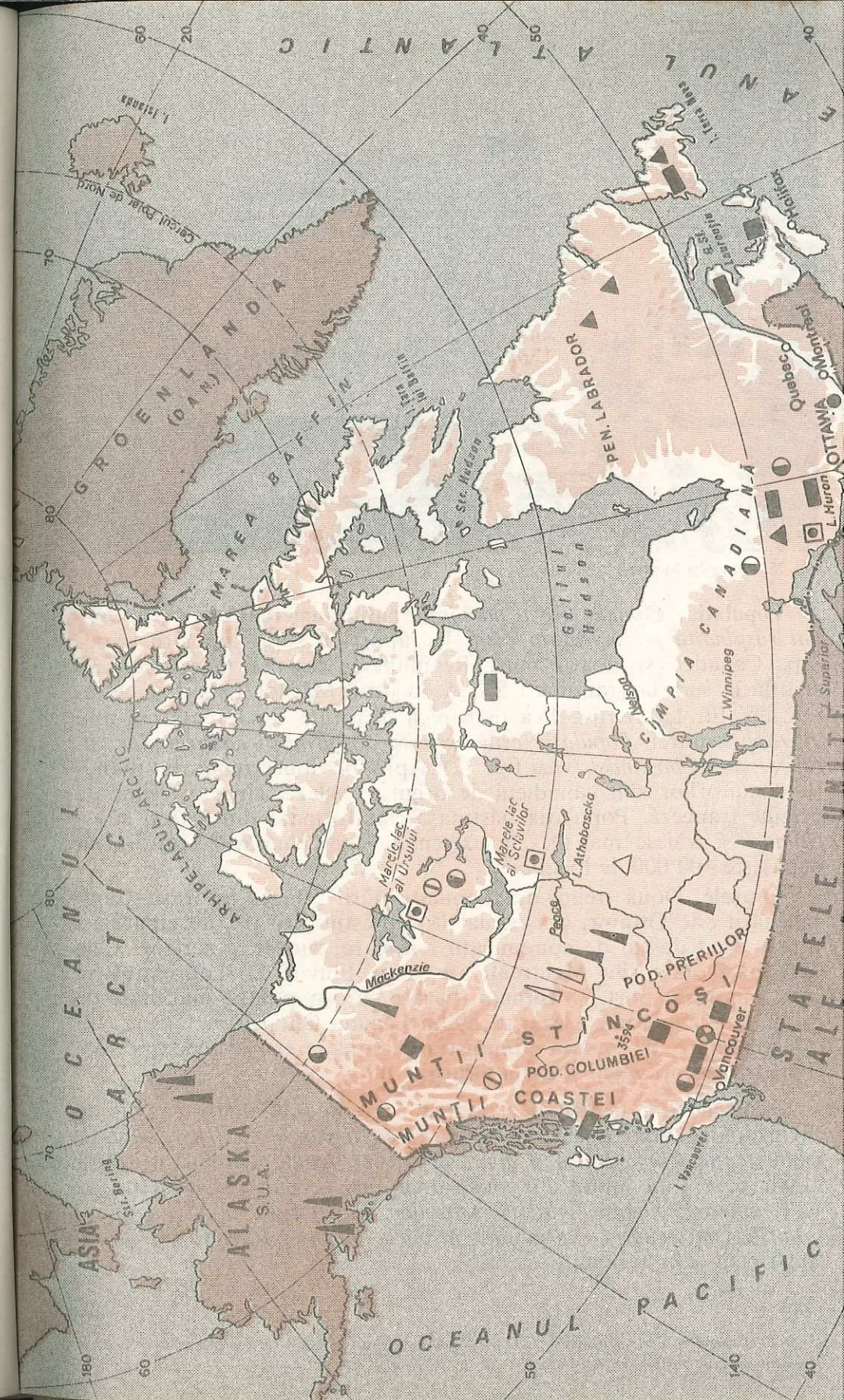
Bogății minerale. Canada dispune de însemnate bogății minerale ca: petrol, gaze naturale, nichel, zinc, aur, minereu de fier, uraniu, plumb, argint, platină, cărbune, cupru, aluminiu etc. (vezi fig. 74).

3. Clima. Pe teritoriul Canadei există mari diferențe de climă între nordul și sudul țării. Partea sudică are o **climă temperat continentală** excesivă, iar partea nordică o **climă rece subpolară și polară**. La înăsprirea climei contribuie, în mare măsură, masele de aer rece, care se formează în nord și care pornesc spre sud, fără să întâmpine în calea lor nici un fel de stavilă. Influența aerului rece al *Arcticii* face ca pe teritoriul Canadei temperatura medie anuală a aerului să fie sub limita obișnuită la aceste latitudini geografice în țările europene. O mare parte a Canadei este acoperită cu zăpezi care dispar doar câteva luni pe an, de aceea Canada mai este denumită și „țara marii tăceri albe”.

4. Apele. *Rețeaua hidrografică a Canadei este foarte bogată.* Numeroase fluvii străbat teritoriul țării, îndreptându-se în special spre nord, urmînd înclinarea generală a reliefului. În dese cazuri aceste fluvii leagă în drumul lor numeroase lacuri, formînd repezișuri și cascade. Rîurile au un mare potențial hidroenergetic. În schimb, nu sînt bune pentru navigație, deoarece o mare parte din an sînt înghețate. Cel mai mare fluviu al Canadei este **Mackenzie**. Pentru navigație cel mai important este însă **Fluviul Sf. Laurențiu**, care scurge în Oceanul Atlantic apele **Marilor Lacuri** (vezi harta fizică a Americii de Nord). Lacurile glaciare, foarte numeroase, ocupă suprafețe foarte mari.

5. Vegetația și animalele. *Pădurea de conifere ocupă uriașe suprafețe, constituind vegetația predominantă a Canadei.* Ea ocupă locul al doilea în lume după U.R.S.S. în ceea ce privește suprafața pădurilor. 44% din teritoriul Canadei este acoperit de pădure care poartă numele de **pădurea canadiană** (a doua mare pădure de rășinoase de pe Glob după taigaua siberiană). Animalele caracteristice pădurii sînt *samurul*, *ursul grisly* și unele *animale cu blănuri scumpe*: *vulpea neagră* și *argintie*; *hermelina*, *castorul*, *rîsul*, *jderul* ș.a.

Partea Canadei situată la nord de cercul polar este acoperită de **tundră** formată din *mușchi*, *licheni* și *ierburi pitice*. Tundra adăpostește animale ca *elanul* și *renul canadian*.

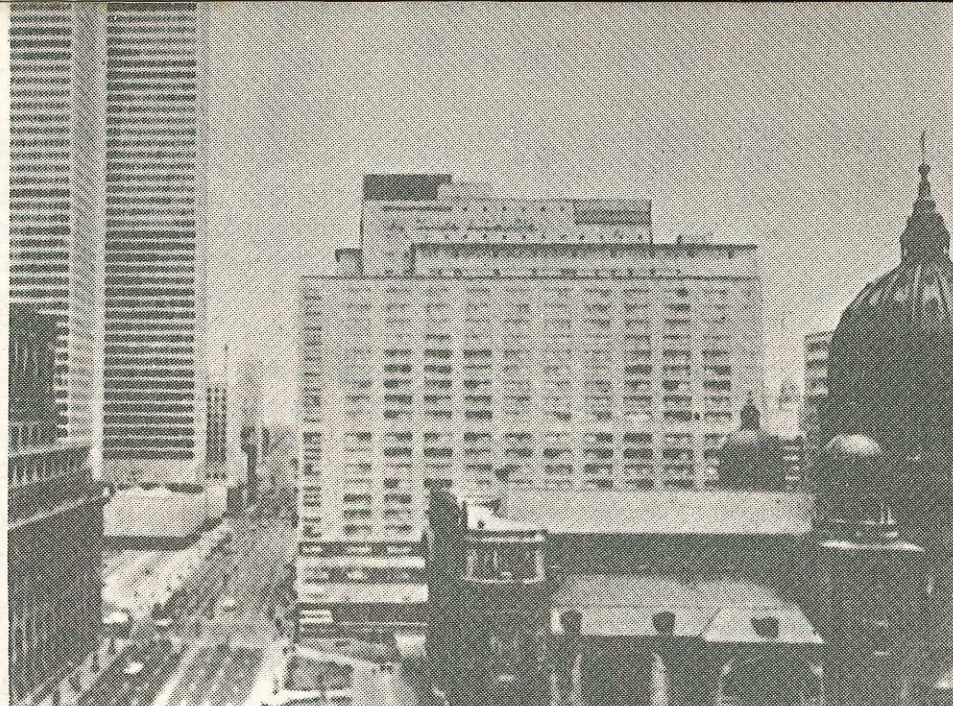

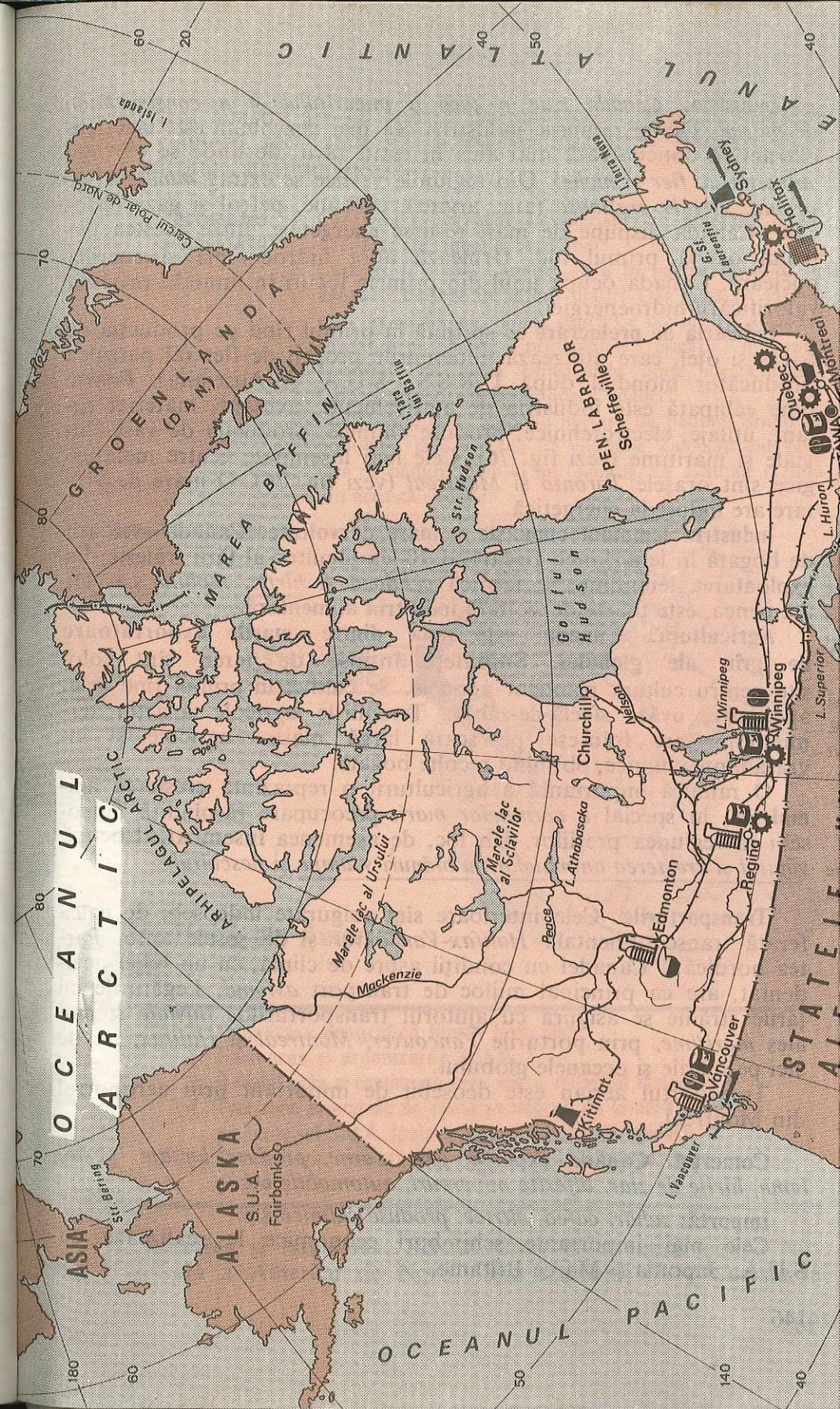
Fig. 75. Vedere din Montreal.

Populația. *Canada are o populație puțin numeroasă și foarte inegal răspândită pe suprafața țării.* În raport cu suprafața țării populația Canadei este foarte mică. Regiunile cu cea mai mare densitate se află în sud, la granița cu S.U.A. în jurul Marilor Lacuri și ale estuarului Sf. Laurențiu. Cea mai mică densitate a populației se află în zona tundrei. *Populația este formată din urmașii emigranților europeni și din băștinași* (vezi fig. 72). Aproape două treimi din numărul locuitorilor sînt canadieni de origine engleză, circa o treime de origine franceză. Populația băștinașă este formată din *indieni* și *eschimoși* și trăiesc mai ales în extremul nord. Numărul acestora nu depășește 100 000 de locuitori.

Orașele. Două treimi din populația țării trăiește în orașe. Capitala țării este **Ottawa**, oraș situat în sud-estul țării pe riul cu același nume. Nod de căi de comunicații feroviare, rutiere și aeriene. Cele mai mari orașe sînt **Montreal**, așezat pe Fluviul Sf. Laurențiu, cel mai important port, și **Toronto** (fiecare cu o populație mai mare de 2 milioane locuitori), așezat pe malul Lacului Ontario.

Din punct de vedere administrativ Canada este o federație formată din 10 provincii și două teritorii.

6. Economia. Pentru dezvoltarea economiei, Canada a avut de învins patru mari obstacole: *imensitatea teritoriului, lipsa căilor de comunicație, clima aspră și numărul mic al populației.* Factorii principali care i-au ajutat în construirea unei economii moderne au fost: *imensele bogății solice și subsolice, vecinătatea cu S.U.A. și legăturile comerciale cu alte state, tehnica modernă folosită atât în industrie cît și în agricultură.*

Industria. Canada este o țară a mineritului și a construcțiilor de mașini. Dintre ramurile industriei cea mai dezvoltată este **industria extractivă** concentrată mai ales în estul țării, de unde se extrage **minereu de fier și nichel**. Din regiunile vestice se extrag **minereuri de uraniu, metale prețioase** (aur, argint), cărbune, petrol și gaze naturale. Canada dispune de mari resurse energetice. Între acestea petrolul ocupă primul loc. Urmează apoi hidroenergia și energia nucleară. Canada ocupă unul din primele locuri în lume în privința valorificării hidroenergiei.

Industria de prelucrare se sprijină în primul rând pe producția de fontă și oțel, care utilizează minereurile proprii de fier (al patrulea producător mondial după U.R.S.S., S.U.A. și Australia). Foarte bine echipată este industria de autovehicule, avioane, material rulant, utilaje, electrotehnice, produse chimice, producția de vase fluviale și maritime (vezi fig. 76). Cele mai însemnate centre metalurgice sînt orașele **Toronto și Montreal** (vezi fig. 76). O mare dezvoltare are industria energetică.

Industria lemnului cunoaște o mare dezvoltare. Canada este atît de bogată în lemn, încît fiecare al 10-lea locuitor al țării trăiește din exploatarea lemnului. Se fabrică **celuloză și hîrtie, mobilă** ș.a. De asemenea, este foarte dezvoltată **industria alimentară**.

Agricultura. Canada este una dintre marile exportatoare de grîu ale globului. Suprafețe întinse de teren sînt folosite pentru cultura plantelor agricole. Se cultivă în primul rând **grîu**, apoi **orz, ovăz, sfeclă-de-zahăr**. Terenurile agricole aparțin fermierilor, care folosesc pe scară largă mașini agricole și îngrășăminte chimice, obținînd recolte bogate.

O ramură importantă a agriculturii o reprezintă **creșterea animalelor**, în special a **cornutelor mari**, preocupare răspîndită îndeosebi în regiunea preriilor. Un loc, de asemenea însemnat, îl ocupă **vînatul și creșterea animalelor cu blănuri scumpe și pescuitul**.

Transporturile. Cele interioare sînt asigurate îndeosebi de calea ferată transcontinentală **Halifax-Vancouver** și de șosele auto. Partea nordică a Canadei cu condiții aspre de climă, cu un relief accidentat, are ca principal mijloc de transport **avionul**. Legăturile cu țările străine se asigură cu ajutorul transporturilor **fluviale** și mai ales **maritime**, prin porturile **Vancouver, Montreal și Halifax**, iar de aici pe mările și oceanele globului.

Transportul aerian este deosebit de important prin aeroportul din Montreal.

Comerțul. Canada **exportă: grîu, carne, produse lactate, pește, lemn, hîrtie de ziar, diferite minereuri, automobile** etc.

Importă: zahăr, cafea, citrice, produse chimice ș.a.

Cele mai importante schimburi economice le realizează cu S.U.A., Japonia și Marea Britanie.

Primul loc
în lume, ca
export

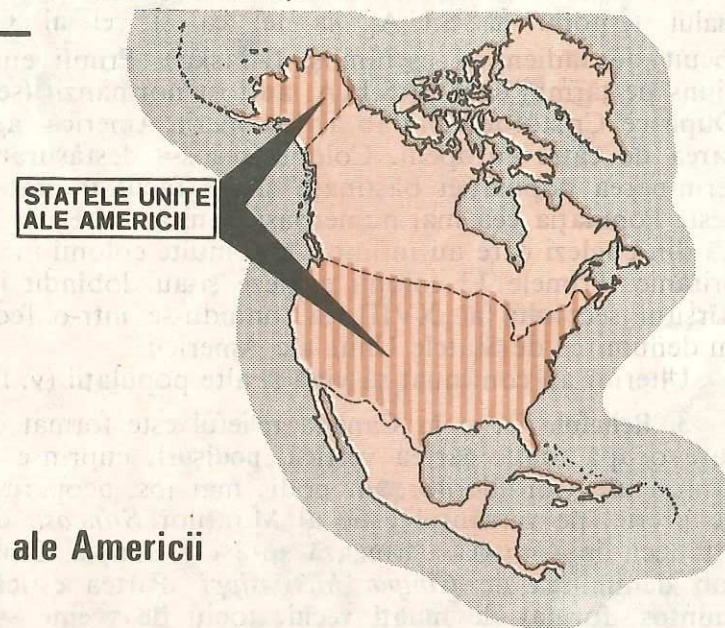
Grîu, locul
doi în lume,
ca export

Locul doi pe
glob după
U.R.S.S.

Cu țara noastră are un comerț diversificat. **Exportă în România** azbest, celuloză, piei crude ș.a. și **importă** țesături de bumbac, confecții, tricotate, încălțăminte etc.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt principalele caracteristici ale reliefului Canadei? Dar ale climei și vegetației?
2. Cum ar fi clima Canadei dacă în partea de nord ar exista o barieră de munți înalți? Dar dacă pe țărmul estic ar exista un curent cald? Ce consecințe ar avea?
3. Arătați pe hartă principalele bogății minerale.
4. Localizați pe hartă principalele orașe ale Canadei.
5. Care este specificul economiei Canadei?
6. Canada are 443 milioane hectare de pădure. Știind că populația țării este de 25 milioane, calculați cîte hectare de pădure revin la un locuitor. Ce avantaje rezultă din această situație?

Statele Unite ale Americii (S.U.A.)

1. O așezare geografică foarte favorabilă.
2. Formarea și organizarea S.U.A.
3. Relieful este o continuare spre sud a reliefului canadian.
4. Trei zone principale de climă se succed de la nord la sud pe teritoriul S.U.A. (polară, temperată și subtropicală).
5. O populație formată din emigranți din aproape toate țările lumii.

1. **Așezarea și întinderea.** Statele Unite ale Americii ocupă partea centrală a Americii de Nord, fiind cuprinsă între Canada la

nord, *Golful Mexic* și *Mexic* la sud. Partea vestică este scăldată de apele Oceanului Pacific, iar partea estică de cele ale Oceanului Atlantic. Alaska și Insulele Hawaii intră în componența S.U.A. (vezi fig. 76).

Cea mai mare parte a teritoriului S.U.A se află în zona climei temperate, iar partea sudică în cea tropicală. Scobitura făcută de Golful Mexic în teritoriul S.U.A. (adevărată mare interioară) face ca partea meridională a S.U.A. să se deosebească de regiunile africane, situate la aceeași latitudine (pustiul Sahara) și să aibă un climat cald și ploios în timpul verii.

Cele două fațade maritime, către cele două mari oceane, Pacific și Atlantic, deschid S.U.A., calea pe apă către toate statele globului.

Un stat gigantic la scara continentului american. Ca **suprafață** S.U.A. ocupă locul al patrulea pe Glob, după U.R.S.S., Canada și R.P. Chineză.

Suprafața,
9 370 000
km²

2. Formarea și organizarea S.U.A. Înaintea venirii europenilor, actualul teritoriu al S.U.A., la fel ca și cel al Canadei, a fost locuit de indieni și eschimoși (Alaska). Primii europeni care au ajuns pe țărmul estic al S.U.A. au fost normanzii (secolul al X-lea). După ce Cristofor Columb a descoperit America, a început colonizarea de către europeni. Colonizarea s-a desfășurat paralel cu exterminarea populației băstinașe și s-a făcut treptat, de la est spre vest. Populația cea mai numeroasă venită din Europa a fost alcătuită din englezi care au înființat mai multe colonii incluse în imperiul britanic. Primele 13 colonii engleze și-au dobândit independența la sfârșitul secolului al XVIII-lea, unindu-se într-o federație de state cu denumirea de Statele Unite ale Americii.

4.VII.1776

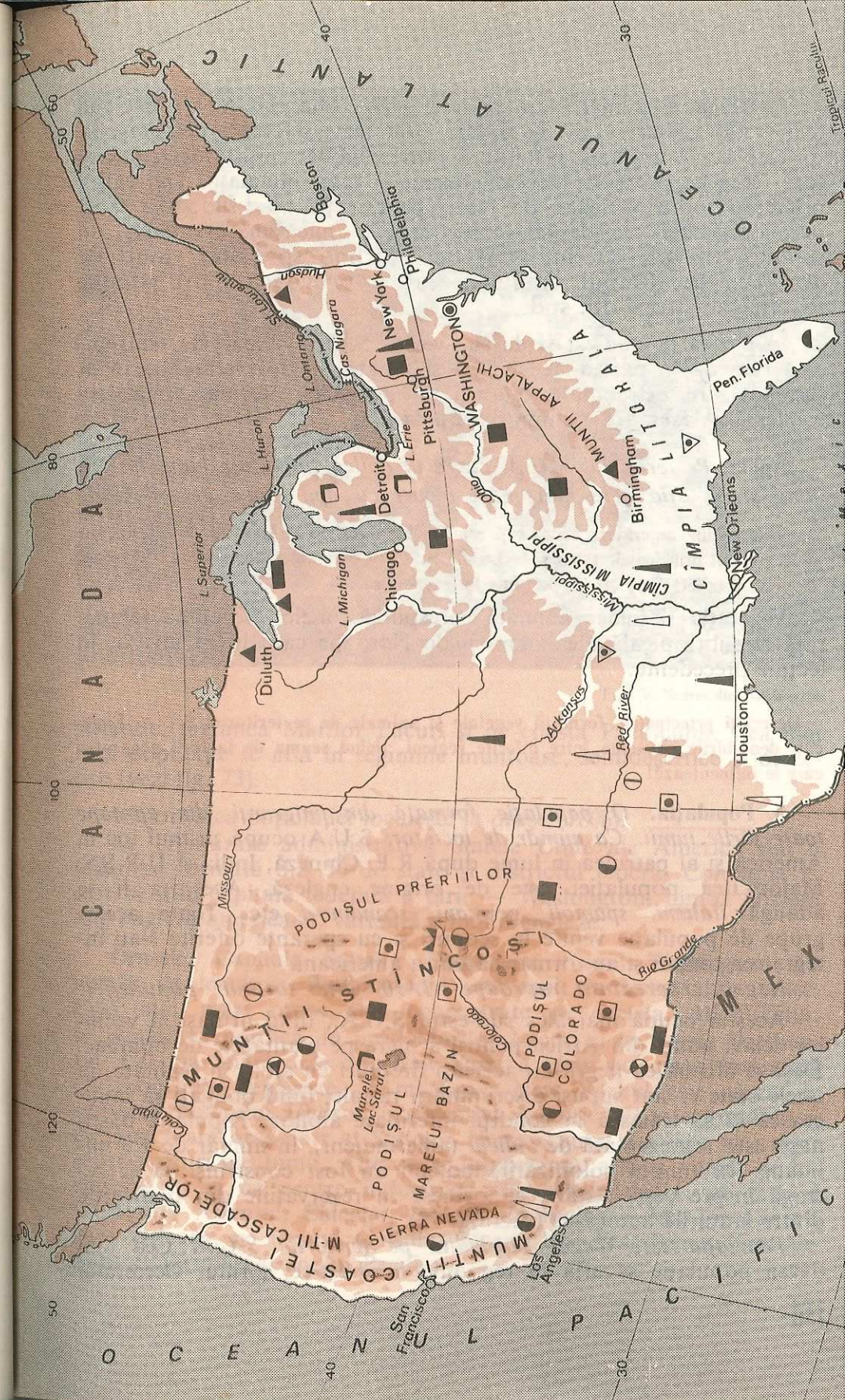
Ulterior au continuat să vină și alte populații (v. fig. 72).

3. Relieful. Ca și în Canada relieful este format din **munți înalți**, care ocupă toată partea vestică; **podişuri**, cuprinse între cele două ramuri ale Cordilierilor; un podiș mai jos, acoperit cu o vegetație de prerie, pe versantul estic al Munților *Stîncosi*, dar mai dezvoltat decît în Canada. Urmează spre est **Cîmpia Centrală** cunoscută sub denumirea de *Cîmpia Mississippi*. Partea estică are un relief muntos, format de **munți vechi**, tociți de vreme — *Munții Appalachii*. Pe țărmul Oceanului Atlantic se află o **cîmpie litorală** (vezi fig. 77).

Priviți figura 77 și cunoscînd relieful Americii de Nord din lecțiile trecute, fișați principalele unități de relief. Spuneți cum se numesc acestea?

Bogății minerale. Teritoriul S.U.A. dispune de resurse considerabile de materii prime. Astfel, în partea estică, în regiunea Munților Appalachii și centrală se întîlnesc importante zăcăminte de **cărbuni**, **petrol**, **gaze naturale**, **minereuri de fier** (regiunea Marilor Lacuri). În zona Munților Cordilieri se găsesc mari zăcăminte de **minereuri neferoase** și **petrol**. În Alaska se găsesc **metale prețioase** și **petrol**.

Locul II în
lume

4. Clima. Cea mai mare parte a teritoriului S.U.A. are o climă temperată. Clima se caracterizează prin mari diferențe de temperatură de la un anotimp la altul și prin schimbări bruște de temperatură, ceea ce provoacă uneori uragane și mari inundații. Din cauza orientării formelor înalte de relief, pe direcția nord-sud, cele două oceane, Pacific și Atlantic influențează în mică măsură clima. În schimb, dinspre Oceanul Arctic, pătrund spre sud valuri de aer rece tot timpul anului, ceea ce provoacă mari pagube recoltei de citrice din sud.

În partea de sud-est și de sud-vest a S.U.A., clima este subtropicală (umedă în partea de sud-est și uscată de tip mediteranean în sud-vest). În extremitatea sudică a Peninsulei Florida clima este tropicală. Alaska are o climă rece, polară.

Apele: Pe teritoriul S.U.A., curge al doilea fluviu din lume ca lungime și se află cele mai mari lacuri cu apă dulce de pe Glob.

Din lecțiile anterioare cunoașteți rețeaua hidrografică a Americii de Nord. Spuneți care sînt principalele fluvii și lacuri ale S.U.A. Ce caracteristici prezintă în funcție de climă și relief? Care este importanța lor economică?

Vegetația și lumea animală corespund zonelor de climă temperată și subtropicală ale Americii de Nord pe care le-ați învățat în lecțiile precedente.

Describeți principalele formații vegetale și animale de pe teritoriul S.U.A. Explicați deosebiriile existente între diferite regiuni, ținînd seama de factorii geografici care le influențează!

239 mil. locuitori. **5. Populația.** O populație formată din imigranți din aproape toate țările lumii. Ca număr de locuitori S.U.A. ocupă primul loc în America și al patrulea în lume după R.P. Chineză, India și U.R.S.S. Majoritatea populației este de origine engleză. Acestora li se adaugă italieni, spanioli, germani, scandinavi etc. Toate aceste grupe de populație venite în scopuri și cu speranțe diferite s-au integrat cu timpul și au format națiunea americană.

23. mil. **Negrii** reprezintă aproape 1/10 din totalul populației:

Aceștia ocupă mai ales sud-estul S.U.A., fiind urmași ai vechilor sclavi aduși din Africa pentru a lucra pe plantațiile de bumbac. Deși se afirmă că negrii au aceleași drepturi cu albi, în realitate, în unele state ei sînt supuși discriminării rasiale, fiind obligați să muncească și să trăiască în condiții inferioare albilor. Populația băștină este reprezentată de *indieni* (amerindieni), în număr de 1,3 milioane. În timpul colonizării, indienii au fost constrînși să se retragă înspre vest. Astăzi, ei locuiesc în rezervațiile din podișurile dintre lanțurile muntoase (vezi fig. 72).

Populația este inegal răspîndită pe teritoriul S.U.A. Cea mai deasă populație se află în regiunile nord-estice, țărmul Oceanului

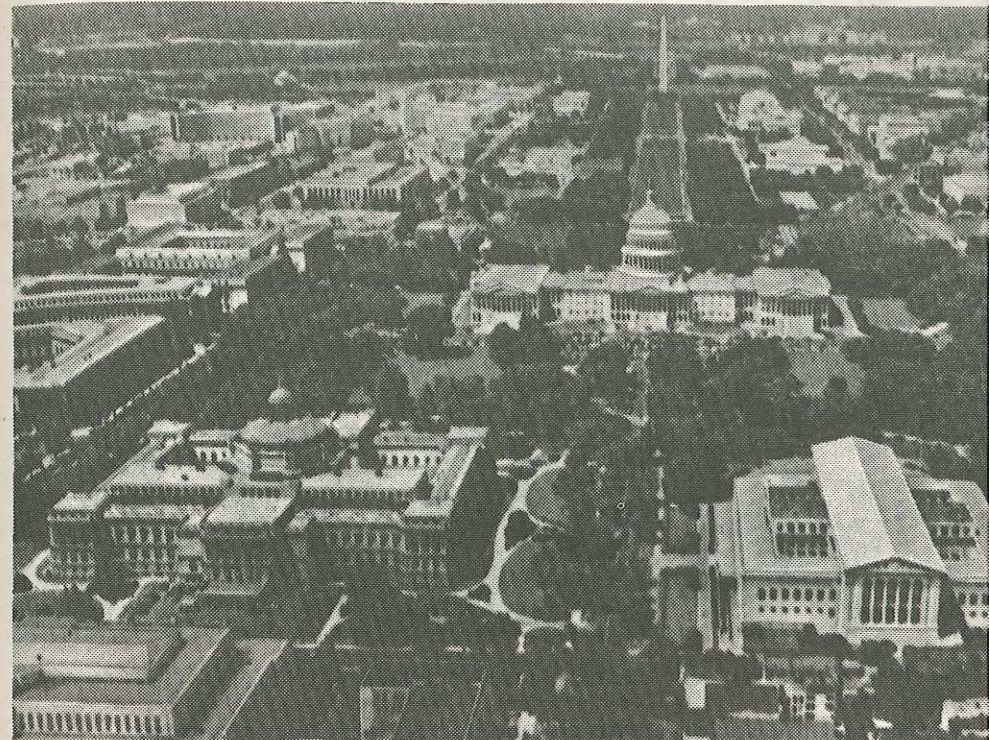

Fig. 78. Vedere din Washington.

Atlantic, regiunea Marilor Lacuri și pe coasta Pacificului. Cea mai rară populație se află în regiunile muntoase, semideșertice și deșertice (vezi fig. 73).

Majoritatea populației locuiește la orașe (78%).

Ca organizare administrativă Statele Unite ale Americii sînt o federație formată din 50 de state și districtul federal Columbia în care se află capitala federală a țării — Washington. Limba oficială este engleza americană, variantă a limbii engleze.

Orașele. Capitala Statelor Unite este orașul Washington. Ca număr de locuitori Washingtonul este mult în urma altor orașe. Cele mai mari orașe sînt concentrate pe coasta Atlanticului, în jumătatea nordică, în jurul Marilor Lacuri și pe coasta Pacificului. Cel mai mare oraș este New York, a cărui populație împreună cu suburbiile depășește 16 milioane. New Yorkul este așezat la vărsarea Fluviului Hudson în Oceanul Atlantic. El este totodată și cel mai mare oraș-port al Statelor Unite și unul din cele mai mari orașe-porturi ale lumii. Alte orașe importante, atît ca număr de locuitori, cît și ca centre industriale sînt: Philadelphia, pe țărmul Oceanului Atlantic, Chicago, Detroit, în regiunea Marilor Lacuri, New Orleans, pe țărmul Golfului Mexic; San Francisco și Los Angeles pe țărmul Oceanului Pacific.

Fig. 79. Vedere din New York. Clădirile „zgîrie nori” se înalță pe tot cuprinsul insulei Manhattan.

1. Care sînt principalele unități de relief din S.U.A.? Cum sînt ele orientate? Care sînt principalele masive muntoase, podișuri și cîmpii?
2. Ce fel de climă se întîlnește pe teritoriul S.U.A.? Care sînt factorii care o influențează?
3. Localizați pe hartă principalele bogății minerale.
4. Care este repartizarea vegetației pe teritoriul S.U.A.? De ce?
5. Arătați pe hartă cele mai importante orașe.

INTREBĂRI ȘI APLICAȚII

— termenul de „bloc” provine de la numele unui olandez, Adrian Block, care a construit pe Insula Manhattan case cu mai multe etaje numite de coloniști Blockhaus, adică „casele lui Block”?

— în apropierea Munților Sierra Nevada (California) există un ținut de deșert, deosebit de arid, denumit „Valea Morții”?

— în S.U.A. există un mare număr de parcuri naționale? dintre acestea parcul Yellowstone este cel mai interesant și cuprinde peșteri, gheizere, cascade etc.

— lacurile din partea de nord a S.U.A. sînt formate pe locurile unor foști ghețari?

— la recensămîntul populației din 1985 erau 34 de orașe care aveau peste un milion locuitori împreună cu suburbiile?

1. Prima putere economică a lumii capitaliste.
2. Industria are la bază un nivel tehnic ridicat, în toate ramurile.
3. O mare și variată producție agricolă.
4. Rețeaua de transporturi este pe măsura bogățiilor și a întinderii teritoriului S.U.A.

1. Statele Unite ale Americii alcătuiesc o țară industrial-agrară foarte dezvoltată. La această dezvoltare au contribuit mai mulți factori. Dintre aceștia cei mai importanți sînt următorii: *mari și variate bogății minerale; așezarea geografică între două oceane* care i-au permis, pe de o parte, să facă comerț cu diverse state ale lumii, iar pe de altă parte, au apărut-o de războaie distrugătoare pe propriul său teritoriu; *primirea unui număr mare de emigranți* din țările dezvoltate ale Europei, *buni cunoscători ai tehnicii*. Progresul deosebit de rapid, obținut în industrie, a transformat Statele Unite ale Americii, într-o perioadă scurtă de timp, în cel mai puternic stat capitalist, atît ca volum al producției industriale, cît și ca export de mărfuri fabricate. Caracteristic pentru economia Statelor Unite ale Americii este concentrarea bogățiilor în mîinile unui grup restrîns de mari bogătași, care dispun de averi uriașe. Șomajul este în creștere continuă. Criminalitatea, alcoolismul și toxicomania au devenit adevărate plăgi sociale.

2. Dezvoltarea industriei se bazează pe uriașe surse de energie și materii prime. Se extrag imense cantități de **cărbune, petrol și gaze naturale**. S.U.A. este o mare producătoare de energie electrică. Hidroenergia (sistemele Columbia, Tennessee) și energia nucleară (peste 90 de centrale) ocupă primul loc în producția de energie electrică. De asemenea, se extrag și se prelucrează mari cantități de **cupru, fier, nichel** ș.a.

Între ramurile industriei primul loc îl ocupă **industria grea** axată pe **industria extractivă, metalurgie, construcții de mașini, chimică**.

Petrolul se extrage din jurul Golfului Mexic și din vestul S.U.A. Minereurile de fier se găsesc și se exploatează în sudul-vestul Lacului Superior și în partea sudică a Munților Appalachii, lîngă localitatea Birmingham. Metalele neferoase se extrag din părțile vestice ale S.U.A. (vezi fig. 77).

Pe baza acestor bogății și a surselor de energie amintite, s-a dezvoltat o **puternică industrie metalurgică și de construcții de mașini**. S.U.A. produce cele mai diverse tipuri de mașini, de la cele de uz casnic, pînă la navele cosmice. Principalele centre ale construcției de mașini se află în jurul Marilor Lacuri și pe coasta

22% din
producția
mondială

Atlanticului. Cele mai importante centre sînt: *Detroit* și *Cleveland* — pentru construcția de autoturisme; *Chicago* — pentru *mașini agricole*; *Baltimore* — pentru *construcția navelor* etc.

Foarte dezvoltată este, de asemenea, **industria chimică**, concentrată mai ales în orașele *Philadelphia*, *Los Angeles* și *Houston*. Se produc *îngrășăminte*, *mase plastice*, *medicamente*, *cauciuc sintetic* ș.a.

Pe coasta Pacificului, în apropiere de orașele *Seattle* și *Los Angeles* se află cele mai mari *uzine constructoare de avioane*.

În regiunile S.U.A. bogate în păduri sînt cele mai mari *întreprinderi de prelucrare a lemnului*, *celulozei* și *a hîrtiei*.

Dintre ramurile industriei producătoare de bunuri de larg consum cele mai dezvoltate sînt: **textilă**, **alimentară**, **pielărie** și **încălțăminte**. Întreprinderi aparținînd acestor ramuri industriale se găsesc în toate marile orașe ale S.U.A. Principalul centru textil este **Boston**.

Repartizarea geografică a industriei pe teritoriul S.U.A. este foarte inegală. Astfel, unele regiuni ca, de exemplu, partea de nord-est și regiunea Marilor Lacuri, dețin mai mult de jumătate din întreaga industrie a S.U.A. Alte regiuni ca, de exemplu, regiunile vestice, cu excepția orașelor *Los Angeles*, *Seattle* și *San Francisco*, au puține centre industriale.

Porumb,
primul loc
în lume, ca
producție.

Griul, locul
III în lume
după
U.R.S.S.
și China

Bumbac, 1/4
din
producția
mondială

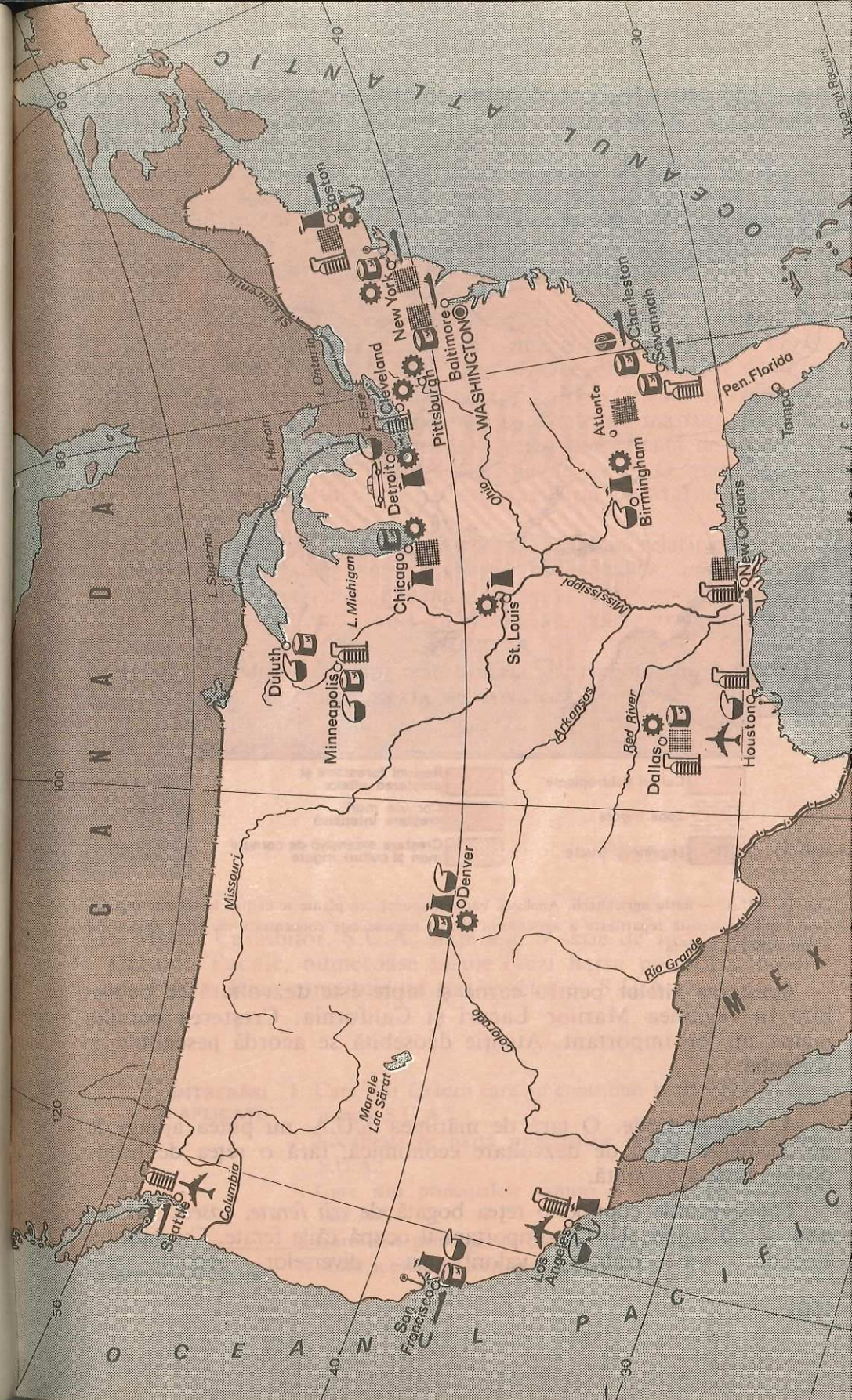
3. Agricultură. În producția agricolă, la fel ca și în industrie, S.U.A. ocupă primul loc între statele capitaliste. Din suprafața Statelor Unite aproape jumătate este folosită, fie pentru cultura plantelor, fie ca pășune pentru creșterea animalelor. S.U.A. obține mari cantități de produse agricole specifice zonei temperate și mediteraneene. Sudul S.U.A. completează aceste produse cu *culturi subtropicale și tropicale*. S.U.A. este înaintea de toate o **mare producătoare de cereale**: porumb și griul, urmează *bumbacul*, *tutunul*, *cartofii*, *sfecla de zahăr* ș.a.

Cultura porumbului se practică îndeosebi în jurul Marilor Lacuri, griul ocupă vaste suprafețe în regiunea preriilor. În părțile centrale și sud-estice se cultivă, în afară de griu și porumb, și alte cereale ca: *orz*, *ovăz*, *secară* și *orez*.

Bumbacul și tutunul ocupă mari suprafețe în partea sud-estică, unde clima este caldă subtropicală și tropicală. *Pomii fructiferi* și *vița de vie* au condiții bune de dezvoltare în jurul Marilor Lacuri și California iar *citricele* în partea sudică, în Florida (vezi fig. 81).

Producția la hectar este ridicată, S.U.A. dispunînd de mari cantități de produse agricole pentru export.

Deosebit de dezvoltată este **creșterea animalelor**. Se cresc în special *porci* și *vite* cornute mari. În producția de **carne**, **lapte** și **unt** ocupă primul loc în lume.

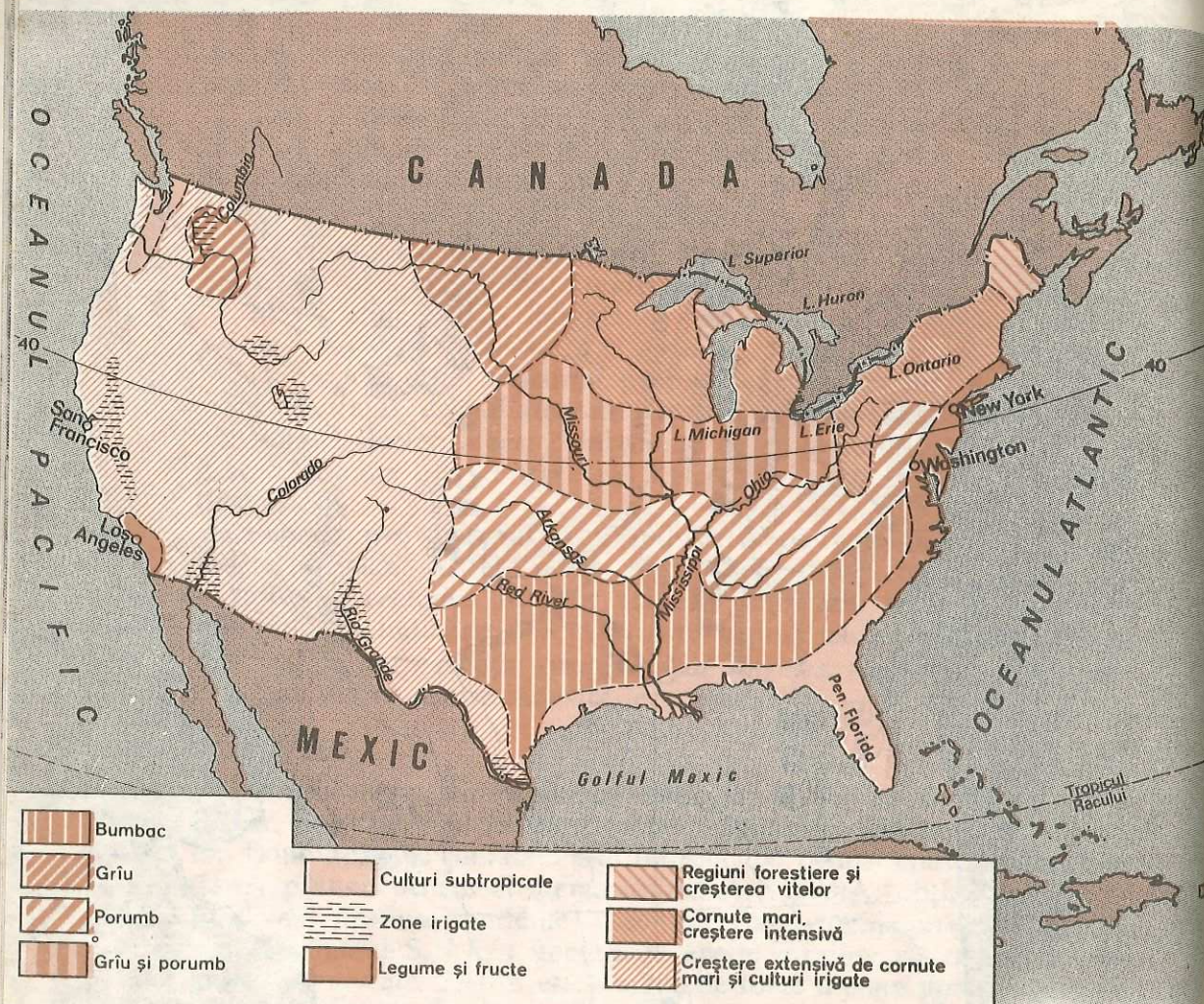

Fig. 81. S.U.A. — harta agriculturii. Analizați harta și spuneți: ce plante se cultivă în diferite regiuni? Cum explicați această repartizare a agriculturii? În ce regiune este concentrată creșterea animalelor și cum explicați aceasta?

Creșterea vitelor pentru carne și lapte este dezvoltată cu deosebire în regiunea Marilor Lacuri și California. Creșterea porcilor ocupă un loc important. Atenție deosebită se acordă pescuitului și vînatului.

4. Transporturile. O țară de mărimea S.U.A. nu putea ajunge la un asemenea nivel de dezvoltare economică, fără o rețea de transporturi bine dezvoltată.

Reprezin-
tă 1/3 din
rețeaua
mondială

Transporturile cuprind o rețea bogată de căi ferate, șosele, căi aeriene și căi navale. Un loc important îl ocupă căile ferate. Cu ajutorul acestora s-a realizat valorificarea diverselor regiuni ale

S.U.A. Căile ferate sînt mai dese în partea de nord-est și mai rare în regiunile muntoase. Cel mai mare nod feroviar este Chicago. Sînt 6 magistrale feroviare transcontinentale de la est la vest.

Transportul aerian de pasageri este principalul mijloc de deplasare a populației la distanțe mari. Anual înregistrează peste 250 000 000 călători, adică mai mult de jumătate din traficul de călători al țărilor capitaliste. Aeroporturile O'Hara (Chicago) și Atlanta sînt cele mai mari din lume (fiecare cu peste 40 mil. pasageri anual).

Transportul maritim cel mai dezvoltat aparține Oceanului Atlantic, pe țărmul căruia se află cele mai mari porturi: New York, Philadelphia, Baltimore ș.a. apoi țărmul Oceanului Pacific — Los Angeles. La Golful Mexic se află porturile New Orleans și Houston. Cel mai mare port, cu cea mai mare cantitate de mărfuri manipulate, este New York. El dispune de o rețea complicată de canale și cheiuri, unde pot ancora simultan o mie de nave. O mare importanță pentru transportul intern o are navigația pe Marile Lacuri și pe Mississippi.

Comerțul. Statele Unite ale Americii întrețin relații comerciale cu numeroase țări ale lumii. **Exportă:** autovehicule, mașini-unelte, produse chimice, cereale, bumbac, conserve de carne, tutun ș.a. **S.U.A. importă:** materii prime, cafea, zahăr, fructe tropicale și alte produse.

Relațiile cu România sînt tradiționale și diversificate. **Exportă în România:** utilaj chimic, insecticide, celuloză, bumbac, piei crude, cărbuni cocsificabili ș.a. și **importă** geamuri, confecții, încălțăminte, mobilă etc.

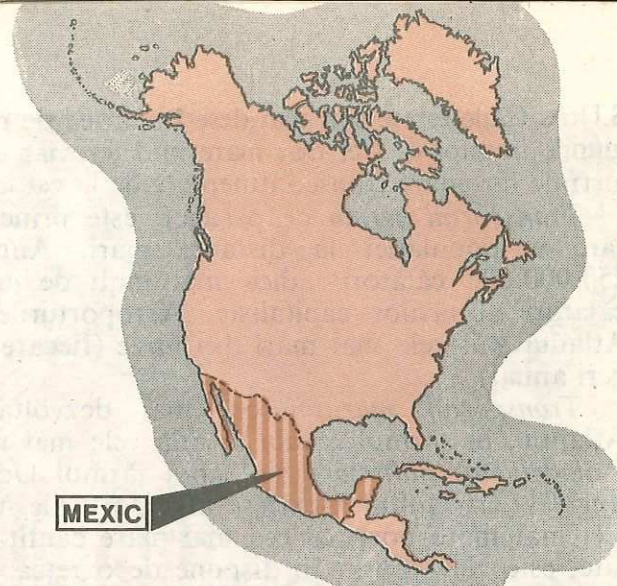
Posesiunile S.U.A.

În Marea Caraibilor, S.U.A. stăpînesc o serie de insule mici, iar în Oceanul Pacific, numeroase insule (vezi harta politică a lumii). Insula Puerto Rico constituie un stat asociat cu S.U.A.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt factorii care au contribuit la dezvoltarea economiei S.U.A.?
2. Localizați pe hartă principalele bogății de subsol ale S.U.A.!
3. Care sînt principalele ramuri și centre ale industriei S.U.A.?
4. Care sînt principalele culturi agricole și unde se dezvoltă acestea pe teritoriul S.U.A.?

Mexicul

1. Ţara marilor contraste geografice şi a unor vechi civilizaţii.
2. Relieful — un podiş mărginit de munţi şi de câmpii.
3. Clima şi vegetaţia etajate pe altitudine.
4. Populaţia este formată din băştinaşi şi din metişi.
5. O economie bazată pe minerit şi agricultură.

Aşezarea. Analizaţi harta Americii de Nord şi spuneţi ce coordonată geografică principală întreţine Mexicul. Ce consecinţe geografice decurg de aici?

Mexicul este aşezat în partea de sud-vest a Americii de Nord, între *Golful Mexic* la est şi *Oceanul Pacific* la vest. La nord se învecinează cu S.U.A., iar la sud-est cu *Guatemala* şi *Belize*. Mexicului îi aparţine atât *Peninsula California* cât şi *Peninsula Yucatan* de pe ţarmul Golfului Mexic. Ocupă locul trei ca suprafaţă între statele Americii de Nord.

Mexicul este o republică, o federaţie de 29 de state, două teritorii federale şi districtul federal al Capitalei. Denumirea oficială este *Statele Unite Mexicane*.

1. Mexicul este o îmbinare de munţi, podişuri, văi, vîrfuri acoperite cu zăpezi eterne; vegetaţie tropicală luxuriantă, vaste regiuni aride, deci o ţară a contrastelor.

Un fel de Grecia a Americii. Varietăţii peisajelor i se adaugă monumentele misterioase şi clădiri ridicate de mîna omului cu multe sute de ani în urmă. Relieful înalt alternează cu văi, în care şi astăzi regiunile şi oamenii păstrează caractere specifice. Această îmbinare de peisaj şi cultură fac ca Mexicul să poată fi asemuit cu Grecia.

2. **Relieful.** De la nord spre sud, pe teritoriul Mexicului, se prelungesc lanţurile Munţilor Cordilieri, unul pe partea vestică

de-a lungul Oceanului Pacific — *Sierra Madre de Vest* — şi altul pe partea estică, de-a lungul Golfului Mexic — *Sierra Madre de Est*. Aceste două lanţuri muntoase includ între ele Podişul Mexicului. Cele două lanţuri muntoase se apropie spre sud tot mai mult, formînd un singur lanţ muntos, în care se găsesc cele mai înalte masive vulcanice în activitate: *Orizaba* şi *Popocatepetl*. *Vulcanii constituie o caracteristică esenţială a peisajului Mexicului*.

Cîmpia ocupă porţiuni înguste de-a lungul ţărmurilor.

Bogăţii minerale. Subsolul Mexicului este bogat în zăcămintele de petrol şi de gaze naturale, metale preţioase: aur, argint, precum şi plumb, cupru (vezi fig. 82).

3. **Clima.** După aşezarea sa geografică, Mexicul se află în zona de climă tropicală. Dispunerea principalelor trepte de relief se reflectă în marile contraste dintre clima podişurilor interioare, a sierelor înconjurătoare şi a cîmpiilor litorale, precum şi în aspectele diferite de la o regiune la alta ale vegetaţiei şi solurilor. Astfel relieful înalt provoacă mari diferenţieri de climă, de la poalele munţilor spre marile înălţimi ale acestora, adică se observă o zonare a climei pe altitudine. Se disting astfel patru etaje de climă.

Primul etaj se numeşte *tierra caliente* (ţinutul cu climă caldă), apoi *tierra templada* (ţinutul cu climă temperată), *tierra fria* (ţinutul cu climă rece) şi *tierra gelada* (ţinutul îngheţat).

Precipitaţiile sînt mai abundente pe ţarmul Golfului Mexic şi scad treptat spre Oceanul Pacific, aşa încît Podişul Mexican este foarte sărac în precipitaţii.

— Cu clima cărei ţări din Africa ar putea fi comparată clima Mexicului?

Apele. Cunoşcînd relieful şi clima Mexicului, ce caracteristici au rîurile?

Reţeaua hidrografică este săracă. Podişul are puţine ape curgătoare. Rîurile care izvorăsc din munţii situaţi de-a lungul ţărmurilor sînt scurte. Cea mai mare apă curgătoare este *Rio Bravo del Norte*, de la graniţa cu S.U.A., care se varsă în Golful Mexic.

Vegetaţia şi animalele. Vegetaţia este etajată la fel ca şi clima, Podişul Mexican sărac în precipitaţii are o vegetaţie de deşert şi *semi-deşert*, formată din diferite specii de cactuşi. Litoralul oceanului şi partea sudică au o vegetaţie de ierburi asemănătoare savanelor. Regiunile muntoase au o vegetaţie de pădure, etajată după zonele de climă. Extremitatea sudică a Mexicului, pe litoralul Golfului Mexic, aflată sub influenţa alizeului de nord-est, care aduce mari cantităţi de precipitaţii, are o vegetaţie de pădure tropicală.

Animalele. Se întîlnesc maimuţe, păsări cu penaj colorat, puma, jaguarul, ursul, cerbul, căprioara ş.a.

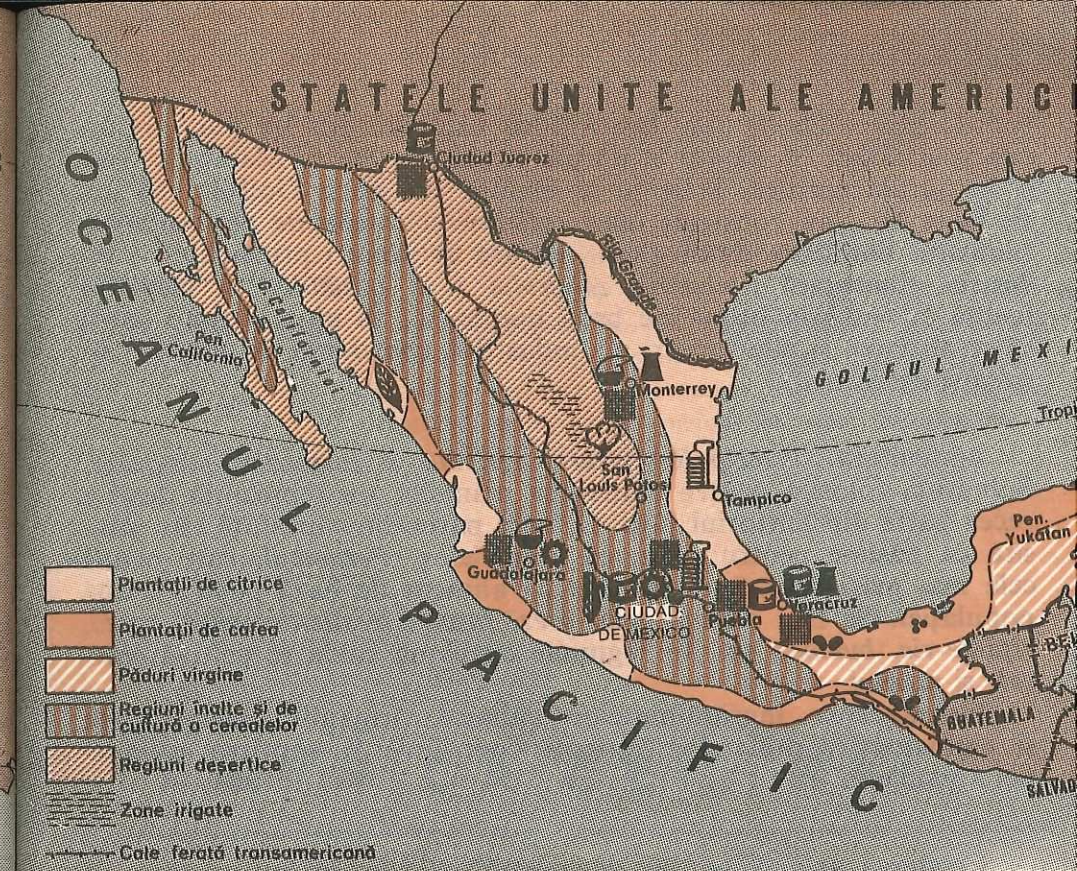
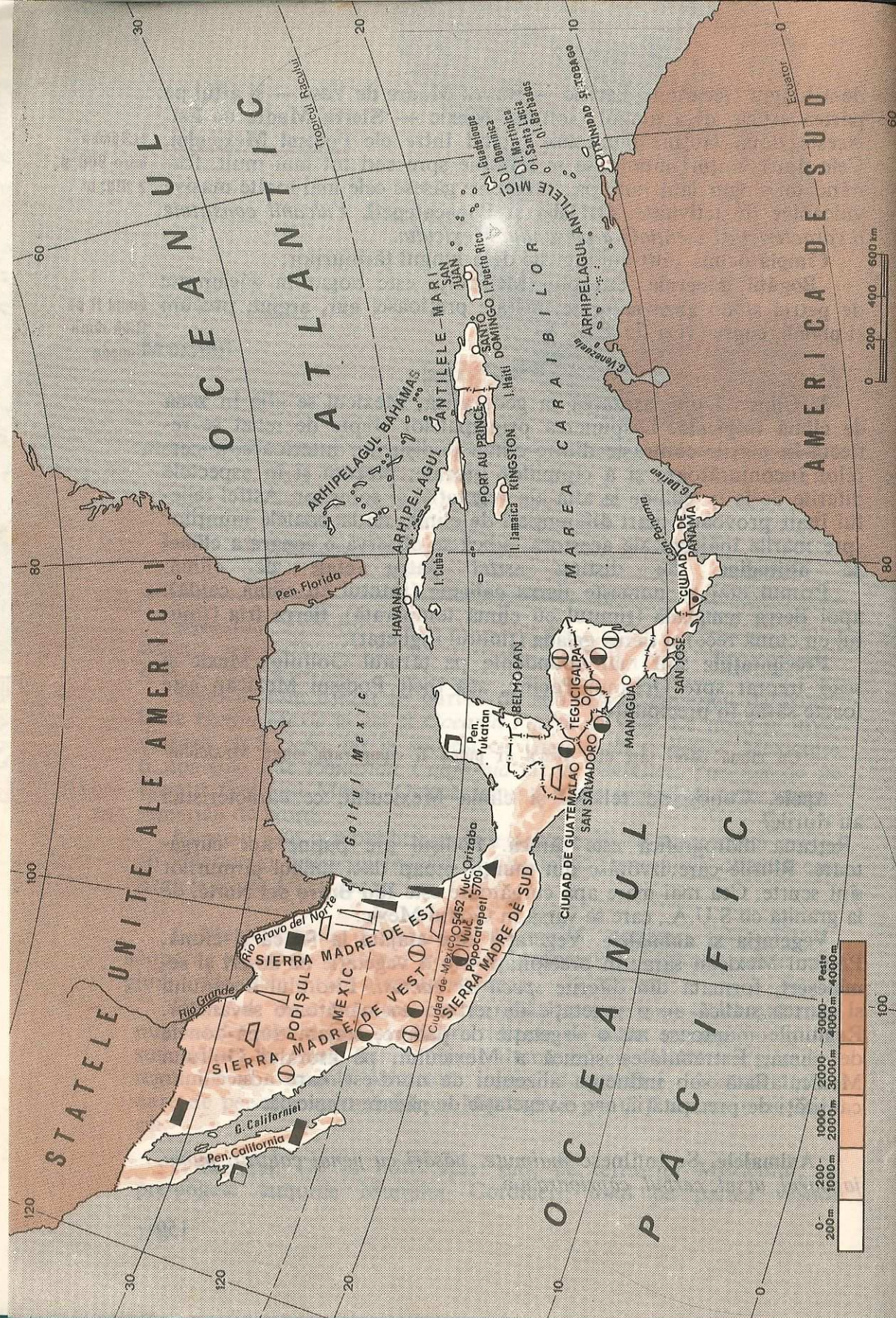

Fig. 83. Mexic — harta economică.

4. Populația. Majoritatea populației este formată din indieni, urmașii triburilor aztec și maya, apoi din **mestizi** (rezultați din amestecul spaniolilor cu băștinașii) și din **creoli** (urmași ai primilor coloniizatori spanioli). Despre civilizațiile maya și aztecă vorbesc misterioasele piramide de aici ce rivalizează cu cele ale Egiptului Antic.

Populația este inegal răspândită pe teritoriul Mexicului. Cea mai deasă populație se află în regiunile climatului temperat (în special în sudul podișului mexican), iar cea mai rară în ținuturile înalte și în deșertul mexican. Limba oficială este spaniola.

Orașele. Cel mai mare oraș — **Ciudad de México** — capitala țării, situat în regiunea de podiș la 2 660 m altitudine, este un oraș modern ca stil arhitectonic, mare centru industrial și cel mai important centru cultural (Universitatea de aici datînd cam din anul 1550). Alte orașe mari sînt **Guadalajara**, **Monterrey**. Dintre orașele-porturi cele mai importante sînt **Veracruz** și **Tampico**.

5. Economia. Mexicul este o țară agrar-industrială cu o industrie în plină dezvoltare și diversificare.

Industria. Cea mai importantă ramură a industriei este cea extractivă. Se extrag: *argint, aur, plumb, cupru, fier, cărbune*,

Fig. 82. America Centrală — harta fizică și a resurselor minerale.

Petrol
locul I în
America
Latină

petrol, gaze naturale ș.a. Majoritatea exploatărilor de aur, argint, cupru și plumb se găsesc în părțile vestice, în Sierra Madre de Vest și în părțile nordice. Petrolul se extrage din zona Golfului Mexic. Pe baza lui s-au construit mari rafinării și combine petrochimice. Industria bunurilor de larg consum are ca ramuri principale — industria alimentară (industria zahărului și a tutunului) și industria textilă cu materia primă de bază bumbacul. În ultimul timp încep să se dezvolte și alte ramuri ale industriei: construcții de mașini, chimică și energetică.

Locul II în
lume

Agricultura. Principala cultură agricolă o formează porumbul. Suprafața folosită pentru cultivarea plantelor nu reprezintă decât a zecea parte din teritoriul țării. O mare parte din suprafață este folosită ca pășune pentru creșterea animalelor. Porumbul, care ocupă cele mai mari suprafețe, servește ca aliment de bază pentru hrana populației. Se mai cultivă grâu, orez, fasole, trestie-de-zahăr, cafea, viță-de-vie, bumbac ș.a. În regiunile cu climă caldă se cultivă citricele și tutunul.

Introducerea îngrășămintelor chimice, irigațiile, mecanizarea și extinderea suprafețelor agricole contribuie la sporirea producției agricole.

Creșterea animalelor este dezvoltată mai ales în nordul țării. Se cresc bovine, oi și porci.

Transporturile sînt inegal repartizate pe teritoriul țării. Rețeaua de căi ferate și șosele este mai deasă în partea nordică și centrală. Legăturile externe sînt asigurate în mare parte de transportul pe apă. Un loc important în viața Mexicului îl deține turismul.

Comerțul. Mexicul exportă: petrol (2/3 în S.U.A.), argint, cupru, cafea, tutun ș.a. Importă mașini de tot felul și produse alimentare.

Legăturile economice, politice și culturale ale României cu Mexicul, ca de altfel și cu toate statele Americii Latine, cunosc o continuă dezvoltare. Un rol deosebit în intensificarea acestor relații l-a avut vizita președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în anul 1975, într-o serie de state ale continentului american: Mexic, Peru, Venezuela, Brazilia, Argentina. În convorbirile avute cu conducătorii acestor state, tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat dorința fermă de pace a poporului român și de instaurare a unei ordini economice și politice internaționale bazate pe principiile respectării suveranității naționale, a neamestecului în treburile interne, a colaborării pe bază de egalitate și avantaj reciproc.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care este aspectul general al reliefului Mexicului și cum se numesc principalele unități de relief?
2. Ce bogății minerale are Mexicul și ce rol au ele în economia țării?
3. Citiți pe hartă cele mai importante orașe.

ȘTIATI CĂ...

— în apropierea orașului Veracruz se află un vulcan, în al cărui crater s-a descoperit o adevărată minune a naturii: un lac de mercur? El s-a născut, după cum se presupune, în urma unei erupții de mercur din adâncurile pământului care ar fi avut loc acum câteva secole.

AMERICA CENTRALĂ

1. O punte de legătură între cele două Americi.
2. Un relief predominant muntos, în mare parte de origine vulcanică.
3. Clima și vegetația sînt zonate pe altitudine.
4. Populația — un amestec de metiși, creoli și negri.
5. Economia este axată pe cultura plantelor tropicale.

1. **Așezare.** America de Nord și de Sud sînt legate printr-o fișie îngustă de uscat și printr-un grup de insule, cunoscute sub numele de *America Centrală* (istmică).

Partea continentală, cu o lungime de circa 2 000 km, este cuprinsă între Istmul Tehuantepek și Istmul Panama. Partea insulară este formată din arhipelagurile Antilele Mari și Antilele Mici.

Prin așezarea în formă de arc, Arhipelagul Antilelor desparte Mediterana americană în două mari bazine: *Golful Mexic* și *Marea Caraibilor* sau a *Antilelor*.

Marginile de vest ale Americii Centrale sînt scăldate de apele *Oceanului Pacific*. În această parte țărmul este înalt și puțin crestat. În nord și est este scăldată de apele *Golfului Mexic*, ale *Mării Caraibilor* și ale *Oceanului Atlantic*.

2. **Relieful** este așezat în trepte. Treapta cea mai înaltă este formată de șirul de munți de pe coasta *Oceanului Pacific*.

Fig. 84. America Centrală — harta politică.

Acești munți constituie o prelungire a Cordilierilor din America de Nord, cu înălțimi de 2 500—3 000 m. A doua treaptă este formată din **podșuri** mici ca întindere; iar a treia treaptă dintr-o îngustă **cîmpie litorală**. De la nord la sud, relieful Americii Centrale este presărat cu numeroși vulcani din care unii activi. Relieful celor două arhipelaguri este, de asemenea, înalt. Un lanț muntos străbate Insula Cuba. Celelalte insule au un relief înalt, fie de origine vulcanică, fie de origine coraligenă (vezi harta colorată a Americii).

3. Clima. America Centrală are o climă **tropicală**. Vânturile care bat dinspre ocean, îndeosebi alizeul de nord-est, fac ca această climă caldă să fie și umedă. Astfel teritoriul Americii Centrale primește o mare cantitate de precipitații. La fel ca și în Mexic se întâlnește o **zonare pe altitudine a climei**.

Vegetația. La fel ca și clima, **vegetația este etajată** pe marile forme de relief. Temperatura ridicată, ploile bogate și în multe părți solul fertil de origine vulcanică, oferă condiții bune pentru dezvoltarea unei vegetații bogate, formată din **palmieri, cedri, bambuși, arbori de cauciuc, ferigi arborescente** etc.

4. Populația este formată dintr-un amestec de **metiși, creoli și negri**.

Densitatea cea mai mare se întâlnește în regiunile cu climat temperat (*tierra templada*), mai prielnic cerințelor vieții și activității de producție.

Împărțirea politică. În America Centrală se află 20 de state independente.

Care sînt țările Americii Centrale continentale? Cum se numesc capitalele lor? Ce state se află la Marea Caraibilor?

Pe teritoriul statului Panama se află canalul Panama aflat încă în administrarea S.U.A. împreună cu o fișie cu lățimea de 16 km de o parte și de alta a canalului.

5. Economia. Ramura principală a economiei este agricultura, specializată în cultura plantelor tropicale: **cafeaua, ananasul, trestia de zahăr, bananul**. În toate statele Americii Centrale, cu excepția Cubei (țară socialistă), capitalul american, și îndeosebi cel din S.U.A., deține poziții importante.

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCITII

1. Localizați pe hartă părțile componente ale Americii Centrale (partea continentală și partea insulară).
2. Care sînt principalele state ale Americii Centrale?
3. Care este specificul economiei Americii Centrale?

Republica Cuba

1. Are o așezare geografică insulară.
2. Un relief colinar străjuit de munți pe partea vestică și sud-estică.
3. O climă tropicală umedă.
4. O adevărată grădină botanică naturală a globului.
5. O populație specifică Americii Centrale.
6. O economie diversificată, în care locul principal îl ocupă cultivarea și prelucrarea trestiei de zahăr.

Fig. 85. Republica Cuba — harta fizică și economică. Care sînt principalele resurse Țaturale (solice și subsolice) ale Cubei?

Ca *suprafață* ocupă locul doi printre statele Americii Centrale, după Nicaragua.

1. **Așezarea.** Republica Cuba ocupă insula cu același nume din Arhipelagul Antilelor Mari. În componența Cubei intră și un număr de insule mărunte (circa 1 600) aflate în vecinătatea ei. Cuba este scăldată din toate părțile de apă: *Marea Caraibilor* la sud, *Oceanul Atlantic* și *Golful Mexic* la nord.

Cuba a fost descoperită de Cristofor Columb în 1492. A stat sub dominația spaniolă pînă în anul 1898, cînd a trecut sub dominația S.U.A. Și-a dobîndit independența reală în anul 1959, în urma unei revoluții populare. După această dată Cuba a pășit pe calea construirii socialismului, primul stat socialist pe continentul american.

2. Cuba are un **relief colinar** străjuit de munți. În partea de sud-est se află munții *Sierra Maestra*, iar în partea de vest *Sierra de los Organos* și *Sierra de los Rosario*. Litoralul are un relief de cîmpie.

Bogății minerale. Subsolul Cubei este bogat în resurse minerale, ca: **nichel**, **mangan**, **fier**, **cupru**, **petrol**, **aur** etc. (vezi fig. 85).

3. **Clima.** Cuba are o *climă tropicală umedă*. Cantitatea de precipitații este cuprinsă între 1 300 mm în zona de cîmpie și 2 000 mm

pe povîrnișurile muntoase. Aceste precipitații sînt aduse de alizeul de nord-est.

Apele. Rîurile sînt bogate în apă, dar sînt scurte, găsindu-și repede vărsarea în ocean. Cel mai lung rîu este *Cauto*, în parte navigabil.

4. **Vegetația** este foarte bogată și așa de variată încît Cubei i se mai spune pe bună dreptate «*grădina botanică a lumii*». În zona muntoasă se dezvoltă o vegetație de **păduri tropicale**. În cîmpie crește o vegetație de **savană cu palmieri**.

5. **Populația.** Este formată din *creoli*, urmași ai colonizatorilor spanioli, din *negri* și *mulatri*. Limba vorbită este spaniolă. Cea mai deasă populație se află în regiunile apusene și pe Țarmuri.

Orașele. Capitala țării este orașul **Havana**. Datorită așezării sale în nordul țării, Havana constituie «cheia» Golfului Mexic. Este punctul de intersecție a tuturor marilor linii de transporturi și comunicații navale internaționale, care vin ațit din est (din Oceanul Atlantic), cît și din vest (din Oceanul Pacific prin Canalul Panama). Havana este cel mai mare centru industrial, cultural și port al țării.

6. **Economia.** În anii care au trecut de la eliberare economia Cubei a făcut progrese mari. Guvernul revoluționar cubanez a

Fig. 86. Vedere din Havana.

naționalizat fabricile, uzinele, minele, transporturile, băncile și le-a trecut în proprietatea întregului popor. Treptat s-a înfăptuit reforma agrară și reforma culturală. În prezent Cuba construiește socialismul

Agricultura. Principala cultură o constituie **trestia-de-zahăr**. Plantațiile de trestie-de-zahăr ocupă aproape jumătate din suprafața cultivabilă. Alte culturi importante pentru economia Cubei sînt **tutunul** și **citricile**. În ultimul timp se acordă atenție tot mai mare cultivării *cerealelor*, *leguminoaselor*, *cafelei*, *bumbacului* și extinderii mecanizării agriculturii. Dintre animale se cresc: *cornute mari*, *porci*, *cai* și *catîri*.

Industria. Trecerea la construirea socialismului în Cuba a dus la intensificarea dezvoltării ramurilor industriale cu tradiție în Cuba, precum și la apariția unor noi ramuri. Astfel un mare avînt a luat **industria zahărului**, pentru care Cuba are o puternică bază de materie primă. Alte ramuri ale industriei sînt: **industria tutunului** și **textilă** cu centrul la Havana și la Santiago de Cuba, **industria conservelor** precum și **industria chimică**. Paralel cu dezvoltarea acestor ramuri au apărut altele noi, cu deosebită importanță pentru economia țării: **industria minieră**, **a petrolului**, **metalurgică**, **a energiei electrice** (se află în construcție o centrală atomoelectrică de 900 MW) și **construcțiilor navale**.

Transporturi. În raport cu suprafața ei, Cuba are o **rețea de căi ferate bine dezvoltată**. Rețeaua cea mai deasă se află în partea de vest și est a țării, unde este cea mai deasă populație și cea mai intensă viață economică. O cale ferată de aproape 2 000 km străbate Cuba de la vest la est din care se desprind linii secundare spre diferite puncte de pe litoral. Pentru relațiile cu alte state s-au dezvoltat **transporturile maritime**. Principalele porturi sînt: **Havana** și **Santiago de Cuba**.

Comerțul. Principalul produs al Cubei la **export** este **zahărul**. Exportă, de asemenea, **tutun** și **conserve**. **Importă** **mașini** și **diferite produse industriale**.

Cuba **exportă** în **România**: melasă, zahăr, bunuri de larg consum ș.a. și **importă**: piese pentru tractoare, geamuri, anvelope ș.a.

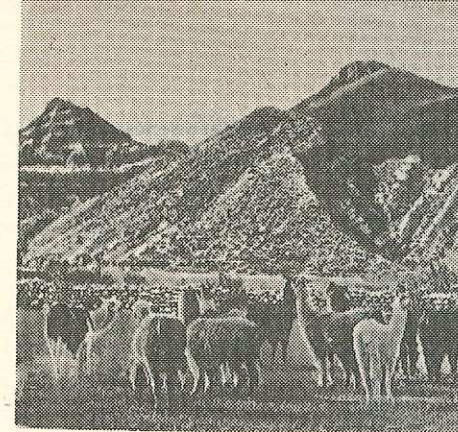
Primul loc pe
Glob la
exportul de
zahăr

1. Care sînt principalele forme de relief și cum sînt repartizate pe teritoriul Cubei?
2. Care sînt principalele bogății de subsol?
3. Descrieți clima și vegetația Cubei?
4. Care sînt caracteristicile economiei Cubei?

ÎNTREBĂRI
ȘI APLICAȚII

— în Cuba creșterea crocodililor se bucură de o atenție deosebită? Ei sînt îngrijiți în crescătorii speciale, după vîrstă și furnizează piei deosebit de apreciate pentru confecționarea produselor de marochinărie.

ȘTIATI CĂ...

AMERICA DE SUD

1. Un continent întretăiat de Ecuator și Tropicul Capricornului.
2. Relieful este format din trei unități diferite, orientate pe direcția nord-sud.
3. Clima caldă și umedă domină partea centrală și nordică, iar cea temperată întreaga regiune sudică.

America de Sud reprezintă o mare diversitate geografică. Din punct de vedere climatic ea se întinde de la jarul Ecuatorului și umezeala înăbușitoare a tropicelor umede, pînă la gerul aspru al Antarcticii.

1. Așezarea. America de Sud este situată între 12° latitudine nordică și 56° latitudine sudică. Prin partea nordică trece *Ecuatorul*, iar prin cea mijlocie *Tropicul Capricornului*. Legătura cu America de Nord se face prin intermediul Americii Centrale. La fel ca și America de Nord, are forma unui triunghi cu vîrfurile îndreptate spre sud, avînd cea mai mare lățime între Tropicul Capricornului și Ecuator.

Ca **suprafață**, America de Sud ocupă locul al patrulea printre continente, fiind depășită de Asia, Africa și America de Nord.

Țărmurile Americii de Sud sînt înalte și puțin crestate (deci nu prea favorabile amenajării de porturi).

Priviți harta Americii de Sud și răspundeți la întrebările: ce oceane scaldă țărmurile continentului? Cum se numesc principalele golfuri, insule și peninsule ale Americii de Sud?

2. Relieful. Relieful Americii de Sud prezintă aceeași varietate și aceeași succesiune ca și cel din America de Nord (vezi harta murală a Americii de Sud).

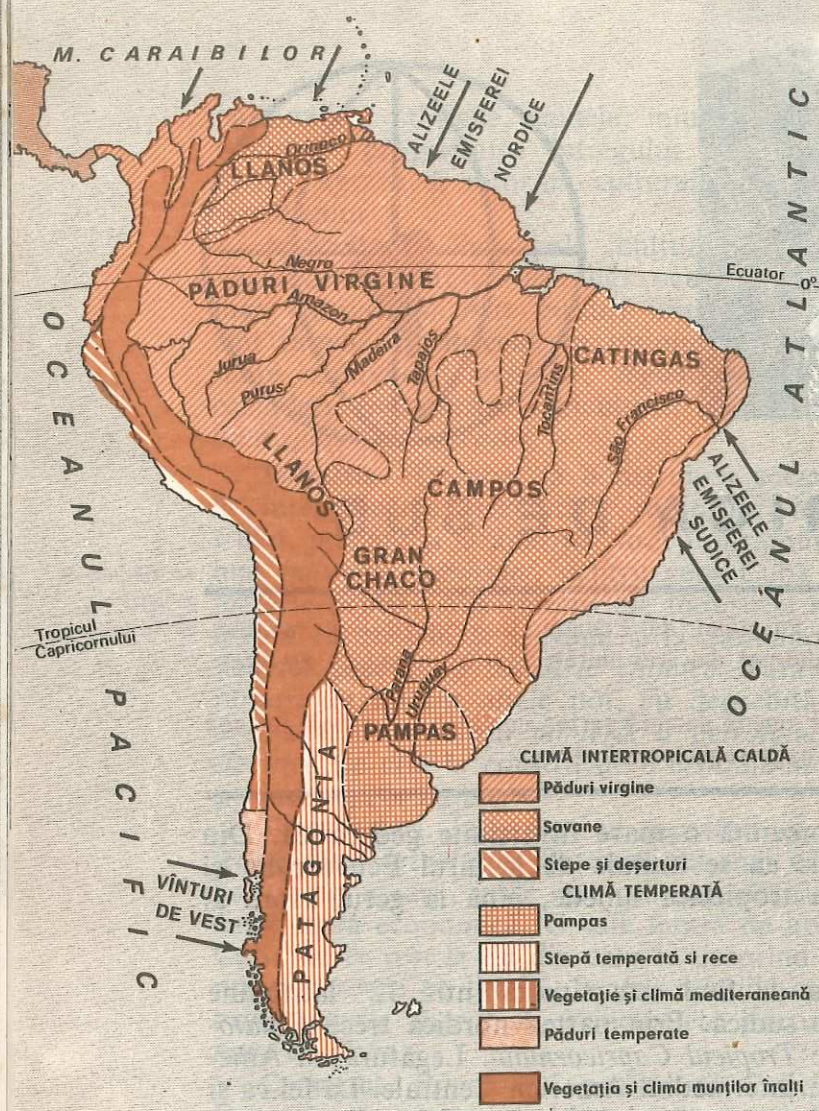

Fig. 87. America de Sud — harta climei și a vegetației. Comparați zonele de climă cu zonele de vegetație și stabiliți raporturile dintre ele.

Munții din partea vestică poartă denumirea de **Munții Anzi** și sînt o continuare a Munților Cordilieri din America de Nord. Peisajele Anzilor sînt sălbatic, cu vîrfuri înalte și creste abrupte, cu văi rare, puțin adînci, care nu ajung niciodată dintr-o parte în cealaltă a masivului. Din loc în loc, de-a lungul Munților Anzi se întîlnesc conuri vulcanice, multe încă în activitate, ceea ce provoacă dese cutremure de pămînt, uneori catastrofale pentru viața oamenilor. Cele mai multe conuri vulcanice se află în partea nordică. Aici se află Cotopaxi și Chimborazo. În părțile sudice, mai vestit este Aconcagua (cel mai înalt munte din America de Sud). Marile înălțimi sînt acoperite cu zăpezi permanente și cu ghețari.

Podișurile ocupă mari suprafețe din teritoriul Americii de Sud. După timpul cînd au luat naștere se împart în două: *podîșuri tinere* și *podîșuri vechi*. Cele tinere cu înălțimi de peste 3 000 m se află în vest, închise între culmile înalte ale Anzilor, de unde le vine denu-

mirea de **podîșuri andine**. Cel mai întins podîș este **Podîșul Boliviei**. Podîșurile vechi ocupă regiunile dinspre Oceanul Atlantic și poartă denumirea de **Podîșul Guyanelor** spre nord, **Podîșul Braziliei**, în partea centrală și **Podîșul Patagoniei** în partea sudică. Aceste podîșuri provin din tocirea unor masive muntoase care s-au înălțat pe aceste locuri în vremurile îndepărtate.

Cîmpiile ocupă porțiunile dintre podîșuri și munți. Cea mai întinsă este **Cîmpia Amazonului**, care este în același timp și cea mai mare de pe Glob. Este străbătută de Fluviul Amazon și afluenții acestuia. În partea nordică se află **Cîmpia Orinoco**, iar în sud, între Podîșul Braziliei și Podîșul Patagoniei, **Cîmpia La Plata**.

Bogății minerale și industria. Subsolul Americii de Sud conține mari bogății minerale: *minereu de fier, petrol, mangan, cupru, argint, aur, uraniu*.

În ultimii 30 de ani industria a fost orientată spre ramuri mai dinamice — chimia, electrotehnica, construcția de autovehicule etc. Cu toate progresele obținute în domeniul dezvoltării industriei, țările Americii de Sud sînt departe încă de gradul de diversificare a producției atins de țările industrializate.

3. Clima. După latitudine, se întîlnesc mai multe zone de climă. Astfel, de o parte și de alta a Ecuatorului, pînă la 5° latitudine nordică și sudică, se întîlnește o climă **ecuatorială**, care prezintă aceleași caracteristici ca și clima ecuatorială din Africa. La nord și sud de această zonă se întind două subzone de climă **subecuatorială**. În partea de sud clima se continuă cu zona de climă **tropicală și temperată**. (Priviți harta climei și a vegetației.)

Clima este influențată atît de cele două oceane, cît și de relieful. Astfel, fațada Atlantică se află în calea alizeului de nord și de sud care aduc de pe ocean mari cantități de umezeală. Această umezeală scade treptat spre interiorul continentului. În partea vestică a Americii de Sud, în calea influenței Pacificului, se înalță barajul de munți al Anzilor, ceea ce face ca precipitațiile să fie foarte reduse, iar în unele locuri să lipsească cu totul. Din cauza aceasta, pe podîșurile dintre munți, vegetația este săracă, de semipustiu sau pustiu (Pustiul Atacama). Capătul sudic al continentului are o **climă aspră** din cauza vînturilor și a curenților reci care străbat întinsul apelor dintre America de Sud și Antarctica.

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCIIȚII

1. Care sînt principalele forme de relieful de pe teritoriul Americii de Sud? Localizați-le pe hartă!
2. Care sînt zonele de climă de pe teritoriul Americii de Sud?
3. Ce asemănări și deosebiri există între clima Americii de Sud și cea a continentului Africa?

— zidul vulcanic al Anzilor este traversat de căi ferate **ȘTIATI CĂ...**
„agățate” pe marginea prăpăstiilor între 3 800 și 4 800
metri? Acestea sînt cele mai înalte căi ferate din lume.

Apele, vegetația și animalele

1. O rețea hidrografică bogată.

2. Vegetația bogată și variată corespunde zonelor de climă.

1. **Apele** Americii de Sud formează o rețea hidrografică bine dezvoltată, alimentată atât din apa ploilor, cât și din cea provenită din topirea ghețarilor și a zăpezilor, care acoperă relieful înalt.

Datorită înclinării reliefului, de la vest la est, cât și faptului că partea estică a continentului primește cea mai mare cantitate de precipitații, cele mai multe ape curgătoare se îndreaptă spre Oceanul Atlantic. În Oceanul Pacific se varsă râurile provenite de pe versanții vestici ai Anzilor. Acestea sînt scurte, repezi și au un debit bogat.

Amazonul, cel mai lung fluviu al Americii de Sud și totodată cel mai bogat în ape din lume. Marea cantitate de apă pe care o poartă se datorește ploilor abundente care cad în cuprinsul uriașului său bazin, egal cu aproape două treimi din suprafața Europei. Amazonul este cel mai lat și mai adînc fluviu de pe Glob, atingînd în timpul revărsărilor o lățime de peste 30 km. Se varsă în Oceanul Atlantic printr-un larg estuar.

Parana unit cu *Paraguay* și *Uruguay* formează a doua mare rețea de ape curgătoare a Americii de Sud. La vărsare formează, la fel ca și Amazonul, un estuar larg, care poartă numele **La Plata**. Străbătînd în drumul său podișul înalt al Braziliei, Parana formează numeroase praguri și cascade, oferind mari resurse hidroenergetice.

Orinoco adună apele din Podișul Guyanelor și străbate o mare cîmpie care-i poartă numele. La vărsare formează o deltă asemănătoare cu cea a Dunării.

Partea sudică a continentului are ape scurte, care-și găsesc repede vărsarea în ocean.

2. Vegetația este bogată și variată.

De o parte și de alta a Ecuatorului se dezvoltă o vegetație formată din **păduri ecuatoriale** — un adevărat „infern verde”. Pădurea ecuatorială din America de Sud este patria arborelui de cacao, de

chinină, de cauciuc, alături de care cresc arbori de esență prețioasă — *palisandru*, *acaju*, *palmierul de panama* ș.a. Printre arbori și liane își găsesc adăpost diferite insecte, *fluturi viu colorați*, *șerpi uriași*, *maimuțe*, *papagali*. Apele curgătoare sînt populate de un fel de crocodil numit *caiman*.

În partea nordică și sudică a pădurii ecuatoriale, în regiunile cu climă subecuatorială, se întind două zone de **ierburi înalte**, **asemănătoare savanelor** africane. De-a lungul fluviilor, unde umezeala este mai mare, se întîlnesc **păduri galerii**. Ierburi înalte cresc în părțile nordice ale Podișului Guyanelor (cunoscute sub numele de *Llanos*) și în sud-estul Braziliei (unde sînt numite *Campos*). **Animalele cele mai răspîndite sînt** *tapirul*, *puma*, *jaguarul* și *lama*.

În partea sudică a continentului, în regiunile cu climă temperată cresc **ierburi mărunte** (*Pampas*). Sudul continentului are o vegetație săracă formată din *mușchi* și *licheni*. Zona muntoasă din spre Pacific este acoperită cu **păduri de conifere** și **păduri amestecate**.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt fluviile cele mai importante de pe teritoriul Americii de Sud? Ce caracteristici prezintă ele?
2. Care sînt principalele zone de vegetație din America de Sud?
3. Ce animale specifice sînt în America de Sud?

Populația și statele

1. Un amestec de rase și popoare.

2. O populație puțin numeroasă dar în creștere rapidă.

3. Populația băștinașă este numeroasă.

1. Populația este formată dintr-un **amestec de rase și popoare**: *băștinași*, *urmașii vechilor colonizatori europeni*, populația provenită din **amestecul europenilor cu băștinașii**, din *negri* aduși din Africa, precum și din alte populații care au imigrat de-a lungul anilor pe teritoriul Americii de Sud.

Fig. 88. America de Sud — harta răspîndirii populației. Analizați harta și explicați răspîndirea populației pe teritoriul Americii de Sud.

2. Populația Americii de Sud este puțin numeroasă în comparație cu întinderea teritoriului și cu populația altor continente, însă cu un procent de creștere foarte ridicat.

— *O populație foarte inegal răspîndită pe teritoriu* (vezi fig. 88). Pe teritoriul Americii de Sud există mari concentrări de populație în unele regiuni de pe coasta Atlanticului, ca, de exemplu, estuarul Fluviului La Plata, sau pe unele porțiuni de pe teritoriul Braziliei situate pe țărmul oceanului. În schimb, alte regiuni, foarte întinse ca suprafață, au o populație extrem de rară. Așa sînt, spre exemplu, regiunile muntoase și de podiș din vestul Americii de Sud, de asemenea, cîmpia Fluviului Amazon și toată partea sudică a continentului cunoscută sub numele de Patagonia.

3. Spre deosebire de America de Nord, populația băștinașă are o pondere însemnată în totalul populației. Băștinașii sînt

cunoscuți tot sub numele de *indieni*, fiind urmași ai unor popoare care în trecutul îndepărtat au cunoscut un înalt grad de civilizație, ca, spre exemplu, *incașii*. Populația neagră, în număr de mai multe milioane, a fost adusă din Africa pentru a munci pe marile plantații ale albilor. Cea mai mare parte a populației este formată din *mestiți*, adică din populația rezultată din amestecul europenilor cu populația băștinașă.

Statele. Din fostele colonii au luat naștere 12 republici independente. După poziția lor geografică statele Americii de Sud se pot împărți în **State Andine**, care cuprind grupul statelor aflate în regiunea muntoasă și de podiș, din zona Munților Anzi, și **State Atlantice**, adică grupul de state aflate pe țărmul sau în apropierea Oceanului Atlantic (vezi fig. 90).

1. **Statele Andine:** Peru, Chile, Bolivia, Ecuador, Columbia.

2. **Statele Atlantice:** Argentina, Uruguay, Paraguay, Brazilia, Venezuela, Guyana, Suriname și Guyana Franceză.

Căutați pe harta Americii de Sud (fig. 90) capitalele acestor state.

- ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII**
1. Care sînt principalele grupe de populații din America de Sud?
 2. Localizați pe hartă Statele Andine și Statele Atlantice ale Americii de Sud, cu capitalele lor.

ȘTIAȚI CĂ... — în Peru se păstrează un vechi salut în următoarea formulare? „Nu lenevi, nu fura, nu minți”

Fig. 89.

Tip de indiană din Columbia

Tip de indian din Peru.

Fată din

STATELE ANDINE

1. Un relief înalt format din munți și podișuri.
2. Clima are o dublă zonare: pe latitudine și altitudine.
3. Rîuri scurte, cu repezișuri și cascade, dar bogate în ape.
4. Economia este axată pe extracția minereurilor și cultivarea plantelor tropicale.

Așezarea. După cum ne arată și numele, Statele Andine ocupă regiunea Munților Anzi, desfășurându-se (cu excepția Boliviei) pe coasta vestică a Americii de Sud, scăldată de Oceanul Pacific. Ca suprafață ocupă o treime din teritoriul Americii de Sud.

1. Toate statele Andine au un **relief înalt**, format din **munți și podișuri**. Între culmile muntoase se întâlnesc fie largi **depresiuni intramontane**, sub forma unor văi orientate pe direcția nord-sud, fie **podișuri**, ale căror înălțimi depășesc 3 000 m. Zona muntoasă este presărată cu numeroși **vulcani**, mai ales în partea nordică și sudică. Spre interiorul continentului, toate statele Andine, exceptînd statul Chile, au și **cîmpii** care poartă diferite denumiri. Acestea sînt părți componente ale marilor cîmpii sud-americane: *Cîmpia Amazonului*, *Cîmpia La Plata*, *Cîmpia Orinoco*.

Clima. Cunoscînd așezarea geografică și relieful regiunii Andine spuneti cum este clima acestor state.

Clima prezintă o dublă zonare: pe latitudine și altitudine. Pe latitudine, de la nord la sud, se întâlnesc diferite zone de climă, începînd cu **zona ecuatorială** în nord și terminînd cu **clima rece** în părțile sudice. Pe altitudine se întâlnesc diferite etaje climatice începînd cu zona de climă de la poalele munților.

Relieful muntos, cu dispunerea culmilor muntoase pe direcția meridianului, determină deosebiri climatice între versanții vestici și cei estici, influențînd mai ales cantitatea de precipitații. Aceste trăsături ale climei se reflectă și în vegetația statelor Andine.

3. **Apele.** Datorită reliefului înalt așezat în imediata apropiere a oceanului, rîurile sînt scurte și au numeroase praguri și cascade. Unele din aceste rîuri au un mare volum de apă, fiind alimentate de ghețari și zăpezile care acoperă marile înălțimi ale munților Anzi.

4. **Economia.** Ca urmare a faptului că toate statele Andine au fost multă vreme sub dominația marilor puteri coloniale, economia lor este slab dezvoltată. **Industria** este axată mai ales pe ramura extractivă. Astfel, din părțile centrale ale regiunii Andine

Fig. 90. America de Sud — harta politică. Statele Andine și Statele Atlantice.

(nordul Republicii Chile, Bolivia, Peru) se extrag mari cantități de *cositor, cupru, salpetru* (de Chile), *aur, argint* ș.a.

Agricultura prezintă, de asemenea, un anumit specific, fiind axată pe cultura plantelor tropicale, care ocupă suprafețe întinse în *Bolivia, Peru, Columbia*.

1. Care sînt caracteristicile fizico-geografice ale statelor Andine?
2. În ce constă specificul economico-geografic al statelor Andine? Explicați!

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

Peru

1. Cel mai mare stat andin
2. Relieful muntos, cu dispunerea culmilor pe direcția meridianelor.
3. Clima influențată de Curentul Perului și etajată în altitudine.
4. Economia axată pe ramura extractivă și pe culturile tropicale.

3080 km 1. **Așezarea.** Republica Peru este așezată pe țărmul de Vest al Americii de Sud, avînd o largă ieșire la Oceanul Pacific.

Priviți figura 191 și spuneți cu ce țări se învecinează Peru.

Ca suprafață ocupă primul loc între statele andine (vezi tabelul).

În secolul al 15-lea Peru devine centrul Imperiului Incaș, leagăn, alături de cel aztec, al celei mai strălucite civilizații precolumbiene. Spaniolii cuceresc în anii 1532—1533 Imperiul Incaș, întemeiază în 1535 orașul Lima, iar în 1543 Vicereatul Peru, care devine centrul puterii coloniale din America de Sud.

Ca urmare a luptei poporului peruan împotriva ocupației spaniole, Peru își proclamă independența în anul 1821.

2. **Relieful** este format din 3 mari unități geografice: cîmpia litorală, zona andină (Sierra), dealurile și cîmpiile din estul țării (La Montaña). Situată între Munții Anzi și Oceanul Pacific, *cîmpia litorală* are aspect deșertic cu oaze. Ea este străbătută transversal de râuri scurte ce izvorăsc din Munții Anzi. Prin folosirea unui vast sistem de irigații, această zonă aridă s-a transformat în principala regiune agricolă a țării.

A doua unitate geografică o formează lanțurile muntoase ale *Anzilor Cordilieri* ce se prezintă sub forma unor platouri înalte „punas” la peste 4000 m altitudine și a vîrfurilor ce depășesc 6000 m (vf. Huascarán — 6768 m).

Cea mai mare suprafață a reliefului este ocupată de *cîmpia din Est*, suprafață acoperită de o *junglă*.

3. **Bogății minerale.** În subsolul Republicii Peru se află zăcămintele de *petrol, gaze naturale, fier, cupru, zinc, aur, argint, fosfați și sare* (vezi harta).

Clima. Cu excepția zonei litorale, unde clima este răcoroasă, cu precipitații puține, cu ceață frecventă datorită curentului rece al Perului, în estul lanțului muntos clima este mai caldă și bogată în precipitații, favorizînd dezvoltarea pădurii ecuatoriale. În întinsa zonă muntoasă tipurile climatice sînt dispuse în funcție de altitudine și latitudine.

În funcție de acești factori, spuneți care sînt zonele de climă.

4. **Apele.** *Amazonul*, cel mai mare fluviu al Americii de Sud, izvorăște din Anzii peruani prin doi mari afluenți: *Marañón* și *Ucayali*.

Priviți harta și spuneți de ce în estul munților apele curgătoare sînt numeroase și lungi comparativ cu cele de pe litoral unde sînt puține și scurte.

În sud-est, la granița cu Bolivia, se află *Lacul Titicaca*, fiind situat la 3812 m altitudine.

5. **Vegetația și fauna.** În cîmpia litorală vegetația este săracă, formată din mărăcinișuri și ierburi mărunte (care este cauza?). În

Fig. 91. Peru. Harta fizică și economică.

Munții Anzi cresc păduri de foioase, conifere și pășuni, în cîmpia din est vegetația o formează pădurea ecuatorială „selvas” cu specii de arbori diferiți între care unii cu lemn prețios.

Fauna caracteristică este reprezentată de *lama* (animal din familia cămilelor, fără cocoasă, din a căror lînă se confecționează țesături) *alpaca* (o varietate de lama), condorul, în zona înaltă muntoasă și alte multe păsări.

6. Populația și orașele. Populația este formată din amerindieni (49%), mestiți, creoli, negri și mulatri, 90% din populație este concentrată în regiunea de coastă și în Sierra.

Orașele principale sînt: **Lima** — capitala (peste 6 milioane locuitori) situată la 10 km de țărm, **Cuzco**, **Callao**, **Iquitos**.

7. Economia. Peru este o țară capitalistă cu o economie în curs de dezvoltare. În structura economiei s-au produs numeroase schimbări datorate trecerii unor bogății ale subsolului, cît și a majorității ramurilor industriale de sub controlul societăților străine, în proprietatea statului (zăcămintele de petrol, industria chimică și petrochimică, construcțiile de mașini, exploatările miniere, industria pescuitului).

Se valorifică tot mai mult potențialul hidroenergetic al râurilor prin construirea a numeroase hidrocentrale.

Mai dezvoltate sînt ramurile tradiționale ale industriei: *textilă* (confecții din lînă) și *alimentară* (zahăr, conserve de pește, *făină de pește*).

Siderurgia, prelucrarea petrolului, construcțiile de mașini folosesc importante materii prime de care dispune Peru.

Agricultura constituie principala ramură a economiei statului. Se cultivă porumb, grâu, orez, trestie de zahăr, bumbac, arahide și citrice. în zonele de coastă se cultivă cafea. Din suprafața cultivată 2/5 este irigată.

Se cresc ovine, bovine, lama, alpaca, îndeosebi în zonele înalte.

Pescuitul ocupă un *loc important* în economia țării. Are cea mai dezvoltată industrie pentru fabricarea făinei de pește.

Transporturile. În Peru se află *cea mai înaltă cale ferată din lume*. Transporturile maritime ocupă un loc important în asigurarea legăturilor interne și externe ale țării.

Prin Peru trece autostrada *Panamericană* ce leagă nordul de sudul continentului.

9. Comerțul. Republica Peru importă mașini, mijloace de transport, produse alimentare și exportă: *cupru*, *zinc*, *argint*, *pește* și *produse din pește*.

1. Arătați pe atlas dispunerea principalelor forme de relief.
2. Localizați pe hartă izvoarele Amazonului și spuneți ce forme de relief străbat.
3. Ce fel de stat este Peru din punct de vedere al dezvoltării economice?

ȘI APLICAȚII ÎNTREBĂRI

- Lacul Titicaca este cel mai întins lac ca suprafață din America de Sud și cel mai înalt lac navigabil de pe Glob? (la 3812 m altitudine)
- numărul populației orașului Lima a sporit, în ultimii 10 ani, de la 2 milioane de locuitori la peste 6 milioane?

ȘTIATI CĂ...

Chile

1. Un stat așezat pe versantul Pacific al Anzilor, cu o formă alungită în direcția nord-sud.
2. Relieful este format din lanțurile paralele ale Anzilor, din podișuri și văi intramontane.
3. O climă variată cu diferențe atât pe latitudine cât și pe altitudine.
4. Economia se bazează pe extracția minereurilor, creșterea viteilor și pescuit.

1. Așezarea. Republica Chile este așezată în partea vestică a Americii de Sud, ocupînd toată partea centrală și sudică a fațadei Pacificului.

Teritoriul statului Chile a făcut parte în secolul XV din Imperiul incaș, iar apoi este înglobat imperiului colonial spaniol. Devine independent în 1818.

Priviți harta și spuneți care sînt țările vecine.

Ca suprafață Republica Chile ocupă locul al patrulea între statele Andine. Republicii Chile îi aparține și arhipelagul insulelor aflate în apropierea țărmurilor ei, cunoscute sub numele de *Arhipelagul Chilian*. La 3 800 km de coastă, în largul Pacificului se găsește *Insula Paștelui* care aparține de Chile.

Teritoriul său are o lungime de circa 4 200 km și o lățime cuprinsă între 100 și 300 km.

2. Relieful. Culmile muntoase ale Anzilor care formează relieful de bază al Republicii Chile se desfășoară în lanțuri paralele cu țărmul, fiind mai înalte în partea estică (peste 6 000 m) și mai joase în partea vestică (în jur de 3 000 m).

Între culmile celor două lanțuri de munți se află în partea nordică un podiș înalt și uscat denumit *Atacama*, iar în partea centrală și sudică o vale intramontană, cunoscută sub denumirea de *Marea Vale*. Această vale oferă condiții prielnice pentru dezvoltarea agriculturii. Întregul teritoriu al Republicii Chile constituie o regiune de intense activități vulcanice, care, în repetate rînduri, au provocat adevărate dezastre.

Bogății minerale. Chile — țara cuprului și a salpetrului. Subsolul Republicii Chile conține mari zăcăminte de *cupru* și *salpetru*. Se găsesc, de asemenea, *minereuri de fier, petrol, argint, aur, uraniu*.

Clima. Sub aspect climatic, teritoriul Republicii Chile se împarte într-o regiune nordică cu climă tropicală — deșertică, o regiune cu o climă subtropicală și una sudică cu climă temperată umedă și rece. Re-

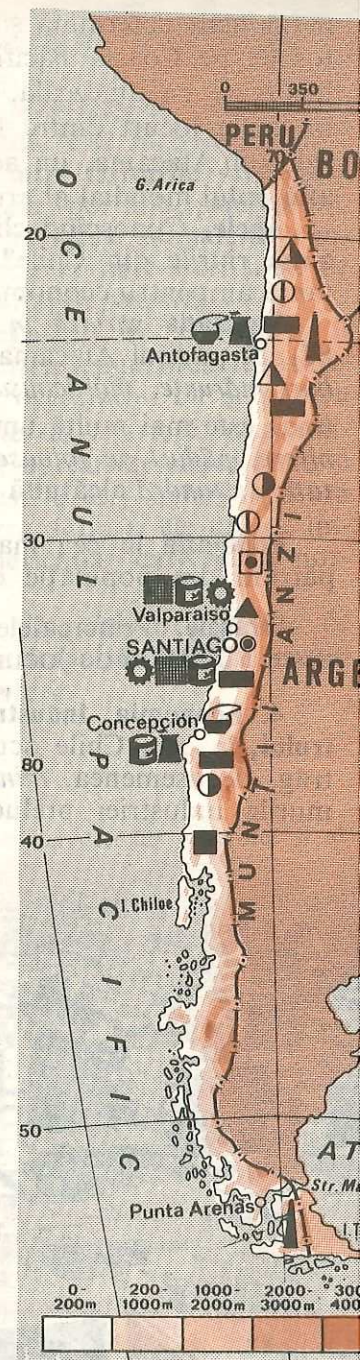

Fig. 92. Chile — harta fizică și economică. Ce consecințe geografice decurg pentru economie, din configurația statului Chile?

lieful înalt determină și o zonare a climei pe altitudine. Zidul muntos de pe Coasta Pacificului constituie o stavilă în calea vînturilor încărcate cu umezeală. Acest fapt determină o secetă îndelungată, în unele locuri dintre lanțurile muntoase, cum ar fi, de exemplu, Podișul Atacama, un adevărat pustiu. Pe țărmul Golfului Arica se află polul mondial al aridității.

Apele. Cunoscînd clima și relieful, spuneți ce caracteristici prezintă râurile din Chile? Unde sînt ele mai numeroase? Ce importanță au pentru economie?

Vegetația variază în raport cu latitudinea și altitudinea (vezi fig. 87). În podișul Atacama vegetația este foarte săracă, formată din ierburi mărunte, mărăcișuri și cactuși. În regiunile centrale și sudice, unde este mai multă umezeală și în regiunile înalte sînt păduri de conifere, păduri de foioase și pășuni. Extremitatea sudică are o vegetație de tundră alcătuită din mușchi și licheni.

Populația în cea mai mare parte este formată din *metiși*. Trei pătrimi din populație este concentrată în partea centrală a țării.

Orașele. Principalele orașe sînt: *Santiago* (cu o populație de peste 3 000 000 de locuitori), *Valparaiso* și *Concepcion*.

4. Economia. Industria este axată pe extracția cuprului și salpetrului, în care Chile ocupă unul din primele locuri din lume. Se extrag, de asemenea, *minereuri de uraniu, argint, aur* etc. Dintre ramurile industriei prelucrătoare cele mai dezvoltate sînt: *industria*

Fig. 93. Vedere din Santiago.

materialelor de construcții, textilă, alimentară, încălțăminte, industria hîrtiei, construcții navale, utilaj de transport, produse chimice (vezi fig. 92).

Agricultura. Suprafața folosită pentru agricultură este relativ restrînsă, datorită reliefului mai mult muntos. Cea mai importantă regiune agricolă este *Marea Vale*, situată între lanțurile muntoase din zona centrală și sudică. Se cultivă *cereale* (porumb, grîu, orez), *vița de vie, lămîiul, portocalul, măslinul*. **Creșterea animalelor** constituie o ramură de bază a agriculturii. Se cresc *cornute mari și oi*. Pe podișuri se practică *vînatul*, iar în apele oceanului, *pescuitul*.

Transporturile. Primul loc între categoriile de transport îl ocupă cele *maritime*, care sîervesc, atît pentru asigurarea legăturilor dintre diverse orașe situate pe țărmul oceanului, cît și pentru legăturile externe. *Căile ferate* sînt formate de o arteră longitudinală de peste 3 000 km lungime (care leagă nordul de sudul țării) și două căi ferate care străbat Anzii de la vest la est, făcînd legătura cu Argentina și Bolivia. *Transporturile rutiere* dețin și ele un loc important. Prin Chile trece șoseaua „Panamericană” care leagă nordul continentului cu Argentina.

Comerțul. Chile exportă mari cantități de *salpetru și cupru*; de asemenea, *guano* (îngrășămînt natural) și importă *mărfuri industriale, petrol, benzină* și unele *produse alimentare*.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt principalele caracteristici ale reliefului și ale apelor curgătoare?
2. Comparați clima părții de nord cu cea din sudul țării!
3. Care este specificul economiei Republicii Chile?

STATELE ATLANTICE

1. Ocupă fațada atlantică a Americii de Sud.
2. Relieful, o succesiune de podișuri și cîmpii.
3. Clima este foarte variată.
4. Rețeaua hidrografică este de dimensiuni uriașe.
5. Economia este axată pe industria extractivă și agricultură.

Analizați harta Americii de Sud și spuneți: care sînt mările și oceanele care scaldă Statele Atlantice? Care sînt consecințele geografice care decurg din această așezare?

1. *Statele atlantice ocupă fațada atlantică a Americii de Sud*, cuprinsă între Regiunea Andină și Oceanul Atlantic. Din această regiune fac parte următoarele state: *Brazilia, Argentina, Venezuela, Paraguay, Uruguay, Guyana, Suriname și Guyana Franceză* (vezi harta politică a lumii).

2. *Relieful este format din podișuri înalte și din câmpii joase*. Principalele podișuri sînt: **Podișul Braziliei**, în partea centrală (cel mai întins podiș); **Podișul Guyanelor**, situat la nord de Podișul Braziliei și **Podișul Patagoniei**, în partea sudică a continentului. Dintre câmpii cea mai întinsă este **Cîmpia Amazonului**, urmată de **Cîmpia La Plata** și **Cîmpia Orinoco**.

Comparați relieful statelor Andine cu cel al statelor Atlantice și spuneți ce asemănări și deosebiri există între ele.

3. **Clima**. Datorită mării desfășurări pe latitudine a statelor Atlantice, în această parte vom întâlni toate zonele de climă din America de Sud. Clima este influențată aici de curenți calzi, care scaldă țărmurile de est ale Americii de Sud, cît și de vînturile alizee care bat dinspre nord-est și sud-est.

4. **Apele**. Regiunea statelor atlantice are, spre deosebire de cea andină, *o rețea hidrografică de dimensiuni uriașe*, cu un volum foarte mare de apă. Acestea constituie artere bune pentru navigație (Amazon, Parana, Orinoco ș.a.).

Vegetația regiunii statelor atlantice variază în funcție de climă — de la cea ecuatorială la cea subpolară.

Populația statelor atlantice este de aproape patru ori mai mare decît a statelor andine. Cea mai deasă populație se află în regiunile de pe coasta Atlanticului și în ținuturile cu climă temperată.

5. **Economia**. Baza economiei acestor state, la fel ca a tuturor țărilor Americii Latine, o constituie agricultura. Se cultivă mai ales **plante tropicale** (*arborele de cafea, trestia-de-zahăr, bananul, bumbacul, tutunul*) și **cereale** (*grîul, porumbul, orezul* ș.a.). **Creșterea animalelor** constituie, de asemenea, o ramură importantă a economiei din aceste state. Se cresc *cornute mari, oi și cai*. Cea mai dezvoltată regiune agricolă se află situată în jurul estuarului Rio de la Plata și aparține Argentinei și Uruguayului. Din aceste regiuni se exportă în fiecare an cantități mari de *grîu, porumb, semințe de in*, precum și *carne congelată sau conservată, lînă și piei de animale*.

Industria este axată îndeosebi pe **ramura extractivă**. Se extrag mari cantități de *petrol* (Venezuela și Argentina), *minereuri feroase*

și *neferoase* (Brazilia). Dintre ramurile industriei prelucrătoare de bunuri de consum, cele mai dezvoltate sînt: *industria textilă* și cea *alimentară* (zahăr, conserve de carne, morărit etc.).

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt principalele forme de relief din statele atlantice?
2. Care sînt principalele zone de climă de pe teritoriul statelor atlantice?
3. Descrieți zonele de vegetație de la nord la sud.
4. Care este specificul economiei statelor atlantice?

Brazilia

1. Cel mai mare stat al Americii de Sud.
2. Relieful, o cîmpie uriașă cuprinsă între două podișuri.
3. O climă caldă și umedă.
4. Populația, un amestec de rase și popoare.
5. O economie în plină dezvoltare.

Așezarea. Brazilia cuprinde partea răsăriteană și centrală a Americii de Sud, avînd o largă deschidere la Oceanul Atlantic. Partea vestică ajunge pînă în apropierea Munților Anzi.

1. *Brazilia* ocupă 1/2 din suprafața Americii de Sud, fiind cel mai mare stat dintre toate țările Americii Latine. În comparație cu

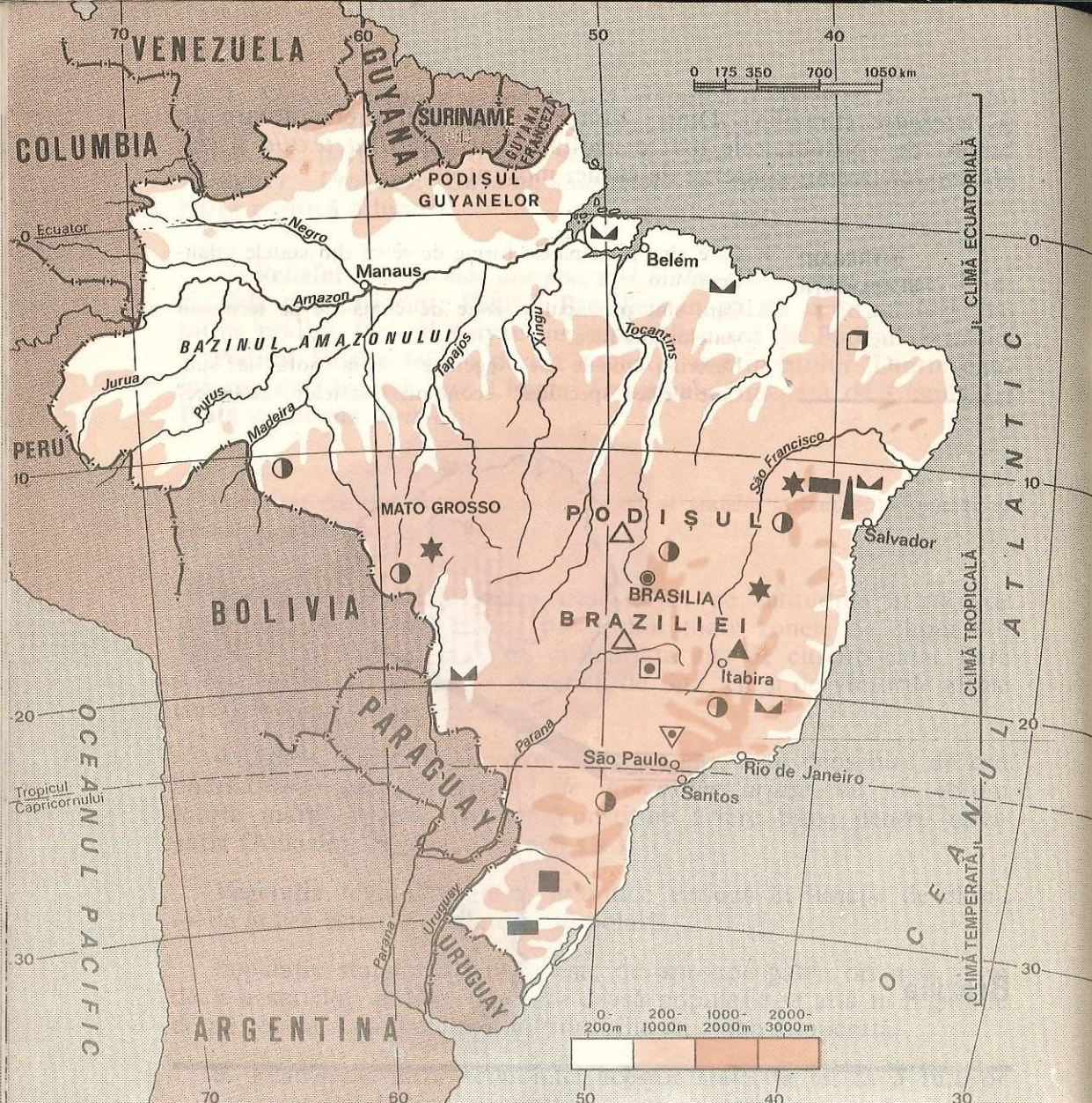

Fig. 94. Brazilia — harta fizică și a resurselor de subsol. Ce forme de relief sînt predominante pe teritoriul Braziliei? Ce resurse minerale se găsesc și în care regiuni?

suprafața altor state de pe Glob, Brazilia ocupă locul cinci (după U.R.S.S., Canada, R.P. Chineză și S.U.A.).

Denumirea oficială a statului este Republica Federativă a Braziliei. Ea cuprinde 22 de state, 3 teritorii și un district federal, cel al Capitalei.

Marginile și vecinii. Priviți harta Americii de Sud și răspundeți: Care sînt vecinii Braziliei? Ce urmări geografice prezintă așezarea cu o largă deschidere la Oceanul Atlantic?

2. **Relieful Braziliei** este alcătuit dintr-o vastă cîmpie — Cîmpia Amazonului, cuprinsă între două podișuri, Podișul Braziliei și Podișul Guyanelor. Forma predominantă de relief o formează podișul, cea mai mare întindere avînd-o Podișul Braziliei (vezi fig. 94).

Bogății minerale. Brazilia este una din cele mai bogate țări ale lumii în minereuri de fier (partea centrală a Podișului Braziliei). Sînt importante și zăcămintele de mangan, cărbune, bauxită, diamante, petrol, uraniu, cupru ș.a.

3. **Clima.** Cunoscînd așezarea geografică, ce zone de climă sînt în Brazilia?

Așezată, în cea mai mare parte, între Ecuator și Tropicul Capricornului, în calea alizeului de sud-est, care bate dinspre Oceanul Atlantic, Brazilia are, în general, o climă caldă și umedă. În raport cu întinderea teritoriului pe latitudine această climă se diferențiază astfel:

— **clima ecuatorială**, în Cîmpia Amazonului și pe coastele atlantice ale acesteia;

— **clima subecuatorială** — pe podișul Braziliei și Guyanelor;

— **clima tropicală umedă** — în părțile sudice din preajma tropicului.

Apele. Avînd o climă bogată în precipitații, Brazilia posedă o deasă rețea de ape curgătoare, care au un debit bogat în tot timpul anului. Relieful favorizează desfășurarea în lungime a acestei rețele. De aceea Brazilia are fluvii mari, nu numai ca volum de apă, ci și ca lungime. Fluviul cel mai lung și cel mai bogat în ape este Amazonul, care curge aproape paralel cu Ecuatorul, vărsîndu-se în Oceanul Atlantic. Al doilea fluviu ca mărime este Parana, care traversează părțile sudice ale Braziliei. În partea de est curge fluviul Sao Francisco, care se varsă în Oceanul Atlantic.

Rîurile din Podișul Braziliei pot fi folosite în mare parte pentru producerea energiei electrice, avînd pe cursul lor numeroase cascade.

Fig. 95.
Extragerea cauciucului natural.

Vegetația și animalele. Vegetația Braziliei este foarte bogată și foarte variată. Ea este repartizată în funcție de climă în felul următor: în Cîmpia Amazonului predomină **pădurea ecuatorială** (Selvasul), formată din arbori ca: *arborele de cauciuc*, *arbori cu lemn prețios (acaju, palisandru)*, *arbori medicinali — chinină*, sau arbori din care se extrag diferite substanțe colorante. Ținuturile cu climă subecuatorială au o vegetație alcătuită din **ierburi înalte** (Campos). Acestea ocupă **Podișul Braziliei și Podișul Guyanelor**. În regiunile sudice cu climă temperată, se dezvoltă **pădurile de foioase**.

Fauna este tot atît de bogată și de variată, ca și vegetația. Se întîlnesc *maimuțe, jaguari, vulpi, lupi, șerpi* (unii cu lungime de 7—8 m), *caimani, tapiri* ș.a.

135 mil. loc. **4. Populația** este formată dintr-un amestec de rase și popoare. Majoritatea populației este formată din *albi*. Aproximativ o șesime din populație, deci circa 20 milioane de locuitori, este alcătuită din *mulatri, mestiți și indieni*. Aceștia locuiesc în părțile de nord-vest ale țării, situate de-a lungul cursului superior și mijlociu al Amazonului. Urmează *negrii*, descendenți ai sclavilor aduși din Africa. Aceștia ocupă părțile sud-estice, unde se găsesc marile plantații de cafea. Cea mai deasă populație se află în părțile răsăritene, în special pe coasta atlantică, iar cea mai rară, în selvasul brazilian și în partea vestică a Podișului Braziliei (Podișul Mato Grosso). Limba oficială este portugheza.

Fig. 96. Vedere din Rio de Janeiro.

Fig. 97. Plantație de trestie de zahăr.

Orașele. Din anul 1960 capitala țării este **Brasilia**, oraș nou, construit pe teritoriul Podișului Braziliei. Tot în Podișul Braziliei, în apropiere de ocean, se află și **São Paulo**, puternic centru industrial.

Pe coasta Oceanului Atlantic se înșiră o serie de orașe-porturi. Cel mai mare, dintre acestea este **Rio de Janeiro**. Principalul port pentru exportul cafelei este **Santos**.

5. Economia. Brazilia este cea mai mare putere economică din zona ecuatorială. În ultima perioadă a început să valorifice tot mai mult marile bogății de care dispune Brazilia, ocupînd primul loc printre țările Americii Latine în industria siderurgică și textilă.

Agricultura. Brazilia este țara cafelei, a nucilor de cocos, a bananelor și a producției de cacao. Ramura de bază a economiei Braziliei o constituie agricultura, specializată în culturi ale căror produse sînt în cea mai mare parte exportate. În acest scop se cultivă pe mari suprafețe **cafeaua**, de asemenea, **cacaua** și **citricele**. Pentru consumul intern se cultivă **cereale**, dintre care **porumbul** ocupă primul loc, atît ca suprafață cît și ca producție; urmează **grîul** și **orezul**. Se cultivă, de asemenea, **maniocul, fasolea, batatele, vița de vie** ș.a. Mari suprafețe sînt cultivate cu **trestie de zahăr**. Cafea și cacao se cultivă în părțile sud-estice. Cultura cerealelor se practică mai ales în părțile sudice. În Cîmpia Amazonului, ocupată de pădurea ecuatorială, o parte a populației se ocupă cu **extragerea laptelui de cauciuc** din arborii de cauciuc.

Producția de cereale nu acoperă cerințele interne și de aceea Brazilia este nevoită să importe anual mari cantități de cereale.

Creșterea animalelor reprezintă una din principalele ocupații ale locuitorilor. Brazilia dispune de un număr mare de animale

A doua ex-
portatoare
mondială

care furnizează materia primă pentru industria laptelui, a conservelor de carne și a pielăriei.

Industria este axată pe ramurile extractive. Se extrage minereu de fier, cărbune, mangan, uraniu, petrol. În ultima vreme au început să se dezvolte **industria siderurgică**, producătoare de fontă, oțel, precum și **industria constructoare de mașini**, mai ales producția de autovehicule și vapoare. În plină dezvoltare sînt și alte ramuri, ca: **industria cauciucului, a celulozei și hîrtiei**. Guvernul brazilian a întreprins o serie de măsuri de trecere în proprietatea statului a unor ramuri industriale ca: **industria petrolieră, a extracției minereurilor de fier ș.a.**

Pe baza produselor obținute din agricultură s-au dezvoltat ramuri ale **industrii alimentare**, cum sînt: industria zahărului, a conservelor de carne, a produselor lactate (unt) etc.

Transporturile. Principalele căi de transport sînt **căile ferate, fluviale și șosele**. Rețeaua de căi ferate este insuficient dezvoltată față de marea suprafață a țării. Cea mai deasă rețea se află pe Coasta Atlanticului și în părțile de sud. Vestul și Cîmpia Amazonului sînt aproape complet lipsite de căi ferate. Șoselele suplinesc în parte insuficiența căilor ferate. În 1970 a fost dată în folosință marea magistrală rutieră — **Transamazonia** — ce traversează Bazinul Amazonului de la vest la est. O parte a legăturilor interne se realizează cu ajutorul **navigației fluviale**, pe Amazon, cît și prin **navigația maritimă** pe Oceanul Atlantic, prin care se face legătura dintre părțile nordice și sudice ale țării. Legătura cu alte state se asigură mai ales prin **transportul pe ocean**. O mare dezvoltare o are **transportul aerian**.

Comerțul. Brazilia **exportă** cantități mari de **cafea** (cea mai mare exportatoare din lume), **minereuri de fier, cacao, bumbac și carne**. **Importă** **mașini, utilaje, mijloace de transport, produse chimice, cărbuni de calitate superioară și petrol**. De asemenea importă unele **produse alimentare**, în special **cereale**. Brazilia are relații comerciale dezvoltate mai ales cu statele americane: S.U.A., Canada, țările Americii Latine. De asemenea, întreține relații comerciale și cu state din alte continente.

Din **România importă** rulmenți, tractoare ș.a. și **exportă** minereu de fier, piei crude, bumbac, cacao, cafea ș.a.

1. Localizați pe hartă principalele unități de relief și spuneți cum se numesc.
2. Descrieți zonele de vegetație de pe teritoriul Braziliei și explicați prezența acestora.
3. Care este specificul economiei Braziliei și prin ce produse este cunoscută pe piața mondială?
4. Cum ar putea fi valorificată Amazonia?

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

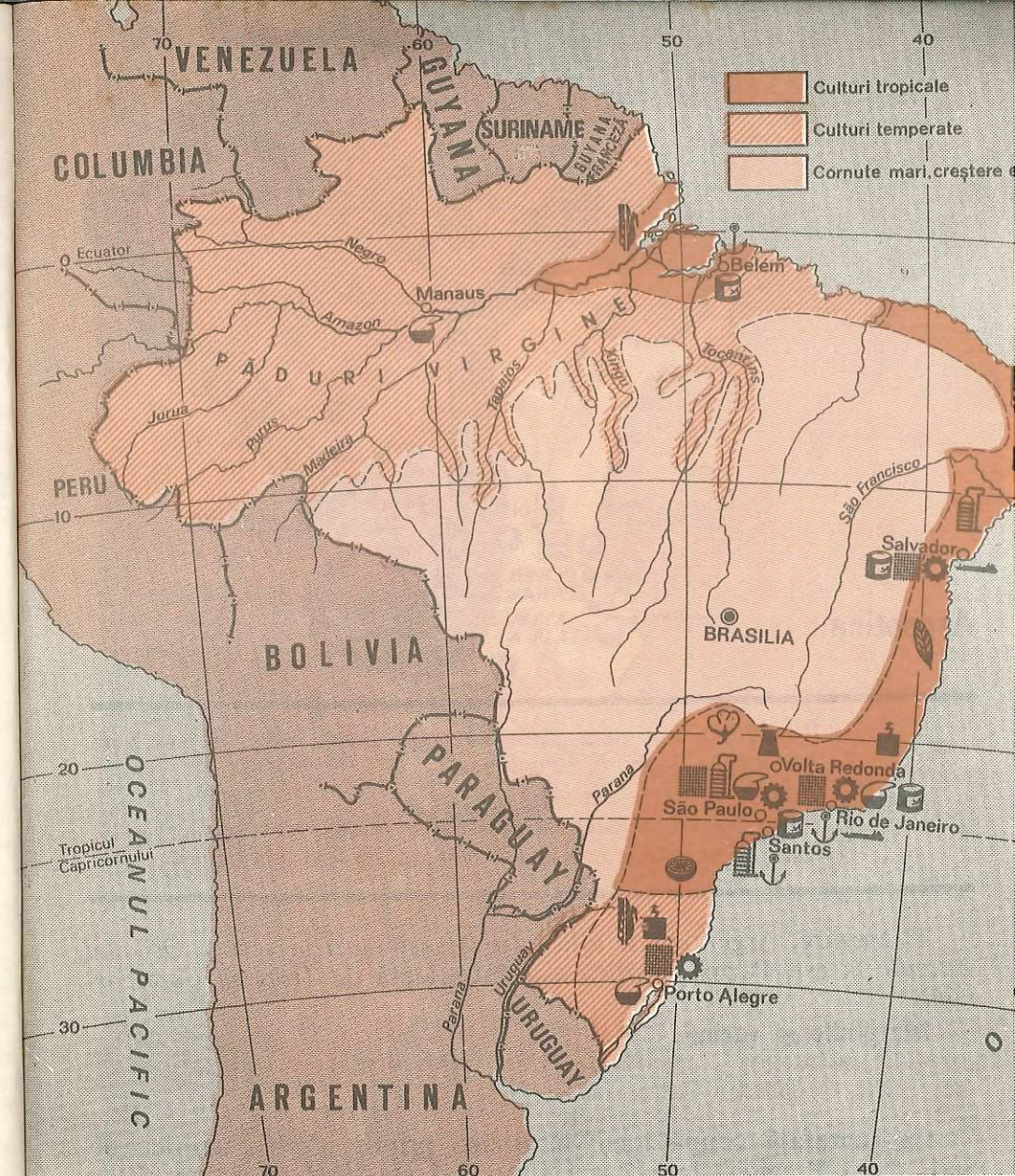

Fig. 98. Brazilia — harta economică. Localizați pe hartă principalele culturi agricole. Care este economia podișului Braziliei? Unde se găsesc principalele resurse minerale și ce ramuri ale industriei s-au dezvoltat?

ȘTIATI CĂ... — orașele Salvador și Rio de Janeiro au fost capitale ale Braziliei? Primul a fost pînă în 1763, iar al doilea pînă în 1960.
— pe fluviul Parana s-a construit cea mai mare hidrocentrală din lume — **Itaipu** — de 12 600 MW?
— Brasília a devenit un mare nod de comunicații și centru industrial cu fabrici și uzine nepoluante?

Argentina

1. Ocupă cea mai mare parte a regiunii sudice a Americii de Sud.
2. De la munți înalți, la câmpii joase.
3. O mare varietate climatică.
4. Populația, un amestec de popoare de origine europeană.
5. Țara cu economia cea mai dezvoltată din America Latină.

1. **Așezare.** Argentina se află între *Munții Anzi* la vest și *Oceanul Atlantic* la est. Partea nordică este întretăiată de *Tropicul Capricornului*.

Marginile și vecinii. Arătați pe hartă vecinii și urmăriți configurația țărmurilor Argentinei. Care sînt urmările geografice ale vecinătății Oceanului Atlantic?

Ca **suprafață** ocupă locul al doilea printre țările Americii de Sud, după Brazilia. În această suprafață sînt incluse și jumătatea de răsărit a *insulei Țara Focului*. Argentina este o republică federală compusă din 22 provincii și un teritoriu național în care se cuprinde estul insulei Țara Focului precum și alte insule.

2. **Relieful.** Teritoriul Argentinei cuprinde o mare varietate de forme de relief.

Partea vestică este dominată de culmile muntoase ale *Anzilor*. Pe teritoriul Argentinei acești munți ajung la *cele mai mari înălțimi*.

Trecerea de la culmile muntoase la câmpia joasă se face printr-o **câmpie înaltă** acoperită cu ierburi mărunte numită **Pampas** (vezi harta fizică a Americii de Sud și harta Argentinei, fig. 99).

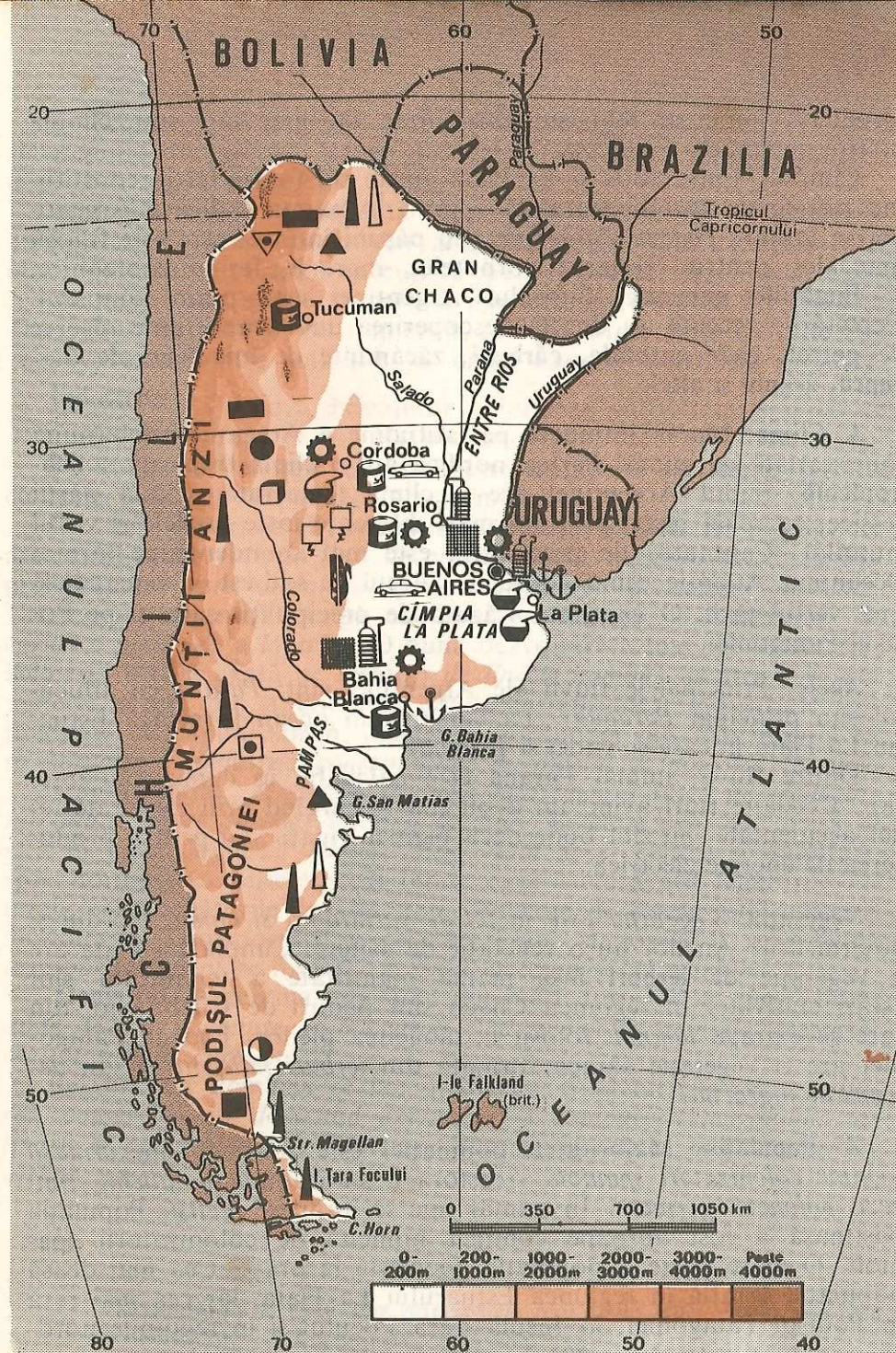

Fig. 99. Argentina — harta fizică și economică. Care sînt principalele bogății minerale ale Argentinei? Unde este concentrată economia Argentinei? Cum explicați această localizare?

În partea nordică și nord-estică se întinde o vastă **câmpie**. Această câmpie la nord poartă denumirea de *Gran Chaco* și este acoperită cu o vegetație sărăcăcioasă. Între fluviile Parana și

Uruguay cîmpia se numește *Entre Rios*, iar mai spre sud, cîmpia poartă denumirea *La Plata*.

Cîmpiile *Entre Rios* și *La Plata* au un sol foarte fertil, constituind principala regiune agricolă a țării. În partea sudică a Argentinei se întinde *Podișul Patagoniei*, cu pășuni întinse, care este folosit mai ales pentru creșterea cornutelor mari în ferme zootehnice.

Bogățiile minerale. Subsolul Argentinei este puțin cunoscut. Cercetările recente au dus la descoperirea unor importante rezerve de **petrol**, **gaze naturale**, **cărbuni**, **zăcăminte de minereuri de fier**, **cupru**, **uraniu** și altele.

3. Clima. Marea întindere pe latitudine a Argentinei determină zone variate de climă. Partea nordică are o climă **tropicală** și **sub-tropicală**. Sudul Argentinei are o climă **temperată**. Clima părții vestice, cu relief înalt, prezintă mari diferențe între poalele și vârful munților. Cantitatea de precipitații este mai abundentă pe țărmul Oceanului Atlantic, fiind adusă de alizeul de sud-est și mai redusă spre vestul țării. O cantitate scăzută de precipitații cade și pe *Podișul Patagoniei*.

Apele. Principalele fluvii ale Argentinei sînt: *Parana* cu afluentul său principal *Paraguay*. La vărsarea în ocean formează Estuarul *La Plata* în care se varsă și *Uruguay*.

Dintre fluvii, numai *Parana* este navigabil în cursul său inferior. Celelalte râuri, avînd un debit mic și curgînd prin forme de relief accidentate, nu sînt bune decît pentru irigații sau pentru producerea de energie electrică.

Vegetația. *Vegetația este la fel de variată ca și clima*. Nordul și pîrînișurile Anzilor au o vegetație de **pădure**. Cîmpia *La Plata* are o vegetație de **ierburi** însă marea majoritate a terenurilor sînt astăzi cultivate. În regiunea *Chaco* sînt păduri de *Quebracho* din care se extrage **taninul**, folosit la tăbăcirea pieilor. *Podișul Patagoniei* are o vegetație săracă, formată din **ierburi mărunte** și din **desișuri de mărăcini**.

4. Populația. Majoritatea populației este formată din **urmașii foștilor colonizatori spanioli**. Acestora li s-au adăugat **italieni**, **francezi**, **polonezi**, **germani**. În număr mic se întîlnesc **mețiși**. Populația băștinașă a fost aproape complet nimicită de colonizatorii spanioli. O mare parte a populației locuiește la orașe. Cea mai deasă populație se află în regiunea Estuarului *La Plata*, iar cea mai rară în *Podișul Patagoniei*, în *Insula Țara Focului* și în regiunile nord-vestice ale țării (vezi fig. 88). Limba oficială este spaniola.

Orașele. Capitala țării **Buenos Aires** deține peste 1/3 din populația Argentinei și realizează jumătate din valoarea producției industriale a țării. Alte orașe importante sînt: **Rosario**, **Cordoba** și **La Plata**.

5. Economia. Argentina este o mare producătoare de grîu și porumb (unul din primele locuri din lume), precum și de produse animale (brînzeturi, carne, lînă, piei).

Agricultura este specializată în producția de cereale și creșterea animalelor. O mare parte din aceste produse sînt exportate. În afară de grîu și porumb se cultivă **secara**, **ovăzul**, **orzul**, **inul**, **floarea-soarelui** ș.a. Cereale se cultivă mai ales în cîmpiile *La Plata* și *Entre Rios*. Se cultivă, de asemenea, **cartofi**, **tutun**, **mate** (ceai de *Paraguay*) ș.a. Dintre animale se cresc **cornute mari**, **oi** și **porci**.

Industria. Pe baza bogățiilor solului și subsolului spuneti ce ramuri ale industriei se pot dezvolta în Argentina.

Producția de energie electrică este asigurată de multe termocentrale, hidrocentrale și centrale atomice.

Un loc important îl ocupă **industria petrolului**. Se extrag, de asemenea, **minereuri de fier**, **de plumb**, **cupru**, **mangan** ș.a. **Industria prelucrătoare este orientată spre valorificarea produselor agricole.** Un loc important îl ocupă **industria morăritului**, a **conservei** de carne, a **pielăriei**, a **laptelui**. O bună dezvoltare a luat, de asemenea, **industria textilă** axată pe țesături de **lînă** și **bumbac**, pentru care are materie primă din abundență. Multe întreprinderi industriale sînt finanțate cu capital străin, îndeosebi nord-american. Au început să se dezvolte și **industria construcțiilor de mașini** și **industria chimică**.

Transporturile. Argentina are cea mai bogată rețea de transporturi dintre toate statele Americii de Sud. Rețeaua cea mai deasă se află în jurul capitalei *Buenos Aires*. Din acest centru se ramifică, spre nord-est, o serie de căi ferate care asigură atît legăturile interne, cît și legăturile cu alte state. Rețeaua de șosele este mai slab dezvoltată. Transporturilor pe căi ferate și șosele li se adaugă **transportul fluvial** pe fluviul *La Plata*, precum și cel **maritim**.

Comerțul. Argentina este unul din marii furnizori ai pieței mondiale de grîu, **semințe de in**, **carne**, **lînă** și **piei de animale**. **Importă: mașini, utilaje, cărbuni.**

Relațiile cu **România** se fac în diverse domenii cum sînt: **cultural**, **comercial**, în domeniul **explorării și exploatării petrolului**, **rafinării și petrochimiei**, **siderurgiei**, **științific și tehnic**, **minier**, **agrozootehnic** ș.a.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII

1. Care sînt principalele unități de relief de pe teritoriul Argentinei?
2. Descrieți principalele zone de climă și vegetație ale Argentinei.
3. Care sînt principalele caracteristici ale economiei Argentinei?
4. Localizați pe hartă principalele orașe ale Argentinei.

9,9 mil.
locuitori,
cel mai
mare oraș
din emisfera
sudică

Venezuela

VENEZUELA

1. Este așezată în partea nordică a Americii de Sud.
2. Are toate formele de relief specifice Americii de Sud.
3. Cea mai bogată țară în petrol din America Latină.
4. Economia este axată pe extragerea petrolului, a minereului de fier și cultivarea plantelor tropicale.

1. **Așezare.** Analizați harta fizică și politică a Americii de Sud și spuneți în care parte a Americii de Sud este așezată Venezuela? Ce coordonate geografice întretaie teritoriul Venezuelei? Ce consecințe geografice decurg din această așezare? Care sînt vecinii? Cum se numesc marea și oceanul care scaldă țărmul de nord al Venezuelei?

2. **Relieful.** Partea vestică și nordică are un *relief muntos* format din ramurile **Munților Anzi**. Partea de sud-est are un *relief de podiș*, **Podișul Guyanelor**. Între ramurile muntoase ale Anzilor și Podișul Guyanelor se află **Cîmpia Orinoco**, străbătută de fluviul cu același nume. Între culmile muntoase ale Anzilor se află regiunea joasă **Maracaibo**, în interiorul căreia se găsește laguna cu aceeași denumire (vezi fig. 100).

3. **Bogățiile minerale.** Cea mai bogată țară în petrol din America de Sud. Petrolul și gazele naturale constituie bogăția cea mai importantă a Venezuelei, în privința căreia se situează pe unul din primele locuri în lume ca producție. Alte bogății importante ale țării sînt *minereurile de fier și de cupru*. De asemenea, mai are *aur, diamante, cărbune, aluminiu* etc.

Clima. Prin așezarea geografică, Venezuela se află situată în zona *climei tropicale* cu două anotimpuri, unul ploios și

Fig. 100. Venezuela — harta fizică și economică. Observați răspindirea industriei și a plantelor cultivate pe teritoriul Venezuelei. În care parte este concentrată industria? De ce?

altul secetos. Ca urmare a reliefului variat, clima se deosebește mult de la o regiune la alta. Astfel, Valea Maracaibo are cele mai ridicate temperaturi și cea mai mare cantitate de precipitații din întreaga Americă de Sud, ceea ce face ca în aceste locuri să fie permanent o atmosferă sufocantă, puțin prielnică vieții. Cele mai bune condiții de climă le oferă regiunile muntoase andine. Pe munți se observă o zonare a climei pe altitudine.

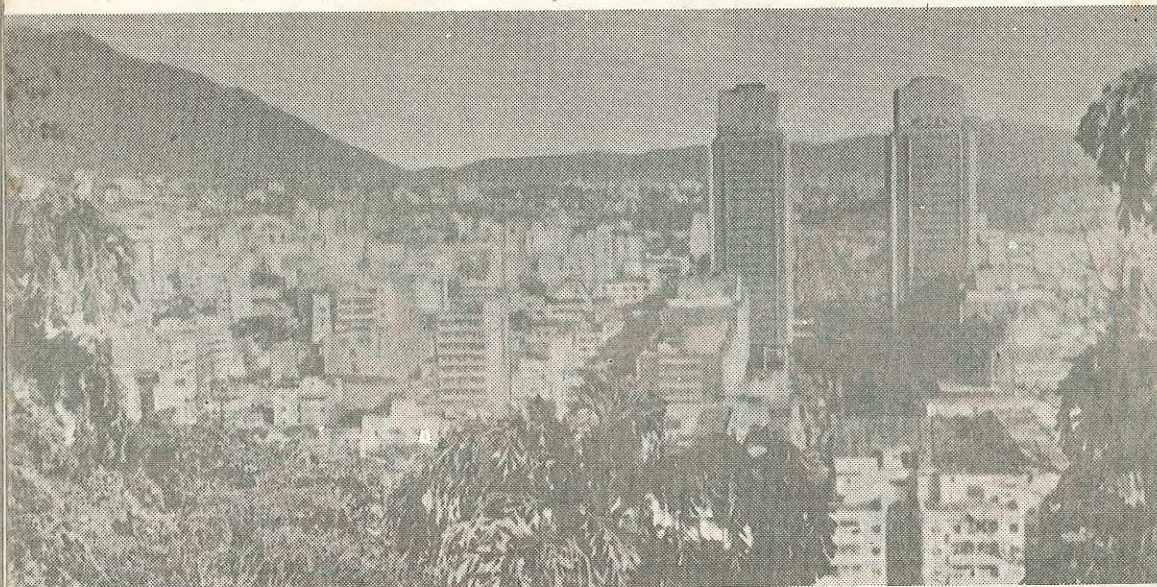

Fig. 101. Vedere din Caracas.

Apele. Venezuela este străbătută de unul din marile fluvii ale Americii de Sud, *Orinoco*, care formează o mare deltă.

Vegetația și animalele. În funcție de climă și relief ce vegetație are Venezuela?

Venezuela este țara pădurilor de palmieri și a llanosului. Cea mai mare parte din suprafața țării este acoperită cu păduri alcătuite din palmieri de diferite specii și din ferigi arborescente. Regiunile de cimpie au ca principală formă de vegetație ierburile înalte (*llanos*), asemănătoare savanelor africane. Animalele caracteristice pădurilor sînt *maimuțele* și *papagalii*. Se întilnește, de asemenea, șarpele *boa*, care poate ajunge pînă la 12 m lungime. Regiunile acoperite cu ierburi sînt populate de animale ierbivore — *tapirul* și *carnivore* — *puma* și *jaguarul*.

Populația este formată din *mestiți*, *creoli*, *indieni*, *mulatri* și *negri*. Cea mai deasă populație se întilnește în regiunile de coastă, iar cea mai rară în regiunile de podiș și llanos.

Orașele. Principalele orașe se află pe țărmul Atlanticului și al Mării Caraibilor. Capitala țării este **Caracas**, situat la 13 km în interior și deservit de portul maritim **La Guaira**. Bazele orașului s-au pus în 1567 de către spanioli. Azi este una dintre cele mai moderne capitale ale Americii Latine. Alte orașe sînt **Maracaibo**, **Valencia**, **Barcelona** etc.

4. Economia este axată pe extragerea petrolului și cultivarea plantelor tropicale. Din punct de vedere economic Venezuela se situează printre țările cele mai dezvoltate ale Americii Latine.

Industria. Ramura principală a industriei și a economiei Venezuelei este *extracția petrolului*. Petrolul se extrage din partea de vest a țării, din regiunea Lacului Maracaibo și din est, din regiunea deltei fluviului *Orinoco*. Venezuela realizează din petrol 4/5 din venitul național. Dintre minereuri se extrage: *fier*, *mangan*, iar dintre alte bogății de subsol, *diamante*, *aur* etc. *Industria prelucrătoare* a acestor resurse se află în curs de dezvoltare, rămînînd însă în urmă față de industria extractivă. Prelucrarea petrolului are cea mai mare dezvoltare, la Punta Cordon fiind una dintre cele mai mari rafinării de pe Glob.

Dintre ramurile industriei bunurilor de larg consum mai dezvoltate sînt: *industria alimentară* și *textilă* (vezi fig. 100).

Agricultura. În agricultură se practică culturi ale căror produse sînt destinate în mare parte exportului: *cafeaua*, *cacao*, *trestie-de-zahăr*, *bumbac* și culturi ale căror produse sînt folosite pentru uz intern: *grâu*, *porumb*, *orez*, *fasole*, *tutun*. Creșterea animalelor este mai slab dezvoltată în comparație cu cultivarea plantelor. În agricultură predomină marea proprietate.

Transporturile și comerțul. Rețeaua căilor de comunicație este formată din *căi ferate* și *șosele*, concentrate în special în regiunile nordice ale țării. Pentru legăturile externe se folosesc mai ales *transportul maritim* și cel *aerian*. Venezuela are ca principale articole la **export** — *petrolul* și *minereuri de fier*. La acestea se adaugă *cafeaua* și *cacaua*. **Importă** produse fabricate, în special *mașini* și *unele produse alimentare*.

Cu **România** are încheiate diverse acorduri de colaborare *culturală* și *științifică*, *economică* și *industrială*, în domeniul agricol și agroindustrial.

ÎNTREBĂRI

1. Care sînt principalele forme de relief ale Venezuelei?
2. În ce constă specificul economiei Venezuelei?

ȘTIATI CĂ...

- muntele Cerro Bolivar din Venezuela este așa de bogat în minereu de fier încît locuitorii spun „e de ajuns să ștergi doar praful pentru a da de fier“?
- o societate străină angajată de Venezuela pentru forarea puțurilor de apă s-a desființat din cauză că forînd terenul, în locul apei, a găsit numai petrol?
- Fluviul Orinoco ascunde în apele sale verzi cele mai mari primejdii ale junglei: pești carnivori, calcani veninoși, țipari electrice, lipitori uriașe, peștele-pisică a cărui zgîrietură poate provoca infecția singelui?

STATELE AFRICII

Nr. crt.	Țara	Forma de stat	Anul dobândirii independenței	Suprafața în km ²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km ²	Capitala
1	Republica Algeriană Democratică și Populară	Republică	1962	2 382 000	20,50	9	Alger
2	R.P. Angola	Republică	1975	1 247 000	8,34	7	Luanda
3	Republica Arabă Egipt	Republică	1952	1 001 000	48,50	48	Cairo
4	Botswana	Republică	1966	600 400	1,01	2	Gaborone
5	Burundi	Republică	1962	28 000	4,42	159	Bujumbura
6	Republica Camerun	Republică	1960	475 000	9,16	20	Yaounde
7	Republica Centrafricană	Republică	1960	633 000	2,45	4	Bangui
8	Insulele Capului Verde	Republică	1975	4 033	0,31	78	Praia
9	Ciad	Republică	1960	1 284 000	4,79	4	N'Djamena
10	Coasta de Fildeș	Republică	1960	322 500	9,30	29	Yamoussoukro
11	Insulele Comore	Republică	1975	2 200	0,42	194	Moroni
12	Republica Populară Congo	Republică	1960	342 000	1,65	5	Brazzaville
13	Republica Zair	Republică	1960	2 345 400	31,15	13	Kinshasa
14	R.P. Benin	Republică	1960	113 000	3,72	33	Cotonou

15	Etiopia	Republică	—	1 222 000	43,35	35	Addis-Abeba
16	Gabon	Republică	1965	267 600	1,13	4	Libreville
17	Ghana	Republică	1957	239 000	12,70	53	Accra
18	Guinea	Republică	1958	246 000	5,18	21	Conakry
19	Guinea Ecuatorială	Republică	1972	28 000	0,38	13	Malabo
20	Guinea Bissau	Republică	1973	36 000	0,86	24	Bissau
21	Kenya	Republică	1963	583 000	18,77	32	Nairobi
22	Lesotho	Republică	1966	30 400	1,44	48	Maseru
23	Liberia	Republică	1874	111 400	2,06	18	Monrovia
24	Libia	Jamahirie (Republică)	1951	1 760 000	3,36	2	Tripoli
25	Malawi	Republică	1964	118 500	6,43	54	Lilongwe
26	R.D. Madagascar	Republică	1960	587 000	9,40	16	Antananarivo
27	Republica Mali	Republică	1960	1 240 000	7,53	6	Bamako
28	Maroc	Monarhie constituțională	1956	447 000	22,11	50	Rabat
29	Mauritius	Republică	1975	2 045	0,96	470	Port-Louis
30	Mauritania	Republică	1960	1 030 700	1,78	2	Nouakchott
31	Mozambic	Republică Populară	1975	801 590	13,31	17	Maputo
32	Namibia	Se află sub dependența Africii de Sud	—	824 300	1,47	2	Windhoek
33	Swaziland	Republică	1968	17 400	0,61	35	Mbabane
34	Niger	Republică	1960	1 267 000	5,77	5	Niamey
35	Nigeria	Republică Federală	1960	924 000	92	100	Abuja
36	Reunion	Posesiune franceză	—	2 510	0,55	218	Saint-Denis
37	Zimbabwe	Republică	1980	390 000	7,74	20	Harare

38	Ruanda	Republică	1962	26 400	5,70	216	Kigali
39	Sahara Occidentală	Situație de tranziție	—	266 000	0,06		El Aium
40	São Tome și Principe	Republică Democratică	1975	1 000	0,09	95	São Tome
41	Senegambia (Republică)	Senegal Gambia	1960 1965	207 500	6,94	33	Dakar
42	Siera Leone	Republică	1961	72 000	3,47	48	Freetown
43	Somalia	Republică	1960	638 000	5,27	8	Mogadiscio
44	Djibouti	Republică	1977	22 000	0,33	15	Djibouti
45	Republica Africa de Sud	Republică		1 221 000	30,80	25	Pretoria
46	Sudan	Republică	1956	2 500 000	20,36	8	Khartoum
47	Republica Unită Tanzania	Republică	1961	945 000	20,38	2	Dar es Salaam
48	Togo	Republică	1960	57 000	2,76	49	Lome
49	Tunisia	Republică	1956	164 000	6,89	42	Tunis
50	Uganda	Republică Federală	1962	236 000	14,63	62	Kampala
51	R.D.P. Bourkina-Fasso	Republică	1960	274 000	6,61	24	Ouagadougou
52	Zambia	Republică	1964	753 000	6,24	8	Lusaka
53	Seychelles	Republică	1976	280	0,06	230	Victoria

STATELE DIN OCEANIA ȘI AUSTRALIA

Nr. crt.	Țara	Forma de stat	Anul dobândirii independenței	Suprafața în km²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km²	Capitală
1	Australia	Stat Parlamentar federal		7 700 000	15,37	2	Canberra
2	Fiji	Republică	1970	18 274	0,67	37	Suva
3	Nauru	Republică	1968	21	0,01	381	Yaren
4	Noua Zeelandă	Stat parlamentar		268 676	3,20	12	Wellington
5	Papua-Noua Guinee	Republică	1975	461 691	3,19	7	Port Moresby
6	Samoa de Vest	Regat	1962	2 842	0,16	57	Apia
7	Tonga	Regat	1970	699	0,10	149	Nuku' alof
8	Kiribati	Republică	1979	728	0,06	84	Bairiki
9	Vanuatu	Republică	1980	14 763	0,12	8	Port Vila
10	Insulele Solomon	Republică	1978	28 446	0,26	9	Honiara
11	Tuvalu	Republică	1978	158	0,01	51	Fongafale

AMERICA DE NORD

1	Statele Unite ale Americii (S.U.A.)	Republică	1776	9 372 614	234,50	25	Washington D.C.
2	Canada	Stat parlamentar federal		9 976 139	24,91	2	Ottawa
3	Statele Unite Mexicane	Republică	1823	1 972 547	78,52	40	Ciudad de Mexico

STATELE DIN AMERICA CENTRALĂ

Nr. crt.	Țară	Forma de stat	Anul dobândirii independenței	Suprafața în km ²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km ²	Capitala
1	Guatemala	Republică	1821	109 000	7,93	73	Ciudad de Guatemala
2	Salvador	Republică	1821	21 041	5,23	249	San Salvador
3	Honduras	Republică	1821	112 000	4,09	37	Tegucigalpa
4	Belize	Republică	1981	23 000	0,16	7	Belmopan
5	Nicaragua	Republică	1821	130 000	3,06	24	Managua
6	Costa Rica	Republică	1821	51 000	2,38	47	San Jose
7	Panama	Republică	1903	77 000	2,09	27	Ciudad de Panama
8	Cuba	Republică	1959	111 000	9,90	89	Havana
9	Haiti	Republică	1804	27 700	5,12	185	Port au Prince
10	R. Dominicană	Republică		48 700	5,96	122	Santo Domingo
11	Jamaica	Republică	1962	11 000	2,26	205	Kingston
12	Barbados	Republică	1966	431	0,25	584	Bridgetown
13	Trinidad și Tobago	Republică	1962	5 128	1,15	224	Port of Spain
14	Bahamas	Republică	1973	13 935	0,22	16	Nassau
15	Grenada	Republică	1974	344	0,11	320	St. George's
16	St. Kitts-Nevis-Anguilla	Republică	1983	269	0,04	154	Basse-Terre
17	Santa Lucia	Republică	1979	616	0,13	203	Castries
18	Antigua și Barbuda	Republică	1981	442	0,08	176	St. John City
19	Dominica	Republică	1978	751	0,08	101	Roseau
20	St. Vincent-Grenadine	Republică	1979	388	0,10	263	Kingstown

AMERICA DE SUD

STATELE ANDINE

Nr. crt.	Țară	Forma de stat	Anul dobândirii independenței	Suprafața în km ²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km ²	Capitala
1	Columbia	Republică	1810	1 139 000	27,53	24	Bogota
2	Ecuador	Republică	1809	284 000	9,25	33	Quito
3	Peru	Republică	1821	1 285 000	18,71	15	Lima
4	Bolivia	Republică	1825	1 100 000	6,08	6	La Paz
5	Chile	Republică	1810	757 000	11,68	15	Santiago

STATELE ATLANTICE

Nr. crt.	Țară	Forma de stat	Anul dobândirii independenței	Suprafața în km ²	Populația în milioane locuitori	Densitatea medie a populației pe km ²	Capitala
1	Argentina	Republică	1816	2 767 000	29,63	11	Buenos Aires
2	Brazilia	Republică	1822	8 512 000	135,56	16	Brasilia
3	Guyana	Republică	1966	215 000	0,92	4	Georgetown
4	Guyana Franceză	Colonie		91 000	0,07	1	Cayenne
5	Paraguay	Republică	1811	407 000	3,47	9	Asuncion
6	Suriname	Republică	1975	163 000	0,35	2	Paramaribo
7	Uruguay	Republică	1828	176 000	2,97	17	Montevideo
8	Venezuela	Republică	1811	912 000	16,39	18	Caracas

Cuprins

Cunoașterea Pământului	5	Oceania	116
Hartă politică a lumii	7	Antarctida	121
Populația globului	9	America	125
Tipuri de așezări	12	Așezarea geografică, întinde-	
Africa	15	rea și marginile	125
Așezarea geografică și cunoaș-		Relieful, clima, apele, vegetația	
terea continentului Africa	15	și animalele Americii	126
Suprafața și țărmurile Africii	19	<i>America de Nord</i>	129
Relieful Africii și bogățiile		Așezarea geografică și relieful.	
minerale	21	Clima, apele, vegetația și ani-	
Clima Africii	27	malele	132
Apele Africii	30	Populația și statele	137
Vegetația și animalele Africii..	35	Canada	141
Populația și harta politică a		Statele Unite ale Americii	
Africii	40	(S.U.A.)	147
<i>Regiunile geografice ale Africii</i>	45	Economia S.U.A.	153
Africa de nord	46	Mexicul	158
Republica Arabă Egipt	53	<i>America Centrală</i>	163
Maroc	58	Republica Cuba	165
Republica Algeriană Democra-		<i>America de Sud</i>	169
tică și Populară	62	Așezarea, relieful și clima Ame-	
Regiunea Sudan	66	ricii de Sud	169
Republica Federală Nigeria .	69	Apele, vegetația și animalele.	
Republica Democratică Sudan.	73	Populația și statele	173
Regiunea Africa Centrală	76	Statele Andine	177
Republica Zair	80	Peru	178
Regiunea Africa de Est	84	Chile	182
Etiopia	88	Statele Atlantice	185
Regiunea Africa de Sud	93	Brazilia	187
Republica Africa de Sud	97	Argentina	194
Republica Zimbabwe	101	Venezuela	198
Africa Insulară	104		
Republica Democratică Ma-			
dagascar	105		
Australia	109		

Nr. colilor de tipar: 13
Bun de tipar: 17.XII.1987

Com. nr. 70435/34061
Combinatul poligrafic
„CASA SCÂNTEII“
București — R.S.R.